

קובץ גליונות

פרשת יתרו

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

רבנו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש הגיע עם צאת השבת
לרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לצדו שברכו בברכת צאתכם לשלום
לקראת מסעו לשבועיים למסע חיזוק בארה"ב

לעילוי נשמת

הרב ר' מרדכי

ב"ר ישראל יחיאל

ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:38	5:52	6:31
בני ברק	4:53	5:53	6:28
קרית ספר	4:47	5:53	6:30
בית שמש	4:38	5:53	6:31
אופקים	4:47	5:55	6:30
חיפה	4:44	5:52	6:27

שבת מברכין: המולד יהיה בליל שבת, בשעה 9, 29 דקות ו 5 חלקים
ראש חודש אדר הראשון יהיה ביום השישי וביום השבת קדש

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת רבי מאיר מימון בן רבי אברהם ז"ל פרץ

לכל ידידינו הלומדים החשובים שליט"א

בואו והיו שותפים והקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים

באחת משבתות השנה,

ויהיה חלקכם בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

גיליון מס' 549 פרשת יתרו
תשפ"ד שנה שנים עשרה

גליון זה יוצא
לזכות סבי היקר
ר' יוסף יעקב בן בלומה
לרפו"ש בתושח"י

דברי שי"ה

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - הנותן של כצמר

עשיית צורות של בובות שלג בשבת

נשאל רבינו זצ"ל האם מותר לעשות מהשלג בשבת צורות של כדור כמו שמשחקים הילדים ומשליכים אותם א' על חברו, והשיב רבינו, איסור דאורייתא אין בזה ומ"מ ראוי להזהר דמחזי כבונה (שם אות ו), וכתב רבינו דאף לילדים קטנים נראה שיש ליזהר משום שנראה כבונה, (שם אות כ"ז).

אם מותר עשיית צורות אדם ואיברים

נשאל רבינו זצ"ל האם מותר לעשות בובה משלג שנוהגים הילדים לעשות בחורף כשיש שלג ורגילים לעשות צורה שלימה של כל האיברים ע' ביו"ד (סי' קמ"א), והשיב רבינו, אין אוסרים אלא בגוף שלם וצורה בולטת ע' חכמת אדם (כלל פ"ה ס"ד) ע"ש, (דולה ומשקה ענינים שונים עמוד רצ"ט, וע"ש בהערה שאמר רבינו בשם אביו הקה"י שאמר להסיר מהבובות האף או עין וכ"כ באורחות רבינו ח"א עמוד רכ"ט ודעת החכמת אדם שבוה"ז א"צ לפגום הבובות מכיון שאין היום חשד שאין דרך להשתחוות לצורת אדם, וע"י דינים והנהגות חז"א יר"ד פ"ד ס"א).

אם שלג הוא מוקצה

נשאל רבינו זצ"ל, האם שלג בשבת הוא מוקצה וכתב רבינו, עי' מנחת שבת (סי' פ), שכתב וז"ל, קרח, ועי' בשו"ע (סי' ש"ב סעיף יא) דצריך להזהר בחורף שלא יטול ידיו במים שיש בהם שלג או בדם ואם יטול יזהר שלא ידחקם בין ידיו שלא יהיו מוסק ע"כ, ועי' שם מתשובות חת"ס חאו"ח (סי' פ"ט) שהניח בצ"ע אם מותר לטלטל השברי קרח שבכלי לאחר ששברם דאולי הוי כמו שברי כלי שנשבר בשבת אבל בשם תשובת מאמר מרדכי (סי' ב) כתב שם דקרח הוא דבר הניטל בשבת ומותר לטלטלו גם בכה"ג ע"כ, (הנותן שלג כצמר אות ז).

להקפיד שלג בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, האם מותר לתת שלג לתוך תא ההקפאה בשבת כדי לשמור עליו שלא ינמס, והשיב, מסתבר דמותר, (שם אות כ"א).

כיסוי נילון לכובע בשבת מחמת השלג

נשאל רבינו זצ"ל, שלג שירד על כסוי הנילון שעל הכובע, האם מותר לנערו בחוזק בשבת, והשיב רבינו זצ"ל, בנילון לא שייך סחיטה וליבון, אבל בלא"ה אסור לצאת בכיסוי נילון בשבת דהוי אצול טינוף, (שם אות ל"ז).

שלג על כויה בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, אדם שנכוה בשרו בשבת, ויש הטוענים שטוב לתת על מקום הכויה מעט קרח או שלג מיד לאחר הכויה, האם שרי לעשות כן בשבת או דלמא יש לאסור משום רפואה בשבת, והשיב רבינו, אין לעשות כן אא"כ חלה כל גופו או נפל למשכב, (שם אות מ"ג). וע"ש ששאל, אם השלג אינו מרפא כלל אלא רק מרגיע את מקום הכויה האם בכל"ז יש לאסור, והשיב רבינו, לא גרע מלחזק מזגו דאסור כמ"ש במשנ"ב (סי' שכ"ח ס"ק ק"כ) ע"ש, (שם אות נ"ה).

לפנות השלג לצדדין ע"י גוי בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, האם מותר לבקש מגוי להכשיר שביל ע"י שהוא מפנה את השלג לצדדים או שהגוי דורס על השלג ועל ידי כך נהיה שביל במקומות בהם יורד שלג רב כדי שיהיה אפשר לילך לבית הכנסת, והשיב, מסתבר דמותר דהוי שבות דשבות לצורך מצוה, (שם אות ע"ט).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

איך סיכן הלל עצמו בשלג

נשאל רבינו במעשה עם הלל בגמ' יומא (ל"ה ב') שהיה בתקופת סבת ע"ג ארובת ביהמ"ד לשמוע דא"ח וסיכן עצמו, הרי היה יודע שהוא זמן ירידת השלגים, וכיצד סיכן הלל בעצמו ועלה לגג ביהמ"ד הרי ק"ל (כתובות ל' א') הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים, וכן בגמ' שבת (ל"ב א') לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה, והשיב רבינו זצ"ל, מתחילה לא עלה בדעתו שיהא סכנה ואח"כ לא הרגיש בזה מהתעמקותו בד"ת, (מתוך הספר המופלא 'הנותן שלג כצמר' בעניני שלג בהלכה ואגדה שו"ת עם רבנו אות ס"ז).

יום השלג - הרב שלג

פעם הראה רבינו זצ"ל, שבספר חזון איש (יורה דעה דף ר"ס ע"א) מציין לשריפה שאירעה אצלם בעיר והוסיף רבינו וסיפר, שבצעירותו כתב חידושי תורה ששייך ל'שיח השדה' חלק ג' ולא נדפסו כי כידוע הרבה מהמחברות שמהם הדפיס את השיח השדה חלק ג' לא נדפס לבסוף] והיה זה ביום שירד שלג וכתב בתחילה 'יום השלג' (להדבק ח"ב עמוד נ"ו ס' הספרים עמוד קי"ד), כמו כן זכורני איך רבינו היה מקבל בחביבות את המחבר ואומר 'הרב שלג' הגיע, והראה לו ששם ספרו בארון הספרים שמעל מושבו, והיה משתעשע עמו בכל דיני התורה ששייכים לעניני שלג, (עי' להדבק ח"ב עמוד שס"ט ח"ח הוציא ספר הנותן שלג כצמר מאז קרא לו הרב השלג).

איזה איסור יש ללכת בקור שלג כשאינו לבוש כראוי

כתב רבינו זצ"ל בתשובה, שאדם ההולך בימות הקור והשלג ללא בגד ראוי לצינה, אם עלול להצטנן עובר על ונשמרתם מאד לנפשותיכם, (שם אות צ"ג), והביא רבינו עוד, שנפסק ברמב"ם הל' דעות (פ"ד ה"א) שצריך להרחיק אדם עצמו מדברים המאבדין את הגוף, והביא מש"כ הרמב"ם (שם ה"ז) כשיצא אדם מן המרחץ ילבש בגדיו ויכסה ראשו בבית החיצון כדי שלא תשלוט בו רוח קרה, (שם אות צ"ב).

משיב הרוח ומוריד השלג

השיב רבינו זצ"ל דאם אמר בימות הגשמים משיב הרוח ומוריד השלג במקום הגשם לכאורה לא מהני, (אשי ישראל פכ"ג הערה קכ"א, ובסוה"ס תשובה ס"א, לגשמים בעתם ועי' בקובץ גליונות פ' בראשית תשע"ז בשו"ת בהלכות ימי הגשמים).

אם יש ברכה בשלג כמו גשם

נשאל רבינו זצ"ל, היה שלג כבד בירושלים ושאלו אם שלג גם הוא בכלל הברכה של יום הגשמים כדאי' בתענית (ו' א' ב'), והשיב, במסכת תענית (ג' ב') איתא, מעלי תלגא לטורי כחמשה מטרי לארעא, ששלג להרים מועיל כמו חמש פעמים גשם לארץ משמע שהוא ברכה, (דרך שיחה פ' בחוקותי עמוד ת"א).

מה הברכה על אכילת שלג

נשאל רבינו זצ"ל, אם אוכל את השלג איזה ברכה מברך, ואם בכלל מברך, והשיב רבינו זצ"ל עי' איכה רבה (פ"ד סי' י') שהנזירים היו שותים את השלג והיינו מפני הטומאה, כמש"כ המשך חכמה באיכה (ד' ז') ובודאי שברכו ע"ז שהכל, (הנותן שלג כצמר שו"ת אות א' וכתב דמלשון המדרש נראה דהוא משקה ולא אוכל ועי' ברמב"ם פ"א מטו"א הכ"ב שאינו לא אוכל ולא משקה).

אם הוא כמים שמברך רק לצמא

ושאל מרבינו, במה שכתב רבינו במכתב, שהנזירים היו אוכלים את השלג ובודאי שברכו על זה שהכל, האם כל פעם שאכלו את השלג ברכו ע"ז, או דוקא כשהיו צמאים דומיא דמים בשו"ע (סי' ר"ד סעיף ז), והשיב רבינו זצ"ל, אם נהנים ודאי מברכין. (שם אות י"ח).

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

שנים קדמוניות על גדולי הדורות

עובדות חדשות וחדושות מפי רבינו מנחם מנדל

נדון שנים קדמוניות - השבועות הבאים בעזה:

רבי ישיבת לומז'א ותלמידיה בפנת תקוה

פרשת משפטים - הגאון רבי יוסף ישראל זצ"ל (י' שבט תשס"ט) | פרשת תרומה - הגאון רבי זאב אדלמן זצ"ל (ו' טבת תשס"ט)

פרשת תצוה - הגאון רבי משה זאב שטיינל זצ"ל מייסד ישיבת בית יוסף בבני ברק (י"א אדר)

נשמח לקבל מקוראיו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומועשיות הקשורים להג"ל

הגאון רבי שמוחה הכהן קפלן זצ"ל (כ"ז טבת תשמ"ט)

הסתלק בשבת, ועד לאחר ההלויה שהתקיימה ביום ראשון, רבינו לא עשה הבדלה, ואחר כמה רגעים רבי שמוחה נישן והלך.

בנו רבי מרדכי דב קפלן רבה של העיר העתיקה בצפת אצל רבינו

שחלק מחכמתו ליראיו

כשבועיים אחרי הסתלקות רבינו, בחודש אדר תשפ"ב, נערכה מספד רבתי בבית הכנסת הגדול בצפת. בנותן טעם להעתיק כאן קטע קצר מהספדו הנפלא של בנו הגאון רבי מרדכי דב קפלן שליט"א (מתוך ספר 'ארזי בשיח' עמוד תרכ"ו והלאה):

הגמ' בברכות דף נ"ח אומרת הרואה חכם מחכמי ישראל מברך "שחלק מחכמתו ליראיו" והרואה חכם מאומות העולם מברך "שנתן מחכמתו לבשר ודם", ואבא הגר"ר שמוחה זצ"ל ביאר פעם את ההבדל בין 'חלק' ל'נתן', כאשר יש לאדם חפץ והוא מחליט לתת אותו לחבירו, אם כן הוא העביר (בקנין, או מתנה) את מה שיש לו לשמעון, אבל לא נתן לו דבר מעצמותו, כי הוא והחפץ הם שני דברים. לעומת זאת אם אדם פורס עוגה לחתיכות ומחלק, הרי בכל חלק שנותן לאחר יש את כל מה שיש במכלול העוגה, רק בצורה יותר מוקטנת, וכמו כן אם מוזג יין מבקבוק גדול לכמה כוסות, בכל כוסית וכוסית יש אותם המרכיבים שיש בבקבוק, שהרי כוס היין הוא חלק מהבקבוק רק בצורה יותר קטנה.

והנה גם בגויים יש חכמה אבל החכמה היא לא חלק מפנימיותו של הגוי, אינה חודרת אל ליבו, אלא היא בגדר חכמה חיצונית, הוא וחכמתו הם שני דברים נפרדים, אין לחכמה השפעה על התנהגותו ומעשיו, ולכן הנוסח "שנתן" מחכמתו לבשר ודם, כי החכם והחכמה הם שני דברים נפרדים, וכמו אדם שנותן דבר משלו לחבירו.

אבל ביהודים שלומדים תורה, התורה חלק מהם וכמו שאנו מבקשים 'ותן בליבנו להבין' וכו' כי התורה אכן חודרת מן המוח עמוק אל תוך הלב (כל אחד בהתאם לדרגתו), ואין זה נשאר כידיעה בעלמא במוח אלא זה משפיע כל כל התנהגות האדם, והיא עצם מעצמותו. ושפיר מברכים 'שחלק מחכמתו' כי אכן חכמתו חלק מיראיו.

וסיים, שזכה רבינו שכל כך עלה והתעלה בתוה"ק שהתקיים בו כי הוא חיין ואורח ימין' שהתורה אצלו היתה מציאותו וההויה שלו, תורת חיים שמחיה אותו בכל רגע ורגע, ולכן ראו אצלו שהוא חי רוחניות וממשש ורואה דברים הנעלמים מבני אדם.

נכד רבינו רבי יעקב ישראל קניבסקי מספיד בהיכל בית הכנסת המרכזי בצפת

מכתבים למערכת

נתכבדנו השבוע לקבל מכתב שאלה מהג"ר אברהם הכהן ערנטרוי שליט"א, מרבני העיר אנטוורפן:

לכבוד עורכי הגיליון 'דברי שיח' ממרן רבינו זי"ע

בפרשת וארא פורסם על המשגיח הגה"צ רבי מתתיהו זצ"ל, שבמלחמת המפרץ (תשנ"א) הלך המשגיח דליקוד זצ"ל לשאול דעת רבינו זי"ע מענין שמירה להשיבה"ק דשם, וזה אי אפשר, כי רבי מתתיהו זצ"ל נעשה משגיח בליקוד רק בשנת תשנ"ח, ומלחמת המפרץ היה בשנת תשנ"א וא"כ הדברים לא ברורים ומובנים.

בברכה שתמשך לפרסם דברי תורה ומוסר השקפה ממרן רבינו זי"ע, ונהנין מזה הרבה מאוד ב"ה. ברוב ברכות עד בלי די

תגובת המערכת: כתבנו בפירוש במאמר הנ"ל שהעובדא היתה במה שכונה "מלחמת המפרץ השנייה" כאשר ארצות הברית תקפה את עיראק. היה זה אחרי אסון נפילת 'מגדלי התאומים' בארצות הברית בשנת תשס"ג.

רבי שמוחה הכהן קפלן זצ"ל נולד בפולין בר"ח תמוז תרע"א, בגיל תשע שלחוהו הוריו שילמד תורה בישיבת רמילעס, ושם זכה גם לקירבה יתירה ממרן הגר"ע גרודינסקי. לאחר מכן עבר ללמוד בישיבת סלונים בראשות הגר"ר שבת יגל, ואח"כ בישיבת מיר, שם למד ביגיעה עצומה ושמו יצא בין כתלי הישיבה כבקי וחרף טובא, בין השאר היה בקי בכל ספר קצות החושן על בוריו. בשנת תש"א עלה עם משפחתו לארץ ישראל ולמד בישיבת לומז'א, בהגיעו לפרקו נישא לבתו של הגר"ר אברהם לייב זילברמן רבה של צפת, שנלב"ע קודם לכן, וכבר בעת נישואיו הותנה שהוא ימלא את מקום חמיו ברבנות, ואכן הוא כיהן כרב בצפת כארבעים שנה עד לפטירתו כ"ז טבת תשמ"ט. חלק מחידושי תורתו נדפסו בספר 'מתורת שמוחה'.

בישיבת לומז'א

רבינו החשיב מאוד את רבי שמוחה, והיה רגיל לספר, שזוכר אותו עוד מהישיבה, שהוא היה מהמבוגרים יותר, וכבר אז נודע כבחור תלמיד חכם ולמדן גדול, והיה אומר חבורות. רבינו היה מספר שרבי שמוחה מצא את זיווגו בגיל מאוחר מאוד, והיה כמעט אחרון הבחורים המבוגרים בישיבה. כשהתארס, היה זה באותה עת שגם רבינו וכן ידידו הטוב רבי ברל וינטרויב התארסו, כאשר הגיע החתנים לישיבה לקבל ברכת 'מוזל טוב' אמר רבי שמוחה בצחות לחברים: 'החתנים הצעירים הללו יכולים כמעט להיות נכדים שלי'.

הגאון רבי שמוחה הכהן קפלן זצ"ל רבה של צפת

חביבות ארץ ישראל

סיפר רבינו, שרבי שמוחה עלה לארץ ישראל כנער צעיר, מחוסר כל ומלווה בקשיים רבים. ופעם שאלוהו, האם ארץ ישראל מוצאת חן בעיניו, ענה בתמימה, שאלה זו דומה לאחד שישאלו אותו האם אמו מוצאת חן בעיניו? הרי ארץ ישראל חביבה היא ומה מקום לשאלה זו (ספר מתורת שמוחה, בסופו, עמוד פ"ח).

ספר תורה מהלך

לאחר נישואיו התגורר רבי שמוחה בצפת, ולא היה לו קשר עם רבינו. לאחר שנים רבות, בשנת תשמ"ד, כאשר זה עשרות שנים שלא ראו זה את זה, הזדמן רבי שמוחה לשבות בבני ברק לרגל שמחת ברית מילה לנכדו. והנה כאשר עבר ברחוב בשעת צהרים, אמרו לו שהנה ידו מהישיבה רבינו זצ"ל.

רבי שמוחה התרגש מאוד, ניגש אליו באמצע רחוב רשב"ם, ואחז בזקנו בחיבה, נישק אותו ואמר, אהה, זה הרי אותו חיימק' מהישיבה. ואז הוסיף בתקיפות של רב הפוסק הלכות: יש לו דין של ספר תורה מהלך!!! ונפרד ממנו בברכת שבת שלום ורבינו המשיך.

ולאחר מכן רבינו הלך לבקר את אביו מרן הסטייפלר כדרכו כל שבת אחרי מנחה גדולה (והיה להם קביעות ללמוד) וכשהגיע סיפר לפי תומו ש "שמוחה צפת'ר זיהה אותי אפילו שלא ראינו הרבה שנים"...

בפטירת מרן הסטייפלר

כאשר הסתלק מרן הסטייפלר זצ"ל, נסע רבי שמוחה להלוויה והשתתף בה מהבוקר ועד לאחר הקבורה, שהיתה בשעת צהרים. כאשר התפזרו האנשים הלך רבי שמוחה לבית הסטייפלר כדי לנחם את בנו רבינו זצ"ל.

בשיחה מיוחדת עם בנו ממלא מקומו בצפת הגאון רבי מרדכי דב שליט"א, הוא מתאר לנו את המראה שראו עיניו בעת ההיא: רבינו ישב על כסא נמוך, שבור ועצוב, מעיניו ניכר היטב היגון והצער, ומצחו נטף פלגי זיעה, שכן החדר היה עמוס אנשים, ובנוסף הימים היו ימי אב חמים, אל מול פניו של רבינו הניחו שני מאוררי ענק כדי להחיות את רוחו מהחום המעיק.

כאשר הגיע רבי שמוחה, דן עם רבינו על חיוב הבדלה שהיה לו, כי הסטייפלר

1. מפי עד ראייה - בנו רבי מרדכי דוב הכהן קפלן. ואת חלקו השני של הסיפור סיפר רבי מרדכי דורי חתנו של רבי שמוחה.

בס"ד, עלון מספר 30 > המשך ענייני צדקה > שבט תשפ"ד

פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של רשכבה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

שיח אמונה

בפצותי שיח

דבר המערכת

בגליון שלפנינו, אנו מוסיפים לעסוק בענייני צדקה, בהם עסקנו כבר בגליון הקודם לו, להרחיב במשנתו של הרב זיע"א, אשר עסק בזה רבות בהלכה ובאגדה, מלבד טרחתו הרבה להרבות את הצדקה והחסד בסיועו לכל קופות הצדקה בכל רחבי העולם.

בנוסף לכך הבאנו עוד דברים בענין 'יששכר זבולון' במשנתו של הרב, בעקבות מה שפסק הרמ"א (י"ד סי' רמ"ו סעי' א') שאדם יכול להתנות שיתמוך בו חבירו, ויקבל שכר כאילו למד, נושא זה נידון הרבה אצל רבותינו הפוסקים בהגדרת השכר, והאם נחסר ללומד חלק משום כך, להרב היתה משנה סדורה, וגם כתב דברים בזה על דברי רבו מרן החזו"א זיע"א, והרי הדברים פרושים במקומם.

למרות טרחתו של הרב זצ"ל להרבות צדקה בכל דרך, נמנע מלהעריך את התורמים על חשבון לומדי התורה עצמם, ותמיד אמר שהתורמים עושים את העיסקה שבנתינת הצדקה עבור עצמם, ואין צריך להחזיק להם טובה על כך. כיוצא בדבר כתב הרב זמצי"ל בספרו טעמא דקרא: "דהנה בפרשת וזאת הברכה לא נתברך יששכר כלל, אלא רק זבולון, ויששכר נכלל בברכתו, והטעם לכך, מפני שיששכר שלומד תורה, לא נצרך לברכה, ורק זבולון התומך בו, טעון ברכה שיתרבה שכרו, מכח מה שתומך ביששכר" (טעמא דקרא, וזאת הברכה, ל"ג י"ח).

בהזדמנות אחת, אמר אחד מן המקורבים באוזנו של הרב: 'פלוגי בן פלוגית, הוא מחזיק תורה גדול מאוד...', אך הרב עצר אותו והפטיר מיד: 'התורה לא תיפול, היא לא צריכה שיחזיקו אותה...' כאומר, התורם לתורה אינו מחזיק את התורה, אלא התורה מחזיקה אותו.

בגליון זה הבאנו יריעות מקיפות לבירור משנת הרב זצוק"ל, בענין הסכם 'יששכר זבולון' הבאנו יריעה מקיפה בענין עשיית התנאי, הערות על דברי דודו מרן החזון איש זצוק"ל שכתב נוסח שטר 'יששכר זבולון', ועוד בענין להתפרנס בזכות התורה. כן הבאנו יריעה נרחבת במשנתו של הרב זצוק"ל בענין נתינת צדקה בשעת התפילה.

נסיים בדברי חז"ל, שהיו שגורים על לשונו של הרב זצ"ל מעת לעת כאשר היו מדברים עמו על דוחק הפרנסה לאברכים, וכה היה אומר: 'הרי אמרו חז"ל שמשנחרב ביהמ"ק נגזירה גזירה על תלמידי חכמים, שילמדו תורה מתוך הדחק' (ראה כעיי"ז בילקוט שמעוני, יהושע כ"ד ל"ג, רמז ל"ז, ע"ש), ויהי רצון שנזכה ללמוד תורה מתוך שמחה, והרחבת הדעת, אמן.

המערכת

כללי, דיני ונוסח הסכם 'יששכר זבולון' ובענין להנות מהתורה | יששכר זבולון | עמוד 5

חידושי דינים מהרב זצ"ל בנתינת צדקה בעת התפילה | במשנתו | עמוד 7

צדקה בכותל המערבי, ובקשת צדקה מנכרים | שיח יצחק | עמוד 6

הוראה מרתקת: לעמוד בפני מסדר הספרים בבית המדרש | תחת אחד השיחים | עמוד 5

תורת שיח

ליקושים מתורת הרב זצוק"ל בענייני צדקה

הרב זצוק"ל בפניית צדקה לקופת העיר

המשך בעמוד 8

חתן המקבל מתנה מחותנו, או מעות לקניית דירה, כיצד ינהג לגבי מעשרות

כתב הרב זצ"ל: 'והמקבל מתנה כגון אלו שמקבלין מתנות לחתונתן אם קבל חפצים א"צ לתת מעשר, אבל אם קיבל מעות, אפי' בשביל לקנות דבר מסוים צריך לתת מעשר'

דרך אמונה, פ"ז ממתני"ע, ס"ק כ"ז

והוסיף הרב זצ"ל: 'שמעתי שכן הורה מרן החזו"א וכן מצאתי בס' מעשר כספים עמוד רכ"ו בשם תשו' יד הלוי שאין נוהגין ליתן מעשר מן הדורונות,

שיחת התלמידים

עדויות מהקודש פנימה, מבאי ביתו ותלמידיו של הרב זצוק"ל

מעשי רב, שביבים, פנינים ועובדות, שנמסרו לעלון 'שיח אמונה' על ידי תלמידיו של הרב זצוק"ל,

הגאון רבי מאיר ערבה שליט"א, מח"ס 'מאיר עזר' ע"ס המשנ"ב

'תבוא בכל יום שישי'

לאחר הבר מצוה שלחתי לרבינו מכתב שאני רוצה ללמוד איתו, הוא ענה לי שאכנס אליו, נכנסתי ואמרתי לו שאני רוצה ללמוד איתו, הוא ענה לי שאין לו זמן, שאלתי אותו, א"כ כיצד הלל ענה על שאלות מטופשות למה עיניהם של תרמודיין תרוטות וכד' (עי' שבת ל"א א'), ורבינו השיב שהלל אחז ש'זה הרמה של מי ששואל אותו, וצריך לתת לכל אחד את החשיבות לפי הרמה שלו, ועולם חסד יבנה', התחלתי להסביר לרבינו, שאבי חוזר בתשובה, ואני לומד בישיבה, וכל אחד יש לו מנהגי אבותיו, ואני עומד נכון שאיני יודע מה לעשות

הרב זצוק"ל בעת שמחת הבית לבנו של הגר"מ ערבה שליט"א

המשך בעמוד 2

לבקשת מערכת הגליון הנכבד 'שיח אמונה', אכתוב שביבים ודברים שזכיתי לראות בעיני אצל רבינו זיע"א, ויהיו הדברים לעילוי נשמתו.

'המקום שלו, זה בחיידר...' אמר רבינו כשחיין מלא חיבה נסוך על פניו

הפגישה שלי הראשונה עם רבינו, היתה לפני שלושים ושמונה שנה, למדתי בחיידר 'תורת אמת', באותה העת היו לי כאבים חזקים כל לילה בגב, עשו לי צילומים ובדיקות, וראו שיש לי אבנים בכליות והיה צריך לעשות לי צינתור, לילה לפני התור נכנסתי עם אבי שליט"א לרבינו בכדי לקבל ברכתו, רבינו היה שקוע בלימודו, וכאשר הרים את ראשו, אבי סיפר לו שאני צריך לעבור טיפול להוצאת האבנים, רבינו הסתכל עלי וחייך, ליטף את פני, ואמר: 'המקום שלו זה בחיידר, הוא צריך ללמוד תורה, הוא לא צריך להסתובב בבית חולים', אבי שאל אותו, האם לבטל את הטיפול, ורבינו חזר וחייך עלי במבט מלא אהבה: 'הוא צריך ללמוד ולא ללכת לטיפולים', כמובן שדברי רבינו היו על אבי כדברי בת קול, ומיד ביטל את התור (כאשר בטלפון צעקו עליו בבית חולים שהוא אבא לא אחראי וכדו', אבל הוא בשלו ע"פ דברי רבינו ויהי מה), רבינו אמר שלא צריך, אז לא צריך), ומאז באורח פלא חלפו הכאבים שהיו לי.

שיחת התלמידים

לנו מותר לשכוח...

ואיך לנהוג, ולכן אני מבטיח לא לשאול שאלות משונות, אלא רק שאלות הלכתיות או בהנהגה, הוא חייך ואמר לי 'תבוא בשעה זו כל יום שיש, ותפרט לי את ספקותיך'.

'לא יודעים מהו כח התפילה'

פעם שח לי רבינו: 'אנשים מבקשים ממני ברכה, וכשאני אומר להם להתפלל זה לא מוצא חן בעיניהם, הם מחפשים סגולות, וזה מחמת שלא יודעים מהו כח תפלה'.

בכמה דברים שמתי לב כי דעתו של רבינו היתה, כי אין לשפוט, אלא ע"פ מה שרואים בני אדם, אפילו אם המציאות שונה, כך למשל אחז לגבי מראה באתרוג, אפילו בחסר באתרוג, כל שלא נראה בעיני בני אדם אין להתחשב בזה כלל, וכן בברכת 'שחלק', זה לפי מה שנראה לאדם, ואין לחשוש בזה לברכה לבטלה, אפילו אם האדם גדול עצמו סבור שאינו 'חכם' דיו.

כמו כן היתה דעת רבינו, שאין רצון התורה שנוכיח את ההלכה מארכיאולוגיה, אלא מיגיעת התורה, והביא סימוכין לזה מהגמ' ב"ב עג: מרבה בר בר חנה, ע"ש (והבאנו את הדברים ב'מאיר עוז' סימן כ"ג, סעי' ג' אות ו') [א"ה. עי' בטעמא דקרא, פר' שלח, ובדעת נוטה במדבר שם, ובמכתבים שבסוה"ס ממרן הגר"ד לנדו שליט"א].

הגר"מ ערבה שליט"א מכין את נרות השבת בחדר של הרב זצוק"ל

'כל המשנה'...

פעמים היה רבינו מזכיר אותי בהזדמנויות שונות, שלא לעשות שום מעשה משונה, והיה מפטיר בהלצה 'משונה משלם חצי נזק', ולפעמים היה מפטיר 'כל המשנה ובא אחר ושינה פטור', לדוגמא, אמר לי שלא לכון לירושלים כשהציבור לא מתפלל לצד זה, רק אם אני יודע את הכיוון המדויק, אזי לצדד מעט בראש לאותו הכיוון (כגון בבהכ"ס לדרמן שמתפללים למזרח, יש לצדד מעט לצד דרום לכיוון ירושלים שהיא 45 מעלות דרומה).

מי שהיצה"ר מתגרה בו יותר, זה הרי סימן שהוא גדול'

כאשר הייתי מביא לפני רבינו ספיקות ולבטים בקשיים שנתקלתי בהם, היה אומר תמיד: 'לא להבהל מקשיים, אי אפשר לגדול בלי קשיים ושבע פעמים יפול צדיק וקם, הצדיק תמיד מתרומם', וכששאלתי, שלפעמים יש יצה"ר גדול לו מיד אמר לי את דברי הגמ' (סוכה נ"ב א') בחיור 'אדרבה, כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, מי שיש לו יצה"ר גדול, סימן שהוא גדול'.

לימוד ההלכה, לעמול ולברר כל דבר ולא מקופיא

דקדוק ההלכה, היה נר לרגליו של רבינו, ועודדני לדעת הלכה, בהיותי בחור צעיר לימים שאלתי אותו אם מותר לעשות קשר לעניבת נוי, אמר לי רבינו ללמוד את ההלכה אם מותר לעשות קשר שרגילים לעשות לעניבה בשבת, ואיך שייצא לי כך אעשה, וכמו כן אמר לי לגבי עשיית קרח בשבת, וגם כאשר הבאתי לו נענע לדון עימו על ברכת הנענע הוא שאל אותי מה יצא לי אחר לימודי סוג הברכה על דבר כזה, וכך בירך, ואח"כ דן עמי בדבר, רבינו העדיף לפעמים שלא להשיב, בכדי לחייב אותי ללמוד ולדעת, ולברר כל דבר על בוריו, לכן לא תמיד ענה.

הגר"מ ערבה שליט"א מראה לחרב זצוק"ל מספר בעת לימוד עם מו"ן הגר"י זילברשטיין שליט"א

'צריך לחנך שלא לשקר'...

זכורני ששאל אותו אדם, האם הוא יכול לעשות תנועות כשמברך ומתפלל, בכדי שיראו בניו את רצינות הדבר, אע"פ שהוא באמת לא מכין כל כך, ענה רבינו ש'צריך לחנך שלא לשקר, ותתנהג לפי מה שאתה', רבינו הוסיף, שמה שהמחשבות בורחות לפעמים והכונה לא מושלמת, זה טבעי, ומיד ציין לו רבינו לירושלמי (תרומות פ"ח, ה"ד) לגבי רבי יוחנן שגנבו לו את הכסף והיה קשה לו לענות מחמת שכל האברים תלויים בלב, והלב תלוי בכיס, ורואים שהגוף מגיב מיד בצורה טבעית, אפילו שלא מדעת האדם, וכן לגבי תפילה עצמה מצינו (ירושלמי הובא בתוס' ב"ב קסד: ד"ה עיון) אמורא שאמר תודה לראשי שכורע במודים שאין אדם ניצול מעיון תפלה, ע"ש.

'גם הבית יוסף שכח תוספות'...

באחת הפעמים, בחברותא עם מורינו הגר"י שליט"א אמר לו רבינו, ש'אין ליפול ברוחו, למי שלא זוכר תוס' שלמד', שהרי הב"י באו"ח סימן י"ג כתב דין, ולאחריו הוסיף 'ראיתי שכ"כ התוס', אם הב"י שכח גם

ההתחייבות, וענה רבינו שאיננו כצדקה דגמ"ח בגופו, ומיד ציין את כל המקומות בש"ס שאמרו ש'גמ"ח - בגופו, וצדקה - בממונו, ומ"מ הוסיף שאינו מייגע לאדם לחזור בו' ובאמת אח"כ נודע שאותו אח שרצה לתרום, היה לו את המחלה ועל ידי הבדיקות שערכו לפני תרומת הכליה, מצאו את זה, וטיפלו בזה, ויהי לפלא!

כשהיתה שאלה על החיוב לכבד חמיו - הביא רבינו מה שנזכר בפוסקים שהוא ככבוד הזקנים, אבל בירושלמי משמע שהוא דאורייתא, וכן במכילתא כתוב שנשקו משה ליתרו שאדם יהיה מוכן לכבוד חמיו, ובילקוט שמעוני אבי ראה גם ראה חייב בכבוד חמיו ככבוד אביו, וכן בחרדים שאשתו כגופו, ובאגרת הגר"א שתכבד אמו ככתוב בתורה (והבאנו את המקורות בס' 'מאיר עוז' בסיון קנו עמוד קצח), ואת כל המקורות ענה מקופיא כאילו כל התורה כתובה לפניו.

ובאותה העת, העזתי ושאלתי כיצד אפשר לדעת את כל התורה, ואמר לי שאם אלמד גם אני ידע 'שמי שלומד בכל כוחו ושם עצמו כמדבר התורה ניתנת לו במתנה'.

גמרא 'מפורשת' - 'בין השורות'...

פעם בחן אותי רבינו על מסכת והתנה עמי שאם לא אדע אחזור שוב, הסכמתי, ואכן נכשלת, היה זה מסכת ברכות, רבינו שאל אותי אם אשה יכולה להיות מלך, את התשובה לא ידעתי, מיד הראה לי רבינו שזו גמ' מפורשת (מ"א) אמר רב חננאל אמר רב לא אמר ברית ותורה ומלכות יצא וכו' תורה ומלכות לפי שאינה בנשים ועבדים וכו', אמנם בין השורות... אבל גמרא מפורשת...

על איזה 'מידה' לעמוד, ודרכי העליה

כנער צעיר שאלתי: על איזה 'מידה' לעבוד, רבינו השיב נחרצות: 'על המידה של 'לשבת וללמוד', רק אחרי החתונה מתחיל עבודת המדות באמת, וכששאלתי: כמה זמן ביום ללמוד השיב בפשטות: 'לשון טוב ולאכול טוב, ובשאר הזמן ללמוד'...

רבינו המליץ ללמוד כל דבר, אבל הוסיף לי שמשניות זה קיצור התורה, וכמו כן ראוי ללמוד מוסר.

פעם אמר רבינו שלפעמים צריך לטייל כמ"ש ברש"י בתענית (כ"א ד"ה ומטייל) על רבי אלעזר ברבי שמעון, (ועיין באורחות יושר בערך 'מיעוט שיחה' שהכונה שיש להשיח קצת).

יש הרבה גנבים שמסתובבים אצלי...

פעם כאשר אירעה גניבה גדולה בבית רבינו, העזתי ושאלתי מדוע רבינו לא מסתכל במצח של האנשים ויראה מי הגנב (וכמבואר בזוהר על הפסוק אתה תחזה), רבינו ענה לי בפשטות: 'זה נכון, אבל אני רואה שיש הרבה מאוד גנבים שמסתובבים אצלי'...

כנראה האדם ההוא החליף אותי עם 'רבינו חיים' מבעלי התוספות

ידוע המעשה עם רבינו והחגב, וכששאלתי אם נכון הסיפור ששמעתי מאדם מוסמך, הוא הרחרר לרגע ואז אמר לי שאותו אדם שסיפר לי באמת מוסמך אלא שכנראה החליף עם המעשה הנזכר ב"י (ויד' סימן פב) וז"ל: וכשהיה עוסק ר"י בעופות, קור"ן אחד בא על ישיבתו ומצאו קורקנו נקלף ויש לו אצבע יתירה ואין לו זפק, עכ"ל. וכנראה החליף וחשב שהמעשה עליו, שהרי מצינו שאחד מבעלי התוס' נקרא 'חיים', זו היתה תגובתו של רבינו, אך הרבנית ע"ה ששמעה אותי שואל זאת את רבינו, קראה לי אח"כ ואמרה שהיא זוכרת את הסיפור הזה, שכאשר למד הל' חגבים נתקשה

המשך בעמוד הבא

כבוד הורים

פעם באחד מימי הפסח, הרבנית ע"ה שאלה את רבינו, מדוע אתמול בעת הביקור אצל אביה צוק"ל, מיעט לדבר עמו, רבינו השיב בעונה שכיון שהגריש"א לא שמע כ"כ, והיה צריך להגביה קולו ואין בזה דרך ארץ לכן מיעט בשיחה עמו.

כששאלתי איזה שם לקרוא לספרי, אמר לי לשאול את אבי, משום שיש לי בזה מצוה מדאורייתא של כיבוד אב.

תלמיד חכם יכול להשיב בטהרת המחשבה, ועדיף מרופא

פעם שאלתי, כיצד יכול אדם גדול להשיב בשאלות על נתוח וכד' שהרי אין לו ידיעה בזה, רבינו השיב לי שהכל נמצא בכח בתורה, והפוך בה והפוך בה דכולא בה, ויש לרב מעלה על רופא, משום שאינו נוגע בדבר, ולכן יכול להכריע בטהרת המחשבה, משא"כ רופא יש לו שיקולים של כבוד כסף וטרחה וכד', היה זה בשבילי לימוד גדול במעלת התורה ולומדיה בטהרה.

במלחמת המפרץ כאשר רבינו אמר שלא יפלו טילים על בני ברק מחמת שמרן הרב שך מגן עליה, שאלתי, והרי הרב שך בעצמו מורה להשיב מסכות וכד', וענה לי בפשטות שזה מחמת עונותנותו של מרן, אבל אנחנו יודעים שהוא מגן עליה.

הראב"ד רחש הערכה עצומה לרמב"ם...

פעם דברתי עם רבינו על מחלוקת הראב"ד והרמב"ם, ואמר לי: 'וכי אתה חושב שהראב"ד לא כיבד את הרמב"ם? ולא היה קם כשהרמב"ם נכנס, בודאי שכן, רק היה חשש שבביאור הרמב"ם, ישכח התורה וילמדו רק רמב"ם, ולכן היה כאן מחלוקת לשם שמים בלבד, כיצד יותר נכון לעשות, ובתורה אין משוא פנים' לכן הראב"ד כתב בחריפות, אבל בודאי היתה לו הערכה עצומה לרמב"ם.

רבינו לא הסיס את ראשו ולו לרגע אחד...

רבינו היה שולט בעצמו, בשליטה עצומה שאין לה אח ורע, כל תנועותיו היו מכוונות לפי ד' חלקי שו"ע, ובדידי הוה עובדא כאשר עברתי על כלי שהיו בו בשמים למוצש"ק, והכלי שהיה מזכוכית נפל מידי לארץ, ונשבר בקול רעש גדול, רבינו בדיק עבר במקום, אך לא הסיס את ראשו, ולו לרגע אחד, כי ידע שאם יסתכל בפניי תיגרם לי בושה עצומה, כמו כן היה כאשר הרבנית ע"ה נפטרה, רבינו עצר בעצמו מלבכות עד מוצש"ק, ואך יצאה השבת, ופרץ בבכי.

סדר הלימוד יחד עם גיסו מורינו הגרי"ז שליט"א

מרבית הפעמים שהייתי עם רבינו, היה זה בעת לימוד החברותא עם גיסו מורינו הגרי"ז שליט"א, וכך סדר הלימוד, הגרי"ז היה שואל שאלה, ורבינו היה עונה כדרכו בקיצור נמרץ, ואז הגרי"ז היה שואלו מהיכן ההוכחות (ר"ב), בשבילי מה שהרבה אומר קדוש, אבל הציבור רוצה שאני יביא לו 'דוקמנטים' - הוכחות' כלשונו), ואז רבינו היה מביא הוכחות לדבריו מבבלי, מירושלמי, תוספתא ומדרשים, ומתוס', לפעמים הוכיח ממה שלא תירצו חילוק פלוני, רואים כמו שהוא סובר, לפעמים הביא הוכחה מהו"א של גמ', פעמים בודדות גם ציין לדברי הזוהר, והדברים היו שמחים ומאירים כנתינתם בסיוני.

ידיעת התורה - מבבלי וירושלמי ועד אגרת הגר"א

פעם שאל מורינו הגרי"ז שליט"א, על אח שהחליט לתרום כלייה לאחיו, ואח"כ פחד ורצה לחזור בו, האם נחשב כצדקה שבאמירת פיו חלה

ז"ל, והוא ע"פ המשנה בפאה פ"ח מ"ו וכ"כ האחרונים ז"ל ע"י ב"י ביו"ד סי' רנ"א בשם המרדכי ובחכמ"א כלל קמ"ה דין ה' ובתשו' ח"ס סי' רל"א ומובא בפ"ת יו"ד סי' רמ"ט סק"ב (ע"י דר"א פ"ז ממתנ"ע ס"ק ק"ד וצה"ל אות רמ"ז).

(טו) משולח א' דיבר בשבת בביהכ"נ אודות שיתנו כסף לישיבה א' והבטיחו כל הקהל ליתן ואמר לר' יעקב שכטר ז"ל שלא יתן מה שהבטיח ליד המשולח אלא ישלחנו ישר להישיבה כדי שהמשולח לא יוריד אחוזים עבורו והי' כל הכסף עבור הישיבה (נ' שסבר שאין זה הבטחה להמשולח רק להישיבה).

(טז) מותר לפרוט ממועות צדקה אם שמים במקומם תיכף כסף אחר (ר"ב צ' במברגר ז"ל, וע"י פ"ת יו"ד סי' רנ"ז סק"א וד"א פ"ח ממתנ"ע סק"ב).

(יז) מותר לגבאי ללוות מעות צדקה אם בטוח שכשהעניים יצטרכו יהיו המעות (ע"י יו"ד סי' רנ"ט ס"א ובפ"ת שם סק"ד בשם חמודי דניאל וע"י בט"ז שם סק"ב) וע"י דר"א פ"ח ממתנ"ע סק"ה.

(יח) אספו כסף למשפחה ונשאר עודף והגבאים נתנו למשפחה אחרת, וכעת התורמים רוצים לתתם למשפחה שלישית א"צ להחזיר להם (ר"ב צ' במברגר ז"ל, שנתנו ע"ד הגבאים ואין להם זכות וע"י ד"א פ"ז ממתנ"ע ס"ק ק"ד).

(יט) משפחה שתרמו להם כסף ואמרו להם מפני כבודם שזה הלואה וכעת מתעקשים להחזיר מותר לקבלו ולשמרו לצורך מטרה אחרת באותה משפחה (הנ"ל, וע"י רמב"ם פ"ז ממתנ"ע ה"ט ומשכ"ש בד"א סק"ה).

הרב זצוק"ל בעת חניית צדקה לקופות הצדקה בארץ ובעולם

המשך הלכות צדקה

(ט) א"א לחשוב מזונות בניו ובנותיו והוצאתם לת"ת למעלה משש שנים בחשבון המעשר כספים¹ (רי"א וולף ז"ל, וע"י פ"ת יו"ד סי' רמ"ט סק"ב בשם חו"י) (וע"י ד"א פ"ז סק"ז).

(י) בענין לתת להורים עניים ממועות מעשר אמר שאם אין לו מעות אחרות ואם אסור לא יתן להם מעות אחרות מותר לתת להם (וכ"ה בש"ך יו"ד סי' רנ"א סק"ה) (ע"י ד"א פ"ז ממתנ"ע סק"ז וצה"ל אות ק"ב).

(יא) שאלתי אם מותר לתת ממועשר כספים להדפסת ספרים והשיב שאין מותר רק אם הוא ספר נחוץ שכל העולם זקוק לו (וע"י רמ"א יו"ד סי' רמ"ט סוף ס"א) (ע"י ד"א ממתנ"ע פ"ז וצה"ל אות ס').

(יב) שיעור חומש שצריך להוציא על המצות היינו על כל המצות ביחד א"צ להוציא יותר מחומש (וע"י יר' ריש פאה) ואח"כ פטור מלקנות המצות רק ישאל לו הדברים לקיים המצות (ר"י פלק נ"י וע"י רמ"א אר"ה סי' תרנ"ו).

(יג) אמר שהוא נותן צדקה הרבה יותר מחומש (ע"י רמ"א יו"ד סי' רמ"ט ס"א ובהאבת חסד ח"ב פ"כ ופי"ט סי' ד' ובהנה"ה שם) (וע"י ב"ח סי' תרנ"ו ד"ה אפילו).

(יד) בענין לחלק מעות צדקה ומעשר ה' אומר ליתן מחצה לקרוביו ומחצה לשאר עניים, ואם יש קרוב נצרך מאד ביותר התיר ליתן לו הכל (מאמור"ר

1 שרק לענין שכר (בעוה"ב או בעוה"ז) נחשב לצדקה ולא לענין פטור מפני שכך דרך העולם לפרנסם נחשב כהוצאה עבור עצמו (רי"א וולף שם).

המשך מעמוד 3

שיחת התלמידים

שם אחד שיהיה לו פסוק שרבינו לא זכר לו מקורו.

והדברים תואמים לשאלה שהביא רבינו (טעמא דקרא, פ"ר כי תצא) מדוע נקרא ג"ט בלשון ז' (שבתורה לא נזכר אלא 'ספר כריתות', ותירץ בשם הגר"א (כ"ה בקהלת יעקב להר"א אלגאזי קונטרס לשון חכמים, קס"ג) שאין אותיות אלו בתנ"ך אחד אחרי חברו,

ורבינו הקשה שהרי גם אותיות ג-ק ואותיות ז-ט ו-ז-צ ו-ס-צ אינם מופיעות ביחד, ותירץ שג-ט הם האותיות הראשונות שאינם יחד בתורה, והעזתי פני ושאלתיו מהיכן ידע דבר

זה (והדגשתי לפניו שניחא אם אליהו זכור לטוב אמר לו נקבל או להבדיל אם זה היה מתברר ע"י בדיקת מחשב, אבל ללא זאת איך אפשר לזכור בכל התנ"ך איזה אותיות יש בלי לעבור פסוק פסוק) וענה לי שהוא 'הרגיש' שאין את האותיות הללו ברצף אלו, כמו כן ניתן לומר גם לגבי אותם 48 הפסוקים, שהרגשתו היתה גם על אות של תחילת פסוק וסיום פסוק, כי הרי בלי הסבר זה, הרי

זה דבר שאי אפשר לאדם לדעת באופן טבעי.

יה"ר שהקב"ה ישם חלקינו בין אותם המרגישים מה נכתב ומה לא נכתב בתורה, אמן.

אביו של הגר"מ ערבה שליט"א עם הרב זצוק"ל

רבינו 'מרגיש' את אותיות התורה...

בספרי 'מאיר עוז' (בסימן קכ"ב, סעי' ג') הבאתי את המנהג לומר אחר תפילת י"ח פסוק שאותיותיו מתחילות ומסתיימות באותיות שמו, ושאלתי את רבינו מה יעשה אדם שאין לו פסוק כשמו, ששמו מתחיל ונגמר כאחד מה-48 שמות שאין להם פסוקים, ושאלני לאיזה שם אני מתכוין, ענית לי שאין כונתי לשם מיוחד, אלא שראיתי שעשה קונטרס של כל הפסוקים (ונדפס בסידור תפארת ירושלים בסופו) והחסיר שם 48 פסוקים (מתוך 484 פסוקים) וענה לי בענוותנותו שהוא כתב פסוקים לפי מה שעלה בדעתו בשעה שכתב, אבל אכן יכול להיות שיש עוד פסוקים, כיון שקיבלתי

רשות הלכתי ובדקתי ע"י מחשב בהרגשה שבוודאי שיש בכל התנ"ך את כל ה-48 פסוקים החסרים, והנה כאשר בדקתי כל אות ואות נוכחתי שאין ו

חודשית, ואין זה החזקה גמורה של היששכר, לכן תיקן והדגיש הרב כי זכותו היא רק לפי ערך מה שמסייע ללימוד (וראה בס' דרכה של תורה, י"ד, ס"ו רמ"ו ס"ק ל"ז בדברי הפוסקים בזה, אם באמת צריך הזבולון לתת דוקא מחצית השכר, ואז מקבל שכר, או שהכל לפי ערך מה שנותן, וראה באילת השחר דברים, ל"ג י"ח שדעת החזו"א שאין הזבולון צריך לתת חצי משכרו, אלא מקבל שכר כנגד מה שנותן, וכלשון הרב זיע"א בתיקונו כאן, וראה בס' יששכר וזבולון להגרא"ז שטרנבוך שליט"א, עמ' קצ"ט, לעוד נוסח שטר שתוקן ע"י הרב זיע"א).

בענין פרנסה ע"י התורה

כתב הרמב"ם (פ"ג מהל' ת"ת ה"י): 'כל המשים על לבו שיעסק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה הרי זה חלל את השם ובזה את התורה וכבה מאור הדת וגרם רעה לעצמו ונטל חייו מן העולם הבא. לפי שאסור להנות מדברי תורה בעולם הזה. אמרו חכמים 'כל הנהנה מדברי תורה נטל חייו מן העולם'. ועוד צוו ואמרו 'אל תעשה עטרה להתגדל בהן ולא קרדם לחפר בהן'. ועוד צוו ואמרו 'אהב את המלאכה ושנא את הרבנות', וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון. וסוף אדם זה שיהא מלסטם את הבריות'

הרב זצוק"ל בהדרכה לבני קופת טוב תוסד' אלעד

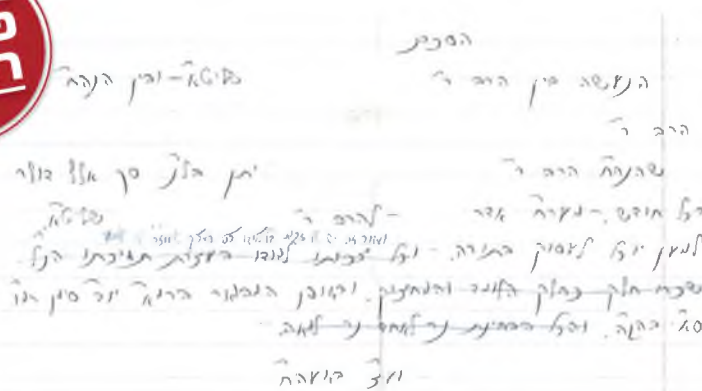
וכתב הרב על דבריו: ע"י תדא"ז רפס"ו שכל ת"ח שהוא קורא ושונה לש"ש והוא אוכל משלו ונהנה משלו ואינו נהנה משל צבור עליו הכתוב אומר כו'. [וזה הלשון שם: 'אמר אבא אליהו זכרו לטובה ולברכה: מעיד אני עלי שמים וארץ שכל תלמיד חכם שהוא קורא ושונה לשם שמים, והוא אוכל משלו, ונהנה משלו, ואינו נהנה משל ציבור - עליו הכתוב אומר: 'אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו יגיע כפי' כי תאכל אשריך וטוב לך', ואומר: 'מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים'].

קריית מלך שם

בענין שפתיו של הזבולון אם דובבות בקבר

הערה מבנו של הרב זצוק"ל, הגאון רבי יצחק שאול שליט"א:

בענין הפלוגתא המפורסמת באחרונים אם יש לזבולון גם את מעלת 'שפתותיו דובבות בקבר' (ראה בס' צדקה לחיים להגר"ח פלאג' מערכת מ' אות שס"ו, וס' ביאורי הרב חיים מוולאז'ין, עמ' צ', ובס' אורייתא ח"א עמ' ע"א), יש לציין להקדמה ל'תורת כהנים' עם ביאור החפץ חיים, אודות הגברא שתרם את

הנהגות שעשה הרב זצוק"ל בכתב ידו על שטר יששכר וזבולון

דובבות בקבר' (א"ה). ועי' זבחים ב' א' וברש"י שם ד"ה שמעון, ומתני' טהרות פ"ח מ"ז 'שמעון אחי עזריה, ולכא' נר' מזה שיש ענין שפתותיו דובבות גם ב'זבולון' דאלת"ה מה ענין להזכיר את (שמו).

בענין עשיית התנאי של יששכר וזבולון, ועוד פרטים בזה

כתב הרב בשם מרן החזו"א: אין למנוע מלקבוע עם מישהו עסק כיששכר עם זבולון בגלל שיקח משכרו בעוה"ב (וכ"כ בכתר ראש ס"י ס"ד וכו"ה באגרות מרן ח"א ס"י מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט וע"י רמ"א יו"ד ס"י רמ"ו ס"א)

קונטרס הזכרונות, וע"ע בס' שמענו כן ראינו, ח"א, פרק י"ח, ובס' כל משאלותיך, פר' יוחי

וכך כתב מרן החזו"א: 'שלו' רב, אחדשה"ט, מכתבך קבלתי, הכסף הוא של שמעון אחי עזרי' שנתן עזרי' לשמעון אחיו, ואין ראוי לנהוג צרות עין שלא ליהנות מעזרי' וזבולון' וכו'.

קובץ אגרות, ח"א, ס"י מ"ט, ע"ש עוד קודם

ובמקו"א היה כתוב בשם החזו"א כך: 'בתנאי השותפות של יששכר וזבולון אין הלומד מפסיד כלום מחלקו, והרב כתב על כך: 'אני שמעתי להיפך שאמר שיש בזה מחלוקת האם ביששכר וזבולון מפסיד הלומד מחלקו או לא ואמר שאפילו אם מפסיד מה יש ואין ראוי להמנוע משום כך וכך משמע ממנו במכתב שהבאת למטה (היינו, חלא א' ס' מ"ט) שאין ראוי לנהוג צרות עין וכו' ומשמע שכן מפסיד'.

אעלה בתמר מתורת החזו"א, עמ' כ"ו, ועי' אילת השחר דברים ל"ג י"ח

נוסח השטר

מרן החזו"א אף ערך שטר עם נוסח להסכם 'ישכר וזבולון', ונדפס בקובץ אגרות (ח"א, ס"י מ"ז), לפנינו נוסח שטר 'ישכר וזבולון' עם תיקונים שערך הרב זיע"א, יש לציין כי הרב היה סבור כי כלפי שמיא גליא ואין שום ענין בשטר, והחזון איש עשה כך לפי דעת הנהגות (כל משאלותיך, פר' יוחי, עמ' ר"ז), אך כמובן שחייבים להתנות זאת לפני הלימוד, ואם לא התנה קודם, אין זה כלום (שם).

בשטר שהובא לפני הרב, היה כתוב כך:

הסכם הנעשה בין הרב ר' ... שליט"א - ובין הנה"ח הרב ר' ...

שהנה"ח ר' ... יתן בל"ג סך אלף דולר בכל חודש - מער"ח אדר ... - להרב ר' ... שליט"א, למען יוכל לעסוק בתורה, וכל זכותו למודו בעזרת תמיכתו הנ"ל, שכרו חלק כחלק הלומד והמחזיק, ובאופן המבואר ברמ"א יו"ד סימן רמ"ו ס"א בהג"ה, והכל בבחינת נר לאחד נר למאה.

וע"ז באעה"ח

מקום חותם היששכר

הרב זיע"א ערך בו תיקונים, את המילים 'וכל זכותו למודו בעזרת תמיכתו הנ"ל, שכרו חלק כחלק הלומד והמחזיק', מחק הרב, ובמקומם כתב: 'ועבור זה יש לו זכות בלימודו כפי הערך שעוזר לו ללמוד', ואת המילים 'הכל בבחינת נר לאחד נר למאה', מחק הרב.

הסיבה לתיקונים אלו, ככל הנראה כך: נר לאחד נר למאה, משמעותו שאין הלומד מפסיד כלום, וזה בניגוד

למבואר מהחזו"א, כדלעיל, לכן מחק זאת הרב, והסיבה לתיקון הראשון, היא משום שמהלשון הכתובה לא היתה משמעות ברורה, כמה חלק בתורה יקבל הנדיב שמסייע, שהרי נדיב זה לא סייע בהוצאות מרובות, אלא במשכורת

מעוֹת מַתְנָה לַקְנִיָּת דְּבַר מַסּוּיִם

• אִמְרֵי הַגְרָח"ק (שְׁלִיט"א) [צֻק"ל] שֶׁשָּׂאֵל אֶת מִרְן הַחֲזוֹ"א צֻק"ל אִם חַיִּיב לַתֵּת מַעֲשֵׂר מִמַּתְנוֹת שֶׁקֵּבֵל לַחֲתוּנָה וְהַשִּׁיב מִמַּתְנוֹת חֲפָצִים לֹא צָרִיךְ אֲבָל מִמַּתְנוֹת שֶׁל מַעוֹת אִפִּי נִתְּנוּ לוֹ לַקְנוֹת דְּבַר מַסּוּיִם צָרִיךְ לַתֵּת מַעֲשֵׂר. (מִשְׁ"כ שְׁצָרִיךְ לַתֵּת מַעֲשֵׂר מֵהַכֶּסֶף שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ לַקְנוֹת דְּבַר מַסּוּיִם הֵינּוּ מִסְתַּמָּא מִשּׁוּם שִׁזְכָּה בַּכֶּסֶף, אֲבָל יֵשׁ עֲצָה שִׁיפְטוֹר שֶׁלֹּא יִזְכָּה בַּכֶּסֶף רַק יִקְנֶה אֶת הַחֶפֶץ עֲבוּר הַנּוֹתֵן וְאִח"כ יִזְכָּה בַּחֶפֶץ וְכֵ"כ בָּאוּת ט).

וְעוֹד אִמְרֵי הַגְרָח"ק (שְׁלִיט"א) [צֻק"ל] שֶׁשִּׁמַּע כְּעוֹבֵדָה הֵנִי בָּאוּת הַקּוֹדֵם בַּעֲנִין כֶּסֶף לַקְנִיָּת דִּירָה (אֲפֹשֶׁר דְּהוּי עוֹבֵדָה אַחֲרָת) וּמִרְן הַחֲזוֹ"א אִמְרֵי שֶׁאִם אֵין הַחֲתָן יִכּוֹל לַתֵּת מַעֲשֵׂר מִיֵּד יִרְשׁוּם בַּפְּנִסוֹ וּיִפְרִישׁ בַּמִּשְׁכָּח הַזֶּמֶן.

הוֹצָאוֹת נִשְׁוֵאֵי יִלְדֵי

• פֶּסֶק לִי מוֹ"ר (שְׁלִיט"א) צֻק"ל דְּמִי שְׁנוֹתָן סָכוּם כֶּסֶף לַקְנוֹת דִּירָה אוֹ שֶׁאֵר צָרִיךְ חֲתוּנָה לְבִנּוּ הַלּוּמֵד בִּישִׁיבָה אֵינוֹ צָרִיךְ לַהֲפָרִישׁ מַעֲשֵׂר מֵהַסָּכוּם הַזֶּה כִּי כָל הַסָּכוּם הַזֶּה הוּא צַדִּיקָה שְׁנוֹתָן לְבִנּוּ וּמ"מ אִמְרֵי מוֹ"ר שִׁיתֵּן הָאֵב מֵהַסָּכוּם הַזֶּה סָכוּם לֹא גָדוֹל לַעֲנִיִּים, וְהוֹסִיף מוֹ"ר הָאֵב דְּמוּבָא בַּפּוֹסְקִים שֶׁהָאֵב מַעֲשֵׂר אֶת מַעוֹת הַנְּדוּנָיָה שֶׁמִּכְנִים לִזְוֹג (עֵי בְּשׁוּ"ת שְׁאִילֹת הַגִּיּעַב"ן ז"ל ח"א ס"י ו' הוֹבָא בַּפ"ט ס"י רמ"ט ס"ק א') שֶׁם מִיֵּרִי מַחֲיוֹב הַמַּעֲשֵׂר שָׁחַל עַל הַזּוֹג שֶׁקֵּבֵלוּ אֶת כֶּסֶף הַנְּדוּנָיָה וּבִכְה"ג אִמְרוּ שֶׁהָאֵב מִשְׁאִיר לַעֲצָמוֹ אֶת הַזְכוּת לַתֵּת אֶת הַמַּעֲשֵׂר לְמִי שֶׁהוּא רּוֹצֵה עֲבוּר הַזּוֹג (א"ה, וְכ"א בְּשְׁאִילֹת יַעֲב"ץ ה"ל) אֲבָל הִיכָא שֶׁהָאֵב קוֹנֶה בַּסָּכוּם הַנִּי"ל אֶת הַדִּירָה וְשֶׁאֵר צָרִיךְ חֲתוּנָה עֲבוּר הַזּוֹג א"כ אֵין עֲלֵיהֶם חַיִּיב מַעֲשֵׂר וְכ"ל, וְכָל הַסָּכוּם שֶׁהוּא נוֹתֵן הוּי צַדִּיקָה.

• בִּשְׁנַת תִּשְׁד"ס כִּשְׁהִשְׁאִתִּי אֶת בְּתִי (הִיתָה מוֹרָה) עִם בֶּן יִשִּׁיבָה אִמְרֵי מוֹ"ר שֶׁמּוֹתֵר לַחֲתָן יִלְדִים מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר וְאִף שֶׁהִיא מוֹרָה וּמְרִיחָה מ"מ הִיא עֲנִי לַעֲנִין דִּירָה שֶׁאֵין בְּאִפְשָׁרוּתָה אִף לִשְׁכּוֹר, וּמוֹתֵר לִי לַקְנוֹת לָהֶם דִּירָה אוֹ לִשְׁכּוֹר מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר וְלֹא אִמְרֵי שֶׁאֵתָּן חֶלֶק מִזֶּה לַעֲנִיִּים כֵּ"ל.

• הַגְרָח"ק סִפֵּר לִי שֶׁשָּׂאֵל אֶת אֲבִיו מוֹ"ר אִם צָרִיךְ לַעֲשֹׂר אֶת הַכֶּסֶף שֶׁמוֹצִיא לַצּוֹרֵךְ נִשְׁוֵאֵי יִלְדֵי מִשּׁוּם דֶּזֶה גּוֹפֵא צַדִּיקָה וְסִירֵב לַעֲנוֹת לוֹ אִמְרֵי לֹא שְׁמַתִּינָת צַדִּיקָה אִף פַּעַם לֹא נִהְיִים עֲנִיִּים.

אַרְחוֹת רַבֵּינוּ

יֹלֵךְ תִּהְיֶה צַדִּיקָה

הַשֵּׁב תִּשְׁיֵב לוֹ אֶת הָעֵבֶט כו' וְלֹךְ תִּהְיֶה צַדִּיקָה, וּבַפ"ב דְּפִסְחִים וּבַכ"ד, א"ר יִצְחָק אִם אֵינוֹ קוֹנֶה מִשְׁכּוֹן צַדִּיקָה מִנִּין, מִכָּאֵן לְבַעַל חוֹב שֶׁקוֹנֶה מִשְׁכּוֹן, לְפִי כִלְלָא דְּמִנְצַפ"ךְ (שְׁכַף פְּשׁוּטָה הִיא חֲמֵשׁ מֵאוֹת) לְפ"ז וְלֹךְ תִּהְיֶה צַדִּיקָה בְּגִימ' וּמִכָּאֵן לְבַעַל חוֹב שֶׁהוּא קוֹנֶה מִשְׁכּוֹן.

בִּרְכַּת פְּרִין, פ"ר כִּי תִצָּא

מוֹ"ר מַעֲשֵׂר מִכָּל הַתְּמוּרָה שֶׁל סֶפֶר

• הַגְרָח"ק (שְׁלִיט"א) [צֻק"ל] שָׂאֵל אֶת אֲבִיו מוֹ"ר (שְׁלִיט"א) [צֻק"ל] הַמַּדְפִּיס סֶפֶר וּמִשְׁלֵם הוֹצָאוֹתָיו מִכֶּסֶף שֶׁכֶּבֶר הִפְרִישׁוּ מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר כֶּסֶפִּים כְּשֶׁמוֹכֵר סֶפֶר הָאֵם צָרִיךְ לַהֲפָרִישׁ מִכָּל הַתְּמוּרָה מַעֲשֵׂר וְאִמְרֵי לֹא מוֹ"ר שֶׁמַּעֲיָקֵר הַדִּין נִרְאֶה שֶׁלֹּא צָרִיךְ לַעֲשֹׂר אֶת כָּל הַתְּמוּרָה רַק אֶת הַרוּחוֹת וְזֶהוּ הַדִּין דְּמַעֲשִׂרִין מִהֶקְרֵן פ"א וְאִח"כ רַק מֵהַרוּחוֹת (וְכ"כ בְּאַהֲבַת חֶסֶד מִהַגְהַח"ח ז"ל פ"ח ב') וְהוּא הַדִּין אִם לֹוֹ לַצּוֹרֵךְ הַהֲדַפְסָה וְעֵשֶׂר אֵינוֹ צָרִיךְ לַעֲשֹׂר אֶת הַכֶּסֶף שֶׁפּוֹרַע שְׁזֹהוּ כְּדִין הַנִּי"ל.

אִמְנֵם הוֹסִיף מוֹ"ר שְׁמִימִי לֹא הִקִּיל בְּזֶה לַעֲצָמוֹ וְהוּא מַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר מִכָּל הַתְּמוּרָה שֶׁל הַסֶּפֶר אִף שֶׁאֵת הוֹצָאוֹת הַסֶּפֶר כְּגוֹן הַמַּדְפִּיס וְהַנִּייר שֶׁלֹּם מֵהַכֶּסֶף שֶׁכֶּבֶר עִישָׁר, וְכֵן כְּשֶׁקֵּבֵל כֶּסֶף מִנְדִּיב לַהֲדַפְסַת סֶפֶר עִישָׁרוֹ, וְאִח"כ עִישָׁר עוֹד פַּעַם אֶת כָּל הַתְּמוּרָה שֶׁל הַסֶּפֶר.

חַיִּיב מַעֲשֵׂר כֶּסֶפִּים הוּא רַק מִדִּין צַדִּיקָה

• אִמְרֵי לִי מוֹ"ר (שְׁלִיט"א) [צֻק"ל] שֶׁמַּעֲשֵׂר כֶּסֶפִּים אֵינוֹ חַיִּיב גְּמוּר רַק מִשּׁוּם צַדִּיקָה וּמֵאַחֵר שְׁנוֹתָן מַעֲשֵׂר מִקִּיָּם וְדָאִי מִצּוֹת צַדִּיקָה לְפִי שְׁעוּרֵי כִּי אִם לֹא יִתֵּן מַעֲשֵׂר יֵשׁ תִּמְדִּד לְהַסְתַּפֵּק אִם מִקִּיָּם מִצּוֹת צַדִּיקָה כְּפִי שְׁצָרִיךְ, וְלִכְּן הִיכָא שֶׁהוּא דְּחוּק גָּדוֹל שֶׁפְּטוֹר גַּם מִמִּצּוֹת צַדִּיקָה מִסְתַּמָּא פְּטוֹר גַּם מִמַּעֲשֵׂר.

בֵּת לֹא נִשְׁוֵאָה חַיִּיבֵת בַּמַּעֲשֵׂר

• מִרְן הַחֲזוֹ"א הוֹרָה לְבִנּוֹתָיו הַרוּוֹקוֹת שֶׁל מוֹ"ר צֻק"ל שִׁיתְנוּ מַעֲשֵׂר מֵהַרוּחוֹת שֶׁמְרִיחוֹת, הֵן הֵיוּ מוֹרוֹת.

הַרֵב צֻק"ל בַּעֲת נִתְּנִית צַדִּיקָה לְקוֹפּוֹת הַצַּדִּיקָה בֶּאֱרֵץ וְעוֹלָם

שיח יצחק

מְדַבְּרֵי גֵאֲב"ד רַמַּת אֶלְחָנָן מִרְן הַגָּאוֹן רַבִּי יִצְחָק זִילְבֶּרשְׁטֵיין שְׁלִיט"א שְׁלִיבֵן מִפִּי גִיסוֹ הַרֵב זצ"ל

אִסִּיפַת צַדִּיקָה בְּכוֹתֵל הַמַּעֲרָבִי, וּבִקְשַׁת צַדִּיקָה מִנְכָּרִים שְׁבָאִים לֶשֶׁם

שְׁאֵלָה. אֶת הַשְּׁאֵלָה הִבָּאָה נִשְׁאֵלִיתִי מֵאֵת רַב הַכּוֹתֵל וְהַמְּקוֹמוֹת הַקְּדוּשִׁים הַגְר"ש רַבִּינוּבִּין שְׁלִיט"א, כְּדִלְהֵלִין: בְּכוֹתֵל הַמַּעֲרָבִי יִשְׁנֵם עֲנִיִּים הָאוֹסְפִים כֶּסֶף, ע"פ הַחוּק הַדָּבָר נִאֲסָר מִלְּבַד בִּימֵים מַסּוּיִימִים, מֵהָ גַם שְׁבַמְקוֹם יִשְׁנֵם קוֹפּוֹת צַדִּיקָה קְבוּעוֹת, אֲשֶׁר מִתְחַלְקִים לְפִי חֶשְׁבוֹן מַסּוּיִים, לְקוֹפּוֹת צַדִּיקָה, וְחֶלֶק לְשִׁיפּוֹר וְשִׁיפּוֹן הַכּוֹתֵל הַמַּעֲרָבִי, הַשְּׁאֵלָה הִיא, שֶׁפַּעֲמִים שֶׁאִסִּיפַת הַכֶּסֶפִּים גּוֹרֵמַת לְחִילוּל ה', וְהַשְּׁאֵלָה כִּי־צֵד לְהִתְיַחֵס לְדָבָר זֶה, הָאֵם לְמִנוּעַ מֵהַעֲנִיִּים מִלְּאֶסּוֹף כֶּסֶף בְּמִקּוֹם, אוֹ שֶׁמָּא לְהַשְׁאִיר אֶת הַמִּצֵּב עַל כֻּנוֹ כְּפִי שֶׁהוּא כַּעַת.

תְּשׁוּבָה. סִפֵּרְתִּי עַל הַשְּׁאֵלָה לְגִיסִי הַגְר"ח קִנִּיבֶסְקִי (שְׁלִיט"א) [צֻק"ל] וְהוּא נִרְתַּע מִהַמְּחַשְׁבָה לְאֶסּוֹר עַל עֲנִיִּים לְאֶסּוֹף צַדִּיקָה בְּכוֹתֵל הַמַּעֲרָבִי, וְהִי הַכּוֹתֵל הַמַּעֲרָבִי הוּא מְקוֹם שִׁיחֻדִּים בָּאִים לְשִׁפּוֹךְ צֶקֶן לְחֶשֶׁם בַּעֲיָקֵר שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה, וְהִי אִמְרוּ חז"ל (סְנַהֲדִין דָּף צח ע"א) אֵין יִירוּשָׁלַם

נִפְדִּית אֲלֹא בַצַּדִּיקָה שֶׁנִּאֲמַר 'צִיּוֹן בַּמִּשְׁפָּט תִּפְדֶּה וְשִׁבְיָהּ בַּצַּדִּיקָה', וּבִבְבֹא בְּתָרָא (דף י"א) נִאֲמַר אִמְרֵי ר' יוֹחָנָן מֵאִי דְּכִתִּיב 'מְלוּוֹה' חוֹנֵן דֵּל' אֲלֵמֵלֵא מִקְרָא כְּתוּב אִי אֲפֹשֶׁר לְאוּמְרוֹ כְּבִיכּוֹל עֶבֶד לֹוֹ לְאִישׁ מְלוּוֹה, וְאִם כֵּן מְקוֹם שִׁיחֻדִּים מְגִיעִים לְשִׁפּוֹךְ צֶקֶן לְחֶשֶׁם אִיךְ אֲפֹשֶׁר לְמִנוּעַ מֵהֶם אֶת הַזְכוּת הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת לַתֵּת צַדִּיקָה.

עוֹד סִפֵּרְתִּי לְגִיסִי (שְׁלִיט"א) [צֻק"ל] שֶׁאֵין יוֹם אֶחָד בְּכוֹתֵל הַמַּעֲרָבִי שֶׁאֵין שֶׁם גּוֹיִים וְנִתְקִיִּים בְּנוֹ 'כִּי בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל הָעַמִּים' וְגַם כְּשֶׁבִּאִתִּי לֶשֶׁם בְּשִׁלְג וּבִקְוִשִׁי הִיוּ שֶׁם יְהוּדִים רַאִיתִי שֶׁם כְּמָה גּוֹיִים שְׁבָאוּ לְהַתְפַּלֵּל [בְּמִקְרָה אֶחָד שֶׁמַּעֲתִי כּוֹמֵר שֶׁכָּל הַנִּרְאֶה מוֹצֵאוֹ מִמִּדְּיָת יוֹן מִתְפַּלֵּל: 'אֱלֹקִים תִּצְלֵל אֶת הַכִּלְכֵּלָה שֶׁל יוֹן' וְכִשְׁעֲנִיִּים מְגִיעִים לְבַקֵּשׁ צַדִּיקָה מֵהֶם הִי זֶה חִילוּל ה' כִּי הִי אֶסּוֹר לְבַקֵּשׁ צַדִּיקָה מִנְכָּרִים, וְהַסִּכִּים גִּיסִי (שְׁלִיט"א) [צֻק"ל] שֶׁאִם רּוֹאִים עֲנִי שְׁעוּשָׁה כֵּן יֵשׁ לְהַזְהִירוֹ לְהַפְסִיק, וְאִם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ מוֹתֵר לְהַרְחִיקוֹ מִשֶּׁם.

נַעֲרָךְ ע"פ ווִי הָעַמּוּדִים קוֹבֵץ ל"ד סִימָן א' וְאֵילֶךְ, ע"ש עוֹד פְּרִטִי הַדְּבָרִים

נִיתֵן לְהַאֲזִין לְשִׁאֲלוֹת אֶקְטוֹאִלִיּוֹת קְצֵרוֹת מִתּוֹרַת גֵּאֲב"ד רַמַּת אֶלְחָנָן שְׁלִיט"א שְׁלִיבֵן מִפִּי גִיסוֹ הַרֵב זצ"ל, בְּקוֹ 04-3760582

במשנתו של הרב זצ"ל בענייני נתינת צדקה בעת התפילה

שיפריע הכונה, ובאמצע התפילה בודאי יצטרך להפסיק והוי ליה אין יכול לקיים שניהם' עוד הוסיף הרב: 'וגם אני יודע בעצמי שאם אני מכין לפני התפילה זה מפריע לי בכוונת התפילה' עד כאן דברי הרב שם.

ספר היראה ע"פ מקור היראה, בהערות שבסוף ס' עמ' צ"ג

כמו כן העיד הרב בשם חמיו מרן הגריש"א זיע"א: 'אני שאלתי פעם את מו"ח זצ"ל שבאמצע התפילה עניים מבקשים צדקה ואמר שבאמצע התפילה אין מחוייב לתת עוסק במצוה פטור מן המצוה'.

שמענו כן ראינו, חלק א', פרק ה' ס' י', ע"ש עוד

...

נקל לשער שזו הסיבה שהרב בחר באפשרות הבאה עליה העיד בעצמו, במענה לאחד השואלים ששאל: 'השו"ע להלן כתב דטוב ליתן צדקה לפי תפילה האם יש אפשרות לקיים הלכה זו אף בשבת דהיינו שיחשב כנתן צדקה לפני התפילה' והרב השיב: 'אני נהגתי לשים מעות בקופסא, ולהתנות שכל שבת (כ) שאומר ויברך דוד יחול צדקה על פרוטה'.

תשובה כתי"ק באדיבות מכון 'דעת נוסה'

...

הגר"י כהן שליט"א נכדו של הרב מעיד כך: 'אמר לי שיש סתירה בשו"ע, שבאו"ח (ס' צ"ב ס"י) כתוב טוב ליתן צדקה קודם התפילה, ובי"ד (ס' רמ"ט ס"ד) כתוב 'טוב ליתן צדקה קודם כל תפלה'. ואמר שהוא מניח מטבע גדול בכלי [כנראה שהכלי שייך לאגודת הצדקה], ומתנה שקודם כל תפלה יקנה פרוטה מהמטבע לצדקה. ובאופן זה יכול לקיים הדין גם בשבת, שכפי שהעלה ה'חזון איש' (אר"ח ס' קנ"ז) מותר להתנות מע"ש שיחול קנין בשבת'.

להדבק, חלק ב', עמ' 154

ואכן כלפי עצם הדבר לעשות קנין באופן שיחול בשבת, כתב הרב כך: 'ולעשות קנין בערב שבת שיחול בשבת או למכור על תנאי בערב שבת והתנאי יתקיים בשבת, בתשו' הגרעק"א (קמא ס' קנ"ט) דעתו דאסור, אבל בחזו"א הוכיח להיתר (דמאי ס' ט' ס"ק י"ב, וכן נראה במ"ב ס' של"ט ס"ק כ"ז)'

שונה הלכות ס' ש"ו דין י"ב

...

עלה בידינו אם כן, ששלושה סיבות היו למנהגו של הרב, האחת, שהדבר מפריע לכוונת התפילה, השנית, כי החיוב בזמן זה אינו ברור, משום שהמתפלל עוסק במצוה, ופטור מן המצוה, והשלישית, כדי שיוכל להרוויח נתינת צדקה זו גם בשבת.

בענין מנהג נתינת צדקה בעת אמירת 'ואתה מושל בכל' ביזיברך דוד'

מנהג מיוחד היה לו להרב זיע"א, קיום ההלכה על כל פרוטה ודקדוקיה היה נר לרגליו, והנה כ' במשנ"ב (ס' נ"א ס"ק י"ט) בשם האריז"ל שיש לתת ביזיברך דוד' פרוטה לצדקה, אלא שהרב לא נתן את הפרוטה בעת אמירת 'ויברך דוד', אלא היה נוהג להקנות מראש סכום מסוים לצדקה, כאשר הוא עושה תנאי, שכאשר הוא אומר את המילים 'ואתה מושל בכל' פרוטה מתוך אותה הסכום תהיה קנויה לצדקה, כמה וכמה הסברים

ניתנו לדבר זה מפי הרב, גם על אופן ההקנאה שהוא שנוי במחלוקת, להלן ליקטנו את הדברים, כפי שנשמעו מפי הרב [לגבי דעת מרן החזו"א זללה"ה בענין נתינת צדקה בעת ק"ש - ראה בס' 'בחזקת יד' על הגר"ד שורץ זצ"ל עמודים 202-203].

...

כתב הרב: 'ובאיזה קהלות קדושות ניתקן המנהג ליתן צדקה כשמגיע לפסוק והעושר כו' ואתה מושל בכל, ויש מקומות שגוהגין לקבץ צדקה בעת קה"ת והוא שלא כהוגן דמבטלין עי"ז לשמוע קה"ח ועניית ברכו את ה' כו'

דרך אמונה, פ"י ממתנו"ע ס"ק נ"ג

עוד הוסיף: 'ואפשר דאין חייבין ליתן להם דהעוסק במצוה פטור מן המצוה וכן באמצע התפלה וכן כל העוסק במצוה פטור אז מצדקה כמבואר ב"ק נ"ו ב'

שם, ציה"ל אות צ"ו

ובמקו"א הרב נשאל: האם מותר לתת צדקה באמצע פסוקי דזמרה, והשיב: מותר אבל אין חיוב, והוסיף לבאר את דבריו בתשובה אחרת ש'על פי דין יתכן דפטור דהעוסק במצוה פטור ממצוה, אבל אנשי מעשה מכינים מקודם את המטבע שיהא העני יכול ליטלה'

תשובה כתי"ק, באדיבות מכון 'דעת נוסה'

...

בספר היראה עם פירוש מקור היראה, כתב הגאון רבי בנימין זילבר זצוק"ל שמותר ליתן פרוטה לעני בשעת פרשה שניה של ק"ש, והרב העיר על כך, שהרי זה עוסק במצוה ופטור מן המצוה, והגר"ז השיב שכיון שאפשר לקיים שניהם, ע"י שיכין מעות לעני קודם התפילה, א"כ הוא מחוייב בזה, הרב השיב כך: 'אין חייב להכין לפני התפילה מעות שמה יבוא עני, ומי יודע אם יבוא, ואיך ישמרם כל התפילה, ואין ספק

תחת אחד השיחים

בפני איזה גבאי צדקה צריך לעמוד

נשאל הרב זצ"ל: מהו לעמוד בפני גבאי צדקה להמבואר בירושלמי בכורים פ"ג ה"ג שצריך לעמוד בפני עושי מצוה?

והשיב: 'בדרך כלל גבאי צדקה לוקחים אחוזים לעצמן וזה לא לשם מצוה אבל מי שאינו נוטל לעצמו כלום צריך לקום בפניו (עי' בפתחי תשובה יו"ד ס' רנ"ו סק"א בשם תשובת יד אליהו ס' נ"ד)'

והוסיף הרב: 'היה גבאי צדקה רבי דוד לייב שוורץ זצ"ל, ידעתי שאינו נוטל לעצמו כלום, ותמיד הייתי קם בפניו'.

לעמוד בפני מסדר הספרים בבית המדרש

מענין לענין אמר הרב זצ"ל: 'גם מסדר הספרים בבית מדרש עוסק הוא במצות חסד ואפשר שצריך לקום בפניו'.

באורח צדקה, עמ' ת"ח

ברוך דוב פוברסקי

ישיבת פוניבז' בני ברק

בס"ד ד' שבט תשפ"ד לפ"ק

נתיי שמתה בליבי עת באו לפני ראשי המפעל 'מדובבי שיח' והציגו בפני הכניסה לעירוד וחיוק לימוד המוסר אצל בני הישיבות הקדושות, לימוד המוסר הוא קב חומטין המחזיק את התורה, והוא חיוב לכל אדם וכמו שפסק במשנה ברוור (סימן א' ס"ק י"ב).

וראיתי לנכון לצייץ לספר 'חכמה מוסר' למרן האלעטער מקלם זע"א אחר מאמר ליז העתקה מספר אבקת רוכל זה לשוננו יורק למור אגרות מוסר של מאמר חז"ל היא התכלין ורטיה שיוכל האדם לכבוש את יצרו ולנצחו ע"י שלומד אותם, ורק עליהם אמרנו "בראית יצירה" בראית תורה תכלין, ומשום שרבר זה גדול באיכותו מאחר שקיים כל תרי"ג חלוי בו, ומשום שס"א יודע זאת, דרכו מעולם להשתדל ולסדר בהסתרתו לבטל למד זה, או מיהת להחליש איכותו וחשיבותו אצל בני אדם, ועייב מרית שאין להם רטיה, וכשל עוזר תפל עוזר, ח"ו, כ"כ צופה רשע לצדיק וכו', וזאת היא שגם חורבן בית תפארתנו והגלותנו מארצנו, ובעזרת עדין מרקד כינונו עון זה. ע"כ העתקתי מעט מהרבה הנמצא בו מענין זה. עכ"ל.

ועתה כשמבקשים לחזק לימוד המוסר בספר ארחות ישר למרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שכתב ספר לצורך הדור וחיוקו וזכות יתירה היא הקביעות בספר הזה, וההתחזקות בלימוד המוסר הרפוי בדינו, וזכרים בחיוק בזה לסייעתא דשמיא יתירה, ויתברכו המתאמצים בזה להתגדל בתורה לגאון ולתפארת.

המצפה לרחמי ה'

ברוך דוב פוברסקי

ק"ל פ"ד פ"ק

מכתב מרן ראש הישיבה הגר"ח פוברסקי שליט"א לתלמידי הישיבות

מרן ראש הישיבה הגר"ח פוברסקי שליט"א כותב את מכתב החיוק לקראת פתיחת תוכנית 'מדובבי שיח'

נציגי הישיבות מתברכים עי מרן הגר"ח זילברשטיין שליט"א לקראת פתיחת תוכנית 'מדובבי שיח'

מכתב חיוק מיוחד נשלח ע"י מרן ראש הישיבה הגר"ח פוברסקי שליט"א לתלמידי הישיבות מכל רחבי הארץ, בו הוא מחזק את ידם לרגל פתיחת המחזור החדש ללימוד 'ארחות ישר' ספרו של הרב זצוק"ל, במכתבו כתב מרן הגר"ח שליט"א: 'ענתה כשמבקשים לחזק לימוד המוסר בספר ארחות ישר למרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שכתב ספרו לצורך הדור וחיוקו, זכות יתירה היא הקביעות בספר הזה, וההתחזקות בלימוד המוסר הרפוי בדינו, וזכרים בחיוק בזה לסייעתא דשמיא יתירה, ויתברכו המתאמצים בזה להתגדל בתורה לגאון ולתפארת'.

במקביל, לקראת פתיחת התוכנית בהיכלי הישיבות, התקבלו נציגי הישיבות לביקור חיוק במעונו של מרן הגר"ח זילברשטיין שליט"א, שחיזק את ידם בחשיבות ומעלת לימוד המוסר הקבוע ובפרט בספרו של מרן זע"א.

בתחילה חיוק מרן הגר"ח זילברשטיין שליט"א את בני הישיבות בדברים בעניני התקופה, בעקבות המלחמה הקשה השודרת באר"ק, ועורר את הנציגים להתחזק בשמירה על כבוד התפילין, וכפי שמרן זצוק"ל בספרו 'ארחות ישר' פרק תפלה מעורר על הדבר וכותב כי קלות ראש עם תפילין איסור חמור מאד, שהרי בשלו מצות עשה דאורייתא של הנחת תפילין כל היום כדי שלא לעבור על איסור זה, בסיום, ביוך שכולם יצליחו להגדיל תורה ולהאדירה.

תוכנית 'מדובבי שיח' אשר הוקמה לאחר סילוקו של מרן זצוק"ל ע"י מכוני 'שיח אמונה' ופעלה בהיכלי ישיבות חשובות רבות, כאשר במסגרת המיזם השתתפו רבים מבני הישיבות בסדר לימוד קבוע המחולק לימים והספקים בספר המוסר 'ארחות ישר'. בהקדמתו לספר 'ארחות ישר' כתב הרב זצוק"ל

כדבריו: 'לפי שבכל דור דור יש נסיונות אחרים, יש צורך בכל פעם לכתוב לפי צורך הדור'.

במחזור הלימוד החדש ובמסגרתו מתאחדים אלפי בני הישיבות הגדולות בלימוד יומי וקבוע בספר, וכדרכו ותמריץ ללימוד, ומתקיימות גם הפעם אי"ה הגרלות רבות בכל מקום ומקום בין המשתתפים. הלומדים יכולים במקביל להבחין מידי יום על הנלמד ב'ארחות ישר' גם במסגרת סדרי 'שיח התורה'.

המעוניינים לפתוח את תוכנית 'מדובבי שיח' בישיבה בה הם לומדים, בישיבות גדולות שהתוכנית לא פעלה במקום עד כה, ניתן לפנות להשארית הודעה בשל" שמספרו: 079-6966102.

גל הצטרפות נוסף בהיכלי התורה, למסלול בשנתי ללימוד 'חושן משפט' בדרכו של הרב זע"א שנוסד ע"י שיח התורה' לעי"ה הרב זצוק"ל, עם סיום הלימוד בהלכות דיינים ובהלכות עדות, והפתיחה של לימוד סימן ל"ש הלכות הלואה המקיפות את הסוגיות המרכזיות בסדר נזיקין, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

כפי שפורסם החל מימי התנועה, נפתחה ב'שיח התורה', בתוך כלל סדרי הלימוד, תכנית מיוחדת ללימוד סדר 'חושן משפט' בשנה אחת, בדרכו של מרן זע"א. התכנית התקבלה בבכורה מרובה בקרב הלומדים, ששמחו לנצל את שעת הכושר, ללימוד ולשינון הלכות דיני הממונות, בהספק מהיר. התכנית שנוסדה בעידודם ובהכוונתם של גדולי ההוראה ומרביצי התורה שליט"א, מתקיימת בדרך שליבו חפץ, בחמישה מסלולי לימוד, על השור והבית יוסף, על השולחן ערוך, על הסמ"ע, הש"ך והפתחי תשובה.

מלבד מאות ההגרלות, כל הלומדים שמתמידים שבוע שלם באחד מסדרי 'בדרכו' נכנסים להגרלה שבועית חדשה על סך 1000 ש"ח. כשב'שיח התורה' אומרים, כי עכשיו ההזדמנות, ללמוד, להבין ולדעת, לחזור על הסוגיות המוכרות מסדר נזיקין בשנה אחת בדרכו של הרב זצוק"ל.

במסגרת סדרי הלימוד ב'חושן משפט' מתקיימים מבחנים יומיים בשלמסר של 'שיח התורה' שמספרו 03-3085000, וכן בעמדות 'דברים פלוס' - 'שיח התורה'.

המשך מעמוד 1

תורת שיח

כיון שעדיין אין הכסף שלו א"צ הבן לתת מעשר

שם, ציה"ל ס"ק ס"ז

וכך כתב הרב זצ"ל לאחד השואלים בנושא זה, באופן שאחד מקבל ע"י חותנו סכום קצוב לכל חודש עבור הוצאות שכר הדירה וכדו', אם מחוייב להפריש חומש או מעשר מהסכום הנ"ל, והרב השיב: 'תבקש מחותנך שלא יקנה לך את המעות אלא יעשך שליח לשלם ואז אתה פטור ממעשר'

כת"ק, מערכת 'שיח אמונה'

אבל ממעות הנדוניא, מובא בכל האחרונים שמנהג לתת מעשר וכנ"ל, וכן מכל מעות מתנה, ומרן ז"ל אמר הטעם שהנותן מעות אפי' לקנות דבר מסוים אינו מקפיד כ"כ אם המקבל יוריד קצת למעשר, ולכן חייב ואם עי"ז שיתן המעשר לא יספיק לו לקנות הדבר שנתן עבורו, וא"א לו ליתן מעות אחרים ירשום עליו המעשר לחוב וכשיוכל יפרע וכן הורה מרן ז"ל לחתן א' שנתנו לו הוריו מעות לקנות דירה ואם יוריד המעשר לא יספיק לדירה, שירשום עליו המעשר לחוב, ובמשך הזמן יפרענו, אבל אם אביו או חמיו לא הקנה לו את הכסף אלא הוא קונה לו את הדירה אפי' שלח את הבן שיקנה

תקנה מחותנך שלא יקנה לך את המעות אלא יעשך שליח לשלם ואז אתה פטור ממעשר

מה נהדר

מראות הוד משולחנו של הרב זצוק"ל בימים אלו

בבית הרב זצוק"ל במעמד בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א התקיים מעמד פתיחת תוכנית מדוברי שיח לתלמידי ישיבת 'דרכי איש - יד בנימין' בהשתתפות ראש הישיבה הגר"ט ליברמן שליט"א וקבוצה מבני הישיבה.

תלמידי המדרשה מהעיר פתח תקווה שבראשות הרב אלישע שושני שליט"א, הגיעו לבית הרב זצ"ל לשמוע דברי חיזוק מבנו הגר"ש קניבסקי שליט"א.

תלמידי תלמוד תורה 'קרית הרצוג' הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

ביקור מיוחד של הגר"ש קניבסקי שליט"א בישיבת 'היכלי מרדכי' לעידוד הלימוד בספר 'ארחות יושר'. במעמד נשא דברי חיזוק הגר"א שטיינמן שליט"א.

בקשה חשובה

לקראת יום היארצייט השני להסתלקותו של הרב זצוק"ל

שוקד מכוננו על גליון הזכרון המורחב

ונודה בזאת לכל מי שיש תחת ידו עובדות, הנהגות, מכתבים וכל חומר שיש בו כדי לימוד וחיזוק מהרב זצוק"ל,

שיזאיל בשובו להעבירו למכוננו בכתובת se3077700@gmail.com

שלמסר לשמיעת שיעורי הירושלמי
מהגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א
ולסדרי ומבחי 'שיח התורה'
03-308-5000
או בעמדות 'נדרים פלוס'

טל: 03-30-777-00
פקס: 072-2606425
פרטי הבנק: פאג"י, סניף 188,
מ"ח 409-715781 ע"ש 'שיח אמונה'

להערות והארות, ולקבלת העלון בדוא"ל: se3077700@gmail.com

מכון
'שיח אמונה'
להאדרת ספרי מרן רשכבה"ג
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

לידיעת בני הישיבות המשתתפים בסדרי תכנית 'מדובבי שיח'

למעוניינים

ניתן לערוך מבחן אמריקאי יומי
על ההספק היומי בספר 'ארחות יושר'
במסגרת תכנית 'מדובבי שיח'
באמצעות מפעל 'שיח התורה'
כאשר העונים נכנסים להגרלות יומיות רבות
על זכויות במאות שקלים ועוד,

[יודגש כי זה בנוסף לאישור הלימוד השבועי מטעם 'מדובבי שיח'
ואף העונים ב'שיח התורה' עליהם להמשיך לאשר כרגיל בסוף שבוע]

ניתן לענות על השאלות ב'ארחות יושר' מידי יום [-ה' ימים בשבוע]
בחלון 'שיח התורה' שבמערכת 'נדרים פלוס' ובטלמסר: 03-308-5000.

שימו לב: ההצטרפות הראשונה למסלולי 'שיח התורה' יש להירשם בטל.
קל ופשוט: ב'נדרים פלוס' נכנסים ל: 'אפשרויות נוספות' || 'שיח התורה' ||
כותבים את ת.ז. כפי ההוראות || בחרים בחלון: 'בתורתו' || 'ארחות יושר'.

שיח התורה

להצטרפות למסלולי הלימוד וההתחזקות

חייגו למוקד "שיח התורה" 03-308-5000

שמות הזוכים מתפרסמים בקביעות
ב'שיח התורה' שב'נדרים פלוס'

הזכויות מוחלקות בכית מורן וצוק"ל
רחוב רש"ם 23 בני ברק

מסלול לימודי חסידי חסידות
מסלול לימודי חסידי חסידות

'בדרכו'
לימוד כל
התורה בשנה
אחת כפי שנהג
מורן וצוק"ל
כראש
המסלולים -
מאות הלומדים
8 דף מהש"ס
בכל יום

'מתורתו'
להגות
בספריו ובתורתו
של מורן וצוק"ל
בספרים
'דרך אמונה',
'דרך חכמה',
'שונה הלכות',
'ארחות יושר'

**'שיח
ההלכה'**
לימוד
הלכות שבת
בשנה אחת
הזדמנות פז
לקניין נעה
בהלכות הנהגות
ב'משנה ברורה'

'ירושלמי'
סדרי לימוד
קבועים
בשני מסלולים
בולל
סדר הלימוד
הגמסר כשיעור
לע"ג מורן וצוק"ל
הגמסר ע"י כנו
הגרי"ש שליט"א

**'משנתית
ש"ס
בשנה'**
לסיים את
ששה
הסדרים
בשנה
אחת

**'מסיימים
לזכרו'**
אלפי ש"ס
שנלקחו
ללימוד
לע"ג
מורן וצוק"ל
בשנה זו

**'לעילוי
נשמתו'**
לימוד
בכל יום ויום
של פרקי
משניות
ואמירת
תהילים

'בהנהגתו'
במיוחד
לנשים,
לקבל
ולתקצץ
להתפלל
שלוש תפילות
ביום

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

647

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • יתרו תשפ"ד

ואחר כך מבקשים 'להבין ולהשכיל', והם שני עניינים, בינה והשכל, כמו שמזכירים בברכת אתה חונן וכו' חנונו מאתך דעה בינה והשכל, ואמנם כאן לא נזכר דעה. ועוד מבקשים 'לשמוע ללמוד וללמד', ונכללו בזה שלושה דברים מהלכות תלמוד תורה, 'לשמוע' - דברי תורה, 'ללמוד' - לחזור על מה ששמעו, 'וללמד' - להשפיע תורה לאחרים.

ועוד מבקשים 'לשמור ולעשות ולקיים', והנה 'לשמור' פירושו שלא לעבור עבירות של לא תעשה, ו'לעשות' היינו לקיים מצוות עשה, אך צריך ביאור מהו תוספת הבקשה 'ולקיים'.

ונראה הביאור בזה על פי דברי רבינו יונה בשערי תשובה (ג, יט) שכתב וזה לשונו: ואמרו רבותינו ז"ל, ארור אשר לא יקים - אדם שלמד ושנה ולימד לאחרים וקיים את התורה ויש בידו כוח להחזיק ידי העוסק בתורה ובמצוות ולא החזיק הרי הוא בכלל ארור אשר לא יקים, עכ"ל. והיינו שגם אדם שמקיים את כל המצוות, עשה ולא תעשה, מחויב גם להחזיק ידי אחרים העוסקים במצוות, ואם אינו עושה כן הרי הוא בכלל ארור אשר לא יקים ח"ו, ועל זה אנו מבקשים שנוכח גם 'לקיים', דהיינו להחזיק ידי אחרים העוסקים במצוות.

ואחר כך מבקשים 'והאר עינינו בתורתך', כי התורה היא בבחינת אור כמו שכתוב (תהלים קיט, קה) "נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי", ואדם הלומד תורה מקבל על ידי התורה הארה מיוחדת, שמושפע מאורה של תורה להבין עניינים אחרים בכל חלקי החיים. 'ודבק ליבנו במצוותיך', היינו שקיום המצוות יהיה מאהבה בדרגה של דבקות.

'ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך', והנה ידוע כי היראה קודמת לאהבה, אבל כאן מוזכר אהבה קודם ליראה, ונראה שהכוונה כאן לדרגה גבוהה יותר של יראה, והיא יראת הרוממות, שעל ידי שאדם מכיר בגדלות הקב"ה הוא ירא ומקיים מצוות עשה ונמנע מלעבור על לא תעשה, ויראה זו אינה קודמת לאהבה אלא אדרבה היא תולדה ממנה,

כמה פעמים הזכיר רבינו ששבעות אלו, יתרו ומושפטים, שקוראים הפרשיות של מות תורה, הם זמן המסוגל להצלחה בתורה, כמו שכתב במגן אברהם סימן תק"פ שיום הפרשה גורם. ונביא כאן שיחה מיוחדת שמסר בליל ש"ק יתרו תשס"ה, ובה האריך בביאור ברכת 'אהבה רבה' ועוד.

בשבת זו אנו קוראים על קבלת התורה, ונתבונן מעט בדרכי קניית התורה. הנה שנינו באבות (פ"ו משנה ה') שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים בתלמוד בשמיעת האוזן וכו'.

ויש לעיין מדוע לא נזכר בכל אלו הקניינים גם תפילה, שהרי מצינו בכמה מקומות בתפילה שמבקשים על תורה, כגון בברכת התורה והערב נא וכו', וכן בברכת אהבה רבה וכו' להבין ולהשכיל וכו', וכן בתפילת שמונה עשרה אתה חונן וכו' חנונו מאתך דעה בינה והשכל וכו', ומבואר שהתפילה נצרכת להצלחה בתורה והיא מדרכי קנייניה, ומדוע לא נמנתה בין קנייני התורה.

וכפי הנראה הטעם בזה משום שתפילה היא ענין כללי שאינו נוגע רק לתורה, כי שום דבר אי אפשר להשיג בלי תפילה, והתנא לא מנה אלא מ"ח קניינים מיוחדים לתורה, שהתורה נקנית בהם.

וראוי להתבונן בתפילת אהבה רבה שמבקשים על תורה, ומזכירים בתחילה אהבה רבה אהבתנו חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו, ואחר כך מזכירים אבינו מלכנו, וידוע כי בתפילה מצינו פעמים רבות עניינים מקבילים זה לזה, וגם כאן נראה שמזכירים עניינים מקבילים, 'אבינו' ו'מלכנו', והוא המשך להאמור לעיל אהבה רבה וכו', 'אבינו' זה כנגד 'אהבה', שהקב"ה אוהב אותנו כאהבת האב את בנו, ו'מלכנו' זה כנגד 'חמלה', כי דרכו של המלך לחמול על העם.

ואחר כך אומרים 'בעבור אבותינו שבטחו בך וכו' כן תחנונו ותלמדנו', והביאור בזה כי אבותינו זכו לקבל שכרם בדין ולא רק בחנינה, מפני שהם 'בטחו בך', ועבור מידת הביטחון זוכים לשכר טוב בדין, כמו שאומרים בשמונה עשרה ותן 'שכר טוב' לכל הבוטחים בשמך באמת, אבל אנחנו איננו בעלי ביטחון כאבותינו, ולכן אנו מבקשים רק 'תחנונו' ותלמדנו, שנוכח על כל פנים לקבל בחנינה, בעבור אבותינו שבטחו, ורק אבותינו שהיו בעלי ביטחון להם מגיע שכר טוב בדין.

ומבואר בזה עוד שלא שייך לזכות לתורה בחנינה סתם, אלא צריכים לבקש גם מכוח זכות האבות כמו שאומרים בעבור אבותינו וכו', וענין זכות אבות ביאר מו"ר הגה"צ ראי"א דסלר זצ"ל שהוא מלשון זכות, שהננים מקבלים בירושה את מעלת האבות וזכותם, וכיון שכן אנו מבקשים 'בעבור אבותינו שבטחו בך', כי אף שאין אנו בעלי ביטחון בפועל כאבותינו, מכל מקום יש לנו על כל פנים בטבע ובכוח את המעלות של אבותינו, ולפיכך 'כן תחנונו ותלמדנו'.

ואחר כך אומרים אבינו האב הרחמן המרחם רחם עלינו, ונזכרו כאן שלושה לשונות של רחמים: אבינו, האב הרחמן, המרחם, והיינו ראשית מצד שהקב"ה הוא 'אבינו', וכמדת כל אב שמרחם על בנו, 'האב הרחמן', שאינו סתם אב, אלא אב רחמן, שמרחם יותר מכל אב, וגם 'המרחם', שמרחם על כל בריותיו, ולא רק על בנו, כמו שכתוב (תהלים קמה, ט) ורחמי על כל מעשיו.

ומכוח שלושה דברים אלו שהקב"ה הוא 'אבינו', ולא סתם אב אלא 'האב הרחמן', ולא עוד אלא 'המרחם' שרחמי על כל מעשיו, לכן אנו מבקשים 'רחם עלינו ותן בלבנו' וכו'. ומרן הגר"מ שך זצ"ל היה אומר כי רואים מכאן כמה גרוע בלי תורה, שמבקשים בכל כך לשונות של תחינה עוד קודם הבקשה עצמה.

ויש להתבונן עוד במה שמבקשים ותן בלבנו להבין ולהשכיל לשמוע 'ללמוד וללמד', ולכאורה הרי כבר ביקשנו מתחילה יכן תחנונו ותלמדנו, ומדוע מבקשים על זאת בשנית. אמנם הביאור בזה, שמתחילה הייתה הבקשה על הלימוד עצמו, אבל עתה מבקשים 'ותן בלבנו', שגם בלב תהיה משיכה גדולה לתורה, להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד וכו'.

החזק במוסר

השבוע יחול היארצייט למרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זללה"ה, אחיו של רבינו. כבר סופר רבות על הקשר המיוחד בין האחים, ואין לתאר את אבולו הכבוד של רבינו בפטירת רבי יעקב. בהספד לפני מיטתו קרא עליו את הפסוק 'צר לי עליך אחי', וקונן בצער על האבדה הגדולה, ומיד ניצל את ההזדמנות, מותך האב הגדול, לעורר ללימוד המוסר:

בפרט ברגע הזה, שיש התעוררות גדולה, חשוב מאד שכל אחד שיש לו עכשיו התעוררות ימשיך להתחזק, להיות בחיזוק תמידי יום יומי, וזה שייך רק על ידי עסק בספרי המוסר יום יום, שזה גם נותן חיים מאושרים. זכות גדולה תהיה לאלו שיעשו את זה, וזו גם זכות גדולה לאחי, הנפטר, שמזכים אותו בזכויות כאלה, והוא יהיה מליץ יושר על כל אחד ואחד.

~ ~ ~

בהזדמנות אחרת סיפר רבי יעקב עובדא מלפני כשמונים שנה (מתוך ספר גאון יעקב ח"ג, מדור דרכי הלימוד)

כשהייתי בחור, יצא לי להיות סמוך לבחור צעיר שהתלונן שיש לו ירידות, והוא משיח את לבו בפני בחור מבוגר, ואני שומע שהבחור המבוגר אומר לו: אתה לומד חצי שעה מוסר? זו חצי שעה שלומדים בשיבה. עצה טובה, בחר לך עשר דקות ביום לפתוח ספר מוסר לבד. היועץ היה אחי, רבי גרשון, שאז היה בחור. הוא יעץ את זה, ואותו הבחור הפך ברבות השנים לראש ישיבה חשוב ותלמיד חכם גדול.

~ ~ ~

קך יעץ וכך חיך רבינו לאורך כל השנים.

"החזק במוסר אל תרף, נצרה כי היא חייך" (משלי ד, יג).

שעל ידי האהבה הוא מכיר בגדלותו של הקב"ה ובא לידי יראה הרוממות. ולפי זה מדקדק היטב הלשון ליראה **'את שמך'**, דהיינו שירא מפני שמכיר את שמו וגדלותו של הקב"ה, וזו כבר דרגה ביראה הגבוהה יותר מאהבה, כמו שנתבאר.

ומפני זה **'ולא נבוש לעולם ועד'**, כי אחרי שאדם משיג דרגות אלו נמצא כי שכרו לעולם הבא כבר אינו בגדר נהמא דכיסופא, אלא מקבל שכרו בדין, ולכן **'לא נבוש לעולם ועד'**!

ויש להוסיף עוד כי הנה בהמשך אנו אומרים **'כי בשם קדשך הגדול והנורא בטחוני'**, ולכאורה הרי בתחילת הברכה מוזכר רק **'בעבור אבותינו שבתחו בך'**, ומשמע שרק אבותינו בטחו בך, ואילו אנו איננו בעלי ביטחון כמותם, ומבקשים רק בזכות אבותינו ולא בזכות עצמנו, ומה נשתנה אחר כך שגם אנתנו **'בטחוני'**?

ונראה לפרש בזה בפשטות, כי זה כתוב בהמשך הברכה, לאחר כל ההקדמות: **'לשמעו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים'** וכן **'לאהבה וליראה את שמך'**, ועל ידי כל המעלות האלו של שלמות בתורה מתוך אהבה ויראה, גם אנתנו נעשים בעלי ביטחון! שעל ידי תורה זוכים לביטחון, וכן על ידי היראה, כמו שכתב רבינו יונה באגרת התשובה (אות ו') לפי רוב היראה יחזק הביטחון, ומאחר שזוכים למידת הביטחון כבר **'לא נבוש לעולם ועד'**, כי בעל הביטחון זוכה לשכר טוב בדין ואינו נהמא דכיסופא, כמו שנתבאר.

*

והנה על התפילה נאמר (תהלים קמה, יח) **"קרוב השם לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת"**, והיינו כמו שכתוב (דברים ד, ז) **"כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כהשם אלוקינו בכל קראנו אליו"**, שהקב"ה קרוב לכלל ישראל על ידי קריאתם ותפילתם אליו, וכאן נוסף תנאי **'לכל אשר יקראוהו באמת'**, שדווקא מי שקורא אל הקב"ה באמת, רק הוא זוכה לקרבתו יתברך.

והפסוק ממשיך **'רצון יראיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם'**, משמע שאף על פי שקרוב השם **'לכל'** קוראיו, מכל מקום אינו עושה אלא את רצון **'יראיו'**, ומי שאינו ירא השם אמנם זוכה על ידי התפילה לקרבת השם, שהיא גם כן דרגה גבוהה, אבל לעשות את רצונם זוכים רק יראי השם. ועוד יש לדקדק במה שכתוב בתחילת הפסוק **'רצון יראיו יעשה'**, ומשמע שגם בלי תפילה הקב"ה מקיים את רצונם, ואילו בהמשך הפסוק כתוב **'ואת שוועתם ישמע ויושיעם'**, דהיינו שהקב"ה מושיעם רק לאחר ששומע את שוועתם.

והביאור בזה, כי רצונם של יראי השם הוא כרצון השם וכמו שאמרו חז"ל (אבות ב, ד) **עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו**, ואפילו אדם שאין רצונו בפועל כרצון השם, צריך על כל פנים **שירצה** שיהא רצונו כרצון השם, ועל ידי שכן יהא רצונו אזי ממילא הקב"ה יעשה רצונך כרצונו – שיזכה שגם בפועל יהיה רצונו כרצון השם.

ומעתה הרי מבואר היטב, כי רצונם של יראי השם הוא כרצונו יתברך, ולכן פשוט הדבר שרצון יראיו יעשה! גם לפני שיבקשו על כך. אבל גם **'את שוועתם'**, אם יש להם קשיים ומשוועים ומתפללים לשוועה כמו שכתוב (שמות ב, כג) **"ותעל שוועתם אל האלוקים מן העבודה"**, אזי גם כן הקב"ה **'ישמע ויושיעם'**. ואמנם כמבואר זהו דווקא ביראיו, ומי שאינו ירא זוכה בתפילה רק לקרבת אלוקים, אבל אין מובטח לו שתתקבל תפילתו ויוושע ותתמלא משאלתו.

וכאמור על כל דבר צריכים תפילה, ובפרט על הצלחה בתורה צריכים סייעתא דשמיא, וכבר אמר מרן החזון איש שלא שייך לזכות לסייעתא דשמיא בתורה אם האדם עצמו אינו מבקש, ואם כן נמצא כי התפילה היא תנאי הכרחי מאד להצלחת התורה.

ושמעתי כי מרן החזון איש אמר על עצמו שתייגע בתפילה לא פחות מיגיעתו הגדולה בתורה, והטעם לזה נראה על פי מה שאמרו חז"ל (אבות ג, ט) **כל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת, ומבואר שאם חכמתו מרובה ממעשיו, וכפי חכמתו היה צריך להתנהג באופן יותר טוב, אזי אין חכמתו מתקיימת, שהרי לפי דרגתו הוא כמו לומד ואינו מקיים, ולכן גם בתפילה שהיא חלק מ'מעשיו', צריך שתהא לא פחות מ'חכמתו', ולכן נתייגע בה החזון איש כל כך.**

ואם בתפילה הדברים אמורים, כל שכן בלימוד התורה עצמו, אם אדם יכול ללמוד יותר ומתבטל חלק מזמנו מן התורה, זה גם כן בכלל

'שחכמתו מרובה ממעשיו', כי לימוד התורה הוא גם כן 'מעשה' שצריך לקיים, וכשאנו ממלא זמנו בתורה ומתבטל מלימודה אזי פשוט שהוא בכלל זה שחכמתו מרובה ממעשיו שאין חכמתו מתקיימת.

ושמעתי ממר"ר הגרא"א דסלר בשם רבי ישראל סלנטר זצ"ל כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות אינה חוזרת ריקם, ודווקא על גשמיות אמרו (ביצה טז, א) **כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכיפורים**, וממילא אפשר שכבר קיבל קצבתו, ולכן אין זה ברור שתתקבל תפילתו, אבל ברוחניות אין קצבה, וכמו שאמרו (יומא לח, ב) **הבא ליטור מסייעין אותו**, ולכן גם תפילה על תורה אינה חוזרת ריקם, שהרי הוא בכלל בא ליטור מסייעין אותו.

ובפרט בשבת זו שקוראים בקריאת התורה מעמד הר סיני וקבלת התורה, זהו זמן המסוגל להצלחה בתורה, ולכן ראוי להתבונן ולהתחזק בכל הדברים האמורים, כי תורה ותפילה צריכים זה לזה ומשלימים זה את זה, ורק על ידי זה זוכים להצלחה בתורה.

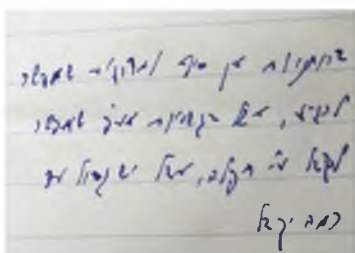
הרבה פעמים הזכיר רבינו בשיחותיו את ששמעו מרבו הגרא"א דסלר בשם מרן רבי ישראל סלנטר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות אינה חוזרת ריקם, וכן הובא לעיל בגיליון זה.

ובאחת השנים, שלח תלמיד ישיבה קטנה מכתב שאלה:

בס"ד, לכבוד רבינו מרן ראש הישיבה וכו'

נכתב ב'דרכי החיזוק' בשבוע האחרון שהרה"י אמר בשם הרב דסלר שתפילה על רוחניות לא חוזרת ריקם ואין גבול למה שאפשר לקבל, מה שאין כן בגשמיות יש גבול כי מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה וכו'.

ושאלתי למר"ר המשגיח שהרי כתוב ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין רוע הגזירה ולא כתוב שרק בראש השנה, ומדוע אי אפשר לשנות בגשמיות. והוסיף על קושייתי, שהרי אמרו בגמרא מה יעשה אדם ויתעשר יבקש רחמים ממי שהעושר שלו, ועוד שהרי אמרו שחזן מהדין בראש השנה יש בכל יום דין חדש, ולמה אי אפשר לשנות בגשמיות?

והשיב רבינו בכתב ידו בשולי המכתב:

ברוחניות אין סוף למדרגות שאפשר להגיע,

אבל בגשמיות אף על פי שאפשר לקבל על ידי

תפילה, אבל יש גבול עד כמה יקבל.

ובפעם אחרת נשאל רבינו מאברך אחד, כי הוא ניסה בעצמו את דברי הגר"ס והתפלל שיזכה לדעת את כל הש"ס בעל פה, ולא הצליח...

והשיב רבינו כי מה שתפילה על רוחניות תמיד מתקבלת זהו כאשר מבקשים ומתפללים מעומק הלב.

ואכן בתקופה שלאחר מכן הדגיש רבינו בשיחות, שתפילה על רוחניות מתקבלת תמיד כשזה מעומק הלב, ופעם ביאר מה הפירוש תפילה מעומק הלב? כשאדם מרגיש שזה חסר לו באמת!

ובשיחה בחודש אייר האחרון (תשפ"ג):

רבי ישראל סלנטר אמר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, אבל מה זה תפילה? אם אכפת לי על הרוחניות! ואם לא אכפת לי, איזה תפילה היא זאת, וכי זה נחשב לתפילה? זה לא תפילה. ותלוי האם אכפת לי וכמה אכפת לי.

ובשיחה אחרת הוסיף:

באמת זו גמרא מפורשת בברכות דף נ', על הפסוק "הרחב פיך ואמלאהו" בדברי תורה כתיב, והיינו שעל ענייני רוחניות אין הגבלה, ורק צריך לבקש, עם בקשה אמיתית, שהוא רוצה באמת, ואכפת לו מזה, ואם זה באמת כואב לו והוא מאד רוצה את זה ומבקש על זה, הקב"ה עוזר ותפילתו נענית.

לעילוי נשמת ר' **עזרא** ב"ר אלטר שמשון יהודה כ"ז ז"ל
חוגתו מרת **צביה** ב"ר משה אליהו ז"ל
נלב"ע כ"ד שבט - תנצב"ה

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת
מרת **שפרה** בת ר' אשר לרנר ע"ה
נלב"ע כ"ז שבט תשפ"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת מרן הגאון הגדול
רבי **יעקב** ב"ר צבי יהודה אדלשטיין זללה"ה
נלב"ע כ"ז שבט תשע"ז - תנצב"ה

דבר דבר

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א

פשר דבר | בעניני הפרשה

אנכי ה' אלוקיך וגו'

קריאת שמע בתנאי

וברמב"ן וזו המצוה תקרא בדברי רבותינו קבלת מלכות שמים.

ידוע הנידון בענין קריאת ק"ש בתנאי, שדנו אם מהני תנאי, ואם בעיני תנאי כפול (א"ה יעוי' מש"כ בזה בשעה"צ רל"ה סק"ט, ובסידור הגר"א מהגר"י סלנטר).

ואמרו בשם החזו"א שאין תנאי בקריאת שמע כי לא שייך קבלת עול מלכות שמים בתנאי, ואין דבר זה מובן כהוגן, הרי ודאי מקבל עול מלכות שמים לגמרי, והתנאי הוא בקיום מצות ק"ש, ולא בקבלת עומ"ש.

לא יהי' לך וגו'

עבודה זרה בדבור ומחשבה

כתב בספר נפש החיים (ש"ג פ"ט ד"ה ואפי'), ואפילו להשתעבד ולהתדבק באיזה עבודה לבחינת רוח הקודש שבאיזה אדם נביא ובעל רוח"ק, גם זה נקרא ע"ז ממש כו'. ועם כי עיקר אזהרת הכתוב על כל הע"ז הנ"ל היינו בארבע עבודות דוקא אמנם עתה שעבודת התפלה בהשתעבדות כוונת הלב הוא במקום עבודת הקרבן. ודאי גם ע"ז שייך האזהרה. עכ"ד.

ויל"ע מה הדין עבודה על ידי התדבקות במחשבה ועבודתה בכך, והיינו לא דרך תפילה שחידש בנפח"ח שהיא כקרבן, אלא מחשבה אחרת של דביקות שעבודתה בכך, אם יש גדר עבודה למחשבה בעלמא שאין בה היכר של שיעבוד.

ויש להביא בזה מדברי השיטה מקובצת כריתות ג' ב' אות י"ח (בהשמטות) שכתב והא דתניא אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה, לאפוקי הרהור דלא.

ויל"ע עוד בגמ' קידושין ל"ט ב' ודלמא מהרהר בעבודת כוכבים הוה וכתוב למען תפוש את בני ישראל בלבם וכו' ודו"ק.

ומה שחידש בנפח"ח דתפילה הוה כד' עבודות בזמה"ז, צ"ע ממש"כ הרמב"ם בהקדמה לפיה"מ אם יתפלל לכוכב צדק כתפילת מאדים אינו חייב מיתה וכו'.

ויעוי' עוד במש"כ הרמב"ם רפ"א מהל' ע"ז, כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפארם בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה, וזה היה עיקר עבודת כוכבים.

לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא וגו'

כתב השו"ע רט"ו ס"ד כל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם שמים לשוא וכו'.

ובמשנ"ב שם סק"ב אם נסתפק לו על איזה ברכה אם ברך או לא, אם הוא דבר שהוא דאורייתא חוזר ומברך, ואם הוא דרבנן לא יחזור ויברך, ומשמע מכמה אחרונים דאיסור יש בדבר לחזור ולברך וכו'.

וכתב השעה"צ סק"א דלאו דלא תשא חמיר וכו' לכך אפילו ספיקה חמור משאר ספיקי דרבנן ואסור להחמיר מספק.

וקשה שאם מצד חומרתה יש להחמיר בספק ספיקא, שהרי אפי' במקום שספק לחומרא ס"ס שרי, ואם נאמר שמ"מ פטור מברכה, וכיון שפטור שוב יש איסור, משום שכבר אין חיוב ברכה, א"כ אין צורך להאי טעמא דספיקה חמור, שהלא לא מחמת שהספק חמור אסור לברך, אלא משום שפטור מברכה.

ויתכן לדון שדעת המשנ"ב שבס"ס פטור אך לא אסור (ודלא כפמ"ג) וצ"ע.

זכור את יום השבת לקדשו

מצאת שבייתה בשבת

יל"ע אם שבייתה בשבת היא איסור עשה או מצוה.

ונראה מבואר ברמב"ן בהשגות לסה"מ שהוא עשה. (א"ה עי' שורש ט' וכ"מ שורש י"ד). וכן מצינו בעוד ראשונים (עי' חוה"ל שער עבודת האלקים ד'). ולכאן קיום המצוה הוא בזמן <<

מענה דבר

מדת השמחה בזמננו

לאחרונה הראה רבנו שליט"א פירוש לבעל התיבות על קהלת פרק ב' הנקרא תעלומות חכמה שכתב וז"ל, אמרתי אני בליבי, התחיל להביל המידות הרעות והוא נגד מעלות גבורה שהוא כבישת היצר. והעיקר מה שצריך לכבישת היצר אמר שלמה במשלי (י"ד כ"ג) בכל עצב יהיה מותר. וכן אמרו חז"ל יזכור לו יום המיתה שאין לך דבר שמרחיק גאוה וחמדה ושאר מידות רעות כי אם כשיעלה על ליבו מאין בא ולאן הוא הולך ושהוא חוטא ורב מרי. והעצב הזה ודאי מגרש כל המידות הרעות. מה שאין כן השמחה היא מבוא לכולם כמו שנאמר ואכל ושבוע ודשן. כי אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן רק מתוך קופה של בשר. ומביא גם כן ראיה מעצמו כי הוא בחן וניסה אותו שמתחילה אמר בליבו לכה אנסכה והיה כוונתו לשם שמים לראות בטוב שיהיה דעתו צלולה מתוך הרחבה לראות בטוב, וראיתי כי שמחה של הבל היא, עכ"ד.

וציין רבנו על זה לדברי התיבות בצוואותיו (אות ח) שכתב שם הרחיקו עצמכם מהשמחה וכו', ולא תשמעו לאותם האומרים כי מהראוי להיות כל ימיו בשמחה, כי זה הכל מעצת היצר הרע.

והוסיף רבנו שהכוונה היתה כנגד החסידים בשעתו, אולם אמר שהיום לפי מציאות החיים, גם הנתיבות מודה שחייבים להיות בשמחה, שמוג הבריות נחלש ורק בדרך השמחה ימנע מחלוקת, וכן יתעודדו האנשים לעשות טוב ולחיות יחד בשלוה. עוד הוסיף לציין כדרך אגב שהחיי אדם במסעותיו המסחריים פגש את הנתיבות ומציין שהיה עניו באופן מיוחד.

זהירות ביראת שמים

עוד סיפר רבינו שהיו אצלו הרב דוד מונק והרב בייפוס מאגדת הכהנים וסיפרו לו מעשה שמאד ריגש אותו ותפס אותו, שהיה בחור בחל"ל שחלה ל"ע והבין שסופו למות, וכתב צוואה שידאגו שהלוייתו לא תהיה באופן שיכשלו הכהנים בטומאת כהנים.

והוסיף רבנו תראו לאיזה דרגות יכול להגיע בן ישיבה, וזה מראה על הכוח המיוחד של לימוד התורה ויראת שמים, וכל מי שמתבונן בזה מאד מתחזק.

שהיה בידו לעבור איסור ונמנע, אבל הישן או שאינו יכול לעשות מלאכה אינו מקיים.

וגם אם הוא עושה מלאכה כדין לצורך פיקו"נ, אם יש בידו לעשות מלאכה אחרת בשעה זו ונמנע, יש כאן קיום עשה של שבתון. ומוכח שיש גם בשעה זו קיום מצוה, ממה שאמרו בשבת כ"ד ב' אין שורפין קדשים ביו"ט לפי שהוא עשה ול"ת, והנה העושה מלאכה לפיקו"נ ישרוף קדשים באותה שעה, ומבואר שגם בשעה זו יש קיום. ולכאן אין בזה ל"ט מצוה, שנמנע מכל המלאכות האפשריות. אלא כל שיש בידו לעשות מלאכה ולא עשה מקיים את העשה דשבתון, ועל כן גם כשעובר יש לו קיום שביתה ביחס למלאכות אחרות. וכיון שהיא מצוה, צריכה כונה. שכל המצוות צריכות כונה גם אותם שאין בהם מעשה [וגם מצוות של דעות ומידות צריכות כונה].

כבוד את אביך ואת אמך וגו'

כיבוד אב בתוצאה

בקידושין ל"א [ובשו"ע יו"ד סי' ר"מ] איזהו כבוד, מאכילו ומשקהו מלביש ומכסה מכנים ומוציא. שאלו האם חיוב כיבוד אב ואם הוא בפעולה, דהיינו שיש כבוד לאב שהבן יעשה, או שהחיוב כיבוד אב בתוצאה, למלאות צרכי האב. אמר רבינו שליט"א, החיוב הוא למלאות צרכי האב. ואמנם פעמים רבות צרכו שיעשה דוקא הבן, כי גם צרכי הנפש ומצב רוחו של האב בכלל צרכי האב. ומש"כ הפוסקים במי שנטרפה דעת אביו ואמו שאינו רשאי להפקידם ביד אחרים (א"ה יעו" בדרישה וב"ח ביו"ד סי' ר"מ), אולי הוא מפני שידוע שאדם אחר לא יעשה טוב כמוהו.

ובלא"ה אין בזה כל כך נפ"מ, כי גם אם המצוה לשמש ולא בתוצאה שיתמלא הצורך של אביו, בודאי שיכול לעשות על ידי אחר, משום שגם שימוש ע"י אחר חשיב שימוש ולא רק שימוש ע"י הבן. (א"ה ועי' חת"ס בתשו' יו"ד קס"ב. ושמעתי להעיר עוד מהגמ' קידושין ל"ב א' איסי בן יהודה אומר אם אפשר למצוה ליעשות ע"י אחרים תיעשה ע"י אחרים וילך הוא בכבוד אביו וכו', משמע שלא שייך לעשות כבוד אב ע"י אחרים).

לא תרצה

מאבד עצמו לדעת

האחרונים דנו האם מאבד עצמו לדעת עובר על לאו דלא תרצה [ונפ"מ לקם ליה בדרבה מיניה], ואת"ל דמאבד עצמו לדעת לא עובר על לאו דלא תרצה, צ"ע מה יהא הדין אם אחד אומר לחבירו שיהרגנו [ונכמעשה דשאל המלך], ובאופן דיש שליחות כגון שוגג, לדעת הראשו' דיש שליח לדבר עבירה בשוגג, האם יעבור המשלח על לא תרצה, דסוף סוף הלה הרגו והוא שלוחו, או דלמא כיון דאם הרג עצמו ליכא לא תרצה לא שייך דליחייבו על מעשה שלוחו. (א"ה עי' כתובות ל"ג ב' ב"ק ע"א א' מי איכא מידי דאילו עביד איהו לא מיחייב ועבד שליח ומתחייב וכו', ועי' עוד מש"כ רבינו שליט"א בס' זכר דבר סו"ס ט"ו ד"ה ובשבת).

ובפשוטו יש להוכיח מהמבואר בגמ' קידושין מ"ג א' דעל עבירה דעירות שייך שליחות, לולא הסברה דזה נהנה וזה מתחייב המשלח. והרי לגבי המשלח אין איסור, ואף אם היא ערוה עליו ענין אחר הוא [ודו"ק באשת איש].

אמנם לא דמי, דרציחה העבירה על התוצאה, וכאן העבירה היא המעשה בעצמו, ולכן ברציחה לא שייך לחייבו דעל תוצאה זו אינו חייב, ומשאו"כ בעריות העבירה היא גוף המעשה והוא חייב על גוף המעשה שנעשה ע"י השליח. ודו"ק.

לא תנאף

חיוב קטן במצוות שחיבים בהם בני נח

ידוע חידוש האחרונים (חת"ס יו"ד ש"ז ומנחת חינוך מצוה ק"צ) שבן נח חייב במצוות בני נח מהגיל שנעשה בן דעת ולא מגיל י"ג, ויש לדון האם במצוות בני נח שגם ישראל חייבים כעירות ואיסור רציחה, ישראל חייב מהגיל שנעשה בן דעת ולא מגיל י"ג, וא"כ באיסורים אלו גם ישראל פחות מבן י"ג חייב.

ובאו"ש (איסור ג' ב') כתב שודאי מצווין אחר מתן תורה מה שהיו מצווין קודם, רק לענין עונשין אם עבר ועשה טפי חס רחמנא על דם ישראל ואקיל גביה לענין

הורג עו"ג ועוברים ואם הרוצח קטן, וכיון שכן בבא על הבהמה שגם בן נח מוזהר ונהרג ודאי דישאל מצווה בקטנותו כיון שהגיע לכלל דעה, וכן בקטנה אשת איש שזינתה דב"נ מוזהר גם על הקטנה רמי איסור וחיובא ורחמנא הוא דחס עלה וכו'. עכ"ד. וכדבריו כתב גם הגרי"א בנחל יצחק (סי' ז').

אך יש סתירה לזה מדברי האבות דר' נתן (פס"ז ה"ב) הורג נפשות וכו' לאחר בו י"ג שנים, משמע שקודם לכן אינו מוזהר על נפשות. וכן נראה מדברי הרמב"ם (מילה א' ב') וכל יום ויום שיעבור עליו משיגדל ולא ימול הרי הוא מבטל מצוה עשה וכו', והרי לרמב"ם בני קטורה נצטוו במילה, וא"כ מדין בן קטורה היה לו להתחייב מהיותו בן דעת ולא רק משיגדל, ועוד מוכח מהתוס' ב"מ ע' א' ד"ה מעות) שקטן אינו מוזהר על רבית, אף שבעמ' ב' כתבו התוס' לדון שבן נח מוזהר על הרבית. ועוד קשה לפי"ז באבר מן החי ב"ד יהיו מצווין להפרישו, וקי"ל אין ב"ד מצווין להפריש קטן לכל האיסורין ולא מחלקין בין אבר מן החי לשאר איסורים. וע"ע בגמ' בכתובות (פו.) דר"נ נתן עצה להיורשים דימחלו על החוב שבשטר, ועי"ז יפסיד הלוקה, ופי' התוס' שם (ד"ה תיזיל) דמיירי בקטנים, ולדבריהם איך שרי לו למחול על החוב, הרי הקטן מוזהר על הגזל כמו בעכו"ם.

לא תגנוב

גונב נפש מן הגנב

וברש"י בגונב נפשות הכתוב מדבר וכו'

נשאל רבינו שליט"א האם הגונב נפש מן הקונה מן הגנב וחזר ומכרו, האם יתחייב.

והשיב אין גניבה אלא ממקומו וביתו, כלשון הרמב"ם פ"ט מגניבה ה"ג שאינו חייב עד שיבדילנו מאחיו ומקרוביו במכירה כדכתיב גונב נפש מאחיו. ואף שיש גניבה גם בגר, שאין צריך משפחה דוקא אלא שיוציאו ממקומו וביתו. ובלאו הכי לא היתה גניבה אלא גזילה. ועי' אם יש דין גניבת נפש דרך גזילה (א"ה עי' בשו"ת ר"ב אשכנזי סי' ל"ט שדוקא דרך גניבה). ומצינו בזה סתירה בחזו"א, שבספר ב"ק סי' י"ט (או' ג' במוסגר) כתב דלא מצינו דין גונב נפש בגזול נפש, ובאגרות (ח"ג קס"ה) כתב נראה דמכלל האיסור הזה הכובש אחיו לצער, דכל שכבשו ואינו מניחו לחופש הרי הוא גזול וכו', ואם כי הכובש את חברו, עובר באל תנו דאונאת דברים, ועשה דואהבת לרעך, מ"מ יוצא לנו דיש בו גם איסור גניבת נפש.

לא תענה ברעך עד שקר

לא תענה בעדות אמת

עדים שראו אדם שלוח מחברו ופרע, ומעידים שלוח בלא לומר שפרע והוא מתחייב ע"י עדותם, אף שהם מזיקים בגרמי אבל אינם עוברים בלא תענה שאין כאן שקר.

הגע עצמך, עדים שראו הלואה לבד ומעידים עליה ובאמת כבר פרע. וכי עברו על לא תענה בשוגג. ודאי שסיפור חלק מן המציאות אינה שקר כלל ואף כשעושים כן בזדון. ואמנם כשהעדות עצמה מתקבלת במשמעות שקר מסתבר שיש בזה לא תענה, כגון כשהעידו עדי שקר על אדם שגנב פרה, ובאים עדים שטבחה. ויודעים ששלו הוא טובח, אבל לפי ידיעת ב"ד יחייבוהו ד' וה'.

לא תחמוד

בממון שאינו מסוים

אמר רבינו שליט"א שלדעתו יש לא תחמוד גם בממון שאינו מסוים, אפילו אין לו קפיצא צורה זו אלא כסף או שוה כסף וכיוצא בו, והיה לו ויכוח בזה עם חכם אחד, והביא רבינו שליט"א ראיה מכלה רבתי פ"ו לא תחמוד אפילו ממון פלוני לי וכו' ממון לי כפלוני וכו' יעו"ש. (והזכירו ללמוד מן החפץ חיים שכתב שכשמוחות לוחץ את שכנגדו ליתן יותר עובר בלא תחמוד. ושם כרגיל אין לו צורך בחפץ מסוים אלא בממון, ויעו"ש בגר"י פערלא לאוין קע"ב שכתב שיש רק בחפץ מסוים).

וכדרך אגב באחד מחידושי תורתו של ר' יעקב משנת תש"ז כתב: אמר לי' הב' החרף כמר דב לנדא נ"י דלא קשה".

רבנו ממשיך ומספר: "עזבתי את פוניבז' ועברתי לשיבת חברון, ואז שלחנו זה לזה מכתבים בעיקר בקדשים. הוא תמיד העשיר את הידיעות שלי בסברות חדשות. הוא היה זהב טהור מכל הבחינות, התנהגות, יראת שמיים. הסיפורים על המידות שלו מופלאים. הכול אצלו היה טוב, הכול נעים, הכול יפה, הכול נקי, הכול לבבי. הוא משך כל אחד. היה נעים להיות איתו. אדם מרומם, נעלה".

שבועיים לפני פטירתו, ר' יעקב עוד התאמץ לכתוב לרבנו חידוש תורני במכתב ששיגר לו. המכתב נקטע במילים: "אין לי כוח להמשיך". כך הסתיימה התכתבות למדנית של כשבעים שנה.

ורבנו השיב לו על המכתב: שוכט"ס ובריות גופא לאי"ט יקרתו המסולאה של מורנו הגיעתני שלהי השבוע שעבר ומאד התענגתי על נועם אמרי' אשר זיכני מורנו בהם, וחבל שלא זכינו להמשכם כאשר נרמזו שם בסוף הדברים ולא הועלו עלי הכתב מחולשת כוח, הנותן

ליעף כוח ולאאע"י יחזק כוחו של מורנו בכוחות דשנים ורעננים ונזכה ליהנות עוד ועוד מזיו תורתו כאשר זכינו עד עתה... [נדפס בקובץ תבונות ח"ב עמ' רנא]

באחד המכתבים הראשונים שנשלחו העיר רבי יעקב לרבנו הערה שמלמדת משהו על הרצון שלו לנצור דברי תורה ולא לאבדם: "טרם אתחיל בגוף העניין", כתב אז הרב, "אעיר לך שלא ישר בעיניי מה שכתבת את מכתבך בעט' בירו' אשר טבע כתב העט הזה להימחות באורך הזמן, ואני דרכי להחזיק אצלי מכתבך למשמרת, אשר על כן אבקשך שתמחל לי ותכתוב מכאן והלאה בדיו המתקיים".

רבנו אמר אחרי פטירתו של ר' יעקב משפט קצר: "גם אם אין ביכולתנו להגיע לדרגתו, דבר אחד ברור - אנו לא יכולים להישאר באותה דרגה שבה היינו". (ייש"כ לידידינו מחבר הספר סולם יעקב על מסירת הדברים)

תשובת רבנו לשאלת רבי יעקב

בס"ד י"ט באייר תשע"א לפ"ק ל"ד למב"י הדר"ג ידיד נפשי אלוף נעורי הגאון האדיר פאר ישראל מוהר"י אדלשטיין שליט"א רב אב"ד רמת השרון וקהלת נאות יוסף שלו' וברכה וכוט"ס הנה ענותו תרבני לבא אלי בכתובים. אבל הרי כך היא דרכה של חכמי התורה האמתיים לדרוש בחכמה בכל אשר ימצא. [כל המכתב נדפס בס' בעקבי תודה ח"ב ס"ד]

רבנו מלווה את מרן הגר"י ביציאה מביקור בביתו (באדיבות ליבם של ישראל)

בכלות השבעה לפטירתו של מרן הגר"י זצ"ל, פתח רבנו שליט"א את הספדו: "האי גברא רבא המאור הגדול מורנו הגאון והצדיק ר' יעקב אדלשטיין זכר צדיק לברכה, נעלה מאד היה מורינו ר' יעקב בכל בחינותיו, בהפלגת עשירות תורתו שהקיפה אסמי ואוצרות אסמים ואוצרות תורה ומכל חלקיה וענפיה ויושר הגיונו בלימודו, בבהירות, ובנועם ההבנה, ובדעת פניני חכמה בסתרי תבונותיה"

וצדקתו הרבה שהזכירו הצדקות, צדקות של צדיקים מדורות קדומים בגודל מרוב חסדיו מפליגי לבבות, ובעבודתו התמנה בשפיכת לבו לפני קונו יתברך, מי שרק הכיר אותו מקרוב ואף

נפגש עמו באקראי, ראה בו שלימות מופלאה, של אדם נעלה ומרומם, שלימות של קידוש שם שמיים בכל טוהר תהלוכותיו בכל אשר פנה ועשה, תפארת לו לעושיה ותפארת לו מכל אדם, עליו ניתן להאמר במלא המובן של הדברים, שנאמרו בגמרא על לומד תורה שמקדש שם שמיים בכל תהלוכותיו גמרא יומא דף פ"ו, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

תחילת הקשר בד"ת

ובהזדמנות סיפר רבנו לעורכי תולדותיו על מה שקיבל מר' יעקב זצ"ל: "הייתי בחור צעיר, ישיבת פוניבז' הייתה קטנה, אולי קצת יותר גדולה מהחדר הזה", אמר והצביע על חדר הלימוד הצנוע שלו. "היינו צעירים שצריכים הדרכה, אז ניגשנו אליו עם כל קושיה ושואלים אותו. זה היה בסיס ההיכרות שלנו, הלימוד. הוא היה מאוד מרוצה כשבאו לשאול אותו. צורכי הרבים גברו אצלו על צורכי היחיד. הוא תמיד ענה".

למה דווקא אליו פנו, אנחנו שואלים, ורבנו מחייך: "מי שהכיר אותו לא שואל שאלה כזאת... הוא היה מופלא מאוד בלימוד עוד בהיותו בחור, ידע הרבה מאוד, היה אוצר בלום של ידע, והוא גם עזר לאחרים. זה היה הדבר הכי טבעי לגשת אליו. גם לשאלות לא מוצלחות הוא ידע לענות באופן שהשואל הרגיש נעים. גם ר' גרשון אחיו היה שם, אבל כלפיו הייתה יותר יראת כבוד. ר' יעקב היה יותר פתוח. קראו לו בשם חיבה יענק'ל, היום אני מתפלל שככה כינו אותו. אני כמעט לא זוכר אותו מחוץ לשיבה, רק בתוך בית המדרש".

ובהזדמנות אחרת הוסיף רבנו: ר' יעקב ישב ולמד עם רבי נח ברמן, והייתי שואל אותו בין דברים פשוטים ובין ידיעות, והיה מתנהג בידידות עם הצעירים כמו שהוא חבר שלהם, והידיעות שלו היו נפלאות כי הוא שלט בש"ס.

אנחנו מצטמקים

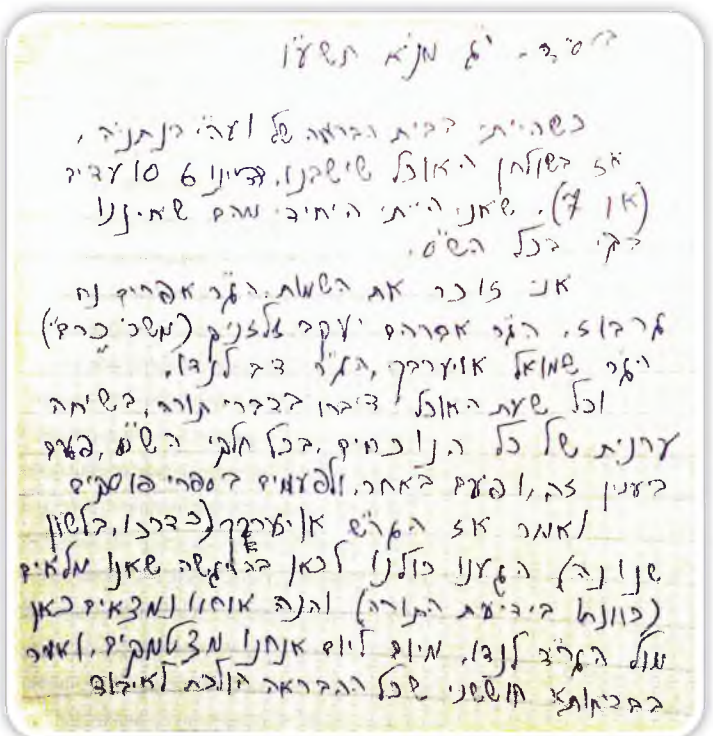
כתב פעם מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל: "בס"ד י"ג מנ"א תשע"ו. כשהייתי בבית הבראה של ועה"י בנתניה, אז בשולחן האוכל שישבנו היינו 6 סועדים (או 7). שאני הייתי היחידי מהם שאיננו בקי בכל הש"ס. אני זוכר את השמות, הג"ר אפרים נח גרבוז, הג"ר אברהם יעקב זלזניק (...), הג"ר שמואל אויערבך, הג"ר דב לנדו. וכל שעת האוכל דיברו בדברי תורה, בשיחה ערנית של כל הנוכחים, בכל חלקי הש"ס, פעם בעניין זה, ופעם באחר, ולפעמים בספרי פוסקים. ואמר אז הגר"ש אויערבך (כדרכו בלשון שנונה) הגענו כולנו לכאן בהרגשה שאנו מלאים (כוונתו בידיעת התורה) והנה אנחנו נמצאים כאן מול הגר"ד לנדו, מיום ליום אנחנו מצטמקים, ואמר בבדיחותא חוששני שכל ההבראה הולכת לאיבוד".

של החזון איש על התאוננות הזאת שהתאונן לפניו, כפי ששמעתי מאחת מידידיו של רבי משה יהושע, הגאון רבי חיים ברים זכרוננו לברכה כמה פעמים הוא סיפר לי את הספור, תורה ככה אמר החזון איש, הוא אמר לו באידיש, תורה אינה חכמה תורה היא נשמה וכאשר אדם עושה חסד עם זולתו, ומתאמץ ומתרומם בזה כמוותו, הוא משיג יותר ויותר בתורה וברוממות הבנתה.

כמה מתאימים הדברים למורינו הגאון רבי יעקב זכרוננו לברכה, שכולו היה נשמה, נשמה של תורה של השתקעות בלימודה מכל הבחינות, נשמה שעושה חסד ומעשי חסד בכל לב וללא גבול לפרט ולכלל, נשמה של עבודת הבורא, עבודה תמה מטוהר לב, נשמה טהורה וזכה שהכל נאותו לאורו, שהאיר בלבבות לכל מכיריו ומוקיריו, בכלל הנני להזכיר ענין אישי שהוא אישי וגם יש בו כללי, וקשור כמדומה לכל שאני יקדים, לכל הדור הצעיר שלמד בישיבה, ישיבה הקדושה ישיבת פוניבז' למד בעת שעדיין הסתופף ולמד בה מורינו הגאון רבי יעקב.

והנה אנחנו הצעירי הצאן שוטחים לפניו, את עיקר נתיבותינו בעיותינו ומאודינו והוא זכרוננו לברכה היה משיב לנו ומאיר עינינו בתשובותיו שהיו בהירות ומחכימות על מה שנתקשינו ונסתבכנו בלימוד, והוא בנועם ובחן, הכל היה בנועם בחן, בלבביות כובשת לבבות, וגם אחר כך כשנפרדו ארחות החיים, הפרידו ארחות החיים לכאן ולכאן, זכיתי לתשובותיו המאירות בכתב שהיו מלאות מזון אל זן מאוצרות של תורה ששלח לי כתשובה על שורש בעיות שהתעוררו בעת הלימוד ששטחתי לפניו, וכמה היתה רבה התועלת והנועם בתשובותיו המאירות והמחכימות מאושרו של תורה וצפונות חכמת בינתו, וגם אחר כך במשך השנים בנימה אישית, הרגשה תביע את זה את הדברים האישיים, זכיתי לדבריו מידי פעם, וגם בעל פה שנזדמן להידבר עמו.

הנה לאחרונה ממש שלח לי מכתב בדברי תורה שהיו חביבים עליו עד למאד והפכו ... רבה, כמו שהזכרתי בקוצר מכתבו שקשה לסיימו, טוב, ממש בתקופה האחרונה מה נאמר עוד מה נדבר, כמה חביבה התורה על לומדיה והוגיה בכל לב ונפש, בכל עת ובכל מצב ללא גבול, ללא סייג ללא חיץ, יזכנו ה' יתברך בכל זאת, אבידה גדולה לנו, אבידה למשפחה הגדולה והרוממה, אבידה לתלמידיו ושומעי לקחו, אבידה למי שזכה לחדיו הנפלאים למאור פניו לעצת חכמתו, אבידה גדולה לעולם התורה, אבידה לכל בית ישראל, זכותו הגדולה תגן על כולנו, על המשפחה הרוממה ועל הנלווים עליהם, על כל עולם התורה וכל בית ישראל ובלע המוות לנצח.

המשך הספר רבינו

שמעתי פעם יותר מפעם, סיפור נעלה מאד, חשוב מאד שהשיב רבינו רבן של ישראל החזון איש זצ"ל לאחד מתלמידיו, זה היה לא מפורסם הגאון הצדיק רבי משה יהושע לנדא שהתאונן לפניו על שנאלץ מידי פעם לבטל זמן מלימודו לשם עשיית חסד עם הבריות, חסד שאי אפשר לעשותו על ידי אחרים וכך היה תשובתו

הודעה

א"ה בשבועות הבאים נכתוב א"ה אודות מרגן הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל והגאון רבי ברוך רוננברג זצ"ל נשמח לקבל חומר עובדות הליכות ותמונות על הקשר שהיו לרבנו יבדלח"ט עמם.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת יתרו תשפ"ד (16)

ה' אחד, תורה אחת, וישראל אחד

הארון, שאין להניח את הכפורת עם הכרובים על הארון בזמן שהלוחות אינן נמצאות בתוכו. כיון שהכרובים הרי היו עשויים באופן של 'פניהם איש אל אחיו' וכמו שנים הלומדים ביחד את התורה הנמצאת מתחתם, ואין כל אפשרות להיות במצב זה בלי שהלוחות יהיו מתחתם, בתוך הארון. הדרך היחידה להגיע לדבקות של 'פניהם איש אל אחיו' היא ע"י התורה. מובן איפוא הדין המיוחד שנאמר בכרובים, שאפילו בזמן עשיית הארון אסור להניח את הכפורת על הארון לפני הנחת הלוחות, כיון שמצב זה, שבו אין תורה מתחתם, הוא סתירה לכל מהותם של הכרובים.

יש כאלו שחושבים ששייך אחדות בכלל ישראל בלי תורה, כל מיני סיסמאות של 'ביחד' ו'אהבה' ו'ערבות הדדית'. אמת הדבר, כי חז"ל אומרים שביזמן אחאב היו נוצחין במלחמות אפי' שהיו עובדים ע"ז, משום שלא הי' בהן דילטורין ולשה"ר, אבל מצד שני א"ר יוחנן מפני מה זכה אחאב למלכות כ"ב שנה מפני שכיבד את התורה שנתנה בכ"ב אותיות וכו', אין מציאות של אחדות בלי תורה, כי יסוד האחדות טמון בביטול העצמיות, וא"א להגיע לזה בלא תורה.

אבל גם כשיש תורה, חייבים להגיע לאחדות גם בשביל התורה עצמה. דברים אלו הינם היסוד של כלל ישראל, של 'אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. קודש אברך הוא אחד, תורה אחת, ועם ישראל אחד. גויים יש הרבה, אך רק על כלל ישראל נאמר שהם 'גוי אחד'. לכן, כשראה כשיעקב שהבנים מתאחדים הוא הבין שהעתיד של כלל ישראל יבוא ממנו. כל יסוד הכלל הוא באחדות שלו, ואם אין אחדות, אם יש פגם בבין אדם לחבירו, זהו מקור כל הצרות. וכן מצינו בילקוט שמות (רמז קסז) על משה רבינו ע"ה: 'היה משה מהרהר מה ראה הקב"ה לשעבד ישראל יותר מכל האומות, עד שבאו דתן ואבירם שעשו בו דלטוריא'. כשהגיעו דתן ואבירם ומסרו את מרע"ה לפרעה, או אז הבין מרע"ה מה מקור הצרות של כלל ישראל. נורא נוראות. דילטור הוא סם המות נורא, עד שדי בכך שיש שני דילטורים כדי להבין את כל הצרות והשעבוד של כלל ישראל במצרים. הסיבה לכך היא משום שכלל ישראל הם 'גוי אחד', וכיון שהם גוף אחד ממילא אפילו אם יש רק דילטור אחד זה כבר יכול לקלקל את הכל.

יוחנן שם וישראל נגד הקר ("ט, ב)

דרשו חז"ל ויחנן שם, "כאיש אחד בלב אחד".

וכע"ז ביאר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל את דרשת חז"ל בסנהדרין ד"כ א' עה"פ "שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל": "שקר החן זה דורו של משה ויהושע, 'והבל היופי' זה דורו של חזקיה, 'יראת ה' היא תתהלל' זה דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי, אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אילעאי שהיו ששה תלמידים מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה ע"כ. האחדות שהיתה בקרב כלל ישראל בדורו של ר"י גרמה לדורו להיות 'היא תתהלל' יותר מהדורות של משה וחזקיה משום שדור זה היה השיא של ה'ויחנן שם ישראל', כי כל אחד הרגיש את חברו כגופו, וכל אחד דאג לכסות גוף חבריו, שזהו דרגת 'ויחנן ישראל' כגוף אחד.

גם בארון הברית, שבו היו מונחים הלוחות, מצינו בחינה זו. בפס' כתוב 'פניהם איש אל אחיו אל הכפרת יהיו פני הכרובים (שמות כה), ויש כאן שתי בחינות שהיו באופן עמידת הכרובים. הבחינה הראשונה היא 'פניהם איש אל אחיו', והבחינה השניה היא 'אל הכפורת יהיו פני הכרובים'. ולכאורה אינו מובן, האם היו פניהם זה כלפי זה, או שהיו פניהם אל הכפורת שהיתה מתחתם.

והנה בביאור הבחינה הראשונה של 'פניהם איש אל אחיו', כתב בעל הטורים שם: 'כמו שני חברים שנושאים ונותנים בדברי תורה'. ובביאור הבחינה השניה של 'אל הכפורת יהיו פני הכרובים', כתב הנצי"ב: 'ללמדנו דהבטת הקב"ה וישראל יחד אל התורה שבארון, וזה מבואר דקוב"ה וישראל ואורייתא חד הוא'. מדברי בעה"ט והנצי"ב יש ללמוד שאופן עמידת הכרובים היה כמו שנים שלומדים ביחד ומביטים אל הספר הנמצא למטה מהם. והנה הכרובים היו עשויים בצורת זכר ונקבה, הזכר היה כנגד הקב"ה והנקבה כנגד ישראל. זהו שאומר הנצי"ב, שאופן עמידת הכרובים מרמז כביכול שהקב"ה וישראל עוסקים יחד בתורה, וזהו ביטוי לכך שקוב"ה ישראל ואורייתא חד הם.

בדברים אלו יש רמז מיוחד. כל הענין של 'פניהם איש אל אחיו', כל הענין שכלל ישראל נחשבים מקושרים ומדובקים לקב"ה, הוא רק ע"י התורה. לכן היתה כאן בחינה משותפת של 'פניהם איש אל אחיו' ו'אל הכפורת יהיו פני הכרובים'. על פי דברים אלו יש להבין את הדין המיוחד שנאמר בעשיית

קידושא דסידרא

ביבמות דמ"ט ב' מנשה הרג ישעי' כו' כי מטא להדי פומא נח נפש' משום דאמר ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב ע"כ. ורבים תמהו הרי ישעי' הנביא אמר כהנה וכהנה זרע מרעים

וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו וגו' ואמר אוי לי כי נדמיתי, כי איש טמא שפתים אנכי, ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב וגו' (הפטרית יתרו)

בנים משחיתים וגו' ובאמת רש"י שם תי' זה שכ' דקרינהו לישראל עם טמא שפתים מדעתו שלא צוה לו הקב"ה, ולא מחמת תוכחה, דכתב ואומר אוי לי כי נדמיתי עכ"ל. והנה א"צ שום הוספה לד' רש"י הק', אמנם ד"ת כפטיש יפוצץ סלע, ונראה עפ"י הגמ' סוף סוטה דמ"ט ב' אמר רבא בכל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו וכו' ואלא עלמא אמאי קא מקיים, אקדושה דסידרא ו'איהא שמיה רבא' דאגדתא. ובטור א"ח סי' קל"ב הביא שזקנים ונביאים הראשונים תקנוה, וכ' בשו"ע 'וצריך לזהר בו מאד לאומרו בכוונה', והעירני בני הג"ר אברהם ישעיהו שליט"א ע"ד רש"י שם: סדר קדושה שלא תקנוה אלא שיהו כל ישראל עוסקין בתורה בכל יום דבר מועט שאומר קריאתו ותרגומו והן כעוסקין בתורה, וכיון שנוהג בכל ישראל בתלמידים ובעמי הארץ ויש כאן שנים קדושת השם ותלמוד התורה - חביב הוא, וכן 'יהא שמיה רבה מברך' שעונין אחר הגדה שהדרשן דורש ברבים, בכל שבת היו נוהגין כך ושם היו נקבצין כל העם לשמוע לפי שאינו יום של מלאכה ויש כאן תורה וקידוש השם עכ"ל רש"י, ומבואר שיש כאן כמה מעלות, א' קדושת השם, ב' תלמוד תורה, ג' שנוהג בכל ישראל בתלמידים ובעמי הארץ, ויש לדקדק ג"כ לשון רש"י שעל קידושא דסידרא כ' שיש כאן שנים קדושת השם ותלמוד תורה, כיון שאומרין קדושת השם בקריאתו ואח"כ ע"י התרגום מיקרי התלמוד תורה כיון שצריך להבין, ועל איש"ר דאגדתא כ' רש"י שיש כאן תורה וקידוש השם, דהיינו קודם יש תורה שהוא מה שהדרשן דורש ברבים ואח"כ 'יהא שמי' רבא מברך' הוא קידוש השם.

ובילדותי בהלו נרו של מו"ר החזו"א זצ"ל עלי ראשי, שזכיתי ללון בחדרו כשנתיים ימים, והייתי רואה שהוא עומד באמירת

קדושא דסידרא, ופ"א הרהבתי עוז בנפשי ושאלתיהו אם הוא סובר שצריך לעמוד בקדושא דסידרא, וענה לי בזה"ל: "ה"ו איני סובר שצריך לעמוד בזה מצד הדין, אלא אני אין באפשרותי לישב על כסאי בקדושא דסידרא" עכ"ל הק'.

ואחר מעשה עינתי וחשבתי א"כ מדוע הוא יכול לישב בקדושת יוצר? ותירצתי לעצמי מטעם המבואר במג"א סי' נ"ט מס' הקנה דצריך לאומרה דוקא מיושב וע"כ הכריח את עצמו לישב, אך לאחר זמן ראיתי ל' הגר"א בפ"י מגילת אסתר עה"פ ותקם אסתר ותעמוד לפני המלך זה קדושא דסידרא עי"ש, והוא רמז לענין עמידה בשעת אמירתה, וגם לשון 'ותקם' הוא מכוון על מאמר הגמ' אמאי קא מקיים עלמא אקדושא דסידרא, ומצאתי בתשו' הגאונים ש"ת סי' נ"ה לרב האי גאון וז"ל: וראינו בנוסח ירושלמי כל קדושות שמלאכי השרת מקדשין כך ישראל מקדשין, והאי יתירא מנהון להתקדש ישראל למטה בקדושה יתירה משום דכתיב והתקדשתם והייתם קדושים ובקדושה זו מתקדשין ישראל בקדושתם, וקודם שמלאכי השרת יסתכלו אנו אומרים בלשון תרגום מפני שהם אינם נזקקין לתרגום, להם יש שתי קדושות בלבד ולנו שלש בהדא יתירה עכ"ל, וזהו סוד עמידת העולם על קדושא דסידרא.

ולפ"ז מובן מה שנענש ישעי' הנביא באמרו בתוך עם טמא שפתים אנכי יושב, כי אמר זה מיד ששמע קדושה מפי המלאכים כמבואר בפס' שם, והוא זמן שכלל ישראל צריכים ג"כ לומר קדושה כשם שמקדישים אותו בשמי מרום כסוד שיח שרפי קודש, מלאכים המוני מעלה עם עמך ישראל קבוצי מטה יחד, ותחת לומר קדושה אמר ישעי' אוי לי כי נדמיתי וכו' ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב, שכלל ישראל אינם ראויים ויכולים לומר קדושה, ולכך נענש טובא.

מכתב רבינו מרן שליט"א

למעמד סיום מס' שבת בשיעורו של הגרי"ב שרייבר שליט"א ראש ישיבת 'נתיב הדעת' בבית המדרש היכל אברהם - אהל יוסף בשכונת רמות פולין ירושלים עיה"ק

"להתחיל את היום בלימוד בעיון"

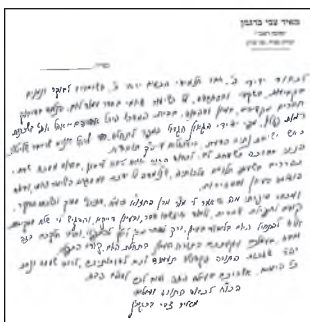
לכבוד ידידי ה', חבר תלמידי חכמים ויראי ה', השומרים לבוקר ונמנים בקביעות, בשקידה ובהתמדה, על השיעור היומי בסדר עמוד ליום, הנלמד בדיבוק חברים מקשיבים, בעיון ובהבנה, בבית המדרש היכל אברהם - אהל יוסף בשכונת רמות פולין, מפי ידידי הגאון הגדול המפו' לתהילה, רבי ישראל בונים שרייבר שליט"א, ראש ישיבת נתיב הדעת, בירושלים עיה"ק תובב"א.

הנני בברכה משמחת לב, לכבוד ההוא יומא טבא לרבנן, בסיום מסכתא שבת, כהררים בשערה תלויים הלכותיה, שנלמדה על ידכם במסגרת השיעור היומי, ובס"ד הושלמה בעיון ובבהירות. ומשכבר סיפרתי מה שאמר לי מו"ר מרן החזו"א זצ"ל, דתיכף סמוך להשכמת הבוקר, קודם לתפילת שחרית, ללמוד איזשהו דבר, ובעיון דייקא. והדגיש לי, שלא בבקיות. אלא להתחיל את היום בלימוד בעיון. ורק לאחר מכן לילך להתפלל. ואשרי חלקכם בזה ובבא, בעמלכם ויגיעתכם בתורה בעיון בתחילת היום, קודם התפילה.

יה"ר שזכות התורה הקדושה תעמוד לכם לדורותיכם לרוב שמחה ונחת כל הימים, אשריכם בעולם הזה וטוב לכם לעולם הבא.

הכו"ח לכבוד התורה ועמליה

(-)

העצה לנצחון במלחמה

רבינו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

מהקב"ה הוא עושה לנו, לא הם ולא הם.
הקב"ה עושה לנו את זה והקב"ה עושה
לנו את זה, ועושה הכל לטובתינו.

מרן ראש הישיבה שליט"א הוסיף כי
"זה גופא שאנחנו נבין את זה ונקבל את
זה, ונקבל שזה הקב"ה, ואומרים לקב"ה
אנחנו מקבלים את זה ומבינים שזה
ניסיון בשבילנו, שאנחנו במצב הזה גם כן
מקבלים אותך ועובדים אותך, זה הפתרון
שיביא לנו את הניצחון - הידיעה הברורה
שהכל הכל מהקב"ה. וזה העבודה בזמן
הזה עבודת הביטחון, עבודת הביטחון
לדעת שהכל מהקב"ה, וישועת השם
כהרף עין.

הקב"ה יתן שאנחנו נגיע למדרגה של
ביטחון גמור, וזה יהיה גם כבוד שמים
שיתן לנו הצלחה וברכה וסייעתא
דשמיא."

בשיחת חיזוק שמסר מרן ראש הישיבה
בפני ראשי ארגוני קירוב שעלו למעונו,
עורר על הנקודות הדרושות חיזוק בימים
אלו של המלחמה.

בין היתר התייחס לחובה להתחזר
במידת הביטחון: "כשקורה כל כך הרבה
טרגדיות, זה בדרך כלל מוריד את המורל
והרוח של הבן אדם, וזה הזמן שאדם צריך
להתחזק במידת ביטחון, זה החיוב שלנו
במצב הזה, להתחזק במידת הביטחון.

"מידת הביטחון זה להבין ולדעת שהכל
ביד השם, וכל דבר ודבר שקורה לנו,
ל טוב ולמוטב, זה מהקב"ה. אבל גם
להבין שהכל לטובתנו, המצב כפי שהוא,
אע"פ שנראה לא טוב ולא מבינים ולא
רואים את הטובה, אבל הכל לטובתינו.
וזה החיוב בזמן כזה, שמסתכלים ורואים
שלצערנו כך קורה לנו וכך קורה לנו,
טרגדיה ועוד טרגדיה, עלינו להבין שהכל

מרן הגאון הגדול הרב יצחק שיינר זצוק"ל

נולד ב"ד בחשוון תרפ"ג, נלב"ע י"ח בשבט ה'תשפ"א,

למעלה מיובל שנים עסק בהרבצת תורה והעמיד תלמידים הרבה החל מגיל צעיר מאד [33] עד סוף ימיו שנפטר בגיל 98 רוב ימיו שימש בתפקיד ראש ישיבת 'קמניץ' בירושלים, וכן שימש כמורה דרך לאלפי תלמידים ומשפחות בני חו"ל [גם כאלו שלא למדו אצלו] ששיחרו לפיתחו בעצה ובקשות ברכה ועידוד כאשר לכולם היתה דלתו פתוחה במאור פנים ובסבלנות אדירה. בשנות השמונים לחייו, נקרא ע"י מרן הגרי"ש אלישיב לשמש כחבר מועצת גדולי התורה של דגל התורה.

נולד בפייסטבורג (פנסילבניה, ארצות הברית) להוריו, שהיגרו מעיירת קאליש שבחבל גליציה שבפולין לאחר מלחמה"ע הראשונה. בשנת ה'תרצ"ט הגיע לפייסטבורג משולח מטעם ישיבת רבי יצחק אלחנן, ר' אברהם דוד בנדר, והתארח בבית הוריו שהיה אחד הבודדים באזור בו יכול לסמוך על הכשרות. הוא שכנע אותם לשלוח את בנם היחיד לניו יורק ללמוד בישיבת רבי יצחק אלחנן. הנער "יצחק" לא התחבר כ"כ לישיבה, וכבר היה בדעתו לשוב אל בית הוריו בפייסטבורג להשתלם בלימודיו באונברסיטה, אך ממש בהשגחה פרטית נקלע לקמפ של ישיבת תורה ודעת, באמצעות בחור יקר ששיכנע אותו להצטרף אליו, וע"י כך נמשך ללמוד שם אצל רבותיו הגאון רבי שרגא פייבל מנדלוביץ [שהקים את הישיבה תורה ודעת] אשר ממנו קיבל דרכי העבודה והמוסר בדרך התורה המסורה, ורבו רבי שלמה היימן אליו היה מקורב מאוד והעמיד אותו בדרך הלימוד העיונית הישיבתית, ולאחר מכן אצל רבי ראובן גרוזובסקי, אשר עימו למד חברותא בלילות, במשך תקופה ארוכה. אודות חברותא זו סיפר לימים שמעולם לא סיימו ללמוד, תמיד למדו ולמדו עד שאחד מהם היה נרדם...

בשנת ה'תש"ז עלה ארצה ולמד בישיבת חברון שם הפיץ בין הבחורים את תורת רבו רבי שלמה היימן, כך נהג גם במשך כל ימי חייו בהיותו ראש ישיבה ומרביץ תורה מופלג לרבבות תלמידים, תמיד אהב פחות לחדש חידושים של עצמו וכמה שיותר להעביר את תורת רבותיו ר' שלמה ור' ראובן.

רבו הגאון ר' ראובן גרוזובסקי, שידך לו את אחייניתו אסתר לאה, בת גיסו רבי משה ברנשטיין, שהיה מייסד ישיבת 'קמניץ' בארץ ישראל לאחר שנעתקה ממקומה בגולה בעיירת 'קמניץ' בעקבות חורבן יהדות אירופה בשנות השואה, ונכדתו של רשכבה"ג מרנא הברכת שמואל הרב ברוך בער ליבוביץ ראש ישיבת 'קמניץ' בליטא.

בחודש אב שנת תשט"ז נסע יחד עם חמיו לשווייץ עקב מצבו הרפואי של חמיו, שם נקרא הגאון ר' יצחק כאשר הוא אך בשנת שלושים ושלוש לחייו, לכהן בראשות ישיבת 'עץ חיים' במונטרה, לצידו של הגאון רבי בצלאל ראקוב זצוק"ל, והמשיך בתפקידו גם לאחר פטירתו של חמיו בנכר למשך כ-4 שנים. הוא התמסר מאד לתלמידיו, ואת המוכשרים שבהם שכנע להקדיש את חייהם לתורה, מה שהיה באירופה של אז ובעיקר במדינת שווייץ [אשר היו ברובם משפחות יקות במקור] דבר מאוד לא מקובל, ושלח אותם ללמוד בישיבות בארץ ישראל כמו באר יעקב ופוניב'ז. ובעקבותיהם הלכו רבים, עד שב"ה בדורינו אנו זהו הסטנדרט אצל המשפחות החרדים באירופה.

בשנת ה'תש"כ חזר רבינו זצוק"ל לארץ ישראל לכהן כראש ישיבת 'קמניץ', לצד גיסו הגאון הגדול ר' אשר ליכטשטיין ובן דודו הגאון הגדול ר' חיים שלמה ליבוביץ.

בתקופה זו החלה פריחה במוסדות קמניץ כאשר לצד הישיבה אשר כבר היתה מפורסמת מאד עם גדולי ת"ח, נפתח גם תלמוד תורה וישיבה לצעירים.

בשנת תשס"ג נקרא ע"י הגרי"ש אלישיב זצוק"ל להצטרף כחבר במועצת גדולי התורה של דגל התורה, למרות אי רצונו להשתתף בצורה רשמית בחיים הציבוריים של הנהגת ציבור בני הישיבות, כאשר הבין ממרן הגרי"ש כי לדעתו הוא צורך הכרחי עבור עולם התורה ביטל דעתו מפניו וקיבל על עצמו את עול ההשתתפות בהנהגה הציבורית.

בסוף ימיו זכה לראות נחת מפרי יגיעו ועמלו כל השנים, כאשר ישיבתו 'ישיבת קמניץ' הגיע לשיא פריחתה ברבוי העמדת תלמידים, ובמשך שלשת שניו האחרונות קבעה הישיבה את משכנה בבניין החדש והמפואר המתנוסס לתפארה ברח' יחזקאל בירושלים, [אשר נבנה במקום בה שכנה הישיבה כמעט מיום היוסדה בארה"ק], כאשר נוספו הרבה ספסלים לביהמ"ד ברבוי הלומדים {באיכות ובכמות},

כאשר מאות רבות של בחורים ואברכים, עמלים ויגיעים בתורה כפי אשר חינוכם והדריך כל ימי חייו בדרכו ובמשנתו של הסבא הגדול רבי ברוך בער ליבוביץ המשולבת בעומק העיון ביגיעת התורה לצד שמרנות ביר"ש ושמירת המסורת.

התגורר במשך שנות חייו בארה"ק בדירה קטנה וצפופה ברחוב צפניה, בשכונת כרם אברהם שבירושלים [כאשר באותו הדירה אירח במשך שנים רבות גם את אימו ע"ה אשר שימשה כל העת במסירות, ואת חמותו בת הגאון רבי ברוך בער שסעדו אותה ושימשו אותה בני משפחתה וצאצאיה עד להסתלקותה}.

נפטר ב"ח בשבט תשפ"א ומקום מנוחתו בהר המנוחות בירושלים.

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת יתרו תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

• ווי העמודים וחשוקיהם •

שאלה משולחני של מרן שליט"א

שכר פועל ובא לשלם לו אך אין לפועל עודף, האם יתן לו שטר גדול

שאלה. נסעתי עם נהג מונית, ובהגיעי ליעד, המונה הראה על 35 שקל, שלפתי לו שטר של מאתיים שקל וביקשתי עודף. הנהג התרגז ואמר שאין לו עודף אלא שאשלם בכסף קטן. אך אני אמרתי שזה הכסף היחיד שיש לי. אז השיב הנהג, בסדר, תביא את המאתיים ותרשום את הפרטים שלי, ואהיה חייב לך עודף ובהמשך אחזיר לך את הכסף. אני השבתי לו, אדרבה, אם אין לך עודף, תרשום אתה את הפרטים שלי, ואני יהיה חייב לך 53 שקל, תבוא בהמשך לביתי ואתן לך את הכסף. מה הדין בכל כה"ג שאדם שכר פועל ואין לפועל עודף, האם הוא צריך לתת לו כסף גדול, או שאולי הפועל צריך לדאוג לעודף, ואם אין לו הוא המפסיד.

תשובה. בחשוקי חמד עמ"ס בכורות (דף מט ע"א) נשאלנו בלווה שפורע חובו למלווה ומביא שטר גדול ולמלווה אין עודף, האם חייב ליתן למלווה את השטר הגדול. והבאנו מהדברי יחזקאל (סימן י"ג סק"ג) שכתב דמהשבת אבידה למדים שאין חייבים להוציא חומש עבור מצוות שבין אדם לחבירו, דכתיב 'אפס כי לא יהיה בך אביון', ולכן אין הלווה צריך לשלם לו כלום, משום שעל מצוה שבין אדם לחבירו אין חייב להפסיד כסף עבור כך, וכיון שכסף ההלוואה הגיע אליו בהיתר והוא מוכן ורוצה להשיב, ורק למלווה אין עודף, א"כ מאי הוה ליה למיעבד [ועוד דהוי גלגל החוזר, דאם יתן השטר הגדול, המלווה יהפך ללווה ויתחייב להשיב את היתרה וליתן לו את כל הכסף, ולכן נאמר שישאר הכסף אצל הלווה מלכתחילה].

אמנם בענייני יש לומר, דלמרות שגם תשלום שכר שכיר הוא מצוה שבין אדם לחבירו וא"כ א"צ להוציא כסף בשביל תשלום המצוה, מכל מקום היה מקום לומר שכן חייב, כיון שנאמר בפסוק 'ואליו הוא נושא את נפשו', כי ממונו של אדם הוא נפשו וכאילו נוטל נפשו של הפועל ונפשות ביתו, ראה באריכות בזה הקדוש (פרשת קדושים דף פד ע"ב).

אמנם לכאורה יש לדון שאולי א"צ לתת את השטר הגדול לנהג, משום שכתב החפץ חיים בספרו אהבת חסד (ח"א פרק ט אות יא) דאם בעת שהפועל תבעו לא היה לו מעות, ואח"כ השיג בעה"ב מעות קודם שעבר הזמן, מחוייב להוליך לפועל את המעות, או להודיעו שיבוא ויטול מעותיו, כדי שלא יעבור על בל תלין. וכתב שם בנתיב החסד (ס"ק לא) דבעצם מה שמודיעו די בזה שאינו עובר עוד על 'בל תלין' אם מתעצל השכיר לבוא ולקחת את מעותיו, דלא מצאנו שיצטרך בעה"ב להוליך המעות לביתו של הפועל, אלא השכיר צריך לילך וליטול מעותיו, ועיקר קפידת התורה היא שבעה"ב מעכב הפרעון אצלו, ולא כשמצריך את השכיר לבוא אליו לקחת את מעותיו, עכ"ד. ולכאורה משמע שעל בעה"ב מוטל רק לתת לו את האפשרות להביא את הכסף, אבל הטירחא מוטלת על הפועל, וגם בעניינינו, הנוסע במונית הרי מביא לו כסף, ומוטל על הנהג להביא את העודף כדי לפרוט.

אלא שאפשר לדחות, שאולי אה"נ ועל הפועל מוטל הטירחא לבא לקחת את הכסף, אבל באופן שיש לבעה"ב שטר גדול, א"כ ממה נפשך, אם זה נחשב שיש לו כסף הרי הוא מחוייב ליתנו לפועל, והפועל כבר ישיב לו את הכסף, ואם חשבי שאין לו כסף, הרי מוטל על בעה"ב להשיג כסף כדי לשלם לפועל.

אך הנה מצינו בח"ח בפתיחה להלכות שכר שכיר שכתב בזה"ל: 'עוד ראיתי לחבר אל ההלכות דין תשלומי שכר שכיר, מפני שהוא דבר העומד ברומנו של עולם, שיש על זה כמה וכמה לאוין מפורשין בתורה, ויש בני אדם מולזין בהם בעוה"ר, ונקל להם לאחר את התשלומין בשביל איזה סיבה קלה, כגון שמתעצל לילך ליקח את ממונו שהניח ביד אחרים, או לילך ולפרוט את המטבע הגדולה שיש לו בשביל לשלם להשכיר בזמנו, עכ"ל.

ולכאורה משמע שאם יש לו מטבע גדול אינו חייב להביא את זה לפועל, אלא רק אם מתעצל ללכת ולפרוט או יש עליו טענה, ואם באמת היה חייב להביא את המטבע הגדולה לפועל, אם כן היה צריך הח"ח שגם אם אינו פורט עובר כל שלא נתן לו את השטר הגדול. אמנם אפשר לדחות, דיתכן ובאמת אה"נ וצריך בעה"ב ליתן לו את השטר הגדול, אבל הח"ח ידע שבני אדם לא יעשו כן ולא יתנו את השטר הגדול, ולכן כתב שלפחות לא יתעצלו לפרטו כדי שישלמו לפועל בזמנו, ולא יעבור על איסורים.

כמו כן יש מנהג המדינה שעל נהגים להחזיק עודף עבור הנוסעים, ואם אין להם עודף, הנוסעים אינם צריכים לשלם אלא על הנהג לדאוג לעודף ואז ישלמו. אולם גם לצד שאין צריך ליתנו לפועל, היינו שאם לא נתן לו אינו עובר על בל תלין, אבל בודאי שהוא מפסיד מצות עשה של 'ביומו תתן שכרו', ומצוה זו גדולה היא עד למאד כמו שכתוב בזה"ק, ולכן נראה שאם הנהג הוא אדם נאמן כדאי לו לתת את השטר הגדול, ומסתבר שבתוך זמן קצר יחזיר לו הנהג את העודף.

וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלוהים וגו' (שמות יח, א). נתקשו רבותינו כיצד אפשר לכוונת את יתרו בשם 'כהן מדין' שהוא כינוי גנאי של כומר לע"ז, ובפרט דאינא בשו"ע (חו"מ סימן רכח ס"ד) כיצד הוא אונאת דברים וכו' אם היה חברו בעל תשובה, לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים וכו'. והשיבו עפ"ד הגמרא בזמא (דף פו ע"ב) אמר ריש לקיש גדולה התשובה שזדונות נעשות לו כזכויות, ולכן לאחר שחזר יתרו בתשובה זה כבוד לכונתו בשם 'כהן מדין'. ולמעשה נראה שאם רוצים לכוונת בעל תשובה בכינוי בשם או בתפקיד שהיה קודם שחזר בתשובה, זה תלוי באדם עצמו, דאם הוא לא מתבייש אלא גאה בזה א"כ מותר להמשיך לכונתו, אבל אם הוא מתבייש בזה בודאי אסור דהוה אונאת דברים.

לא תיגע בו יד כי סקול יסקל או ירה ירה אם בהמה אם איש לא יחיה, במשון היובל חמה יעלו בהר (שם יט, יג). נשאלתי בראובן שקנה גביע של צדיק מפורסם, ולאחר מכן נודע לו שהמוכר לקח הגביע והתיכו ועשאו מחדש, וטוען דהוי מקח טעות דכיון שהתיכו א"כ פנים חדשות באו לכאן ואינו הגביע של הצדיק. והשבנו דהנה פירש"י כאן דהיובל הוא שופר של איל, ושופר של איל של יצחק היה. והקשה הרמב"ן דהרי אילו של יצחק הקריבו אברהם לעולה והקרנים והטלפים הכל נשרף בעולות, ותיריך דאולי גיביל הקב"ה עפר קרנו והחזירו למה שהיה. חזינו דהגם שאילו יצחק נהפך לאפר ורק אח"כ חזר להיות שופר, מ"מ נחשב אילו של יצחק, ואולי ה"ה כאן דאע"פ שהגביע של הצדיק הותך, מ"מ עיון שהוחזר לגביע א"כ נחשב גביע של הצדיק. אך יעויין בדובב מישרים (ח"ד ס' עה) דהעיר מדברי הרמב"ן למה דיבק שבירי שופרות בעצמו השובר פסול (ר"ה דף כו ע"א ובריטב"א שם), ותיריך דכאן שאני שהיה זה ע"י הקב"ה בעצמו וזה בריה חדשה ושופר אחד ממש. ולפי"ז הכ"נ הקב"ה גיביל ועשאו למה שהיה מקודם, משא"כ בשר ודם שמתין ויוצק הגביע מחדש, אולי נחשב גביע חדש ואיבד את מעלת הגביע של הצדיק, וצ"ע.

ויום השביעי שבת לה' אלוהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמאתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך (שם כ, י). בשו"ת אחיעזר (ח"ג סימן פא אות כג) הביא את קושייתו המפורסמת של המוצל מאש' למה לי קרא דבך, תיפוק ליה מצד איסור ספיה, דכשם שאסור לספות לקטן לעשות כל איסור שבתורה כך אסור לספותו לאיסור חילול שבת, עיו"ש. ונראה ליישב דנפק"מ להפוסקים דתוספת שבת מן התורה, א"כ באופן שהאב קיבל שבת ובנו לא קיבל, והאב מצווה לבנו לעשות מלאכה, דמצד ספיה אינו עובר כיון שהבן עדיין לא קיבל ע"ע שבת ואין האב צריך לשמור על בנו שלא יעשה מלאכה, ולזה באה התורה להוסיף באיסור 'בך' דהחייב מוטל על האב, וכמו שמצווה על שביתת בהמתו דאסור לו לעשות מלאכה עם בהמתו כך לגבי בנו ובתו, ואם האב או האם קיבלו שבת צריכים הם לשמור שגם הבן לא יחלל אע"פ שעדיין לא קיבל שבת, ודו"ק.

- בימים אלה נמשכת מלחמת הקודש של רבינו בעיר רמת גן נגד חילולי השבת, ובשבוע האחרון התפרסמו דברים נוקבים שאמר רבינו לאחד מחשובי הרבנים הספרדיים בבני ברק, המוסר שיעורים בעיר רמת גן ובעל השפעה גדולה, אשר רצה לשמוע בעצמו מפי רבינו את דעתו בעניין התמיכה לבחירות הקרובות. בדבריו הנחרצים אמר רבינו כי ראש העיר הנוכחי רצה לפטור חנויות ממס אם יפתחו בשבת, והוא נקרא "עוכר ישראל". כשנשאל על כך שישנם נציגים שומרי תורה ומצוות בעירייה אשר משתפים פעולה בשב ואל תעשה בשתיקה, אך למעשה הם מיעוט בכל הקואליציה, השיב רבינו: "לא חשוב כמה שהוא, אם אני גר בעיר ואני שותק, אני חבר שלו... אני חייב לצעוק, אני צועק ואומר להם, רבותי, מה הוא עושה בהנהלת העיר, הוא נותן כספים לכל מי שהולך יחד איתו ומצביע בעדו. מי שלוקח את הכסף לדעתו יירשם בין אלה שעווכרי תורה. חייבים לצעוק. איך אני צועק? אני צועק ומכריז, אני ניצבתי בראש מפלגה שאני נלחם בעד השבת, ומי שבא נגד השבת אני אלחם בו בכל הכח שיש לי, כמה כח יש לי? אני לא יודע... אבל אני צועק... מה יהיה? מי שמתלווה אלי ומצביע בעד מי שאני אומר, הוא לא ייענש", ע"כ דבריו החריפים של רבינו שהדהדו ברחבי העולם.

- ביום שיש נכנסו למענו של רבינו נציגי "דגל התורה" בעיריית בני ברק, יחד עם איש אמונו של רבינו הרב מנחם שפירא, להתיעצות וברכה בענייני השעה. כאשר בראשית המעמד נערך שו"ת הלכתי מרתק בענייני הקהילות בעיר ב"ב, כשאת השאלות הציג קמיה רבינו תלמידו ומקורבו הגרמ"ב זילברברג שליט"א (רבה של שיכון ה' ב"ב), במהלך הדברים שיחזר רבינו את תקופת הקמת שכונת 'רמת אלחנן' והיסודות עליהם השותתה השכונה (ניתן לראות את הדברים בגליון 'קול ברמה', גליון 389). השאלות והתשובות הוסרטו ויפורסמו במלואם בציבור לקראת הבחירות העירוניות הקרובות א"ה.

- ביום ראשון י"ח שבט, יום היארצייט להרבנית הצדקנית מרת עליזה שושנה ע"ה אשת חבר ליבדלחט"א רבינו, עלה רבינו לקברה בבית"ח של נציבי ישיבת פוניבז' יחד עם כל בני המשפחה, לאחר אמירת פרקי התהלים ותפילת 'קל מלא רחמים' נשא רבינו דברים קצרים לזכרה, בעודו מקדים ואומר כי עקב הקור הגדול א"א לעכב את הציבור, בדבריו סיפר על הרבנית ע"ה שכאשר שימשה כמורה בבית ספר בחולון, התעקשה בהפסקות הקצרות בין השיעורים לאכול פת דווקא, ולא הבינו מדוע, עד שדחק בה המנהל וגילתה לו את הסוד, שרוצה לקיים מ"ע של כיבוד אב, כאשר אומרת בברכת המזון 'הרחמן הוא יברך את אבי מורי', ולכן כדאי להתאמץ קצת כדי לברך את אביה. רבינו סיים 'תודה רבה לכל מי שבא פה, המון זכויות יש לה, הקב"ה יעזור לכל מי שבא פה להפקד בכל טוב סלה'.

- לקראת יום השנה לפטירת מרן הגר"ח פלאגי"צ זצ"ל (שחל בשבת, י"ז שבט), ביקש רבינו מתלמידו הרב שלמה זביחי, רבה של יהדות 'משדה' ורב ארגון 'תפארת הפאל' אשר נוסע מדי שנה לטורקיה להילולת הגר"ח פלאגי"צ הקבור באיזמיר, וגם השנה למרות המצב הבטחוני הודיע לרבינו שישע, רבינו ביקש לשגר עמו רבינו שיגר עמו 'קוויטל' מיוחד בו, בו כתב כך (כפי שהתפרסם בגליון 'קול ברמה', גליון 389): "ו' שבט תשפ"ד, לרבינו רבם של ישראל רבי חיים פלאגי"א, את תורתך אנו לומדים, והנהגות שלך הם לנו למאור עינינו, הפל תחניתך לפני אבינו שבשמים להסיר מעם ישראל חרב ויגון ואנחה, ונזכה לדאות בשושן ה' ציון, הקטן יצחק בן דחל זילברשטיין". בתיעוד מקברו של הגר"ח פלאגי"צ, נשמע הרב זביחי עומד ומתפלל: "רבינו חיים פלאגי"א, אני שליח של מוריני ורבינו עטרת ראשנו הרב יצחק זילברשטיין, רבה של רמת אלחנן, אחד משרידי הפליטה שיש לנו בדור הזה, שהוא ביקש להודיע שלומדים את תורתך בעז"ה, ואת הנהגותיך נקיים בשכונה ובקהילה ובכל עם ישראל, שהקב"ה יאריך ימינו בטוב ושנותינו בנעימים, הוא וכל צאן מרעיתו וכל הקהל הקדוש בשכונת רמת אלחנן בעיר הקודש בני ברק, וכל עם ישראל, שהקב"ה ימלא כל משאלות ליבנו לטובה ולברכה, ויתקיים בנו מאמר הכתוב ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולכם היום, אמן".

אחורה נא חירה

כיצד יתכן שהלם חלום, וצריך להתענות עבורו ארבע תעניות?

(התשובה לחירה, א"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידינו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: איך יתכן שאדם יחסיר רק את אחת מהברכה שמברך, ולא יצא ידי חובתו?

תשובה. בגמרא (ברכות דף לח ע"א) נחלקו רבנן ורבי נחמיה, דדעת חכמים שמברכים לפני אכילת לחם 'המוציא לחם מן הארץ', ורבי נחמיה חולק שאומר 'מוציא לחם מן הארץ' בלי אות ה' לפניו, ואמרינן בגמ' (שם ע"ב) דהלכתא המוציא לחם מן הארץ דקיי"ל כרבנן. והתוס' שם (ד"ה והלכתא) הביאו בשם הירושלמי טעם נוסף לברך 'המוציא', שעי"ז לא יבוא לערב את האות מ' שבסוף תיבת 'העולם' עם האות מ' שבתחילת תיבת 'מוציא' (וישמע תיבה אחת ארוכה), אלא האות ה' מפרידה ביניהם, יעו"ש. וכתב המאירי שם בדריעבד אם אמר 'מוציא לחם מן הארץ' יצא יד"ה, וכן הביא הט"ז (או"ח סימן קסז סק"ד) בשם זקנו, וכן פסק המש"ב (שם סקט"ז). אך דבר חידוש הביא בספר 'שערים המצוינים בהלכה' (ברכות שם) מפסקי הלכות ברכות לרבינו יוסף בן פלט זצ"ל (נדפס בספר הפרדס לרש"י, סימן מא) שכתב, והואיל ונדקדק מפי חבורה המוציא לחם, אם יברך **לכתחילה** מוציא לחם מן הארץ, לא יצא ידי חובתו דהוי משנה במזיד ממטבע שטבעו חכמים בברכות, והוא חידוש.

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,

ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הנ"ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

חטפו את רכבו ודרסו בו יהודים, האם צריך כפרה?

שאלה. יהודי שומר תורה ומצוות, שהגיעו מחבלים ארוכים ימ"ש וחטפו את רכבו בעל כרחו, ועשו פיגוע דריסה רח"ל והרגו ופצעו יהודים רבים. האם בעל הרכב צריך כפרה, שכן על ידי רכבו הגיע לעולם אותו אסון קשה, ואמר חז"ל (שבת דף לב ע"א) שמגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב. או דלמא, מאחר וזה היה באונס גמור, שהמחבלים השתלטו על הרכב ובעל כרחו לקחוהו ודרסו בו יהודים, אינו צריך שום כפרה.

תשובה. נאמר בפרשת בשלח (שמות יד, ז) 'ויקח שש מאות רכב בחור, וכל רכב מצרים ושלישים על כולו, ופירש רש"י: 'ומהיכן היו הבהמות הללו, אם תאמר משל מצרים הרי נאמר וימת כל מקנה מצרים, ואם תאמר משל ישראל והלא נאמר וגם מקנהו ילך עמנו, משל מי היו, מהירא את דבר ה'. מכאן היה רבי שמעון אומר כשר שמצרים הרגו, טוב שבנחשים רצון את מוחו', ע"כ.

כלומר, שרבי שמעון הוכיח מכאן שגם כשר שבמצרים (שהיה ירא מדבר ה' והניס את מקנהו במכת ברד לבתים), צריכים להרגו, שכעת יצא לרדוף עם בהמות אלו אחרי בני ישראל.

וצריך ביאור, מנא לן שאותם מצרים נתנו את הבהמות ברצון, הרי יתכן שפרעה לקח מהם הבהמות בעל כרחם, שכן היא הדרך בשעת מלחמה להחרים מהאזרחים את כל הסוסים והרכבים עבור צורך המלחמה, וא"כ הם היו אנוסים, ומה הראיה שכשר שבמצרים הרגו.

וביאר הגאון רבי משולם דוד הלוי סולובייצ'יק זצ"ל (בשיעוריו עה"ת, ח"א עמוד רפא): 'ונראה להפשיט בזה, דאף מצרי שנמלו ממנו בעל כרחו את רכבו לרדוף אחר היהודים, מ"מ חשיב שבאה תקלה על ידו, כעין שמצינו בבהמה שנעשית בה עבירה שנהרגת משום שבאה תקלה על ידה אף שאין זה לרצונה, והוא הדין מי שנמלו ממנו רכבו וסוסו לרדוף אחרי ישראל. והנה אם היה המצרי מן הכשרים לא היתה כזו תקלה מזדמנת על ידו, שישתמשו ברכבו לרדוף אחר עם ישראל, ועל כרחך שאף הוא אינו נקי כפיים בענין זה ורצונו הוא שירדפו אחרי ישראל להרגם, ועל כן באה תקלה זו על ידו, ושפיר אמר רבי שמעון שגם כשר שבמצרים הרגו... הרי דמיויר גם באותם שהיו אנוסים על כך, ומ"מ הם נתבעים על כך שבאת תקלה על ידם, שאילו היו כשרים לגמרי לא היה דבר זה מזדמן להם', ע"כ דבריו.

ומבואר דגם מצרי שכאז ולקחו ממנו בעל כרחו את סוסו כדי לרדוף בזה אחרי היהודים והיה אנוס ממש, מכל מקום נחשב שבאה תקלה על ידו, כי אם היה כשר לגמרי לא היה דבר זה מזדמן לו. ואולי גם בעניינו, אם באז ולקחו ממנו את רכבו בעל כרחו כדי לדרוס בו יהודים, למרות שהיה אנוס ממש, מכל מקום נחשב שבאה תקלה על ידו, כי אם היה כשר לגמרי לא היה דבר זה קורה ברכבו, ואולי צריך כפרה.

אמנם נראה דיש לחלק, דהמצרים שמחו במפלת היהודים, כמו שנאמר (שמות יא, ה) למה לקו בני השפחות, שאף הם היו משעבדים בהם ושמחים בצרתם. הרי שכל המצרים שמחו בצרתם של ישראל, ולכן אף שלקחו את הבהמות בעל כרחם מ"מ שמחו בצרתם ויש להם להיענש על זה שבדיעבד שמחים שבהמתם רדפה אחר היהודים, מה שאין כן בענינו יהודי זה שגנבו את רכבו ועשו בו פיגוע אינו שמח כלל בזה, ורק עומד וצווח על שכן אירע לו ועל זה לא מגיע לו עונש ולא צריך כפרה [ובפרט, דגם בבהמה שנהרגת משום שבא על ידה תקלה (עין סנהדרין דף נד ע"ב), לא מצאנו שהבעל הבהמה צריך כפרה, וצ"ל כנ"ל דכיון שאינו שמח בזה והוא מצטער על שאירע בבהמתו תקלה כזו, ממילא א"צ כפרה].

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת עליזה שושנה ע"ה
בת מרן פוסד"ה הגר"ש אלישיב זצוק"ל
אשת חבר למרן הגר"י זילברשטיין שליט"א
נלב"ע י"ח שבט תשנ"ט
תנצב"ה

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו' שיח יצחק,
0582-376-04, או 072-380-9348.

מדי ערש"ק יעודך בקו האם ישהה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

בינה ודעת

גליון מספר 2

דרכי התבוננות למבקשי דעת

מרן הגאון רבי אביעזר פילץ שליט"א *

לא באותה חזקה. "קראו אל ה' בחזקה" מה זה חזקה? חזקה פירושו שה"יודעת" לא רק יהיה "יודעת". אני מאמין באמונה שלימה שה' יודע מחשבות אדם. אני מאמין באמונה שלימה שכל צעד שלי זה כמו שהחז"א כותב באמונה ובטחון (ריש פרק ו) שידיעתו של הקב"ה על כל צעד שלי, כשאני מדבר אז יש פה כח ה'! וידע ה'! אני יודע ואני לא רואה את זה. כשאני מדבר עם אדם גדול בעל כח אני רועד, מה שאין כן כשאני מדבר עם הקב"ה בצורה טבעית זה לא כך. זה מה שהקב"ה השריש בבריאה של עם ישראל. ומדוע? כדי להרבות שכרנו, כדי שיהיה לנו שכר, אם באמת היה כך לא היה נסיון.

צינונות

לפני יותר ממאה שנה קמה תנועה בעם ישראל שביקשה להשריש בלב יהודי שזה שהתקוה היחידה שלך היא "ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים", וכל יהודי יושב ומצפה לביאת המשיח - זה לא מספיק, צריך לעשות משהו, לא לסמוך על הקב"ה רח"ל. זה היה אחרי פרעות גדולות שדם ישראל נשפך כמים. (אח"כ היתה השואה, וממילא זה היה כבר פכים קטנים לעומת השואה, אבל אז זה זעזע את עם ישראל). ואז היה מקום להחליש ולהשריש בליבות העם שהנה אנחנו! "כוחנו ועוצם ידינו" להקים מדינה עם צבא, עם משטרה, עם כח, עם טנקים, עם חיל. ואנחנו נשלוט על עצמנו - "גורלנו בידינו" זאת הסיסמה, ולדאבוננו הם הצליחו. והנה קמה מדינה עם כח, זה

הרי מעשה שטן. ולא רק שזה מעשה שטן, זה מעשה נסיון לעם ישראל האם ה"יודעת" שלכם הוא על מקומו או שח"ו חסר באמונה. הרחובות רקדו כל הלילה כשהאז'ים הכריז על הקמת המדינה. הברסקער רב זעק 'זה פיקוח נפש! זה פשע!'. שש מאות אלף יהודים היו אז בארץ, מתוכם כמה מחזיקי נשק? ופה יש ערבים כחול הים, 7 מדינות עם צבאות אדירים. זה פשע! פשע מלחמתי. הקב"ה עזר, אז איך זה קרה? וכי אפשר להגיד שזה בדרך הטבע? הקב"ה רוצה להראות לנו כמו שראינו כאן, הוא רוצה להראות שהוא יכול לעזור גם עם 300 איש, הוא יכול לעזור גם אם יש שש מאות אלף יהודים לעומת מליונים של ערבים. וזה באמת פלא גדול! אבל מה זה יצר? "כוחי ועוצם ידי", "צבא ההגנה לישראל"... הקב"ה ניסה לעזור ולהשריש בלבושנו שאין שום כח בעולם "גבור לא ינצל ברב כח שקר הסוס לתשועה וברב חילו לא ימלט" (תהלים ל"ג) הוא ניסה להשריש הנה, גיבורים הערבים. אבל היצ"ר לקח את זה שבמקום זה יגידו "כל הכבוד לנו". ושוב חזרה מלחמת ששת הימים, מי שזוכר היו ימים שכל העולם ביקשו לשלוח את הילדים לחו"ל, הולך להיות שואה חדשה, הכל היה על סף שואה. והקב"ה עזר, שוב הוא רצה להראות שהוא יודע לעזור, ושוב עם ישראל נכשל (אני לא מדבר על גדולי הדור כמובן). "כל הכבוד לצה"ל". ושוב הגיעה מלחמת יום הכיפורים וכשלוך אדיר של חיל המודיעין, שלא ידעו כלום. וביום הכיפורים מכל הצדדים צבאות ערב לוחמים, היו כאלה מראשי השלטון שרצו להתאבד! זה הרי כזו הזנחה, כישלון של הצבא, והקב"ה עזר. נו, זה

מלחמת מדין בעמלק

כתוב בנביא (שופטים פרק ז') בענין מלחמת מדין ועמלק בישראל: "ומדין ועמלק וכל בני קדם נפלים בעמק כארבה לרב ולגמליהם אין מספר כחול שעל שפת הים לרב". גדעון שלח לכל השבטים הקרובים שיבואו להתאסף ולהלחם - "ויאמר ה' אל גדעון רב העם אשר אתך מתני את מדין בידים". יש לך מדי הרבה חיילים כנגד. למה? "פן יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי" לכן אתה צריך למעט את החיילים שלך. בהמשך הפסוקים כתוב "וישב מן העם עשרים ושנים אלף ועשרת אלפים נשאר", כל הצבא שלו היה 32 אלף ו-22 אלף הלכו, נשאר עשרת אלפים כנגד בני קדם כארבה לרב "ויאמר ה' אל גדעון עוד העם רב וגו'" מדי הרבה יש לך, עשרת אלפים חיילים? זה מדי הרבה, תוריד אותם אל המים ושם אני אגלה לך את מי להשאיר.

"ויורד את העם אל המים ויאמר ה' אל גדעון כל אשר וגו'" תעשה איזה פעולה מסוימת לבחון מי הראוי להלחם ונשארו שלוש מאות איש, וה' אמר לגדעון "בשלוש מאות האיש המלקקים אושיע אתכם ונתתי את מדין בידך וכל העם ילכו איש למקומו". למדנו מכאן יסוד: כשרוצים שהקב"ה יעזור במלחמה צריכים לשלול כל אפשרות של כוחי ועוצם ידי. 32 אלף חיילים, 10 אלף חיילים נגד "כארבה לרב ולגמליהם אין מספר"! מי יעלה על דעתו שזה לא מעשה אלוקים אם ינצחו? לא! עדיין באיזה מקום יגידו הם גיבורים, מסרו נפש. נשארו רק עשרת אלפים! עדיין

לא! זה לא מספיק מבטיח שמישהו פה באיזו נקודה בלב יאמר הקב"ה עזר, אבל בכל אופן 'הצבא שלנו'. 300 איש, פה כבר נשבר כל הה"א.

והשבות אל לבבך

אומרים חז"ל: איך נפלו חומות יריחו, באיזה טנקים, באיזה תותחים החריבו את חומות יריחו? אומרים לנו חז"ל ע"י אמירת "עלינו לשבח" ז' פעמים נפלו חומות יריחו. מה הפשט בזה? אומרים בעלינו לשבח "יודעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו" אומרים, יהודי אומר י"ג עיקרים כל יום. זה עדיין ה"יודעת", ודאי הוא מוכן לשפוך שופכין על מי שיערער משהו מן המשהו מה"יג עיקרים, אבל למעשה, מתי הוא בטוח? מתי הוא ישן ברוגע? כשיש צבא מסביב, כשיש שמירה. "יודעת היום" לא מספיק, צריך "והשבות אל לבבך"! בעצם, כל אדם שיועד שיש איזה משהו שהוא גיבור שמושל אז הוא מפחד, כך הוא הטבע. אבל אם כתוב "יודעת היום" ואעפ"כ "והשבות אל לבבך" אז זה משריש לנו שהקב"ה עשה דבר מחודש (לכל הפחות בעם ישראל), שגם אם יש "יודעת", זה עדיין לא נוגע ללב, הלב נשאר אטום ולמרות שאני יודע שהכל מהקב"ה ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה, אני בטוח במאה אחוז! אעפ"כ כשאני מדבר עם הרופא אני מדבר בלשון תחנונים, אני משקיע את כל מהותי שהרופא יטפל. ואיך אני אומר את השיר המעלות? זה

ראיתם בחוש! אתם אומרים את זה כל בוקר, אומרים, ה"יודעת" קיים, אבל מה עם ה"השבות אל לבבך"? אני חושב שזהו המסר האחרון לפני הגאולה, בגלל שבפסוק הבא מיד כתוב "כי אשא אל שמים ידי וגו'" (והפסוק מדבר כבר על הגאולה) דהיינו, אם כלל ישראל יגיעו להבנה "כי אני אני הוא", אם יבינו ש"אני מחצתי", לא הנאצים עשו את השואה אלא "אני מחצתי", וזה מה שהקב"ה רוצה שנפנים כמו שראינו שדווקא בשלוש מאות איש, שאי אפשר לטעות שזה צבא מעולה, כשרואים **ומפנימים** שאין כאן צבא ואין כאן כלום אלא "אני מחצתי ואני ארפא" אז ממשיך הפסוק "כי אשא אל שמים ידי ואמרת חי אנוכי לעלם" אבל הסכנה הגדולה אולי עכשיו יצליחו להראות כח כנקמה ושוב יתגדרו הנאומים של אותם דחלילים, "גיבורי כח" שאין בהם מאומה הנאומים יהיו שוב אותם נאומים שהיו אחרי מלחמת יום הכיפורים ואחרי מלחמת ששת הימים וזה באיזה מקום נקלט לבין השורות. גם של העיתונים היותר חשובים נקלט איזה ריח באופן טבעי, לא שהם אשמים, זה נקלט מאליו, הידע החיצוני הוא כן ידע שנקלט. על ה"יודעת היום והשבות אל לבבך" צריכים לעבוד, אבל הידע הזה של כוחי ועוצם ידי מיד נקלט ועל זה צריך להפיל תחינה לקב"ה. את ה"שיר המעלות" צריך לומר לא רק שהפצועים יברואו ושדם ישראל לא ישפך, צריך לומר "שיר המעלות" שאנחנו לא נחזור שוב, היה לנו "עתה", אבל ה"עתה" עבר, ואז ה' ירחם, ה' ירחם! אם גם הפעם לא נקלוט את המסר. ראו עתה! עתה! אין לכם סיבה לחשוב אחרת, שהרי אין "עצור ועזוב", אתם רואים שאין גנרלים, אתם רואים שאין צבא, שאין חיל מודיעין, אין טנקים! הבעיה היא שלנו, שלנו! **שבאמת** נרגיש. אי אפשר להגיע לזה מיד, צריך שבע פעמים לומר עלינו לשבח כדי שחומות יריחו יפלו, שבע פעמים פירושו שזה השרשה בלב. אבל אז על אף שאנחנו לא בדרגה של "ההשבות אל לבבך" שמפילות את חומות יריחו, אבל משהו, משהו, לדעתי זה נקודת המוצא של הצרה, רק כשנבין את זה, את ה"אני אני הוא", "אני מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל". אז הפנמנו את המסר.

שמירה מפגעי הזמן

ודאי שזה כולל עוד דברים שצריך, דברים שבין כה וכה מדברים עליהם, על הפריצות שמתגנבת למלבושים ולפאות של נשותינו היקרות, נשים שמוסרות נפש שבעליהם ילמדו תורה מתוך שהן עוזרות בפרנסת הבית. ולא נשמע אף קול אולי הבעל ילך לעבוד קצת. ופה פתאום, השטן מצא דרך להתגנב קצת לתוך קדשי הקדשים. הנשים האלו זה קדשי קדשים, כשאדם לומד בעצמו עוד יש לו הנאה, אצלן זה קדש קדשים! ופה הוא מצא מקום, פה אני אכניס את טלפיי, אומר השטן. הוא הדין עם המחשבים שכאילו מהווים עזר ללימוד תורה, ודרך אגב יש שם כל דבר האסור. ואם זה באמת התחלה של הגאולה אז הרי זה הפסוק האחרון "כי אשא וגו'" אז אולי אנחנו עומדים לפני הגאולה ומה אז נאבד את כל האפשרות להתקרב קצת לקב"ה מכוחנו, ואם נעשה את המוטל עלינו אז נוכל להתפלל "ממקומו הוא יפן ברחמים ויחון עם המיחדים שמו ערב ובוקר בכל יום תמיד פעמים באהבה שמע אומרים" ואז נזכה באמת ל"ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאום ה'" אמן ואמן.

הבריסקער רב היה רגיל לומר בענין יונה, הספינה חישבה להשבר, לא מצליחים לעצור את הסער, בשל מי בא הסער הזה? הרי יש כאן שבעים עובדי ע"ז? לא! היה שם יהודי זקן בתחתית, והכל בגללו! והרי הוא עבד ה'?! נכון! היא הנותנת. הקב"ה לא מתחשב בשבעים עובדי ע"ז, הוא מתחשב רק בנו! כל אחד בעצמו יבדוק ויראה שכל מה שהקב"ה עשה כאן, הוא רצה שוב להשריש בליבותינו שנחזק את ה"השבות"

לא מספיק? זה לא מספיק להראות לנו שלקב"ה יש את היד שלו ולא צריכים את הצבא? בשעה שהתחילה המלחמה הצבא בכלל לא היה מאוזן, לא היה מאורגן. ב"ה רואים כמה בעלי תשובה יש, אבל עם ישראל עדיין...

שמחת תורה תשפ"ד

והנה באה המכה הזו שוב להראות שכל הצה"ל הזה זה לא יותר מקליפת השום, חיל המודיעין "הכי טוב בעולם" לא יכול לדעת מה שעושים לו מתחת האף. מתארגנים מאות מאות של פורעים עם תכנית מסודרת של טבח, ואלפי יהודים נטבחים באכזריות נוראה. ופה אני רוצה להדגיש, הטענה היא לא עליהם, אותם אלו הפורקי עול שהעיזו להרים יד בשבת קודש ובשמחת תורה בריש גלי, זה הרי נורא! אני רוצה לומר, לא בגללם זה בא. האחוזה הכמותי שיש בהם הוא גדול, אבל בהיבט של הקב"ה על עמ"י זה איברים מדולדלים. מה אכפת לקב"ה? רק מה **אנחנו** חושבים. מתי כבר אני אדע שכשאני עומד להתפלל שמרע אני עושה את הדבר **המועיל** ביותר, יותר מכל הרופאים, יותר מכל הגנרלים. כן, **שאני** ארגיש שאני שומר תורה. כמו שהבריסקער רב היה רגיל לומר בענין יונה, הספינה חישבה להשבר, לא מצליחים לעצור את הסער, בשל מי בא הסער הזה? הרי יש כאן שבעים עובדי ע"ז? לא! היה שם יהודי זקן בתחתית, והכל בגללו! והרי הוא עבד ה'?! נכון! היא הנותנת. הקב"ה לא מתחשב בשבעים עובדי ע"ז, הוא מתחשב רק בנו! כל אחד בעצמו יבדוק ויראה שכל מה שהקב"ה עשה כאן, הוא רצה שוב להשריש בליבותינו שנחזק את ה"השבות". כן, גם אני הלכתי לישון בליל שמחת תורה קצת בביטחון, לא חששתי משום דבר. למה, מה פתאום? יש צבא, יש צבא? זה נקרא צבא?! יש כזה סכנה, ואף אחד לא הרגיש. בא הקב"ה ואמר אני רוצה לעזור לכם, שתרגישו את האמונה.

ה"עבודה זרה" של ימינו

זה פסוק בהאזינו, כתוב "כי ידין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב". ומפרש רש"י "עצור" - היינו שאין עוצר ומושל שיעצור בהם (באויבים), "ועוזר" היינו שאין מי שיעזור. וממשיך הפסוק "ואמר אי אלהימו צור חסיו בו", כל דור והע"ז שלו. הע"ז של פעם, אנחנו תמהים איך אנשים נורמליים "אמרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתנו" (ירמיה ב כ"ז), את הע"ז הזה אנשי כנה"ג ביטלו. ואמר מנשה לרב אשי שאם אתה היית בדורנו היית נשרף אחרי הע"ז. היום אנחנו לא מבינים, שוטים שבעולם! אבל הקב"ה לא משאיר אותנו בלי נסיון. העבודה זרה של הדורות האחרונים זה ה"כוחי ועוצם ידי", "כוחנו במתנינו", "צבאנו", וזה חודר ומשפיע גם עלינו. ועכשיו אומר לנו הקב"ה "ואמר אי אלהימו", איפה הכוחי ועוצם ידי שלכם? איפה הצה"ל שלכם? איפה חיל המודיעין המפורסם? איפה הטנקים המשוכללים? איפה המטוסים הכי טובים בעולם? איפה? "אי אלהימו צור חסיו בו אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם יקומו ויעזרכם יהי עליכם סתרה" ואז אומר הקב"ה "ראו עתה" כשכל הכוחות האחרים נשברים זה הזמן להשריש בלב "ראו עתה כי אני אני הוא". עד עכשיו דיברתי בלשון "הוא", נסתר, השגחה נסתרת. עכשיו תראו כי ה"הוא" זה "אני", "אני אני הוא ואין אלוקים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל". וזה המסר שאנחנו צריכים להפנים עכשיו, זה עלה בדם. אלו שראו מה שהלך שם, את צורת ההריגה, את האכזריות, זה הרי נורא נוראות! את החשבונות שמים עליהם זה לא אנחנו צריכים לעשות, אבל העיקר כמו שאמרנו, זה לא בשבילם, כשהקב"ה מסתכל על כלל ישראל, הוא מסתכל על הלומדי תורה, על המאמינים, איפה אתם? האם אתם באמת **מרגישים** שהכל בידי שמים? ש"שקר הסוס לתשועה"? הנה, ראיתם, "שקר הסוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט"

שיעור מרן הגאון רבי אשר יייס שליט"א

בגדרי לצאת ידי שמים ולפנים משורת הדין

ואמרו בו חייב בבא לצאת ידי שמים, חיובו גדול ממה שאמר חייב בדיני שמים, דהיינו בכל אופני הגרמא בניזקין.

ויסוד הסברה, דאף שאמרו חכמים דאזלינן בתר מוחזק וספק ממונא לקולא אין זה הכרעת הצדק אלא מיסודות המשפט שאין בידינו לעשות מעשה ולהוציא מן המוחזק שזכאי להנות מן הספק, אבל אם באמת חייב הוא אין הממון שלו וממון חבירו בידו. והוא שאמרו דאם בא לצאת ידי שמים ואיננו חפץ להסתתר מאחורי המסך של חזקת ממון חייב הוא לשלם מעיקר הדין.

משא"כ בגרמא בניזקין שפטור הוא מצד האמת ומצד עצם דין תורה, בזה אמרו דאינו חייב אלא בדיני שמים ולא בדיני אדם. ויסוד דרכו מה דנקט דאין בכח המוחזק הכרעה אמיתית מצד עצם הדין ולעולם הממון שבחזקתו ספק גזל.

אך כבר ביארתי במק"א את הנלענ"ד, דאין הדבר כן אלא דכח המוחזק הוא מן היסודות הגדולים בתורת המשפט ובכל מקום שאמרו המוציא מחבירו עליו הראיה כל עוד אין ראיה להוציא מידו, ממון זה שלו הוא לכל דבר ואם קידש את האשה מקודשת היא בודאי, ואף בבא לצאת ידי שמים אין עליו חוב מצד עיקר הדין.

ולפיכך נלענ"ד היפך דבריו, דכאשר אמרו חייב בדיני שמים, חיובו גדול ממה שאמרו חייב בבא לצאת ידי שמים.

דהנה כאשר ברור שעשה עוול לחבירו, אם ע"י מעשיו ככל הני דגרמא בניזקין או ע"י העדר מעשיו כגון בכובש עדות, וברור גם שחבירו נפסד וניזוק על ידו, אלא שאין דינו מסור לבי"ד משום דגרמא בניזקין פטור, באלה אמרו דמ"מ חייב בדיני שמים.

אבל כאשר יש ספק בעצם החיוב והנזק, אם במקרה שיש ספק בעצם החיוב אם כשיש ספק למי הוא חייב ככל הני דלעיל, כל כה"ג אין עליו חיוב אף לא בדיני שמים, אלא דמ"מ אם בא לצאת שמים חייב לשלם. וכבר חילקו גדולי הדורות בכעין זה לגבי השאלה מתי מהני תפיסה כשאין חיוב אלא ביד"ש ולא בידי אדם.

הש"ך (בהו"מ סימן כ"ח סק"ב) כתב בשם המהרש"ל (ב"ק פ"ו סי' י') דלא מהני תפיסה אלא בקם ליה בדבריה מיניה בלבד, דכיון דמצד עצמו יש בו חיוב גמור, אלא שאין בית הדין יכול לחייב משום שתי רשעיות יש חיוב גמור לצי"ש ומהני תפיסה, אבל בכובש עדותו לא מהני תפיסה. ובא בכך לאפוקי משיטת הריב"ש (סי' שצ"ב) דאף בכובש עדותו מהני תפיסה כיון שאמרו בו דחייב בדיני שמים. ועי"ש בקצות החשן (סי' כ"ה סק"א) שהאריך בזה.

אמנם יש לעיין בזה, שהרי גם בהלכות רבית מצינו דרבית קצוצה יוצאת בדיינים (ב"מ ס"א ע"ב) ואבק רבית אינה יוצא בדיינים, ומ"מ נפסק (יו"ד סימן קס"א ס"ב) דאם בא לצאת ידי שמים חייב לשלם, וכ"ה בטור (סימן קס"ו) עי"ש. ומ"מ נחלקו הראשונים שם אם מהני תפיסה. הטור (שם סימן קס"א) הביא מדברי הרא"ש דלא מהני תפיסה וכך נפסק בשו"ע (שם ס"ג), אך דעת הרמב"ד דמהני תפיסה, עי"ש.

"והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו" (י"ח כ')

הנה נתתי אל לבי לעיין ולדרוש במה שמצינו בגמ' ובהלכה בדיני הממונות חיובים שונים שאינם מן הדין אלא לפנים משורת הדין ולצאת ידי שמים, מה גדרם ומהותם, והאם בחדא מחתא מוחתנין להו או שמוא גם בהם יש חמור וקל, מוקדם ומאוחר, ונעיין בפרטיות ודקדוקיהן של הלכות אלה.

א. לצאת ידי שמים

נראה לכאורה דיש ד' דרגות שונות בגדר הכללי דלצאת ידי שמים, ונבאר את סדר הדברים ומהותן.

א. קם ליה בדבריה מיניה. הנה בשני מקומות בש"ס (ב"ק ע' ע"ב וב"מ צ"א ע"א) "אמר רבא אתנן אסרה תורה ואפילו בא על אמו". ופרש"י (בב"מ שם) דאף דאילו תבעה אותו בדין לתת לה אתננה לא היו מחייבין אותו בבית דין, דהרי קלבדר"מ, מ"מ אם נתן לה אתנן פסול לקרבן, דכיון דחייב לצאת ידי שמים לא הוי מתנה בעלמא, דבאמת רמי עליה לשלם לה אלא שאין ביד בית דין לחייבו כיון שנתחייב מיתה, וכך בכל קלבדר"מ באמת **רמי עליה תשלומין** כחובה גמורה אלא שבית דין מנוע מלחייבו. ועוד הביא רש"י בשם מורו דמשום כך מהני תפיסה בקלבדר"מ.

ב. חייב בדיני שמים. הנה מבואר בב"ק (נ"ה ע"ב):

"אמר ר' יהושע, ארבעה דברים העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, ואלו הן: הפורץ גדר בפני בהמת חבירו, והכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה, והשוכר עדי שקר להעיד, והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו".

ובסוגית הגמ' שם מצינו ענינים נוספים של גרמא בניזקין שאמרו בהן דפטור מדיני אדם אך חייבים בדיני שמים.

ג. חייב בבא לצאת ידי שמים. הנה מבואר בב"ק (ק"ה ע"א):

"א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן האומר לחבירו מנה לי בידך, והלה אומר איני יודע - חייב בבא לצאת ידי שמים".

ועוד מצינו לשון זה בב"מ (ל"ז ע"א):

"גזלתי לאחד מכם מנה, ואיני יודע איזה מכם שנותן לזה מנה ולזה מנה... בבא לצאת ידי שמים".

והנה בכל הני הלכתא חזינן שגם הרמב"ם והשו"ע דקדקו להשתמש בלשון הגמ', ובכל הני בגרמא בניזקין והמסתעף נקטו בלשון חייב בדיני שמים, ובכל מקום שיש ספק בחובת התשלומין כתבו דחייב בבא לצאת ידי שמים. אמנם יש מן הראשונים שנראה מדבריהם שלא דקדקו בלשונות אלה. וכנראה דסברו שאין ביניהם אלא משמעות דורשים וגדר אחד להם. עיין מאירי בב"מ שם, וכן בספר היראים (מצוה קס"ט) שכתבו במי שגזל לאחד מחמשה ואינו יודע למי שחייב בדיני שמים לשלם לכולם.

אך מ"מ נראה עיקר מדקדוק לשון חז"ל, ובעקבותיהם עמודי ההלכה הרמב"ם והשו"ע, דאכן שני גדרים חלוקים יש בהלכה זו, ויש להבין מה בין זה לזה. ויש לומר בזה שני דרכים, השונים זמ"ז מן הקצה אל הקצה.

כתב הגרש"ש ק בשערי יושר (שער ה' פט"ז) דבכל מקום שיש ספק חיוב

מרת מלכה מוחלה בת הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

הרה"ח ר' משה בן משה'ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנם ידידנו עוז הר"ר דוד הגר הי"ו לז"ס אנג'לס

אמנם אף בהלכה זו דלפנים משה"ד יש דרגות שונות וכמבואר בדברי התוס' ב"מ כ"ד ע"ב, דיש דרגא דמתורת משה למדנו (שמות י"ח כ') חיוב "הודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון" דהיינו לפנים משה"ד [וזה בכגון זקן ואינה לפי כבודו דשאר עלמא חייבים מן הדין]. ויש שחידשו חכמים מדעתם כן [וכגון באבידה ברוב עכו"ם שמסתמא נתייאשו הבעלים], ויש שאינו אלא מידת חסידות, כהא דרבב"ה שהפועלים גרמו לו הפסד גדול ואעפ"כ חייבו רב לשלם, וזה ילפי' מהכתוב במשלי "למען תלך בדרך טובים ואורחות צדיקים תשמור", עי"ש היטב.

ובהלכה זו דלפנים משורת הדין נחלקו הראשונים אם כופין על הנהגה זו, שדעת הרא"ש (ב"מ פ"ב ס"ז) דאין כופין, וכ"כ רבינו ירוחם (נתיב א' ה"ד ט' ע"ב). ודעת המרדכי (ב"מ סימן רנ"ז) בשם הראב"ה והראב"ן דכופין. ויש לציין שדברי הרא"ש נאמרו לגבי מה שאמרו בזקן ואינו לפי כבודו ואעפ"פ דהוי החמור שבכל הני דלפנים משה"ד וכנ"ל מדברי התוס' ואעפ"כ ס"ל דאין כופין בו, ולעומתו דברי המרדכי נאמרו לגבי הני שקולאי דהוי הקל שבכל הני דלפנים משה"ד ואעפ"כ ס"ל דכופין בו.

ובחור"מ סי' י"ב הסכימו הבית יוסף (אות ב') והרמ"א (בהג"ה סעיף ב') דאין כופין לנהוג לפנים משה"ד. ואף שהרמ"א הביא את שתי השיטות, כיון שהביא את שיטת הרא"ש בסתמא ואת שיטת המרדכי כ"א עיקר דעתו כשיטת הרא"ש. אך הרמ"א סתר דבריו בשו"ת סימן ל"ב שם נקט דכופין על הנהגה זו. והב"ח (סימן י"ב) כתב שנהגו לכפות, והש"ך הביא את שיטת הראב"ה וראב"ן (סימן רנ"ט ס"ק ג') ומשמע דפסק כוותיהו.

והתומים (סימן י"ב ס"ד) כתב דאפשר שכלל לא נחלקו הראשונים בשאלה זו, וכונת הרא"ש דאין כופין בשוטים וכונת המרדכי דכופין במילי, מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, עי"ש.

אך מפשטות דברי הראשונים הללו ודברי הפוסקים שבעקבותיהם משמע דודאי פליגי וגם האחרונים נחלקו בדעותיהם לכאן ולכאן. ובמנחת אשר דברים (סימן י"ז) הארכתי בענין זה, וכאן לא נצרכה אלא לבאר מה בין דין זה לדינא דלצאת ידי שמים, וכפי שאבאר.

ג. מידת חסידות

הנה הקשה הש"ך (סימן רכ"ב ס"ק ו') דהמחבר סתר דבריו, שהרי שם (סעיף ב') לגבי לקח מאחד משנים ואינו יודע ממי פסק דאם חסיד הוא ובא לצי"ש חייב לשלם לשניהם, ובסימן ש' ס"א פסק לגבי שנים שהפקידו דאף לצי"ש פטור.

ובקצוה"ח (בסימן רכ"ב ס"ק ה') כתב ליישב דמשה"ה כתב השו"ע (בעקבות הרמב"ם פ"כ ה"ב מהלכות מכירה) ד"אם חסיד הוא נותן לכא"א כדי לצאת ידי שמים" דאין זה אלא מדת חסידות, וכדבריו כתב גם במרכבת המשנה (הלכות שאלה פ"ה ה"ד), עי"ש.

אך אין זה דעת הכס"מ, שהרי כתב (שם בהלכות מכירה) שמקורו של הרמב"ם בהלכה זו בב"מ ל"ז, הרי דס"ל כהבנת הש"ך שהחיוב לצי"ש הוי כהא דבא לצי"ש בפקדון.

ובביאור הגר"א (שם בסי' רכ"ב) דחה דברי הכס"מ וכתב שמקורו של הרמב"ם בהלכה זו בב"מ ק"ג ע"ב "מעשה בחסיד אחד שלקח משני בני אדם ולא היה יודע מאיזה מהן לקח, ובא לפני רבי טרפון, אמר לו, הנה דמי מקהך ביניהם והסתלק; בא לפני רבי עקיבא, אמר לו, אין לך תקנה עד שתשלם לכל אחד ואחד".

ונראה בדעת הגר"א כהבנת הקצות ומרכה"מ דמדת חסידות היא ולא בכדי הדגישו חז"ל מעשה בחסיד אחד.

ולכאורה נראה לשיטתם דגדר זה דלצי"ש הוי ככל הני דלפנים משורת הדין ואף פחות מהן שאינה אלא מדת חסידות.

אך באמת נראה יותר דכיון דבמהות הענין דומה שאלה זו דלקח משני בני"א לשנים שהפקידו אצל אחד, והסיבה שאמר רע"ק אין לך תקנה עד שתשלם לכא"א היא כדי להוציא ממון חבירו מתחת ידו, אלא שאין זה אלא מדת חסידות מ"מ הוי גדר לצי"ש וכמפורש בלשון הרמב"ם והשו"ע, ולא גדר לפנים משה"ד, ודו"ק בכ"ז כי הענינים דקים.

והנה בחושן משפט (סימן פ"ח סעיף י"ז) כתב:

"תבעו חטים, והשיב שאינו יודע אם חטים חייב לו או שעורים, נשבע היסט שאינו יודע, ומשלם לו שעורים. הגה: וי"א דאפילו בכי האי גוונא,

הרי דיש מי שאומר דאף כשאין הפסד גמור מ"מ מהני תפיסה כיון דמ"מ חייב בבא לצאת ידי שמים. אך מ"מ נראה דעדיף מהיכי שאמרו דחייב בבא לצי"ש משום ספק, דבאבק רבית אף שאין כאן רבית קצוצה מ"מ מדרבנן נאסר משום רבית ולא משום ספק אמרו דחייב בבא לצי"ש.

ובפת"ש (בסימן כ"ח ס"ק ו') כתב בשם השבועת יעקב (ה"א סימן קמ"ז) לחלק בין אבק רבית וגרמא בניזקין שבהם כל החיוב לצאת ידי"ש מדרבנן ומשום כך לא מהני תפיסה, ובין קלבד"מ וכובש עדותו שבהם מה"ת חייב הוא לצי"ש ובהם מהני תפיסה. ושוב הביא שהתומים (שם ס"ק ד) דחה דבריו ונקט כדעת הש"ך דרק בקלבד"מ מהני תפיסה, עי"ש.

ולא הבנתי מה חילוק ראה בין גרמא בניזקין וכובש עדותו, ולכאורה כל כובש עדותו אינו אלא גרמא בניזקין. ואף שהכובש עדותו עובר באיסור דאורייתא דאם לא יגיד ונשא עונו, הרי אף הגורם נזק לחבירו עובר בדאורייתא אלא שפטור מתשלומין וגם הכובש עדותו גרמא הוא לענין חיוב תשלומין, וי"ל.

ובש"ך (סימן ע"ה ס"ק כ"ו) הביא מהריב"ש (סימן שצ"ב) בשם הרמב"ן (ב"מ ה' ע"ב ד"ה מודקאמרינן) דבברי ושמא אף דחייב בבא לצי"ש מ"מ לא מהני תפיסה. הרי לן דלא מיבעיא לשיטת הש"ך דלא מהני תפיסה אלא בקלבד"מ בלבד אלא אף לשיטת הריב"ש דמהני תפיסה אף בגרמא בניזקין, מ"מ לא מהני תפיסה בברי ושמא. וע"כ דשאני חיוב לצי"ש בספק מחויב שאינו משום ספק אלא משום ריעותא בסיבת החיוב וכמבואר לעיל [ועיין בפת"ש (סימן ע"ו ס"ק א') בביאור שיטת הש"ך בזה ואכמ"ל].

ומ"מ חזינו מכל הנ"ל, דבחיוב לצי"ש יש דרגות שונות ולא בחדא מחתא מחתינן להו.

ד. עונש בידי שמים. והנה מלבד החיוב לצאת ידי שמים המתחלק לשני גדרים, החיוב בדיני שמים והחיוב בבא לצאת ידי"ש, חידש הקצות החשן (סימן ל"ב ס"ק א') גדר רביעי.

דהנה כתב הרמ"א (ה"מ סימן ל"ב ס"ב) דרק השוכר עדי שקר חייב בדין שמים אבל המפתה עד להעיד עדות שקר פטור אף בדין שמים. והש"ך (שם ס"ק ג') הקשה עליו מהמבואר בקידושין (מ"ג ע"א) דאף דאין שליח לדבר עבירה מ"מ חייב בדיני שמים ודינא רבה ודינא זוטא איכא בינייהו.

וכתב הקצות דאין הנידון דומה לראיה, דבמס' קידושין מדובר בעונש בידי שמים ולא בחיוב ממוני ביד"ש ואינו נפטר עד שישלם, אבל בשליח בעלמא אף שחייב עליו עונש ביד"ש אין בו כל גדר ממוני, עי"ש.

הרי לן ארבע דרגות שונות בדין זה. קלבד"מ, חייב ביד"ש, בא לצאת ידי שמים ועונש בדין שמים.

והנה בקצוה"ח (סימן ע"ה ס"ק ד') הביא משה"ה בית יעקב (סימן ס') דבחיוב רק לצי"ש וכסבור היה שחייב בדיני אדם ושילם הוי נתינה בטעות וטעות לעולם חוזרת, והקצות חלק עליו ונקט דכיון דמ"מ חייב לצי"ש לא הוי נתינת טעות ואין המקבל חייב להחזירו, עי"ש.

ומסברא הוי אמינא דהיכא דיש לחייב ממש בדיני שמים אין כאן מקום לבטל את התשלומין אף אם לא מהני תפיסה, אבל במקום דחייב אם בא לצי"ש חוזר בו שהרי אינו בא לצי"ש. ולא נתפנית כעת להאריך.

ועיין בקצות החושן (סימן פ"ז ס"ק כ"ג) שחידש דאם אשה תובעת חייב אתה לי מנה, חמשין באתנני וחמשין בהלוואה והיא ערוה עליו, והוא מודה בחמשין דאתננה, חייב שבועת מודה במקצת, דאף דקלבד"מ מ"מ כיון דחיוב גמור יש בדיני שמים אלא שאין דינו מסור לבי"ד הוי מודה במקצת, משא"כ בשאר חיוב לצי"ש דאינו בכלל מודה במקצת. וזה מתאים לשיטת הש"ך דשאני קלבד"מ מכל שאר חיוב לצי"ש.

ב. בין לצאת ידי"ש לדינא דלפנים משורת הדין

הנה נראה לכאורה דכאשר חז"ל אמרו דראוי לנהוג לפנים משורת הדין כונתם אף לפנים משורת דין שמים, דאף דין שמים דין הוא וכמו שאמרו חייב בדיני שמים, ובכל מקום שמצינו שראוי לשלם או לנהוג לפמשה"ד חיוב זה פחות מבא לצאת ידי שמים.

ואף שיש מקום להתעקש ולטעון לפי המבואר לעיל (אות א') דשאני היכי שאמרו חייב בדיני שמים, מהיכי שאמרו חייב בבא לצאת ידי שמים, ולא התייחסו לדין שמים, מ"מ נראה טפי דאף כשאמרו דחייב בבא לצי"ש, דינא הוא ועדיף מלפנים משה"ד.

על הכתוב (שמות י"ח כ') "והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון", ולא ביססו מצוה זו על הכתוב (דברים ו' י"ה) "ועשית הישר והטוב". ונראה בזה, דהנה תיקנו חכמים דינא דבר מצרא (ב"מ ק"ה ע"ב) והלכתא פסיקתא היא בחו"מ (סימן קע"ה). וכל עיקר תקנה זו השתיתו על הכתוב "ועשית הישר והטוב". הרי שפירשו פסוק זה לחדש דיש שהישר והטוב הם מיסודות המשפט אף בדיני אדם ולא רק בדיני שמים (ועיין עוד מש"כ במנחת אשר דברים שם ואכמ"ל).

ועוד נראה בזה דמה שאמרו (עירובין מ"ט ע"א, כתובות ק"ג ע"א, ב"ב י"ב ע"ב, שם נ"ט ע"א ושם קס"ח ע"א) "כופין על מדת סדום" מילתא אחריתי היא ואינו ענין לכלל הנ"ל. דהצד השווה שבכל המבואר לעיל, בין בהני דלצ"ש ובין בהני דלפנים משוה"ד שהאדם נותן ממנו ומפסיד מזכויותיו כדי לצ"ש ולנהוג לפנים משוה"ד. אבל בהא דכופין על מדת סדום אין זה אלא בזה נהנה וזה לא חסר, וברור שלמקבל אין כל נדנדוד זכות ותביעה, מ"מ כיון שאין הנותן נפסד מדת סדום הוא שלא לתת, וכופין על מדת סדום, וז"פ.

והנה נסתפקתי לגבי שאלה זו אם כופין על לפנים משוה"ד, האם יכול החייב לטעון קים לי כמ"ד דאין כופין או שמא כיון שכל גדר הכפיה אינו משום הזכות הממונית אלא דכופין אותו לעמוד בצדקתו ולנהוג לפנים משוה"ד אינו יכול לומר קים לי

ועיין עוד בפתחי תשובה (סימן רנ"ט סק"ג) דכל עיקר הדין דלפנים משוה"ד הוא משום "תקנת בי"ד ומנהג המדינה". ולפי"ז ודאי מסתבר דלא שייך בזה קים לי כיון דכל עיקר חוב זה שכופין עליו הוי מצד התקנה והמנהג, ואלה לא ישתנו ע"י קים לי.

ו. רוח חכמים נוחה הימנו

הנה שנינו במס' שביעית (פ"י מ"ט, ל' ע"א):

"המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה ממנו הלוא מן הגר שנתגיירו בניו עמו לא יחזיר לבניו ואם החזיר רוח חכמים נוחה ממנו כל המטלטלין נקנין במשיכה וכל המקיים את דברו רוח חכמים נוחה ממנו".

ונראה לענ"ד דגדר זה הוא הרחוק ביותר משורת הדין דלא אמרו אלא שמי שמפליג באורחות יושר ומטיב עם הבריות לפני ולפנים משורת הדין, רוח חכמים נוחה הימנו בלשון חיובית ואין בו שמץ גנאי אם ינקוט במדת המשפט, אלא שאם יפליג במדת החסד רוח חכמים נוחה הימנו.

וכל שלשת אלה שבמשנה אף לכתחלה פטורים מלשלם, אם משום שהשביעית משמטת את החוב, ואם משום שגר שנתגייר כקטן שנולד הוא, ואם משום שמדובר בהבטיח ליתן מתנה לחבירו שמותר לחזור בו, דמ"מ אמרו דאם יכנס לפני משורת הדין רוח חכמים נוחה הימנו.

ודו"ק בכ"ז.

?

והנה כתב הסמ"ע (סימן ע"ה סק"ד) בתבוע את חבירו מנה לי בידך ואמר אין לך בידי כלום וחזר ואמר איני יודע דנשבע שאינו יודע ופטור, דמ"מ פשוט דחייב לצאת ידי שמים.

ויש בדבריו חידוש גדול, שהרי בס"ק כ"ג ביאר הרבנותא בהלכה זו דאעפ"י שנראה בעליל דלא חזר וטען איני יודע אלא כדי להקל על שבועתו דאם נשבע בטענת ברי שאינו חייב הרי זה שבועת שקר אבל אם ישבע שאינו יודע אין זה שקר גמור, מ"מ אין זה טוען וחוזר וטוען.

ולכאורה יש לעיין דאם אכן עומד הוא במקומו ובדעתו שאינו חייב לו דבר אלא שעדיף לו לומר איני יודע מלומר אין לך בידי כלום, למה חייב לצ"ש, והלא אם לפי הידוע לו באמת אינו חייב לו כלום לכאורה פטור הוא מלצאת ידי"ש.

ונראה דכיון שבחר לטעון איני יודע שוב דינו אכן כמי שאינו יודע, דאין בידו ליהנות מכל העולמות בתרתי דסתרי ולאחזו את החבל בני ראשיו, מצד אחד דנח"ל לישיבע שאינו יודע מלישיבע אין לך בידי כלום, ומאידך יפטר מלצ"ש.

אך גדר זה לצ"ש ודאי מסתבר שאינו אלא כמדת חסידות בלבד, ודו"ק בכ"ז.

פטור מן השעורים, אלא בבא לצאת ידי שמים, וכן נראה לי עיקר". ומקור הלכה זו מדברי המגיד משנה (הל' טו"נ פ"ה ה"א) מבעל העיטור, ועי"ש בטור.

ותמה עליו הש"ך (ס"ק ל"ו) דהלא בבא לצאת ידי שמים צריך לשלם אף חטים ולא רק שעורים וככל ברי ושמוא, וכמבואר בסימן ע"ה (סעיף ט'), ודחה את דברי המ"מ. ושוב כתב:

"ובכונת הרב המגיד נראה שבא לומר דהכא חייב לצאת ידי שמים, שהרי הוא בעצמו יודע שחייב לו עכ"פ שעורים... ורשע הוא עד שישלם לו שעורים, אבל הק' לצאת ידי שמים דלעיל סימן ע"ה הוא מידת חסידות". ולדברינו הנ"ל נראה דמש"כ הש"ך דבכל ברי ושמוא הוי מדת חסידות לאו דוקא היא, דבאמת עדיף ממדת חסידות, אך כונתו ברורה לחלק בין הא דסימן פ"ח דאף שאין ביד הבי"ד להוציא מידו מ"מ חייב הוא לצאת ידי"ש, ועדיף מברי ושמוא שבו ספק לנו וגם לנתבע אם הוא בכלל חייב והוי נחות דרגא ואין עליו חוב כלל אלא **בבא לצאת ידי"ש**, וכמבואר לעיל.

ולכאורה נראה עוד דבטענו חטין והודה לו בשעורין דפטור מן השעורין משום הודאת התובע, עדיף חיובו אף מגרמא בנזיקין, דבגרמא אף שודאי גרם נזק לחבירו מ"מ פטור הוא מעיקר דין תורה דכך ניתנה הלכה דגרמא בנזיקין פטור, משא"כ בטענו חטין וכו' חייב הוא מעיקר הדין כיון שהוא יודע ומוודה שחייב לו עכ"פ שעורין אלא שאין דינו מסור לבי"ד, כי מצד הבי"ד יש הודאת בע"ד של התובע שאינו חייב לו שעורין, וכל כה"ג מסתבר שאמנם לצ"ש עדיף מדין גרמא בנזיקין.

ואפשר שעדיף אפילו מהא דקלבד"מ, דבקלבד"מ גזה"כ היא שאין דינו מסור לבי"ד, אבל בני"ד באמת יש עליו חיוב גמור מצד עצם דין התורה, אלא שאין ביד בי"ד ראייה להוציא מידו, והרי זה כמי שידוע שחייב לחבירו אלא שאין ביד התובע עדים וראיה.

אמנם לפי שיטת הראשונים דפטור משום מחילה, כבר כתב הש"ך שם דפטור אף לצ"ש, ואכמ"ל. ודו"ק בכ"ז.

ד. בביאור החילוק בין הני תרי הלכתא

ויש לעיין לפי כל המבואר, דכיון דהחיוב לצ"ש גדול מחובת ההנהגה לפנים משוה"ד כיצד נחלקו בלפנים משוה"ד אם כופין על כך ולגבי בא לצ"ש לכו"ע אין כופין. ושתי תשובות בדבר:

א. היא הנותנת, כיון דלצ"ש דין הוא ולא מדת חסידות אלא שאינו דין אדם אלא דין שמים פשוט שא"א לכפות עליו דא"כ מה בין דיני אדם לדיני שמים, ועצם ההגדרה של דין שמים קובע שאין זה מסור לבי"ד ואין לכפות עליו, משא"כ לפנים משוה"ד שאינו דין אלא לפנים ממנו, ומגדרי הצדקה הוא, ומשום כך אין מצוה לנהוג לפנים משוה"ד אלא עם העני, והרי כופין על הצדקה. וכן מצינו שכופין על מצוות העשה וכדו'.

ויתירה מזו נראה דשאני שני גדרים אלה ביסוד ושורש גדרם, דהחיוב לצאת ידי שמים שורשו בזכות הממונית של חבירו, והמצוה לנהוג לפנים משוה"ד שורשו בחובה המוסרית הרובצת על המשלם אף שלחבירו אין זכות ממונית.

ומשום כך אין כופין לשלם לצ"ש, דהזכות שיש לתובע איננו בר מימוש ע"י בי"ד דאין כאן אלא חיוב בידי שמים שאינו ביד אדם ואינו מסור לבי"ד. אבל הכפיה לנהוג לפנים משוה"ד יסודו במצות הבי"ד לכפות את בני ישראל לשמור את מצוות ה' וללכת בדרכי התורה והמסורה.

ב. באמת נראה דודאי יש מקום לכפות אף לצאת ידי"ש וק"ו הדברים, אם כופין לנהוג לפנים משוה"ד אף כשאין חיוב לצ"ש, ק"ו כאשר יש חיוב. אלא שלעולם אין כופין אלא את העשיר ליתן לעני וכמבואר במרדכי שם ובכל הפוסקים. אך מ"מ נראה ביסוד הדברים כמבואר לעיל דכאשר אין חיוב בידי אדם גדר הכפיה אינו משום דיני הממונות אלא משום הנהגת המוסר והחמלה. ודו"ק בכ"ז.

ה. ועשית הישר והטוב

והנה יש לעיין כמה שהשתיתו חז"ל את המצוה לנהוג לפנים משוה"ד

ויסעו מרפידים

והוא שאמרו רבותינו (עירובין נ"ד, נדרים נ"ה) "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמששים עצמו כמדבר עליהן". ובדברי הר"ן בנדרים שם יש מקור לפירוש האוה"ח, דכתב הר"ן שבדרשה זו "נתכוין ר' יוסף להזהיר לרבה שהיה שפל רוח ביותר" הרי שפירש שהמדבר רומז לענוה ושפלות ע"ש.

וראה נא מעשה פלא בירושלמי יבמות (ס"ט ע"א):

"בני סימונייא אתון לגבי ר' אמרין ליה בעא תתן לן חד בר נש דריש דין וחזן ספר מתניין ועבד לן כל צורכין. ויהב לון לוי בר סיס, עשו לו בימה גדולה והשיבוהו עליה. אתון ושאלון ליה הגידמת במה היא חולצת. ולא אניבון. רקה דם. ולא אניבון. אמרין דילמא דלית הוא מרי אולפן. נישאול ליה שאלון ליה דאגדה. אתון ושאלון ליה מהו הדין דכתיב אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת. ולא אניבון. אתון לגבי דרבי אמרון ליה הדין פייסונא דפייסנתך. אמר לון חייכון ב"נ דכוונתי יהיבית לכון. שלח איתיתיה ושאל ליה. אמר ליה רקה דם מהו. א"ל אם יש בו צחצוחית של רוק כשר. הגידמת במה היא חולצת. א"ל בשיניה. א"ל מהו הדין דכתיב אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת. אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת. א"ל עד שלא נתחתם גזר דין רשום. משנתחתם גזר דין אמת. אמר ליה ולמה לא אניביתון. אמר ליה עשו לי בימה גדולה והושיבו אותי עליה וטפח רוחי עלי וקרא עליו אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה. מי גרם לך להתנבל בדברי תורה על שנישאת' בהן עצמך".

הרי לן דכאשר הגיע האמורא הגדול לוי בר סיס לשמץ התנשאות (דזו פשיטא שהיה מושלם ומתוקן במידותיו הנאצלות והנעלות כמו כל רבותינו הגדולים, אלא דלפי גודל מעלת תורתו היתה בו שמץ התנשאות), מיד נשתכחה ממנו תורתו, ומשעה שהשפיל עצמו חזרה עליו כל תורתו.

וכמו שאמרו חכמים "אין התורה מתקיימת אלא במי שדעתו שפלה", וככל שהחכם משפיל עצמו תגדל חכמת תורתו.

משה רבינו שלא קם נביא כמותו בישראל ואחריו לא יקום, משה רבינו שהתורה הקדושה נקראת על שמו וכמ"ש "זכרו תורת משה עבדי", משה רבינו שהיה גדול מכל אדם, עליו מעידה התורה "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר י"ב ג'). ובמקום שאתה מוצא גדולתן שם אתה מוצא ענותנותם.

שמעתי מזקנים שפעם אחת דחה החתם סופר את דברי הגאון האדיר רבי משה'ל אגרא שקדם לו ברבנות בפרשבורג, ובפתע פתאום נסתממו דבריו ולא יכול היה להמשיך ברצף דבריו. החתם סופר תלה זאת במה שהיה בדבריו מעין ולזול בכבוד הגר"מ אגרא ויצא לבית הקברות לבקש מחילה על קברו, ואח"כ חזר וגמר להרצות את חידושי פני תלמידיו.

והדברים פלאי פלאות.

וכאשר לומדים אנו סיפורי מופת אלה, כהא דרבי אלעזר בן ערך ששכח תורתו כאשר הלך לבית המרחץ וכזה דלוי בר סיס שנישכחה ממנו תורתו כאשר טפח רוחו עליו, מקוננת בלבנו התמיהה הגדולה, מה נענה אנו בתרייהו, והלא יום יום יושבים אנו על גבי במות גבוהות ובזדאי נכשלים אנו בהתנשאות, ואעפ"כ אין אנו רואים שכחה גדולה למעשה, ולא כר' אלעזר בן ערך ולא כלוי בר סיס.

אלא נראה פשוט דרך משום שתורתם מזוקקת שבעתיים, קדושה היא ונשגבה עד למעלה מהשגתנו, מושפעת היתה מכל שמץ פגם במדות ובמעלות הראויות לענקי הרוח, לא כן תורה שבפינו שרוחקה היא ממעלת תורתם כרחוק מרחק ממערב.

משל למה הדבר דומה, מי שיש בידו צנצנת של יין המשומר שעולה אלפי אלפים בשקל הקודש וכאשר הוא מוזג את הכוס לקידוש מוצא הוא שחסר קורטוב, אומר לו בנו הקטן הבה נוסף לו קצת מים או שאר משקין כדי שיהיה הכוס מלא, גוער בו אביו הלא בין יקר זה שאר משקין פוסלים במשהו, וכל תערובת שהיא פוסלת את טעמו המשובח, לא כן מי שיש בידו כוס מים ענבים השוה פרוטה, אכן ישרים את כוסו במים ונותן טעם לשבח הוא.

ינה של תורה של גדולי עולם, יין משומר הוא וכל יתערב בו זר, יין שלנו טפל הוא ואינו נפסל בקל.

ג

והעיקר השלישי אהבת רעים, דיבוק חברים ופולחן התלמידים. וכבר אמר האמורא הגדול רבי חנינא (תענית ד' ע"א, מכות י' ע"א):

"הרבה למדתי מרבותי, ומחברי יותר מרבותי, ומתלמידי יותר מכולן".

יהי רצון שיהי חלקנו עמהם.

"ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחזו במדבר ויחזו שם ישראל נגד ההר" (שמות י"ט ב').

הן פירש רבינו האוה"ח הק':

"אכן כוונת הכתוב היא להקדים ג' עניינים הם עיקרי ההכנה לקבלת התורה שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת שדי היא תורתנו הנעימה, הא' הוא התגברות והתעצמות בעסק התורה הוא עשב המפסיד השגתה ולזה תמצא כי כל מקום שיזכרנה ה' לתורה ידקדק לומר לשון חזק ואומץ עד גדר שימית עצמו עליה דכתיב זאת התורה אדם כי ימות וגו' ודרשו ז"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה וכמו כן רבותינו ז"ל ידקדקו בהזכרתם לומר עסק התורה השתדלות התורה ורבים כמוהו ועיין מה שפי' בספרי חפץ ה' שחברתי על קצת מסכתות הש"ס בקטנותי במאמר רבותינו ז"ל למיימינים בה וכו' ונראה כי לא תושג ההשגה אלא בהתעצמות גדול וכנגד זה אמר הכתוב ויסעו מרפידים לא בא להודיע מקום שממנו נסעו שא"כ היה לו להקדימו קודם תחנותם אלא נתכוין לומר שנסעו מבחי' רפיון ידים כמו שמצינו שדרשו כן רז"ל בפסוק וילחם עם ישראל ברפידים ברפיון ידים ע"כ והן עתה נסעו מבחינה זו והכינו עצמם לעבוד עבודת משא בנועם ה' והוא אומרו ויבאו מדבר סיני, וענין שני הוא השפלות והענוה כי אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשפיל עצמו ומשים עצמו כמדבר וכנגד זה אמר ויחזו במדבר פירוש לשון שפלות וענוה כמדבר שהכל דורכים עליו, וענין שלישי הוא בחינת ייעוד חכמים בהתחברות בלב שלם ותמים לא שיהיה בד בבד שעליהם אמר הכתוב חרב אל הבדים אלא יתועדו יחד ויחדדו זה לזה ויסבירו פנים זה לזה וכנגד זה אמר ויחזו שם ישראל לשון יחיד שנעשו כולן יחד כאיש אחד והן עתה הם ראויים לקבלת התורה". ע"כ.

הרי לן שלושת יסודות ההכנה לקנין תורה, עמל ויגיעה, ענוה ושפלות, אהבת רעים ודיבוק חברים.

א

ראשית דבר, העמל והיגיעה השוכרים גוף ומאירים את הנפש. וכבר אמרו חכמים (ירושלמי פאה ג' ע"א, שביעית ב' ע"ב, שבת י"א ע"א כתובות נ"א ע"א) "כי היא חייכם, אימתי היא חייכם בזמן שאתם יגיעים בה".

וכך אמרו (אבות פ"ו מ"ד):

"כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא".

ראה נא את דברי הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פ"ג ה"ב):

"אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה אמרו חכמים דרך רמז זאת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים וכן אמר שלמה בחכמתו התרפית ביום צר כחכה ועוד אמר אף חכמתי עמדה לי חכמה שלמדתי באף היא עמדה לי".

ונראה לבאר מאמר סתום שמצינו (שבת קמ"ז ע"ב):

"ר' אלעזר בן ערך איקלע להתם אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה, כי הדר אתי קם למיקרא בספרא, בעא למקרא 'החדש הזה לכם' אמר 'החרש היה לכם'. כאשר התנא הגדול רבי אלעזר בן ערך נתעסק בתענוגות במרחץ וביין, קרא 'החרש היה לכם' ורמזו לו מן השמים שתענוגות עוה"ז גורמים לחרשות הלב, תחת אשר שלמה המלך התפלל 'ונתת לעבדך לב שומע' (מלכים א' ג' ט), לב שומע הוא המפתח לקנין תורה חכמה ודעת, ולעומתו לב חרש אטום הוא מלקנות תורה וחכמה, דאין התורה נקנית אלא בעמל והתענוג מחריש לבו של אדם.

ראה נא דברות קודש מאדונו הרמב"ם (הקדמה לפירוש המשנה):

"כי תחלת השכל יצייר שחרב הנפש בתקון הגוף ותקון הנפש בחרב הגוף".

ונראה דמקור הדברים במס' תמיד (ל"ב ע"א):

"מה יעביד איניש ויחיה, אמרו ליה ימית עצמו. מה יעביד איניש וימות,

יחיה את עצמו".

ב

היסוד השני מדת הענוה, וכבר אמרו חז"ל (תענית ד' ע"א) "תורה נמשלה למים, מה מים מניחים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך אף דברי תורה אינם מתקיימים אלא במי שדעתו שפלה" (וראה במה שביארנו במנחת אשר שיחתו על התורה פרשת חיי שרה במאמר "פה שיחתן של עבדי אבות").

מערכי תורה

יתרו

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

יתר על שם שיתר פרשה אחת בתורה

ברש"י כתב שבע שמות נקראו לו וכו', יתר על שם שיתר פרשה אחת בתורה, יתרו לכשנתגייר וקיים המצות הוסיפו לו אות אחת על שמו. ובמדרש (פרק כ"ז, ח') איתא מאן דאמר שבעת שהיה נכרי אז נקרא יתר, כמו שכתוב 'וישב אל יתר חותנו', ומשנתגייר הוסיף לו הקב"ה אות אחת, וכמו שמצינו שהוסיף הקב"ה לאברהם, ונקרא יתרו. הנה כל ענין זה שנתותר פרשה יתירה בתורה ונתחדשה ע"י יתרו הוא ענין הצריך לימוד מהו הענין שעל ידו נתחדש פרשה בתורה. גם צריך להבין דאטו לולי שהיה יתרו בא היה חסר בתורה דין זה של דיינין.

ובאמת נראה לכאורה דעצם הפרשה המיוחדת הוא ירידת מדרגה לישראל, שבפרשה זו נתחדש שלא היו ראויים כולם לקבל ממשוה רבנו בעצמו, וכמבואר בדברי רש"י בפרשת דברים על הפסוק הבו לכם אנשים חכמים וגו' ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות, חלטתם את הדבר להנאתכם, היה לכם להשיב, משה רבנו, ממי נראה ללמוד ממך, או מתלמידך וכו', אלא ידעתי מחשבותיכם הייתם אומרים, עכשיו יתמנו עלינו דיינין הרבה, אם אין מכירנו, אנו מביאין לו דורון, והוא נושא לנו פנים. הרי מבואר דלפום רום מעלת כלל ישראל לא היו זקוקים לעצה זו דמינוי דיינין, ואדרבה היו ראויים כולם לקבל וללמוד ממשוה רבנו בעצמו, והסכמתם לעצה הייתה זה ירידה במדרגתם. ואולי זהו פירוש הענין שיתרו יתר את הפרשה הזאת, כי בעצם לא נצרכה לישראל בהיותם במדרגתם המעולה.

אכן בפנימיות הדברים נראה לבאר בזה, ע"פ המבואר בדברי הגר"א בתקו"ח והגר"ח מוואלוז'ין בנפש החיים ובעוד דוכתי מדברי הזוהר הקדוש שהתורה היא ששים ריבוא אותיות, והם כללות נשמות כל ישראל, וכל אות בתורה היא כנגד נשמה אחת מישראל, וכל אחד מישראל שורש נשמתו העליונה מודבק ונאחז באות אחת מהתורה, וממנה הוא יונק את חיותו. [וישראל, הוא ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה]. וכיון שהתורה היא שורש יניקת החיות של ישראל, וזהו סוד קיומם בדבקות כל נשמות ישראל בתורה, א"כ יש להתבונן היכן שורשם של הגרים הבאים ליכנס בנחלת ה' ולהיות חלק בישראל, ואף שבאמת כבר אמרו חז"ל שנשמתם של הגרים היו במעמד הר סיני, אבל עדיין צריך להבין היכן חיבור שורשם לתורה להיות יניקתם ממנה כישראל, והרי בבוא הגר להתגייר מוכרח לבא עמו כח רוחני, שהוא חלק בתורה, שיהא לו מקום ושורש לידבק ולהאחז בתורה ככל ישראל, ששורש חיותם הוא דבוק באותיות התורה. ואפשר דמהאי טעמא הוצרך יתרו שהיה ראשון לגרים, ליתר פרשה בתורה, דהיינו פרשה יתירה ונוספת, דבפרשה יתירה ומיוחדת זו יהא מקומו ושורש חיותו לינק ולידבק בתורה ולהיות כישראל. ואפשר שכל הגרים לדורותיהם, נכללו בפרשה יתירה זו, להיות מקורם דבוק ואחוז ויונק בתוספת חלק זה שנתוסף בתורה. ועל שם כך שיתר פרשה זו בתורה נקרא שמו יתרו, משום שרק על ידי זה שזכה ליתר פרשה, שיהא שורשו דבוק בה ויונק ואחוז בה, אז הוא יכול להתגייר גירות הרצויה.

'וישמע יתרו וגו' ויקח את צפורה אשת משה וגו'

כתוב (י"ח, א' ג') וישמע יתרו וגו' כי הוציא ה' את ישראל ממצרים. ויקח יתרו וגו' את צפורה אשת משה וגו'. ואת שני בניה וגו'. ומשמע דרק אחר ששמע שיצאו בני ישראל ממצרים אז הביא את צפורה ובניה. ויש לבאר בזה על פי דברי המכילתא שהביא רש"י בפסוק ב' דבעת שאמר הקב"ה למשה במדין לך שוב מצרים, לקח עמו את אשתו ובניו, וכשפגשו אהרן בהר האלוקים, אמר לו מי הם הללו, אמר לו זו היא אשתי שנשאתי במדין, ואלו בני, אמר לו, להיכן אתה מוליכן, אמר לו, למצרים, אמר לו, על הראשונים אנו מצטערים, ואתה בא להוסיף עליהם, אמר לו, לכי לבית אביך, נטלה שני בניה והלכה לה. ולפי זה יש לפרש דלכן רק כשמע יתרו כי הוציא ה' את בני ישראל ממצרים, אז יכול לקחת עמו את צפורה ובניה, אבל קודם שיצאו ממצרים, אינם יכולים לבא, דעל הראשונים אנו מצטערים, ואין להוסיף עליהם. ויש להוסיף, דלכן הזכיר הכתוב כאן שהיה זה אחר שילוחיה, לומר, דאע"פ שמשה שלחם למדין, אבל כל זה הוא רק בעת שהיו בשעבוד מצרים, אבל עכשיו שיצאו ממצרים, עתה ראוי להביאם.

'ויבא יתרו אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלוקים'

כתוב (י"ח, ה') 'ויבא יתרו וגו' אל משה אל המדבר אשר הוא חונה שם וגו'. יש לבאר סיבת בואו של יתרו, על פי המבואר במכילתא שבא ע"מ להתגייר. ויש לומר דלכן הוצרך לבא, דגירות בעיא ב"ד, כדילפינן ביבמות דף מ"ו דמשפט כתיב ביה, ולא יכול להתגייר בינו לבין עצמו, ולכן הוצרך לבא.

'עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים'

כתוב (י"ח, ח') 'ויספר משה לחותנו את כל אשר ה' לפרעה ולמצרים וגו'. צריך ביאור דהרי מפורש בתחילת הפרשה שיתרו ידע מכל הנסים שנעשו, וכמו שכתוב 'וישמע יתרו את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו', וא"כ מה יש למשה לספר לחותנו אחר שהוא כבר יודע את כל אשר נעשה.

וביותר יש להוסיף דהנה ביאר א"ז מרן הגר"ז זצ"ל דמה שסיפר משה לחותנו הוא משום דיש דין סיפור בנפלאות השם, כדכתיב בתהלים 'שיחו בכל נפלאותיו', וביאר מרן הגר"ז דעד השתא לא היה לו למי לספר, דהרי כל ישראל גם ידעו מכל הניסים והנפלאות, ורק כשבא יתרו, שלא היה עמהן, ולא ידע מכל הניסים והנפלאות, היה יכול לספר לו ולקיים בזה שיחו בכל נפלאותיו. וצריך ביאור דהרי להדיא בפסוק דיתרו ידע מכל מכל אשר עשה ה', וא"כ לא היה בסיפור הקיום של שיחו בכל נפלאותיו, שהרי כבר ידע מכל זאת עוד קודם לכן.

ויש לבאר, דהנה בריש הפרשה כתוב דיתרו שמע מכל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, וא"כ י"ל דכל ידיעתו הייתה אודות ישועת ישראל ויציאתם ממצרים, וקריעת ים סוף, דע"ז כתוב שמעו עמים ירגזון, אבל במה שסיפר משה רבנו ליתרו, כתוב ויספר משה לחותנו את כל אשר ה' לפרעה ולמצרים, היינו שסיפר לו את כל פרטי הפורענות והעונש שבאו על מצרים, ושהיה זה הכל במדה כנגד מדה, וזה לא ידע יתרו, וא"כ שפיר יש למשה רבנו מה לספר ליתרו, וזהו שסיפר לו משה.

ולפי זה יש לבאר הפסוקים דלהלן, דכתיב 'ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הצייל וגו', עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים כי בדבר אשר זדו עליהם, דמיירי כאן משתי עניינים, אחד מענין הצלת ישועת ישראל, ועוד ענין יש כאן והוא ענין פרטי העונש והפורענות שנענשו מצרים ופרעה, ושהכל היה מדה כנגד מדה, דתחילה אמר ברוך ה' אשר הצייל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה וגו', וזהו ברכה על הצלת ישועת ישראל, וזה שמע יתרו מתחילה עוד קודם בואו, ואח"כ הוסיף עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים כי בדבר אשר זדו עליהם, וזה מיירי ממה שמצרים נענשו במדה כנגד מדה.

ולפי זה גם יש לבאר מה שאמר עתה ידעתי, ר"ל דאמנם את ישועת ישראל ידע מכבר עוד קודם בואו, אבל את הידיעה על כל פרטי העונש והפורענות, ושהכל היה מדה כנגד מדה, זה נודע לו רק עתה כשסיפר לו משה את אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים, ואמר 'עתה ידעתי', ר"ל עתה כשמשה סיפר לו. והנה בפסוק ט' כתוב ויחד יתרו, ופירש רש"י, וישמח יתרו זהו פשוטו, ומדרש אגדה נעשה בשרו חדודין חדודין מיצר על אבוד מצרים, היינו דאמרי אנשי, גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפה. ובפשוטו טעם המדרש דדריש לשון חדודין, משום דויחד אינו לשון שמחה בלה"ק רק בלשון ארמי. אכן להמבואר נראה לפרש דבאמת הרי מדובר כאן משני עניינים, מענין נפלאות הצלת וגאולת ישראל, ומהעונשים והפורענות של פרעה ומצרים, וא"כ י"ל ד'ויחד' קאי על שניהם, דעל שני העניינים חדי יתרו, ולכן מתפרש ויחד בשתי אופנים, דכלפי נפלאות ישועת ישראל, מתפרש ויחד מלשון שמחה, ששמח בישועתו, וע"ז אמר ברוך ה' וגו'. וכלפי פורענות מצרים, נעשה בשרו חדודין, דכיון דגיורא הוא לא ניחא ליה בעונש העכו"ם.

מינוי הדיינים רק בציווי ה'

לאחר שיתרו יעץ למנות דיינים כתוב (י"ח, כ"ג) שאמר למשה 'אם את הדבר הזה תעשה וצוך אלוקים ויכלת עמוד וגו'. ופירש רש"י בשם מכילתא אם מצוה אותך לעשות כך תוכל עמוד, ואם יעכב על ידך, לא תוכל לעמוד. עוד י"ל בביאור הכתוב 'צוך אלוקים' דהיה צריך ציווי מיוחד בשביל קיום עצתו של יתרו, דהנה עצתו של יתרו הייתה להעמיד דיינים, ובשביל להעמיד דיינים שיהא להם כח לדון, צריך שיהא דין ופרשה של דיינים, והרי עדיין לא נאמר כלל פרשת דיינים, וא"כ אינם דיינים כלל ואין להם שום כח לדון כלל, ועל כן בשביל קיום העצה של יתרו, היה צריך לחדש פרשת דיינים, ורק אז אפשר לקיים העצה. ויש לומר דזהו שאמר יתרו למשה וצוך אלוקים, דבשביל לעשות את הדבר הזה של העמדת דיינים, צריך הוא לצווי מהקב"ה, דהיינו שיהא ניתן דין ופרשת דיינים, ורק אחר שיהא ציווי ה' ויתחדש להם כח לדון, ותתקיים עצתו של יתרו.

והנה מבואר דיתרו זכה ליתן עצה ועל ידו נתחדש פרשת דיינים. ונראה לומר בזה דהנה בסוטה דף י"א איתא אמר רב חייא בר אבא א"ר סימאי שלשה היו באותה עצה, בלעם ואיוב ויתרו, בלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק נידון ביסורים, יתרו שברח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית וכו'. ונראה דמה שיזכה ליתן עצה הוא שכר במדה כנגד מדה, דכנגד מה שברח, ונמנע מליתן עצה נגד ה', זכה ליתן עצה לדבר ה' ושעל ידו יתחדש כל פרשת דיינים.

וראו כל עמי כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך

מתוך דברים במעונו לתלמידי קרן 'נתיבות משה', קדימה, לרגל תחילת הנחת תפילין

הנחת התפילין יש בה ענין מיוחד שהוא מקדש את הגוף, כתוב בגמרא במסכת ראש השנה שקרקפתא דלא מנח תפילין נקרא פושעי ישראל בגופן. לכאורה יש עוד מצוות שאדם עושה בגופו, ולמה הנמנע מעשיית שאר מצות לא נקרא פושע בגופו. מבואר מזה שתפילין הם מצטרפים לגוף האדם, הם השלמה לצורת האדם, הצורה של איש ישראל הוא שיש על גופו את התפילין. התפילין הם שם ה', כמו שהגמרא דורשת על הכתוב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' אלוקיך נקרא עליך ויראו ממך. והשם ה' הזה צריך להיות מונח על ראשו ועל ידו של האדם, ולכן מי שהוא קרקפתא לא מנח תפילין נחשב פושע בגופו. כתוב ברמב"ם בהלכות תפילין שהמצוה להניח על ידו שעל ידי זה תהיה התפילין מונחים כנגד לבו, ונמצא מקיים והיו הדברים האלה על לבבך, מבואר שהנחת התפילין על היד הוא כתיבת הדברים על הלב. זהו צורת איש ישראל, ששם ה' נכתב ומונח על ראשו ולבו, ומעיקר הדין הרי מניחים תפילין כל היום, הרי נמצא ששלמות הצורה של איש ישראל הוא שיש על גופו כל הזמן שם ה' על ראשו וכנגד לבו. תפילין אסורים בהיסח הדעת, נמצא שבכלל הצורה של איש ישראל הוא שלא יהא בהיסח הדעת, ולא יהא בקלות ראש כל הזמן. התפילין הם שם ה' שנכתב על גוף האדם. כתוב בגמרא בשבת שמלכות רומי הרשעה גזרה על ישראל שכל המניח תפילין על ראשו ינקרו את מוחו. למה הם גזרו על התפילין של ראש, כי הגמרא דורשת את הפסוק וראו וגו' כי שם ה' נקרא ויראו ממך, אלו תפילין שבראש, הם לא רצו את הפחד והיראה מהתפילין של ראש. כתוב במגילת אסתר ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, והגמרא במגילה דורשת ויקר זה תפילין. והיינו שע"י הנצחון נעשה להם תפילין. ויש לבאר כי הרי בהמשך כתוב במגילה כי נפל פחד היהודים עליהם, וא"כ נשלם ענין ה'ויראו ממך', על כן נחשב שע"י הנס וההצלה נעשה להם תפילין.

ארחות חיים

דרכי הצדיקים נקרא ארחות - דהיינו תורה ומצוות ומידות (ביאור הגר"א משל"ב)

להיכוות קשה, אבל לא אכפת לו... הוא לא יכול לסבול שטוב ליהודים, ושכבוד שמים מתרבה...! זה רע לשם רע. ומי שידוע קצת מהסיפורים על הנאצים ימוח שמם - בשואה, והרבה סיפורים דומים לזה ששומעים על החמאס - ימוח שמם, זה השחתה לשם השחתה... יש סיפורים מזעזעים ביותר, אין לו בזה שום רווח, רק הוא לא יכול לראות שטוב ליהודי, אני לא יכול לראות שכבוד שמים מתרבה...

ומה הדרך להילחם בו?... הדבר היחידי זה תורה! תורה זה מידות טובות... אצל גוים, נוהגים באכזריות. כתוב על הגר, שכאשר נגמרו המים מן החמת ותשלך את הילד תחת אחד השיחים, ותשב הרחק מנגד, כי אמרה אל אראה במות הילד... את רואה בן שלך! בן שלך סובל...!!! אבל זה אמא גויה! משה רבינו, שהיה בבית המלוכה, שם הוא גדל... טוב לו - לא חסר לו כלום ואע"פ יונגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם... נתן עינו ולבו להיות מיצר עליהם (שמו"ר א, כז - רש"י) זה איכפת לו! זה נוגע אליו... מידות טובות...

שפרה ופועה סיכנו את עצמם בשביל להציל ילדים... ולא רק זה, הרי תמיד בשעת לידה זה זמן סכנה ויש נשים שרח"ל מתות... על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן... אבל שפרה ופועה באו בטענה אל הקב"ה... בעיקרון הם יכלו להשתמש בזה בשביל תירוץ לפרעה... הנה, הנשים הללו שמתו - אנחנו הרגנו אותן... אבל הם באו בטענה אל הקב"ה, רבונו של עולם! אנחנו מוסרות נפש בשביל להחיות ילדים, אם יהיו כמה שימותו, יגידו שאנחנו הרגנו אותם... ובזכות - לא מת אף אחד! אז הם סיכנו את עצמן למען השני... הם היו מחיות אותם, מספקות להם מים ומזון...

יהודי זה משהו אחר... את הקליפה של עמלק שהיא רע לשם רע, רק תורה יכולה להכניע... בטוב של התורה - לא שייך למצוא מקום לקליפה של עמלק...!

בשכונתי גר הג"ר ליפא שכטר זצ"ל, שאביו היה הרב ר' יעקב שכטר זצ"ל [זכה לבנין וחתנתן רבנן... הוא חותנו של מרן פוה"ד רבי משה שטרנבוך, הג"ר יחזקאל ברטלר, והרב רייסנר, ובניו, הג"ר אריה שכטר זצ"ל ועוד...]. והיה בעל חיד עצום, מוקיר ודחיל רבנן. מספר לי הג"ר ליפא על אבא שלו. הוא היה צריך לצאת לעבוד, כך זה היה אז בחו"ל, שלא היה מה לאכול הוא יצא לעבודה בתור בחור, בא אליו יהודי ומספר לו, אח שלי יש לו עסק במקום, וכעת הוא עומד בפני פשיטת רגל... אני נותן לך הרבה כסף בשביל להעביר לו, אבל אתה לא אומר לו אפילו במילה אחת! שהכסף מגיע ממני. תתחבר אליו כמו שותף, תעזור לו... תעבוד אצלו... אם חסר משהו - תודיע לי, אבל ברגע ואתה אומר **מילה אחת** שזה ממני, אתה מפוטר באותו רגע! אביו היה גם בעל כשרון גדול... הוא בא אל האח, והציע לו להשתתף יחד, הוא עזר לו... האח אפילו לא ידע מאיפה הוא מביא את כל הכסף... אבל הוא עזר לו בכל מה שצריך, והעסק שב לפרוח ולשגשג... אותו אח, תמיד אהב לקטר את אחיו העשיר, שלא דואג לו, ולא אכפת לו ממנו... ותמיד הוא אמר לשכטר - תראה איך הוא נותן לי ליפול... איזה רשע... והוא היה גם מקלל אותו!

באחת הפעמים הוא התחיל פתאום לקלל את אח שלו בקללות הכי נמרצות שיש... בצורה מחפירה שאין האוזן יכולה לשמע... ואז ר' יעקב שכטר לא החזיק מעמד בעצמו, ואמר לו, אתה לא מתבייש?... מאיפה נראה לך שהעסק התחיל פתאום לזרום?... מאיפה יש לי כסף להביא לך?... מהגורשים שלך?...! **זה הכל אח שלך!!!** איך אתה מעז לקטר אחרינו?!!

כשאח שלו (העשיר) שמע על כך, הוא שלח לר' יעקב - מיד - אתה מפוטר! תחפש עבודה במקום אחר... כלום! יקללו אותי, יעשו לי... אבל זה אח שלי, אני רוצה שיהיה לו טוב, מה אכפת לי שהוא מקלל אותי... **זה יהודי!**

יש עוד הרבה סיפורים כאלו, ואין כעת את הזמן להרחיב בזה. יהודי של תורה הוא כולו טוב... יקללו אותי, יעשו לי, מה זה מעניין אותי... משה רבינו הולך ורואה איש מצרי מכה איש עברי מאחיו... מה הכרת הטוב שהוא מקבל מאותו אחד שהוא הציל אותו?... "הלהרגני אתה

ראש השנה לחידושי תורה...

בספר 'חזון למועד' על ט"ו בשבט של הגר"א שפירא (משגיח דפוניבז' לצעירים) מביא דבר חדש ומענין מהחידושי הרי"ם בספר הזכות ובזה"ל: אפשר להכיר בחידושי תורה שנאמרו קודם ט"ו בשבט ולאחר ט"ו בשבט, בחודש שבט מגישים מן השמים חידושי מה שהאדם יחדש כל ימות השנה וזהו מה דכתיב (דברים א, ג) **בעשתי עשר חדש** וגוי בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת, ועדיין הדברים חיים וקיימים בכל נפש מישראל שנפתחים בו מעיינות באר התורה מאחר שתלתה התורה זה בעשתי עשר חודש.

והביא את הירושלמי ר"ה (פ"א ה"ב) דאיתא דאילן שנחנט קודם ט"ו בשבט חנטתו הוא מגשמים שלפני ר"ה, ומה שנחנט אחר ט"ו בשבט הוא ממיימי גשמים שלאחר ר"ה. ומבאר שם שכל מיני שפע הירד מן השמים נקרא גשמים. ושפע חיים המושפע בכל שנה מר"ה ועד שמיני עצרת ומתחלק לכל בריה די מחסורו **הוא בין ברוחניות - צרכי הנפש** והן **בגשמיות בני אדם ומזונו**, וכמו שענין החנטה בעץ השדה היא התגלות והבלבול מגשמי שנה זו שהושפעו בר"ה כן הוא בעניני האדם הרוחניים.

עץ השדה רומז לעץ החיים שהיא התורה, התורה שבכתב היא האילן, והתורה שבע"פ היא הענפים והפירות שגדלים ויונקים מהתורה שבכתב וכו'. ועל דרך זה כתב הגאון מקוויג'לוב רבי אריה צבי פרומר (שכיהן בראשות יח"ל לאחר פטירת הגר"מ שפירא בספרו ארץ הצבי ח"ב עמ' שד"מ) בשם האבני נור שאמר כי בכל שנה אחר ט"ו בשבט הוא מרגיש שינוי בחידושי תורה שלו **והוסיף האבני נור שעיקר ר"ה לאילן קאי על חדושי**. [ועיי' בס' חזו"ל שפירש הדברים בעומק].

כח עמלק הוא מרפיון ידיים מן התורה

יש דבר מאד מעניין:

כתוב בתרגום שני, כאשר התחיל שמשי הסופר להפיל פור לדעת באיזה יום יחרגו את היהודים, הוא עשה גורל על הימים וגורל על החדשים, ועל חודש שבט הוא אמר שזה לא מזל טוב בשביל להצליח... למה?... כי אז זה ראש השנה לאילנות שמהם מקריבים ביכורים.

וצריך לדעת גם כפשוטו: הגר"א וסרמן אמר, איך בדורינו אנו נלחמים עם קליפת עמלק?... מביא ר' אלחנן, יש שני סוגים של מלחמה, יש מלחמה פנים מול פנים, זו מלחמה עקובה מדם... אבל האיסטרטגיה היותר פשוטה היא, לגלות היכן הוא מצבור הנשק של האויב, ולהשמיד אותו... אם אין לו נשק הוא מיד נכנע... אף אחד לא יבא להילחם בידיים מול טנקים.

מהו מצבור הנשק של עמלק?... בפרשתינו (וי, ח) ויבוא עמלק וילחם עם ישראל בריפידים ואח"ל (בכורות ה, ב) **אין ריפידים אלא רפיון ידיים מן התורה**, וכמשי"כ האור החיים: 'להיות שנתעצלנו בתורה שנמשלה למים ולאש דכתיב "הלא כה דברי כאש", ולא נתעסקו במלחמתה של תורה, לזה הענישם בציימאון - כנגד בחינת המים, ובאש - המלחמה של עמלק!'

עמלק שואב את הכח שלו מרפיון ידיים מן התורה. אומר רבי אלחנן, גם היום, אם אתה לומד - אתה מקיים מחיית עמלק! אתה לוקח לו את הכח שלו, וכך הוא לא יכול להתחיל אתך...!

גם ידוע בשם החזון אי"ש, שהיטלר ששלט בגרמניה (ששם זה המקור של עמלק, כך מקובל מהגר"א) לא יכל לבצע את זממו, כל זמן שהיה את 'עמל התורה' של הג"ר שמעון שקוף ושל רבי ברוך בער - זצ"ל.

תורה ומידות טובות מול רע והשחתה

אני רוצה לומר לכם הרגשה שלי, מה זה עמלק:

עמלק זה רע לשם רע! יש אנשים גנבים, אפילו רוצחים, אבל יש להם איזה כוונה, הם רוצים להרוויח... אמנם הם רשעים, מושחתים, וכל הלשונות שבעולם... אבל יש לו חשבונות... עמלק זה בכלל לא היה נוגע אליו... ורש"י אומר (דברים כה, יח) שהוא מסר עצמו להנזק על זה משל לאמבטי רותחת שכולם פחדו להיכנס אליה... בא בן בליעל אחד, וקפץ לתוכה, **הוא נכווה**, אבל צינן אותה אצל אחרים, כך עמלק, כולם פחדו להילחם עם ישראל, אחרי כל הנסיים שהקבי"ה עשה להם, ועמלק - ללא שום מטרות רווח הולך ונלחם על ישראל... **הוא הולך**

אומר כאשר הרגת את המצרי!!!... מי אומר את זה - זה שהצילו אותו!
 אבל משה רבינו ממשיך הלאה...
מול תורה - עמלק לא יכול... תורה היא טובה, תורה היא טובה! היכן עמלק מוצא מקום?... כשרפו ידיהם מן התורה, אז יש מקום לרוע. אבל כשיהיה לומד - אין מקום לרוע ולהשחתה.
 וצריך לדעת גם כשמדברים על החמאס, (אולי אח"כ נדבר יותר) זה רק רוע לשם רוע... האכזריות שלהם היא בצורה בלתי נתפסת... רק דבר אחד יכול להגן... תורה!!!
 התורה מביאה טוב לעולם... כשיש עמל התורה - הם לא מסוגלים לעשות שום רע! וכמו שאמר החזון אי"ש, כשהיה את ר' שמעון ור' ברוך בער - היטלר לא יכל לבצע את זממו. רוע לשם רוע - לא מוצא מקום כשיש עמל התורה.

מי שאכפת לו כבוד שמים זוכה להתרומם!

לפני הרבה שנים הייתי בדרשה של המגיד הירושלמי הנודע הג"ר שבת יודלביץ זצ"ל, זה היה בפרשת בשלח, והוא הביא מהמדרש (ילקוט שופטים רמז מ"ב), בהפטר של פרשת השבוע: "ודבורה אשה נביאה" - 'מה טיבה של דבורה שנתנבאת על ישראל ושפטת אותם? והלא פינחס בן אלעזר עומד!'
 'מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, בין גוי בין ישראל בין איש בין אשה בין עבד בין שפחה - - - הכל לפי מעשיו של אדם רוח הקודש שורה עליו!'
 תנא דבי אליהו: אמרו בעלה של דבורה עם הארץ היה - זה המקדש שלהם... אמרה לו בא ואעשה לך פתילות, ולך לבית המקדש שבשילה, אז יהיה חלקך בין הכשרים שבהם ותבא לחיי העולם הבא. והיא עושה פתילות והוא מוליך לבית המקדש!
 (היא אומרת לו, אנחנו כלום... בא נעשה משהו... במקדש שילה אין מספיק אור, ואנשים נמנעים מלבא... אתן לך פתילות שתדליק אותם! פלאי פלאים.)

וג' שמות יש לו: ברק, מיכאל ולפידות. ברק - על שם שפניו דומות לברק. מיכאל על שם שהוא ממך את עצמו, (הוא הרגיש אני ס"ה עם הארץ שעושה מצוה).
 דבר אחר, ע"ש מלאך! לפידות - על שם שאשתו עושה פתילות והיא מתבוננת ועושה פתילות עבות כדי שיהיה אורן מרובה. והקב"ה בוחן לבות וכליות אמר לה: דבורה, את נתכוונת להרבות אורי אף אני ארבה אורך ביהודה ובירושלים כנגד י"ב שבטים!!!
 מי זכה לו לפתילות שיהא חלקו עם הכשרים ויבא לחיי העולם הבא?... הוי אומר דבורה אשתו. עליה נאמר "חכמות נשים בנתה ביתה". (ועל איזבל בת אתבעל נאמר "ואוולת בידה תהרסנו").
 אדם עם מעשה שנראה כזה פשוט זוכה לנצח נצחים להתעלות לדרגות גבוהות מאד!

ואני רוצה לספר לכם... אני כל כך התרגשתי היום... ירד גשם, והיו 'שמות הקודש' בחוץ. כמה בחורים שאיכפת להם - ראו איך שכל הדיפים והשמות נרטבים בגשם, והם לקחו את זה והכניסו את זה לתוך הבגין! קר לך?... גם ל'שמות' קר... למה לתת לכבוד שמים להתבזות... פשוט, קמו ולקחו אחריות! אף אחד לא רואה... הם לא ידעו שנדבר עליהם... אבל איכפת להם! כשמדברים על סידור הספרים, מה העניין בזה?... שאיכפת! שאיכפת לי כבוד שמים!

דבורה - היה אכפת לה! איכפת לה שיש חושך בבית המקדש, אז היא הכינה פתילות. ולא סתם פתילות... פתילות עבות, שיהא אורן מרובה! אז היא משקיעה יותר... תראו למה אפשר לזכות... לרומם את בעלה מלהיות עם הארץ (שיש דעה שהם לא חיים לעולם הבא) להיות מכשיי ישראל!!! דומה למלאך מיכאל, והיא עצמה, נביאה, ושופטת את ישראל...!

להיזהר מה'אני'!!!

דבר מאד מעניין כתוב בגמ' בפסחים (סו, ב), אותה נביאה גדולה עם מה היא הפסידה את הנבואה שלה?... תראו איך בן אדם יכול בבת אחת להתרומם, וברגע קטן ליפול...
 כתוב בגמ', כל המתירה אם חכם הוא חכמתו מסתלקת. אם נביא הוא - נבואתו מסתלקת. מה הראיה?... אם חכם הוא - חכמתו מסתלקת, מהלל החל מקנטרן בדברים, וקאמר להו הלכה זו שמעתי ושכחתי. (זה הגמ' בתחילת אלו דברים) אם נביא הוא נבואתו מסתלקת - מדבורה. דכתיב, חדלו פרזון בישראל חדלו, עד שקמתי דבורה, שקמתי אם בישראל... ואז היא אבדה נבואתה, דכתיב עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר, אומר רש"י שנשתתקה מחמת סילוק נבואתה...!
 עם מה זה הפסיק?... עם "אני"... תראו איך באכפתיות קטנה על כבוד שמים - לדאוג לאור בבית המקדש, היא זוכה להיות נביאה ושופטת בו בזמן שיש את פנחס בן אלעזר... רק הקב"ה שהוא בוחן לב וחוקר כליות יודע לבדוק מה זה לשם שמים... ואם רגע קטן, האדם חושב על עצמו, הוא איבד את הכל...!
 יוסף הצדיק... הענק שבענקים... למה נתקצרו שנות חייו?... כי הוא אמר אנוכי אכלכל אתכם ואת ספכם.

ובפרט יוסף, שכאשר פרעה שמע עליו שהוא פותר חלומות, אחרי שנים עשרה שנה בכלא, הוא יודע שבזה תלוי כל העתיד שלו... מה הוא עונה?... בלעדי! אלוקים יענה את שלום פרעה... זה לא אני... וכך הוא הופך להיות מלך! אבל כשהוא אומר "אנוכי" - בבת אחת הוא נענש... אדם יכול להתרומם ולנסוק לגבהים, ובבת אחת ליפול עד הסוף.
 יש הרבה הזדמנויות בחיים שכן אדם יכול להתרומם בהם... אנחנו אוהבים לדבר יותר על החלק הראשון... של להתרומם... עם דבר קטן של אכפתיות... איכפת לי מהישיבה, אכפת לי שיהיה בית מדרש עם אוירה של בית מדרש!

יהושע זכה להיות מנהיג עם סידור ספסלים!!! ומה אחרים עשו?... אני לומד היום... אבל ליהושע איכפת... איכפת לו שיבואו הלומדים ללמוד בבית מדרש מסודר, שיהיה בית מדרש יפה... ועם האכפתיות הזו הוא זכה להיות היורש של משה רבינו גם כשהיה את פנחס בן אלעזר. וכמ"ש רש"י הראשון באבות 'ומסרה ליהושע'... שלא רצה למסרה אלא למי שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלי החכמה וקנה שם טוב בעולם, וזהו יהושע שנא' "ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל".

לא לנטות מ'דרך המסורה'!

אני רוצה לומר לכם דבר שנמצא על לבי...
 מרן הג"ר דב לנדו שליט"א היה בטלו סטון, הוא אמר: 'לא מספיק לנהוג על פי התורה, צריך גם לנהוג על פי גדולי התורה!'. וכלשונו שם: צריך לדעת לשנן ולהפנים, כי הקב"ה ברחמיו הרבים העמיד לנו בארץ ישראל אחרי שנות המלחמה את רבותינו החזון אי"ש והרב מברסקי, הם התוו את הדרך איך לנהוג מי שחי חיי תורה, ובכל הבחינות. וכל גדולי ישראל אחריהם החזיקו בדרך, ושמו משרתת ה' שלא תהיה שום נטייה חלילה מדרך המסורה...'

אומר לכם: אני הייתי פעם אחת אצל מרן ראש הישיבה, אני לא זוכר בהקשר למה, אבל אני זוכר אותו אומר לי עם ניגון... ויאמינו בה' - ובמשה עבדו!!! ויאמינו בה'... כולם מאמינים, אבל איך נדע מה ה' רוצה?... כל אחד אומר זה מה שה' רוצה!!! - זה מסור לגדולי ישראל לקבוע - מה הדרך וההנהגה, וכבר הביא ע"ז הגר"א ווסרמן "אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי ורעי את גדויתך על משכנות הרועים".

להבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא לטהור החילונים אומרים גם כן, יש הרבה מצוות דינא דמלכותא דינא... ואהבת לרעך כמוך... יישוב ארץ ישראל... ועוד כמה מצוות שרק הם זוכרים אותם... אבל החילוניים - נו נו... אבל היום יש מושג חדש... כל אחד רוצה להיות המאן דאמר... הוא רוצה להבין, ועפ"י יכריע איך להתנהג.

סיפור מפורסם מספרים על בעל ה'כתב סופר': שהחת"ס סופר אמר פעם את ההגדה, ובנו הכתב סופר שהיה ילד קטן עילוי, שאל כמה שאלות, ואביו לא עונה לו... הוא ממשיך לקרוא את ההגדה, והכתב סופר, הילד, מתעוררים לו עוד שאלות... הוא שואל ואבא לא מתייחס אליו... והוא לא מבין, למה אבא לא עונה לי?... כאשר גמרו את ההגדה, לקח אותו החת"ס סופר, הושיבו על ברכיו, ואמר לו עכשיו תשאל אותי את כל השאלות ששאלת קודם... הוא שאל ואבא ענה, עד שסיים. ושאל, אז למה אבא לא ענה לי בהתחלה?... אמר החת"ס סופר: כי 'הגדה' משרתה להעביר את האמונה. אמונה זה בלי שאלות! כך קיבלנו, וכך אנו חיים, וכך אנו מעבירים הלאה. בלי שאלות... על אמונה אין שאלות!

הרמב"ם במורה נבוכים כותב: בעצם מי אמר שהאמונה של היהודים היא הנכונה?... אתה קיבלת ככה, המוסלמי קיבל גם הוא משהו אחר, והנוצרי גם למד אחרת... מי אמר שאתה זה שצודק...?

אומר הרמב"ם, מה המוסלמי קיבל? שמוחמד היה נביא והאלוקים דיבר איתו. אתה ראתה את זה?... יגיד לך המוסלמי, אפיקורס! הוא היה נביא!!! כן, אבל מישוה ראה את זה?... איך אפשר לראות שכן אדם נביא, אפשר לראות כזה דבר?... לא, אז איך אתה יודע?... כי מוחמד אמר. אז גם אני אומר שאני נביא... מישוה מוכן להאמין לי?... זה לא בעיה להמצא שאני נביא. רק מוחמד, בשר חמורים בשרם, וכל החמורים מאמינים לו... הבאנו את המדרש שכן היה עם פרעה... הוא היה מספר לכולם שהוא אלוה, שאינו נצרך לנקביו, והוא היה מתאפק עד לפנות בוקר... ומשה רבינו בא אליו לפנות בוקר בדיוק כשפרעה נמצא לבד... משה מדבר אתו, ופרעה אומר לו תגמור מהר מהר... ומשה מושך אותו, עד שפרעה אומר לו למה אתה מענה אותי, אתה יודע הרי למה באתי לכאן... אז למה אתה עובד על כולם?... שאל משה. אמר לו, אני עובד על המצרים שבשר חמורים בשרם... על חמורים אני עובד...

ככה הוא מכנה את כל מי שמאמין בו... גם למוחמד יש חמורים, החמורים מוכנים להאמין בו... והנוצרים זה עוד יותר גרוע... זה כבר גובל בטירוף!!! היהודים מעידים איך שכל העם היהודי כולם ראו אחד לאחד, ואף אחד לא הכחיש את מעמד הר סיני! לאורך כל הדורות אף אחד לא הכחיש את זה! אני ראייתי!!!

מה זה 'העברת המסורה'? שאבא שלי אמר שאבא שלו אמר לו ואבא שלו אמר לו, שמה?... שהוא ראה את זה לבד, זה העברת המסורה. והיהודים לא שואלים שאלות, כך קיבלנו!

בחור שבאמת רוצה לדעת את התורה צריך להיות שזה יהיה החיים שלו, הוא צריך לשמוח ולהנות מחידוש!!! ואז תראה את הברק בגדול.

ויתרת משהו למען התורה?!

הג"ר שמואל בירנבוים זצ"ל, (ראש ישיבת מיר באמריקה) הוא היה מתמיד גדול שלא פסיק פומיה מגירסא. והוא היה מדבר על תורה כמו הקנאי הכי גדול... פעם הוא אמר (בערך כך...) בשביל להיות בן תורה אמיתי, צריך להתחבר עם התורה. קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל - חד הוא! "אשת חיל" זה הולך על תורה, עוד אתה בחז"ל תורה וכו' מורשה קהילת יעקב, אל תקרי "מוֹרְשָׁה" אלא "מְאֻרְשָׁה", הכל מדבר על תורה. שיהיה חיבור כמו בעל ואשה... ולהתחבר לתורה א"א בלי מסירות נפש... ומספר ר' שמואל, כשאנחנו היינו בחורים (הוא למד במיר, ונשא את בתו של ראש ישיבת מיר בארה"ב הג"ר אברהם קלמנוביץ זצ"ל) היה קור אימים... במיר. לא היה הסקה, וגם לא היה הרבה מה לאכול. כשעברנו לשנחאי - היה חוס אימים... אי אפשר היה ללמוד שמה... אבל למדנו בהתמדה, הקרבנו למען התורה אז התורה שלמדנו באף היא שעמדה לנו! והיום - - - אם משהו קטן כבר חסר, אז אי אפשר ללמוד...

אומר ר' שמואל (ואני רק חוזר על הדברים...) אתה באמת אוהב את התורה!... **האם היה פעם שלא הבנת סוגיה ובגלל שמאד רצית להבין אז ויתרת על ארוחת צהריים?!**... **מה אתה נותן למען התורה?!**...

תמיד אנחנו חוזרים שהרה"י ר' יחזקאל סרנא זצ"ל היה אומר, שבשיר השירים אשר כולו מלא בלשונות של אהבה וחיבה בין ישראל לאביהם שבשמים כתוב - "הכוני פצעוני" מילים שמתאימות יותר לספר איוב... הפשט הוא, אם אתה רוצה להתחבר עם הקב"ה - אז תראה משהו שאתה מוכן למסור נפש עליו...

ומספר הגרש"ב, שבזמן המלחמה החפץ חיים נסע פעם ברכבת, והנסיעה התארכה עד סמוך לשבת, וזה היה מקום סכנה, אם הם היו יורדים היו שם חיילים שיכלו להרוג כל אחד מהם... אז מרן הח"ח פסק לכולם להמשיך לנסוע, כי זה פיקוח נפש גמור, אך הוא עצמו החליט לרדת. באומרו אני רוצה למסור נפשי על שבת... בספר שם הוא מתחיל לדון איך זה מותר וכו'. אבל ודאי אין קושיות על הח"ח... כל הידע שלנו בפיקוח נפש הוא מהמשנ"ב, אז הוא פסק, לא יודע למה... אבל מסירות נפש...

מה מסירת נפש על התורה?! **ויתרת פעם על משהו למען התורה?!** **על מה?!** **אז אם כן, איך אתה רוצה להתקשר לתורה?!** **איך אתה רוצה להיות גדול בתורה?!**

ואני אגיד לכם: קיבלתי ממרן רה"י זע"א, כך היא דרכה של תורה, פת במלח, ומים במשורה, ועל הארץ תישן... זה לא השתנה. רק פת במלח זה כל דור לפי הדור שלו... הפת במלח בדור הזה היא לוותר על תענוגים! זה הכל. אי אפשר לעשות מה שבא לי... תוותר על תענוגים! לא נוסעים לכל חתונה... פתאום כולם נהיו חברים שלו, כל ערב יש לו חתונה...

הגר"ש רוזובסקי אמר פעם לגיסי הרה"ג אברהם צבי טובי, הוא היה חברה'ן גדול, והוא היה בפוניבז' חבר של כולם... החל מהרב שך ור' שמואל, כולל כל הבחורים, עד המנקים... אמר לו רבי שמואל רוזובסקי, אתה היום חבר של כולם, אבל זה רק עד החתונה. אחרי זה אף אחד לא יישאר לך מזה... ישכחו בכלל שהייתם יחד בישיבה... היחיד שישאר לך בתור חבר לנצח - זה החברותא! תורה זה דָּבָק! גם אם תהיו בשני קצוות של העולם הוא יהיה הידיד הנאמן שלך... ומספר ר' אברהם צבי, החיים הראו לי עד כמה זה נכון...

אתה רוצה להיות חבר של כולם, לרקוד להם בחתונה, אבל לא יישאר מזה כלום...! עמל של תורה, והקישור עם התורה זה לוותר למען התורה... יש מושג שבחורים נוסעים לשמח חתן, ניחא. אבל למה לנסוע כבר לחופה? אתה צריך לבא לפני החתן...! זה כמה שעות טובות שהולכות לריק! מה קרה, החתן לא יכול ללכת לחדר ייחוד לבד?!!... תורה זה תורה! קצת מחשבה, קצת היגיון... תוותר משהו למען תורה!!! תוותר משהו למען תפילה....!

ויש הרבה דוגמאות שלא כאן המקום להאריך אך ישמע חכם ויוסף לקח.

מי צועק וויי...

הג"ר זבולון גרז זצ"ל (אב"ד ברחובות) הוא היה דמות אמיתית של סלבודקא. שאלו פעם את המאיר חשד אם נשאר היום יהודים של סלבודקא, ואמר להם - תלכו לרבי זבולון גרז... באמצע הלילה כשהוא קם והיה צריך לבדק "אשר יצר", הוא היה מכין את עצמו לקראת הדיבור עם המלך... הוא היה מתלבש כיאות, עם הכובע והפראק, הוא הולך לדבר עם המלך... זה היה סלבודקא!

אבא שלו לפני שהוא שלח אותו לשיבה אמר לו וורט: כתוב במדרש "ויהי בשלח פרעה", ויהי זה לשון צער, מי אמר ויי? פרעה, משל לאחד שהלך במדבר והיו לו הרבה אבנים טובות ומרגליות ונלאה כחו מכובד המשא, הוא אמר לחבירו, אין לי כח לסחוב... אתה רוצה?!!... כן! ונתן לו. חבר שלו הכיר בשווי הסחורה... כשהוא בא לעיר הוא עשה מרכולות ואת היהלום הכי פשוט הוא מכר באלפי דינרים, התחיל הראשון צועק וויי... כך פרעה כששלח את ישראל הוא התחיל לצעוק, ויי... למה שלחתי את ישראל?!

אחד מהדברים הידועים: אחד שכבר מבין, ומתחיל לשאול שאלות - - - תגיד לי, כמה שאתה חכם ופיקח ועילוי, נראה לך שאתה יותר מהרמב"ם?!! הרמב"ם היה גם גדול בתורה, גם פילוסוף, וגם רופא... והרשב"א... והרמב"ן... אם להם היתה האמונה התמימה - אל תהיה אתה 'הפיקח' עוירב חכם... [וכבר הראוני שהאריך בזה המבי"ט בספרו 'בית אלוקים' שער היסודות פ"ב ומתי הותר ולאיוזה צורך לחקור ולפרש בזה, עיי"ש].

לפעמים בא בחור ושואל, מי אומר שצריך לקום לתפילה בישיבה?!! מי אומר?!! מרן הרב שך זצ"ל אמר - בסדר... מרן רה"י רבי גרשון זצ"ל אמר, בסדר... אני לא מבין, ומטרה השרץ בק"ן טעמים, מה זה 'בסדר'?!! הרב שך, רבי גרשון, כל הזמן דיברו על חשיבות התפילה בישיבה... ומדברים על מוסר... אבל - מי אמר?!!

אבל מי אמר... מתחילים עם כל מיני סברות... מי אמר שצריך ללכת עם כובע וחליפה ברחוב? מי אמר?!! חס לי!

עומדים גדולי עולם, קיבלנו מסורה מהגר"א, ומרבי חיים מואלוז'ין, כל גדולי ראשי הישיבות, רבי שמעון שקופ, רבי ברוך בער, וגם בדורינו אנו, והבחור הפיקח הגדול שואל מי אמר... מי אמר... והדברים האלו בוערים בי בעצמות! אני לא מבין, אתה באמת כזה 'נבער מדעת'!! אני זוכר שפעם אחד כתב מאמר, שיש לו כמה קושיות על המתמטיקאי הגדול - איינשטיין. וכולם נדו לו בראש... אתה חסר דעה?!!... אתה באמת רוצה להבין את איינשטיין?!!... מי אתה בכלל?!!

נו... אנחנו מול כל גדולי ראשי הישיבות אשר העבירו המסורה מר"ח ואלוז'ינר עד היום הזה, אז אתה פתאום נהיה ה'מבין' הגדול, ואתה מתחיל לדון, ואתה מתחיל לחשוב, ואתה מתחיל... ומי אמר, וכן אמר, ולא אמר... הישיבה קבלה איש מפי איש... יש הנהגות של ישיבה! יש הנהגות של ראשי הישיבות! לא מספיק להתנהג רק ע"פ תורה, ויאמינו בה' ובמשה עבדו, משה אומר לי מה ה' רוצה! ולא כל אחד יבוא ויגיד לי...!

ועי' ברש"י (תהילים קמה, יד) "אלופינו מסובלים" - גדולים שבנו נסבלים על קטניהם שהקטנים נשמעים לגדולים ומתוך כך אין פרץ בנו וכו' ואין צוחה ואין קול מהומות מלחמה.

להכניע את עצמך גם כשקשה...

הג"ר נתן צבי פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר סיפר פ"א כולם יודעים שקשה לי, (היה לו פרקינסון קשה מאד, ובקושי רב הוא יכל ללכת...) אבל כולם יודעים שאין שחרית אחד בישיבה שאני לא מגיע בזמן...! מנחה וערבית לא תמיד אני יכול... ולמה? מספר ר' נתן צבי, כשהייתי בחור, מאד מאד השתוקקתי להתפלל וותיקין. ודיברתי ע"ז עם רה"י הג"ר אליעזר יהודה פינקל ואמר לי תעזוב את המחשבות על ותיקין... תפילה בישיבה היא הכי חשובה!!! היה לי מאד קשה בשעתו לקבל את זה, והכנעתי את עצמי! וכשהכנעתי את עצמי עם כל הקושי, אז הקב"ה עזר לי עד היום שאין שחרית אחד שאני לא מגיע... במנחה וערבית שלא היו לי קשיים אז היום אני מקבל את הקושי, התקפות כאב, שאני פשוט לא יכול לבא... כשבן אדם מתחיל לערער על כל דבר, מי אומר... ולמה אומר... זה סכנה.

שיחיו' בדברי תורה...

אני רוצה לומר לכם: בהמשך ההפטרות כתוב "והולכי על דרך שיחיו" (ה, ו) ובילקוט (רמז מ"ט) והולכי - אלו בעלי מקרא, על דרך - אלו בעלי משנה, שיחו - אלו בעלי גמרא, שכל שיחתן דברי תורה! איך כולם לומדים?!! שכל שיחתן דברי תורה, שהם פשוט לא מתבטלים!

אבל מה כתוב פה?!!... אלו שמתעניינים בנייעס כל שיחתן זה מה חדש, מה חדש... שכל שיחתן בדברי תורה - הם כל הזמן שואלים, נו, מה חדש?!! תגיד איזה וורט יפה...

ואספר לכם: נכנסתי לפוניבז' בשיעור א', הייתי ילד צעיר בן חמש עשרה, בשונה מכולם שנכנסו קצת יותר מבוגרים, שש עשרה ושבע עשרה... ורציתי מקום לשבת בחדר אוכל - ולא היה... בכל מקום שבאתי והיו מבוגרים ממני בהרבה... והבנתי שזה לא המקום שלי... בשולחן אחד ישב הג"ר דוד פריימן, (לימים הוא היה חברותא של רבי חיים שמואלבאבין) ושם היה מקום פנוי, שאלתי את רבי דוד פריימן, והוא הגיב בלבביות - בשמחה רבה! אבל אצלנו מדברים פה רק בלימוד, אם אתה יכול לעמוד בזה - בשמחה... וכל פעם הוא היה מביא רעיון אחר... כל פעם, קושיא מעניינת, תירוץ מעניין... והוא היה מתלהב... קיבלתי ממנו המון!... שיחו... השיחה שלהם, הנייעס שלהם זה בדברי תורה! אני אוהב לנייעס... אדרבה... אבל בתורה! איזה חידוש יפה... איזו סברא יפה... זה השיחה הפשוטה שלי! אני לא הולך למסור שיעור כללי כעת...

כתוב בחובות הלבבות שאין שתי אהבות שורות בלב אחד... זה לא הולך גם להתעניין בנייעס האחרים וגם בלימוד... או זה או זה... תלוי איפה הראש מונח.

כמה פעמים הביאו בשם מרן הג"ר דב לנדו שליט"א שאמר שבחור שאומר סברא צריך לראות אצלו את ה'ברק' בעיניים... מה מונח בזה?!!... אם אתה אומר לגביר הרווחת מיליון דולר - אתה רואה אצלו את הברק. מיליון דולר...! כי זה החיים שלו.

שאל אביו, רבי נתנאל גרז, מה ההשוואה בכלל... בסיפור, לא היה לו כח לסחוב, ובידיים הוא זרק את האוצר. אבל פרעה, וכי היתה לו ברירה אחרת? "כי אמרו כולנו מתים", מה, הוא רוצה למות?!!
אלא - אמר ר' נתנאל - לא זה הפשט... תאר לך שיהיה מישוהו שיהיה לו עבד חכם ופיקח גדול, עם ראש כמו של איינשטיין, והמעביד שלא מכיר בו יאמר לו לעשות ספוגיה... או תפקידים שמטילים על אנשים זוטרים... ואח"כ התברר לו מה היה לו בידיים, איך העבד הזה עם חכמתו הגדולה יכל להרויח מיליארדים לאדון... הוא יוכל להירגע?!!
פרעה ראה ביצי"מ מה זה כלל ישראל ביופיו... הוא התחיל להזדעק, מה עשיתי אתם??? פועלי בנין?!! יכלתי לרומם את הממלכה שלי עם הראש היהודי ולהעמידה ברום המעלה... כמה יוסף יש בהם! ידוע, שבכל הממלכות הגדולות שהיו, היה יועץ יהודי... ברגע והיהודים הלכו, הכל נפל... אותם עשיתי עבדים פועלי בנין?!! אוי מה היה לי... ועל זה הוא התחיל לצעוק ויי...

אמר רבי נתנאל לבנו הבחור ר' זבולון... **תדע לך! יש ימי הנעורים. בחור לא מבין ולא מכיר בערכם הנשגב... ברגע והוא קצת מתבגר ורואה מה הוא הפסיד - איך הוא צועק ויי... איזה יהלומים היו לי בידיים... ועל מה בזבזתי אותם? על פטפוטים בלילה?!!... וכיוצא ב. על מה אתה מבזבז את הראש הגאוני שלך? ומי שבישיבה כל השנים לא למד, הוא ממשיך ככה... הוא יראה את זה לבד... אח"כ כבר מאוחר ורק צועקים וויי...**

כשישראל משעבדים את לבם למקום...

באור החיים הקדוש על הפסוק "וישב הים לאיתנו" מביא את חז"ל - לתנאו הראשון ומסביר: אכן תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה, ולעשות כל אשר יגזרו עליהם, וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא! וכו'. הוא מאריך שם שכל הבריאה תלויה בנו, לומדי התורה.
יש ספר נפלא של הרה"ג ר' ליפא פלמן, שמרחיב בנושא הזה, שכל הבריאה תלויה בנו! ספר עב כרס, מעניין, מלא חז"לים... הכל תלוי בהנהגה שלנו.

אני רוצה שתדעו: יש מלחמה עם החמאס כבר תקופה ארוכה. הקב"ה עזר שהיה באמצע איזה 'משבר רוח' יפה... חיסלו כאן והרגו שם מראשי הארגון... אבל הנה, אתמול נהרגו למעלה מעשרים חיילים של הצבא! והם אומרים שאפשר היה למנוע את זה... כך אומרים ברחוב. פתאום כזו נפילה... למה? מה יש?!!

אומר מרן רה"י זיע"א, כתוב בפרשה "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, וכאשר יניח ידו וגבר עמלק", וכתוב ברי"ה (כט, א), וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה?!! אלא בזמן שידיו של משה כלפי מעלה וישראל משעבדים את לבם למקום - היו נוצחין, ואם לא - היו מתרפין. והקשה מרן הרה"י, מה עשה את הניצחון... בודאי שיעבוד הלב! אז מה הקשר בין הידיים של משה לשיעבוד לבן של ישראל?!! אם אני רגע מוריד את הידיים אז הפסקתי לשעבד את הלב?!!

אלא - הסביר מרן זיע"א - אדם בשעת מעשה שוכח את ה' אפי' שהלך על דעת כן ונדמה לו שזה כוחו ועוצם ידי, אני עשיתי... כל זמן שמשה רבינו הרים ידיים - זה הזכיר ודבר נראה לך שאתה באמת מסוגל להתחיל עם עמלק?!! יש לך את הכח מולו?!! אלא כאשר משה מרים ידו, וראו את משה רבינו, זה השפיע!! כאשר זה ירד אפי' לרגע קט - חזרו למצב הרגיל שלנו. והמצב הרגיל שבמהלך המלחמה שוכחים את ה' וחושבים שזה כוחו ועוצם ידי, ואז מיד עמלק התחזק והתגבר.

גם במלחמה, כשהתחילו לחשוב הנה... כעת אנחנו גיבורים... מנצחים... חיסלנו... אז הקב"ה מראה לנו.

[הבאנו פעם שמרן הגר"י לווינשטיין זצ"ל אמר שגם אם יהרגו את כל האויבים שלנו, את כל החמאס, זה לא שווה לדם יהודי אחד!!! שנשפך. דם יהודי אחד...]

כשהתחילו קצת עם הכוחי ועוצם ידי - הקדוש ברוך הוא רצה להראות להם... ובבת אחת הוא הראה להם מי מנהיג את הבריאה ומיהו יאיש מלחמה.

כל הבריאה תלויה בחיזוק שלנו!

הכל תלוי בנו! אם הם יאמינו או לא - זה תלוי בבית מדרש, כשבבית מדרש חזק... כשהאמונה שלנו חזקה - אז משפיע גם על החיילים, כשירים משה ידו, זה העבודה שלנו! אם לנו תהיה את האמונה והביטחון - וגבר ישראל!

פגשתי את הגי"ר חיים ביטון שליט"א, שדברנו עליו לאחרונה. הוא אמר לי, אני והרבה מהחברים שלי חייבים את חיינו למשגיח רבי מתתיהו סלומון זצ"ל.

למדנו באירופה, כמעט ולא היו כוללים... רק בגיטסהד... היינו הרבה בחורים אירופאים, אז לא היה כמעט כוללים והרבה יצאו לעבוד לפרנסתם, אבל המשגיח רבי מתתיהו דיבר כל הזמן על אמונה, ביטחון, בורא עולם... להשריש את זה בליבות הצעירים! לפעמים נראה לנו שאמונה זה משהו נשגב, של רבי יחזקאל לווינשטיין... כלום. את האמונה הפשוטה והתמימה...

כל העשרות שנים שאני כוללים - מספר רבי חיים - הכל בזכותו של רבי מתתיהו! לא צריך לדאוג לפרנסה... אתה תלמד תבטח בה' הכל יסתדר - ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם, וברוך ה' שמעתי לו, חיתנתי ילדים, ברוך ה' יש שידוכים טובים, ולא רק אני... מאות בחורים הוא חינך עם אמונה וביטחון!

עם ישראל היום בצער... ואנחנו יכולים, זה בידינו! תראו את האור החיים על יושב הים לאיתנו... בנו זה תלוי... להתחזק, להתחזק, להתחזק!!!

ראיתי סיפור בעלון של דרשו שמאד קנה אותי... הגי"ר אברהם בנדיקט זצ"ל היה ר"מ בשי"ק בבאר יעקב, (דוד של מורינו הגי"ר אברהם ויסבלום שיבלחט"א) היה זה זמן מלחמה, והוא סיפר, שהיה יהודי שהיה מאד חולה, והוא שכב באיכילוב, אבל זה לא הלך שם... המשפחה התייעצו ואמרו להם שלמחלה זו צריך את ד"ר רחמילביץ, הוא היה מפורסם אז. אבל בשביל זה צריך הסכמה של הבית חולים, להכניס רופא שלא שייך לצוות בית החולים... בדרך כלל לא מסכימים, יש לנו רופאים גדולים מאד... אבל הבן שלו הלך ושאל, ואמרו לו בשביל רחמילביץ אנחנו מסכימים!

רחמילביץ הגיע... כולם היו בטוחים שהוא יגיד לתת תרופה אחרת או משהו כזה... אבל הוא חיך ואמר, מה שאתם עושים זה הדבר הכי נכון ואמיתי! רק אתם עושים את זה במינון נמוך... תגבירו את המינון, ברגע שהמינון יהיה גדול - הוא בעז"ה יתרפא. וכך הוה.

אמר רבי אברהם בנדיקט, זה זמן מלחמה, ובי"ה אתם עושים חיזוקים, זה הדבר הכי נכון! אבל תעשו במינון גדול יותר... גם אנחנו מבקשים - מינון גדול יותר...!!!

יה"ר שהקב"ה יעזור שנתחזק! זה פרשיות של אמונה... ויאמינו בה' ובמשה עבדו, בתורה, יראת שמים, מוסר, תפילה, בלי להתחכם... ונזכה כולנו לראות בישועתן של ישראל! אמן.

זכות הלימוד השבוע בגליון לעילוי נשמת
המרוחם ר' דוד חגג זצ"ל בן מרים ע"ה
נלב"ע י"ח שבט תשפ"א
ולע"נ המרוחם יוסי (יוסף) בן טוני סולטנה
נלב"ע י"ח שבט תשע"ד
תנצב"ה

לע"נ
הר"ר יוסף יהודה יעקובוביץ זצ"ל
בן הר"ר יעקב הי"ד
נלב"ע י"ז שבט תשס"ז
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמז"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיג לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על פרק קנין תורה

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרו בישיה"ק

גודל כח סמכותם של גדולי התורה

"ונותנת לו מלכות וממשלה וחקיקר דין" (משנה א').

'המלוכה והממשלה' של העוסק בתורה:

החילוק בין 'מלכות' לבין 'ממשלה' ידוע, ש'מלך' הוא מי שהעם המליכוהו מרצונם והוא מולך עליהם מדעתם, ואילו 'מושל' הוא מי שהשתלט על העם בכוחו והם משועבדים תחתיו. ועל זה אומרת המשנה: "ונותנת לו מלכות וממשלה", שכל העוסק בתורה לשמה זוכה לשני הדברים - גם ל'מלכות' וגם ל'ממשלה'.

אלא שהשאלה עולה מאליה, על מי מולך אותו עוסק בתורה ועל מי הוא מושל. איזו 'ממלכה' יש אצלו ואיזו 'ממשלה' נמצאת תחתיו.

ובפשטות הדברים מתבארים על פי דברי הנפש החיים (שער ד' פרק י"ח), שהתייחס לענין זה גופא וכתב במפורש על העוסק בתורה: ש"הכוחות הטבעיים מסורים אליו כאשר יגזור אומר עליהם, ולכל אשר יחפוץ יטם, ואימתו מוטלת על כולם, כמו שכתבתי בפ' התורה, ונותנת לו מלכות וממשלה - כי נזר אלוהיו אור התורה מאירה ומבהקת על ראשו, וחוסה כביכול בצל כנפי השכינה".

ואכן יסוד דברי הנפש החיים ידוע כבר מחז"ל, ש'צדיק גוזר והקב"ה מקיים' (עי' מו"ק ט"ז, ב', שבת נ"ט, ב' ועוד), שכן על ידי התדבקות הצדיק בשכינה נותן לו הקב"ה מכוחו כביכול להיות כמוהו, שאני גוזר גזירה והוא מבטלה, עד שיש כח לצדיק לפעול כפי רצונו בלי שום כפיפה לחוקי הטבע.

ובדברי הנפש החיים מתבאר שזהו גם כן חלק ממה שהתורה נותנת לעוסקים 'מלכות וממשלה', שכל כוחות העולם מסורים בידם להטותם כחפצם אם לכאן ואם לכאן, ואין שום מגבלה העומדת בפניהם שלא לשלוט כביכול בכוחות הבריאה.

אך עדיין יש להבין את הכפילות, מהי 'מלכות' ומהי 'ממשלה'. הלא אם זה נחשב שכוחות הטבע חפצים להתכופף תחת הצדיק - אין כאן אלא 'מלוכה', שמתבצעת מדעת הממליכים, ואם כוחות הטבע מנוגדים לכוחו של הצדיק לשנות אותם - יש כאן רק 'ממשלה'. ובכלל, הרי גם כח הצדיק לגזור נובע מכוחו של הקב"ה שנתן לו את כח פעולתו, ואם כן ודאי שזוהי 'מלוכה' ותו לא - שיש כאן כח אחר, כוחו של הקב"ה, שנותן את המלוכה תחתיו.

ואכן יש להבין עוד לפני כן, מהו כל עיקר הפשט ש'צדיק גוזר והקב"ה מקיים'. הלא אם כך גזרה חכמתו יתברך - גם מבלי כוחו של הצדיק כך היה אמור להיות, ואם רצונו ית' הוא להפך - מדוע באמת לא נעשה להפך. וכי מי עבד קב"ה דינא בלא דינא, הרי הוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ועד כמה שגלוי וידוע לפניו שטוב לעולם שיהיה כך ולא אחרת, לו יהיה שהצדיק חושב בדעתו שלא כן, דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים.

בעבר כבר הבאנו את המעשה המובא על שניים מרועי החסידות שישבו ודנו ביניהם בתורת לו יצויר, מה היה אילו הקב"ה מוסר בידם את מפתחות הבריאה. האחד התחיל לפרוט את כל שפע הטובה שישפיע על העולם: ירפא את החולים, יעשיר את העניים, ישמח לב נדכאים וכו' וכו', ואילו משנהו ענה לעומתו: אילו היו ניתנים בידי מפתחות הבריאה - לא הייתי משנה מאומה. הייתי מחזיר את המפתחות לבורא כל עולמים ואומר לו: עשה עמנו כמו שגזרת עלינו. אתה יודע יותר טוב מכולנו מה לעשות, ועשית כחכמתך...

אולם בחז"ל מתבאר לנו שישנו מושג של 'צדיק גוזר והקב"ה מקיים'. אילו הצדיק - היה הבורא אמור להנהיג את העולם בדרך אחרת, ואילו הצדיק בא ומשנה את כל מה שהיה עתיד להיות. והשכל הפשוט תמה, היאך הדברים יתכנו, אם אליבא דעובדא ואם אליבא דסברא.

אך ביאורם של דברים נראה שישנם שני מיני הנהגה. יש באמת את הנהגה הפשוטה והטבעית, מה שכלפי שמיא גליא כיצד העולם אמור להתנהל, אך מלבד זאת יש את הנהגה של 'צדיק גוזר והקב"ה מקיים' - שהיא לא כח בעלמא, אלא חלק מהנהגת העולם. עצם רצונו של הצדיק מהווה סיבה כלפי הקב"ה מדוע לשנות את הנהגה וליצור הנהגה חדשה. כמו שלמשל יש כח לתפילה לשנות את רוע הגזירה, משום שה'תפילה' היא הנהגה בפני עצמה, כשם שיש הנהגה של רחמים והנהגה של חסד, כך יש את הנהגה של כח הצדיק - שהיא עצמה סיבה מדוע לעשות כך ולא אחרת.

ממילא, אם לדוגמא אדם פלוני חלה, אין ספק שכך צריך להיות בדיני שמים. אנחנו לא יודעים את דרכיו של מקום, ולא כמחשבותינו מחשבותינו, אבל ודאי

שמחלתו של אותו אדם היא הדבר הטוב והמוצדק ביותר שיכול להיות. ועם כל זה, אם מגיע הצדיק, מבין או רוצה שהאדם ההוא יתרפא - הקב"ה כביכול מוסר את הנהגתו לצדיק, שיהיה על פי דרכו הוא. אף על פי שבדיני שמים הוחלט שטוב לאותו אדם שיחלה, וטוב לעולם שכך יהיה, מכל מקום יש את הנהגה של הצדיק שמחליפה את הטוב, וכעת הדין מחייב שיתקיים רצונו של הצדיק. ואם תשאל, היאך סוף סוף יתקיים רצונו של מקום. הלא החולה אמור לקבל עונש, ויש כאן דין שלא התממש, וכי הקב"ה מחליף טוב ברע ומוותר על דינו. על כך התשובה היא שאכן איננו יודעים חשבונות שמים. לא חסרות דרכים למקום היאך להוציא לפועל את רצונו, ואם לא יעשה זאת בדרך זו הוא יכול לעשות זאת בכל דרך אחרת, ומכיון שכעת היה טעם לשנות את הנהגה מכח הצדיק, אלוהים יעמיד את דברו ממקום אחר, והצדק האמיתי יושלם באופן שונה, כמו כל הנהגה שמתחלפת בעולם, ולא איתנו יודע עד מה.

ולכשנבין עד היכן הדברים מגיעים, יובן היטב מדוע כוחו של הצדיק כולל שני צדדים הפוכים, הן 'מלוכה' והן 'ממשלה'. 'מלוכה' - משום שלא הוא משליט את עצמו, הקב"ה הוא זה שמוסר לו את הנהגה, אחרי שהחליט הקב"ה בכבודו ובעצמו שכעת דרך העולם תתנהל בצורה אחרת של הנהגה, הנהגה של 'צדיק גוזר'. אך מאידך יש כאן צורה של 'ממשלה', משום שמצד הנהגתו הפשוטה של הקב"ה - היה אמור להיות אחרת, והצדיק כביכול משנה את הרצון הראשוני ומחדש הנהגה חדשה. לכן, הגם שדעת המקום מסכימה לדעתו, יש כאן כעין דעה הפוכה שמנוגדת למה שהיה אמור להיות מתחילה, ורק לאחר שרצה הצדיק, בא הקב"ה ושינה את דרך העולם.

אלו הם שני הדברים המסורים לכל העוסק בתורה לשמה, ש'נותנת לו מלכות וממשלה', וכל זה אכניס בדברי הנפש החיים שכתב ש"הכוחות הטבעיים מסורים אליו כאשר יגזור אומר עליהם, ולכל אשר יחפוץ יטם, ואימתו מוטלת על כולם... ונותנת לו מלכות וממשלה". אין הכוונה לשני דברים סותרים, אלא לכח אחד שאין לנו יכולת להבין עד תכליתו, שמצד אחד יש לצדיק כח בפני עצמו לעשות כחפצו, אבל מצד שני כמובן - גם כן זה הוא חלק מהנהגתו של הקב"ה, שנתן לכח אחר להיות מעורב כביכול בהנהגתו את עולמו.

אלא שאף אם כנים הדברים, שגם מלכות וגם ממשלה שניהם צדדים לאותו מטבע, עדיין לא יתבאר לפנינו המשך דברי המשנה - שהתורה נותנת לאדם 'חקיקר דין', שכן מלבד שהלשון סתומה - מה פשר המושג 'חקיקר דין', משמע שגם היא המשך לאותו כח של 'מלכות וממשלה'.

'חקיקר דין' - חוש הדין של גדולי התורה:

וראשית נראה, שביאור המושג 'חקיקר דין' אינו קשור במישורן לעצם הדינים שמרכיבים את פסק הדין. כשם שיש דרישות וחקירות, שהם שאלות שנוגעות לכל מקרה ומקרה לפי ענינו, כך 'חקיקר הדין' הוא ראות עיני הדיין, שאין לו אלא מה שעיניו ראות, ומלבד ההלכות שמכוחן הוא בא לפסוק - יש לפניו את שודא דדיין, שאינו תלוי אלא בהכרעת הלב.

הן זה ודאי שכל דיין שיושב על כסא דין, אם בדיני ממונות ואם בדיני נפשות, מחוייב לפסוק על פי התורה ועל פי השולחן ערוך, וככל שיודע יותר ובקי יותר בדיני התורה - כך יש לו יותר כח לפסוק ולהכריע את הדין. עם זאת, הדין עצמו מורכב מסיפור הדברים, ובכדי לחזור אל האמת האמיתית, מה היה ומה לא, יתכן כי רוב הדין לא תלוי בדיעת ההלכה אלא באבן הבוחן - לדעת, לזהות ולהבדיל בין אמת לשקר, בין מציאות לזיוף.

והיה מקום לומר, שאם כן אין קשר בין האמת לבין התורה ובין החכמה. הכל תלוי רק בדבר אחד: כמה הדיין ערום בדעת, וכמה בעלי הדין בקיאים בדין מרומה... כמידת עורמתם ותחכומם של התובע או הנתבע, כך הדיין צריך לעמוד מנגד על המשמר, ולא ליפול ביד המוקשים המונחים לפניו ובאים לעזור את עיניו...

בלשון הרא"ש בתשובותיו (כל ס"ח ס"ח כ') אנו מוצאים משפט מפליא שכתב על עצמו: "ואם אני רואה באומדנא דמוכח שהדין מרומה ושקר, אני אומר שאין לשום דיין מישראל להשתדל בדין זה". ... וכאן השאלה מתעצמת עוד יותר: הלא ההבחנה בין אמת לשקר לכאורה אינה קשורה כי הוא זה לגדלות בתורה. אם כן, אף אם נניח שהרא"ש הכיר בכך שהוא הגדול שבדורו, ולכן כל בתי הדין עלולים לטעות היכן שהוא גילה את האמת, כל זה שייך ביחס לכח הפסק, אך מניין שהם

קטנים ממנו גם בזיהוי הוויות דעלמא? יתכן שבפסקי ההלכות - הוא יודע יותר טוב מהם, אולם בפרטי המציאות - הם יידעו טוב ממנו לזהות את האמת לאשורה... מה תלוייה אותה חכמה אנושית בגדלות התורה?

אצל מרן הגרי"ז היה מעשה, שפעם ניהל מערכה שלמה כנגד דבר מסויים, ובאו השואלים ושאלו מניין שאכן יש פסול באותו דבר... וכי בגלל שכבודו חושב כך, לכן מוכרח שכולם טועים?... כתשובה הביא הגרי"ז את דברי המדרש בתחילת איכה על הפסוק 'היתה כאלמנה', שמתאר את חכמתם של ילדי ירושלים. המעשה האחרון המובא שם הוא על שבאי שלקח שני נערים מהעיר, ובאמצע הדרך אמר הנער לחבירו שהשבאי ממזר. "כיון ששמע אותו האיש את הדברים האלה, נטל את הסיף בידו והלך אצלו ואמר לה, כל הדברים שאמרו לי התניקות, אמת אמרו לי?... כיון ששמע אותו מעשה שעתה, אמר הבאתי לי מי שמוציא את גנותי לבין הבריות, ציוה להם ואמר להם צאו מעלי לשלום" וכו'. ותמה הגרי"ז: וכי חכמה יש כאן או נבואה יש כאן? לדעת שאותו האיש פסול הוא יותר גדר של רוח הקודש מאשר גדר של חכמה... מפני מה שייך אותו מעשה לכל המעשים הקודמים של חכמת ילדי ירושלים? אלא, השיב הגרי"ז, 'שמעקט א ממזר' - לממזר יש ריח, ובכדי להריח את אותו ריח - צריכים חוש ריח... ילדי ירושלים, כיון שחכמים היו, היה להם את אותו חוש ריח שנתן להם להבחין בין הטוב ובין הרע... ועל כך סיים הגרי"ז ואמר: אבי מורי הגר"ח זצ"ל - יכל להריח שישים שנה קדימה, אבל אני, למרות שאינני כמוהו, וכי לא אוכל להריח את מה שמונח לפני?...'

ומה ביאור הדברים, מדוע באמת 'חוש הריח' שייך לחכמה?... הביאור הוא, שיש חכמה אנושית ויש חכמה רוחנית. 'חוש ריח' לא שייך לחכמה גסה של חומר. גם אם יהיה אדם חכם גדול ככל שיהיה, מהיכן יוכל להריח שמי שלפניו הוא פסול... אבל כאן מדובר על חכמה אלוקית, החכמה שיוצרת לזהות את הבריאה כפי שהיא באמת. החכמה הזו מפתחת אצל האדם את דקות ההרגשה, ובאמצעותה הוא מכיר את הקיום האמיתי - מה אור ומה חושך, מה כשר ומה פסול. מי שהרגיל את עצמו בכזו חכמה, וחי נכון את העולם, יודע גם להריח ריח של תועבה...

במדרש שוחר טוב על תהלים (מזמור ג') אמר רבי אלעזר: "לא ניתנו פרשיותיה של תורה על הסדר, שאם ניתנו על הסדר - כל מי שהוא קורא בהם היה יכול להחיות מתים ולעשות מופתים". זאת אומרת, שאם היינו זוכים להבין את התורה כסדרה, על פי צורתה הנכונה, היינו יכולים להחיות מתים. אין לנו השגה מה הקשר בין תחיית המתים לבין סדרה של התורה, אבל לכל הפחות זה ודאי, שהבנת התורה היא הבנת העולם לפי סדרו הנכון. מי שיועד את התורה לאשורה - יודע גם את העולם לאשורו, עד שכל מפתחות העולם מסורים בידו.

אם כן אין זה פלא מדוע הגר"ח יכל להריח שישים שנה קדימה, ומדוע גם למרן הגרי"ז לא היה חסר באותו חוש ריח... אין זה פלא כיצד ילדי ירושלים 'הריחו' פסול ממזורות, וכיצד הרא"ש יכל להכריע בוודאות דין מרומה על פי שיקול דעתו. אין כאן 'חוש' בפני עצמו אלא חלק מחכמת התורה. מי שעושה על פי חכמתו האנושית - יתכן שצדק ויתכן שלא, אבל לכך ניתנה לנו התורה, כדי שיהיה כח לדיין לפסוק על פי מה שענינו ראוות, משום ש'ענינו' של הדיין הם עיניים אחרות. הם לא עיניים שראו רק את מה שלפניהם, כי אם עיניים שמביטות הרחק כמטחוי קשת, והן היכולות לגלות את האמת האמיתית של העולם.

אלו הם דברי המשנה, שכל העוסק בתורה לשמה זוכה ל'חיקור דין', שמלבד חכמת התורה עצמה ששוכנת בקרבו, יש לו את הכח היוצא ממילא - לחקור ולברר את הדין. האמת כולה מונחת לפניו, וכגודל חכמתו כך עומק הדין שפרוס תחתיו, לדעת ולרדת לחקר האמת עד תומה.

כח ההכרעה של גדולי התורה - מ'שיקול הרעת' ועד 'ייהרג ואל יעבור':

ומכאן נוכל להבין מה בין 'חיקור דין' לבין 'מלכות וממשלה'. כי מלבד הצורה האמורה של ה'חיקור', לקבל את החושים העדינים המזהים את האמת, יש גם צורה של 'מלכות' וגם צורה של 'ממשלה'. הצורה של 'מלכות' היא הכח שיש למלך לשפוט את העם. האם לכל מלך יש כח של דיין? לא מוכרח שהוא ביק יותר מכל דיין אחר, ואין קשר בינו לבין מקום המשפט. כוחו נובע מעמידתו בראש הנהגת המדינה. מכיון שהוא עומד בראש ההנהגה, הוא היחיד שיועד איך לפסוק את העם במבט של כלל, מתוך ראייה שתירד לכל צרכי הציבור ותפסוק מה טוב להנהגת המדינה.

גם ה'ממשלה' כוללת בתוכה את יכולת המשפט בצורה דומה ל'מלוכה', אלא שהיא מתנהלת באופן אחר, כי מאחר שהמושל מושל בעל כרחו של העם, משפטו מסתובב סביב השיקולים שיפייסו את העם ויניחו לו להמשיך ולמשול עליהם. בעוד שה'מלך' מחפש את טובת הכלל, ה'מושל' רודף בעיקר אחרי עצם ההנהגה, שהנהגתו תתקבל על העם והם לא יבואו לכלל מכת מרדות.

אי לכך, גם בדינו של העוסק בתורה יש 'מלכות וממשלה'. הרי כאמור, מלכותו וממשלתו של העוסק בתורה הם ש'כל הכוחות הטבעיים מסורים אליו כאשר יגזור אומר עליהם', וכל העולם כולו מונח תחתיו - אם להטותו לשבט או לחסד.

ממילא, גם העוסק בתורה צריך את שיקול הדעת הכללי, שישים את הכלל כולו בראש מעייניו ויביט עליהם במבט כולל שיקוף את כולם. מלבד ההנהגה המפורשת בתורה, של חייב ופטור אסור ומותר, העוסק בתורה מגיע מתוך ההנהגה הכוללת שמבינה מה רצוי לקהל ומה יכול להעלותם על דרך טוב. אחרי שהוא מבין את כל זאת, אז הוא יכול להחיל על הבריאה את הכוחות שישנו אותה לכאן ולכאן, בצירוף ה'חיקור דין' שמשקף על הכל בעיניים בוחנות לאמתו של דבר.

פעם שאל יהודי את מרן החזון איש על הנהגה מסויימת, אם היא מותרת או אסורה. פסק החזון איש את פסקו לאסור. העז היהודי וניסה לברר, מה טעמו של דבר. השיב לו החזון איש: 'לא יודע, עלי לחשוב'... הוא אומר, שהחזון איש הבין בדעתו הרחבה שדבר כזה לא יכול להיות מותר. מה הטעם? אפילו הוא עצמו לא ידע, אבל זה רק שלב שני שמגיע לאחר מכן... ה'ריח' של ה'חיקור דין' כבר אמר דברו, ואחרי שכל זה נכנס בחכמת התורה - אין צורך בתימוכין וסימוכין...

גדולה מזו מצינו בכמה מהספרים שמעידים איש מפי איש, שבשנת תר"ץ כינס החפץ חיים אסיפה גדולה בעיר פטרבורג, שבה נכחו גדולי אותו דור, רבנים ואדמו"רים וראשי ישיבות, ביניהם גם מרן בעל הברכת שמואל זצ"ל. באותה כנסיה גדולה נאם החפץ חיים ואמר על פרט פלוני, הנוגע לצורת הישיבות הקדושות, שהוא ב'ייהרג ואל יעבור'. הרחש עבר בין כולם, היכן כתוב כזה דבר... עד שאחד מהגדולים הרהיב עוז, קם ושאל בקול: 'למדנו רבינו, היכן זה כתוב?... עמד החפץ חיים, גילה את מלבושו העליון כנגד ליבו, הניח את ידו ואמר: 'דא שטייט דאס' - כאן זה כתוב...

אחרי שהדברים היו מפורשים על לוח ליבו של החפץ חיים - אין מקום לשאול שסוף סוף הם לא היו כתובים על כל הלבבות האחרים... כי בגלל שהחפץ חיים היה החפץ חיים, לכן הלב שלו ראה את מה שלא כולם ראו. הלב הוא לב של חכמת התורה, וללב כזה יש חושים אחרים שקולטים את האמת יותר מכל אדם אחר, עד שהם יכולים להכריע אפילו ב'ייהרג ואל יעבור'. אלו הם ה'מלכות והממשלה' שנותנת התורה - שהעוסק בה יכול לפסוק על העולם, והכל מסור בידי, עד שערי חיים ומוות.

בשו"ת הרא"ש כלל כ"א יש מספר תשובות העוסקות ב'רבי יעקב ברבי משה דבאלינסיא', שרצה לשנות מצורת העירוב שהיה נהוג בתפוצות ישראל. ועל כך כתב הרא"ש כמה מהלכות צורת הפתח, ובתוכם הוסיף דברים מעוררי השתאות בעיניו של רבי יעקב הנ"ל. בתחילה (סי' ח') כתב לו הרא"ש: "ואם לא תתקן המבואות כאשר כתבת, אני מנדה אותך, ואם היית בימי הסנהדרין היו ממיתין אותך, כי אתה בא לעקור תלמוד שסידר רב אשי, ולחלוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה".

אולם לאחר מכן, כשעמד רבי יעקב במריו, שלח הרא"ש אגרת לחכם אחר (סי' ט') ושם כתב בהאי לישנא: "הכתב ששלחתי לאותו חסר מוח, ואתה אחר תנוס לו, ואם לא יחזור בו - אני מתרה בו ואת כל הקהל שנהגו בו נידוי, באותו המושגע יעקב בר משה, וירחיקוהו ויבדילוהו מעדת ישראל. כל דבר זה צריך חיזוק, שלא יבוא כל שוטה חסר דעת לבטל תורת מרע"ה. ואם יעמוד במרדו, ולא ינהוג דין מנודה בעצמו, אני גוזר עליו במצות אדונינו המלך יר"ה, שיתן אלף זוז למושל העיר... ומצוה לנדותו בכל הקהילות ספרד, וגם ידונו אותו למוות בדין זקן ממרה; כי אנו חייבין למסור נפשותינו על תורת האלוקים, ולבער עושה הרעה מקרבנו" (א.ה). וציין לדברים בספר גליוני הש"ס על הסוגיא דזקן ממרא, סנהדרין פ"ו, ב'.

לנו אין כח להבין לאשורם דברים מבהילים כגון אלו, אך עדיין, מאיזה צד יש להביט על הענין. על סמך מה רצה הרא"ש למסור יהודי למיתה, אחרי שכל מעשהו היה לשנות את דיני העירוב... הלא בזמן הזה לא נוהג זקן ממרא, ולא היה מדובר שם במיתת בית דין, כשאפילו את הקנס שהטיל הרא"ש רצה להעביר דרך המושל הנכרי שמשל אז, 'במצות אדונינו המלך ירום הודו'... היכן מצינו כח כזה ביד חכמים, להרוג נפש מישראל. הנהיה כדבר הזה או הנשמע כמוהו.

אולם הרא"ש ברום מדרגתו הבין, שאם יעבור על הדברים בשתיקה - לא העירוב בלבד יעקק, אלא כל הדת כולה, 'תורת משה רבינו' וכל ה'תלמוד שסידר רב אשי'. עצם העובדה שכל חסר דעת יכול להורות כפי רצונו, מבלי להיות כפוף לדעת גדולי התורה, היא היא עקירת הדת, ואם כן מדין מסירות נפש אין ברירה אחרת מאשר למסור אותו להריגה - 'כי אנו חייבין למסור נפשותינו על תורת האלוקים, ולבער עושה הרעה מקרבנו'...

אין כאן לא הוראה לדורות ולא הלכה פסוקה. לא מצינו אף אדם בדורות האחרונים שסיפק בידו לפסוק אפילו בדברים הרחוקים מזה, ודור דור וחכמיו. אבל לרבינו הרא"ש היה את 'חוש הריח' שלו, ריחם של הראשונים כמלאכים, ו'חיקור הדין' שהיה לו נתן לו שיקול דעת של 'מלכות וממשלה' - להכריע כראש הסנהדרין, אף בדיני נפשות... זו תורה וזו כוחה, שכל העולם כולו חל מפניה, והיא השלטת על כל הכוחות כולם, בהיותה החכמה העליונה שמכירה את הכל ורואה כל פני תבל.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
137

שמתי חוק גבול לים – חוק עולם ולא יעברנו !

פרשת יתרו
תשפ"ד

הרי לפי חוקי הטבע, היה אמור הים לגלוש החוצה, כיון שיש מים הרבה מעבר למקום הקיבולת שלו, ובחוקי הפיזיקה היה צריך להישפך החוצה, ומה מונע ממנו לעשות זאת 'דבר השם' שהקב"ה שם חול גבול לים, וגור עליו שלא לצאת מהגבול, ומאז ששת ימי הבריאה, לא יצא הים מתחומו לשטוף את העולם, ואם מים שבטבעם היו צריכים להישפך, ונמנעים מזה, מפני רצון השם, א"כ אתם בני ישראל ק"ו שיש לכם לירא מהשם ולשמע בקולו.

ובזה מוכן מה שנאמר בתורה בבריאת היום השלישי 'קו המים אל מקום אחד' שלמרות שכל המכתשים של הים - כבר היו מלאים מים, הוסיף להם השם עוד כמות מים שיעמדו מעליהם, וכאן נוצרה הבריאה הייחודית של הים, שהמים גבוהים יותר מהבית קיבול שלהם, והחול שסביבם הוא הגבול שלהם, וחוק הוא מלפני השם, שלא יצאו המים מגבולם, וכך הקב"ה דחס את כל מימי העולם לבית קיבול הקטן מהם בהרבה, ע"י שנתן להם גבול, שגם כשהם עולים על גובה הדפנות שלהם, לא ישפכו החוצה.

כמים לים מכסים

ובזה יש לבאר דברי הנביא בספר ישעיה (יא, ט) 'כי מלאה הארץ דעה את ה', כמים לים מכסים' הנביא יכיר את תארה איזה ריבוי דעת יהיה בעולם, כריבוי המים המכסים את הים. ובפשוטו לא מובן, מה הכוונה המים שמכסים את הים, הרי הים עצמו הוא המים, שהמכתש שתחת מי הים לא נקרא ים, כפי שאמרה התורה בפרשת בראשית 'ולמקוה המים קרא ימים' והיינו שמקום איסוף וקיוו המים הוא נקרא ים, ולא המכתש שתחתיו, וא"כ מה הכוונה 'כמים לים מכסים' שהרי המים של הים - הם הים בעצמם, ואת מי הים מכסים.

ולפי דברי הגר"א הנ"ל יש לבאר, שכמות המים של הים עצמו, שממלא את הקיבולת של המכתש, הוא הנקרא ים, שזה כמות המים שעפ"י דרך הטבע יכולה להיכנס לאותו מקום, והמים שעודפים על הקיבולת של הים, הם המים שמעליהם, ומכסים את הים, שהמים העודפים על מקום המכתש, אין להם מקום להימצא שם, ובכל זאת הרי הם כמו ככיסוי המכסה את פני המים של הים.

וביאור דברי הנביא ישעיה, לפ"ז הוא נפלא מאד, שלעתיד לבוא תימלא הארץ דעה את השם, שכולם יכירו את הקב"ה, גם הרחוקים ביותר, וגם אלו שכבר יש להם דעה, ומכירים את השם, יתווסף להם עוד דעה והבנה במציאות השם, כמו המים שעודפים על מקומו של הים, יותר מהבית קיבול שלהם, כך יזכו בני ישראל לריבוי דעה והשגה בגילוי כבוד השם, כמים העודפים על הקיבולת של מקום הים, ומכסים אותו והיינו 'כמים לים מכסים'.

מי הים שקפאו - נחשבים גם לים וגם ליבשה

כעת נבוא להבין מה אירע בקריעת ים סוף, ונתקשנו מה הכוונה 'בתוך הים - יבשה' ומת"ד הגר"א שם נראה הפירוש, שכל מי הים שבגובה פני היבשה, קפאו במקומם, וכלשון הכתוב 'קפאו תהומות בלב ים' והיינו שכל המים שבתוכם עד גובה פני היבשה, קפאו במקומם, והיו כמו קרחון ענק, וכך יכלו בני ישראל לעבור מעליו [כמו הקרחונים באנטרקטיקה, שהם ענקיים, וגדולים וחזקים מאד, ועוברים מעליהם משאיות כבדות] ולכן אומרת התורה 'בתוך הים יבשה' שהמים של הים שנתיא קרח, הרי הם מימשל ים, אלא שקפאו והרי הם כמו יבשה, נמצא שהקרחון הזה הרי הוא הים בעצמו, והוא יבש, כיון שמי הים עצמם קפאו, וכך בני ישראל יכלו לעבור עליהם.

ומה שנאמר בתורה 'והמים להם חומה' - מימים ומשמאלם ואנו למדים מזה שמי הים נעמדו לצידם כמו חומה, ולא קפאו תחתיהם, ויותר מזה נאמר בתהילים (קלו, יג) 'לגורו ים סוף לגורים' - כי לעולם חסדו' וביאר באבות דר' נתן (לא) שים סוף נקרא ל"ב גורים, שכל שבת ושבת היה שביל מיוחד עבורו. ורואים מזה שמי הים לא קפאו במקומם, אלא נעמדו לצידם של ישראל כמו חומה.

אמנם התשובה לזה היא, לפי המבואר, שתלוי באיזה מים מדובר, שכל הכמות של מי הים שממלאים את המכתש, והם בגובה פני היבשה, הם קפאו במקומם, וכל המים היתרים, שמעל גובה היבשה, הם נעמדו לצידם כמו חומות [ולפי האבות דר"ג, הם נעשו ל"ג חומות, שבהם נוצרו י"ב שבילים לשבטי ישראל] ולפ"ז נמצא, שכל המים של ים סוף קפאו במקומם בקריעת ים סוף, רק שמי הים שבגובה היבשה, נשארו במקומם וקפאו, ונעשו כקרחון, וכאדמה של יבשה, וכל שאר המים שמעל גובה היבשה, הם נעמדו לצידם כחומה.

איך יתכן שאותו מקום הוא גם בים - וגם ביבשה!

נאמר בתורה 'ויאמר ה' אל משה.. ואתה הרם את מטך ובקעהו, ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה' הקב"ה מבטיח למשה רבינו, שכאשר ירים אם מטחו על הים, יבקע הים, ויבואו בני ישראל ביבשה בתוך הים, וכך מתארת התורה כשמשה רבינו היטה את ידו על הים 'וישם את הים לחרבה.. ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה' והתורה חוזרת על זה שוב 'ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים'.

והנה, לכאורה ים ויבשה הם שני דברים סותרים, ים הוא מקום התאספות מים, והיבשה הוא יבש ומנוגב ממים, ולא יתכן שבתוך ים יהיה יבשה, וצריך להבין מהו כוונת התורה 'בתוך הים - ביבשה' הרי אם זה היה ים, בהכרח שיש שם מים, ואם זה נחשב יבשה, הרי זה לא ים, שמקום שהתייבש שוב אינו חלק מהים, ואין מקיימים את לשון התורה 'בתוך הים - ביבשה'.

יתרה מזו צריך להבין, שנאמר בתורה 'והמים להם חומה מימים ומשמאלם' ונראה מזה, שמי ים סוף - לא היו תחת רגלי בני ישראל, אלא שנעמדו לצידם כחומה, ולפ"ז מקום דריכת רגלם של בני ישראל לא היה בתוך הים, כיון שמי הים נסתלקו לצדיהם, וא"כ מהו כוונת התורה שהלכו בני ישראל בתוך הים.

איך נכנסו כל מימי העולם - לתוך הים?

ונראה לבאר הדברים, לפי יסוד דברי הגר"א, שהנה אמרה התורה בפרשת בראשית, ביום השלישי לבריאה 'יקו המים מתחת השמים אל מקום אחד.. ולמקוה המים קרא ימים' שבתחילת הבריאה כל העולם היה מלא מים, כמו שנאמר בפסוק 'ורוח אלוקים מרחפת על פני המים' והיינו שכדור הארץ היה מוקף מים מכל צדדיו, וביום השלישי לבריאה, הקב"ה לקח את כל המים שכיסו את כדור הארץ, ואסף אותם למקום אחד, והוא נקרא ים [וכ"ה בפי רשב"ם שם] וצריך להבין איך יתכן שהמים שהקיפו את כל העולם, כעת התרכזו ובאו - למקום של הים, הרי זה כמות מים שממלאה את השטח של העולם כולו, ואין כמות כזו מתנקזת כולה למקום של הים.

ויש מקום לומר שבים שלישי ברא השם את המכתשים של הים, שלפני כן היה השטח של העולם כולו שטוח, וביום השלישי ברא השם מכתש עמוק בים, וכך נוצר לו בית קיבול להכיל את כל מימות העולם, ואמנם בפשוטו נראה שזה לא היה בכלל הבריאה של יום שלישי, שבו הקב"ה הקווה את כל מימי העולם למקום אחד, ולא נזכר שבים זה ג"כ ברא השם מכתשים חדשים במעמקי הים, ובהכרח שהמכתשים של הים, נוצרו עוד לפני היום השלישי, והיו מלאים במים כבר מבריאת העולם, וא"כ קשה איך יש קיבולת בים להכיל את כל מימות העולם! [אמנם שור' פירש דר"א פ"ה שם שבים שלישי נוצרו המכתשים בים]

גובה פני הים - יותר מגובה פני היבשה!

וביאור הדבר נראה, לפי מה שכתב הגר"א בביאורו על ספר ישעיה (ח, כג) שהניח שם יסוד, שגובה פני הים - יותר גבוה מפני היבשה, והיינו שתכולת המים שיש בים, הם יותר מגודל המכתש של הים, שמלבד מה שהמים ממלאים את מעמקי המכתשים של הים, הרי הם גבוהים יותר מהבית קיבול שלהם, ונעמדים על מקום הים, עוד כמויות של מים, יותר מגובה פני היבשה.

ואכן ניתן לראות בחוש כדברי הגר"א, שמי שעומד על חוף הים ומביט אל האופק, יכול להרגיש במוחו, שגובה מי הים - גבוהים יותר מהמקום שהוא עומד, בגובה פני האדמה.

ולמרות שטבעו של עולם שהמים נשפכים ממקום גבוה אל מקום נמוך, ואם גובה היבשה נמוך יותר, היו צריכים כל מי הים להישפך אליו, וכמו כוס שמתמלא במים, שאחר שהגיעו המים לגובה הדפנות, הרי הם נשפכים החוצה. אמנם התשובה לזה היא, שהקב"ה קבע חוק בבריאה, שמי הים יש להם גבול, שלא יעברו אותו, וכמו שאמר אדונינו דוד בפרק ברכי נפשי 'גבול שמת בל יעבורון, בל ישובון לכסות הארץ' והיינו שמצד חוקי הבריאה הפיזיקאים, היו צריכים מי הים להישפך אל החוף, כיון שיש שם יותר מים, מאשר הקיבולת שבמכתשים של הים, ובכל זאת יש חוק אלוף שעוצר את מי הים, שלא יצאו מתחום שקבע להם השם.

החול הוא הגבול של הים

ועל זה מוכיח הנביא ירמיה (ה, כב) 'האותי לא תיראו נאם ה', אם מפני לא תחילו, אשר שמתי חול גבול לים, חק עולם ולא יעברנו, ויתגעשו ולא יוכלו, והמו גליו ולא יעברנהו' אומר ירמיהו לעם ישראל,

הטעם שקפאו מי הים – ולא הסתלקו לצדדים

ומה הטעם שהמים התחתונים קפאו במקומם, ולא נעמדו כחומה, הרי זה פשוט, שאילו כל מי ים סוף היו ניצבים לצידם כחומה, אז היו צריכים בני ישראל לילך דרך ארוכה מאד כדי לעבור את הים, שהיו צריכים לירד למעמקי המכתשים של הים, ולעלות בצידו השני, ובני ישראל היו מטופלים בנשים וטף, לכל אחד היה משפחה מרובת ילדים, שמכל לידה היה להם שיישי, ולא יכלו להעביר את כולם באופן כזה, גם זקנים וזקנות היו עימם.

ולכן השם עשה איתם חסד עצום, שכל מי הים שבגובה היבשה, קפאו במקומם, והושווה להם גובה הים ליבשה, ולא היו צריכים לטרוח, שלא היה להם שום ירידה, וכן הוא לשון הכתוב "ויבואו בני ישראל ביבשה בתוך הים" לא כתוב "וירדו לתוך הים" [כמו שאמרו בכמה דוכתי "וירדי הים" אלא שבאו לים, מפני שהושווה גובה הים ליבשה]. ומה שנאמר בתורה שהמים נעשו להם חומה, הכוונה היא לאותם מים המכסים את הים, שהם מעל גובה היבשה, שהם נעמדו לצידם כחומה, ונעשו כ"ב שבילים לכל שבת בפני עצמו.

מהו הלב של הים?

והנה כידוע ששני שליש מהעולם הוא ים, ורק שליש ממנו הוא יבשה, ולפי? כאשר הקב"ה ציווה על כל מימי העולם להתנזק למקום הים, אז נוסף על גובה פני הים עוד שליש, שכנגד כל השטח של הים, נתוספו עליו עוד כמות מים של שליש מהעולם, נמצא א"כ ששני שליש ממי הים הוא עד גובה פני היבשה, ושליש ממנו הוא מעל גובה פני היבשה, שכל אותם מים שניתוספו בים, הרי הם שליש מכמות מי הים.

רצון השם שהניסים ייעשו – ע"י מערכות הטבע עצמן:

צריך להבין שכל הניסים שהקב"ה עושה בעולם, אין בהם שום נס שהוא בלי הבנה, ואין לו אחיזה במערכות הטבע, אלא להיפך, הקב"ה משתמש בכל מערכות הטבע כדי לעשות בהם ניסים, ובזה הקב"ה מוכיח ומראה לעין כל, מי מנהל ומכוין את כל המערכות הללו לפעול, הלא הוא השם, וברצונו הם עושות כך, וברצונו יעשו כך. וכך מצוינו בכל העשרת מכות, שהקב"ה לא עשה ניסים סתם, בלא אחיזה בכוחות הבריאה הטבעיים, וכגון מים ודם, שהביא עליהם בריאה של דם, וביתל את בריאת המים, והביא עליהם צפרדע וכנים, וכיוון את כל חיות השדה לפלוש אליהם בערוב, וכך היה במכת דבר, שהקב"ה כיוון את החיידקים הזעירים ביותר להיכנס בבהמות המצרים ולהמיתם, וכך הוא בכל המכות, שכוחות הטבע עצמם נגלו לעין כל, שהם כפופים לרצון השם, וכל פעולתם הם ע"י הנהגתו והשגחתו.

וכך היה ג"כ בקריעת ים סוף, שכאשר נטה משה רבינו את ידו על הים נאמר בתורה "ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה, וישם את הים לחרבה" ביאור הדבר שהקב"ה ברא רוח קרה מאד על הים, שהיא הקפיאה את הים מתחתיהם כמו שנאמר 'קפאו תהומות בלב ים' והרוח הזו ג"כ הקפיאה את המים שעל הים, להיות להם לחומה מימינם ומשמאלם, וכך יכלו בני ישראל לעבור בים עד צידו השני.

אחר כך רדפו אחריהם המצרים, עדיין בעוד הים קרוע לגזרים, בתוך השבילים שנוצרו לבני ישראל, ואז הביא עליהם השם את עמוד האש, והוא שרף להם את הגלגלים [כנראה היו עשויים כמו גלגלי העגלות של היום, שהבסיס שלהם ברזל, ועוטופים מבחוץ בגומי, והאש שרפה את הגומי החיצוני, ונשארו להם רק גלגלי ברזל] וכך נגררו המרכבות שלהם בכבדות, וכל היושבים בהם נעו ואבריהם התפרקו. ואח"כ נאמר בתורה "ויהי את מחנה מצרים" והכוונה היא ע"י הרעשת קול [של רעמים מהשמים] כמשי"כ רש"י, וכל זה נעשה כדי להכניס את המצרים למחומה ושיגעון.

אח"כ היטה משה רבינו את ידו על הים "וירשב הים לפנות בוקר לאיתנו" וזה היה השלב האחרון, אחרי שהמצרים נכנסו לים, ונכנסו למחומה, והתפרקו אבריהם, אז רצה הקב"ה להמיס את ההקפאה של הים, ולכסות אותם במי הים, ואיך זה נעשה, נאמר בשירת הים "נשפת ברוח כסמנו ים, צללו כעופרת במים - אדירים" והיינו, ששיפיה היא רוח חמה שיוצאת מפיו של האדם, וכעין זה הקב"ה הביא רוח חמה על ים סוף, והרוח הזו חיממה את מי הים, וכך נמשך כל הקרח שהיה בו, ויכסו המים את כל המצרים.

ואנו למדים מה שהקב"ה משתמש בכל כוחות הטבע שהוא ברא בעולמו, בכדי לעשות ניסים, וכמו רוח קרה, ורוח חמה, ואש, וקרח, שבכל הכוחות הללו הוא מראה לעולם כולו, את המשמעות האמיתית של הטבע, שכל עניינו הוא גילוי רצון השם, שרק הוא מפעיל אותו בכל רגע.

צדיקים ישמחו יעליצו לפני אלוקים וישישו בשמחה:

ומקור דבריהם היה מהפסוק בתהילים (סח, ד) "וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלוקים, וישישו בשמחה" ופירושו הכוונה, שכאשר צדיקים שמחים לפני השם, אז הם זוכים שישישו בשמחה, ויושעו מכל המצוקות שלהם. ומזה הם למדו שע"י שמחים לפני השם, ומודים לו ומשבחים לו בשירה וזימרה, כך הם זוכים לישועה.

ואכן כך הם עשו, והתכנסו כל בני הקהילה ליום של "בקשות" ושרו וזימרו ופייתו לפני השם, ויהי הדבר לפלא, שיום לאחר מכן התחילו לירד גשמים! המעשה הזה מלמדנו, שאמנם בדרך כלל בעת צרה, אנו נאחזים בכח של תפילה ותחינה, ומכל מקום ישנה דרך נוספת לזכות לישועה, והיא דוקא מתוך שירה וזימרה, ומתוך שמחה, שע"י זה נפתח הלוות להשם על רוב טובו וחסדו, ויכול ג"כ לבקש ממנו על ישועתו.

גם כיום אנו עומדים בימי מלחמה, וישנם הרבה חיילים הרגומים, רח"ל, וצריך הרבה להתפלל על המצב, על דם ישראל שנשפך, ישנם כעת הרבה אלמנות טריות, הרבה יתומים רכים, וצריך להעביר להם שחיט וירחם על עמו. ואמנם, מלבד כח התפילה, ניתן לעורר רחמי שמים גם ע"י שירה והלל להשם, שע"י שיתאספו יהודים לשורר ולהודות להשם מתוך שמחה, אולי דוקא ע"י כך נזכה לישועה השלימה.

"אבינו מלכנו חנונו וענונו כי אין בנו מעשים, עשה עימנו צדקה וחסד והושיענו" גם אם אין בנו מעשים, ולא מגיע לנו, אבל אנו מבקשים חנינה, במתנת חנים, שתרחם עלינו ותושיענו!

האם אילת חייבת במעשר – משום שהיום נמצאת ביד ישראל

היהירושלמי שיש מ"ד שתרומה בזמן בית שני דאורייתא, וילף לה מקרא "וירשתה, ויהי שבתך, והרבך מאבותיך" ולמדו מזה כמו שקדושה ראשונה מקדשת, כמו"כ קדושה שניה מקדשת מיהרבך. ולמד מזה שכל הכיבוש של עולי בבל אינו מקדש אלא במקום שיש כיבוש ראשון, ולכן כיבוש עולי בבל בלא כיבוש עולי מצרים אינו מקדש כלל.

ומה"י יש ליישב ד' התוס' הנ"ל, שבכל מקום שלא היה בו כיבוש עולי מצרים, לא נאמר בו כיבוש עולי בבל, ומה"י כל אותם מקומות שלא היה בהם כיבוש עולי מצרים, לא נתקדש ע"י עולי בבל.

והנה דברי הגר"ח הם למ"ד דתרומה בזמן בית שני הוא דאורייתא, ואמנם מהתוס' הנ"ל נראה שזה לכו"ע, שגם למ"ד שכיבוש עולי בבל דרבנן, מ"מ לא קידשו אלא במקום שנתקדש ע"י עולי מצרים.

ולפי הדברים הללו יש לנו ללמוד שכל אותם המקומות שאינם מגבולות הארץ, והיום נמצאים בחזקת ישראל, שאין לחייבם בתרו"מ, משום כיבוש עולי בבל, שכיום נכבש ביד ישראל, שכיון שלא היה בו כיבוש עולי מצרים, אינו מתקדש לעולם ע"י כיבוש ישראל.

יש לדון אם אילת חייבת במעשר, שאף שאינה מגבולות הארץ, מ"מ כיום נכבשה ונתונה ביד ישראל, והי כביבוש עולי בבל.

והנה דעת רבי יהודה בגיטין (ח, א) שכל שכנגד אר"י הרי הוא כאר"י. והק' התוס' שם בשם רבינו פטר דא"כ היה לנו [בצרפת] להתחייב במעשר לר' יהודה, ותי' דלא קיימ"ל כוותיה. ועוד כי תוס', שגם לר' יהודה לא כבשו הכל עולי בבל. וע"י במהרה"ש שיי, שחילוק זה הוא לגבי חיוב מעשר, שרק במקומות שכבשו עולי בבל לר"י הוא חובש חלק מאר"י, וחיוב במעשר.

והנה הא ודאי שלא נחלקו ר"י ורבנן בהיסטוריה, האם כבשו עולי בבל את המקומות שכנגד אר"י, או לא, ואם רבי יהודה מחייב משום שכבשו עולי בבל, א"כ גם לרבנן כן הוא שכבשו עולי בבל. וכל מה שנחלקו הוא בביאור הכתובים, אם אותו מקום הוא בכלל גבולי הארץ שניתנה לעולי מצרים.

ולפי? צ"ב מדוע לרבנן אותם מקומות פטורים ממעשר, הרי אף שלא היו בכיבוש עולי מצרים, מ"מ יחשבו אר"י מצד כיבוש עולי בבל.

ונראה מוכח מזה כמו שמפורסם בשם הגר"ח מברסק, שבמקומות שלא היה כיבוש עולי מצרים, אין כיבוש עולי בבל מחייבם במעשר, והטעם הביא

ספר של כל דור ודור

נותנים אנו לרוח הזמן לנשוב על פרקי חיינו, אנו מגיבים לפי הצורך, ונדמה בממלאים את תפקידנו. ולפעמים, כעבור זמן רב מתברר שבשינוי קל היינו יכולים להטביע וליצור עולם מתוקן במלכות שדי

היסוד של 'אין מוקדם ומאוחר בתורה', הוא לא רק מל"ב מידות של רבי יוסי הגלילי שהתורה נדרשת בהם, אלא גופי תורה כלולים בהם ומשם בנין אב לכל התורה כולה, לבאר מצוות מעשיות כגון צורת הנסקל האם לדחותו (יה ירה) קודם הסקילה (סקל יסקל) או להיפך (תוספות סנהדרין מה.).

בין כך ובין כך, נראה לו לרבינו החזקוני (יה, כו) כי גרשום ואלעזר בני משה לא היו במעמד הר סיני, ונותרו באותה שעה במדין. זכר לדבר, כי מכאן ואילך לא הוזכרו בשום מקום בתורה. עד כאן תוכן דבריו.

והאמת היא שיש בחידושו תמיהה של ממה נפשך. אם יש מה לחדש בקורותיהם או הליכותיהם, צריך לכתוב מעשיהם של צדיקים. אם אין מה לחדש, מה אנו נזקקים למעם שלא היו במעמד הר סיני, ומה הוא משמעותי לעניין זה.

ובמדומה שיש כאן יסוד נכון. לכל אדם יש מבחן אישי שיערוך לעצמו, אילו הייתי בעולם בשעת מתן תורה, אילו הייתי למרגלות הר סיני ולא למרגלות הרי מדין, האם יכול שמי להיכתב ולהיחקק בספר הספרים? האם יש דבר ערך ומשמעות לדורות שיכולתי להוסיף ולהטביע בעולם?!

ודי בהערה זו.

לרבות אהרן וחור

ואחר כל זאת, נלמד את הקמץ הבא בדברי החזקוני. יתרו טוען לפני משה שבדרכו הוא 'יכול', גם אתה גם העם הזה. אי אפשר להעמים על קבוצת אנשים קטנה עול כה כבד. רש"י מסביר שכוונת יתרו במילה 'גם', לרבות את אהרן וחור ושבעים זקנים. תמה על כך החזקוני, הרי חור כבר נהרג בחטא העגל בי"ז תמוז, ודברי יתרו נאמרו למחרת יום הכיפורים (דלא כשיטת הדעת זקנים).

על איזה חור התכוון יתרו?

מקובל בספרי היראה, ובמיוחד בספרי החסידות בדורות האחרונים - 'כשם שהזמן מעורר את הקריאה, כך הקריאה מעוררת את הזמן'.

משמעות האמרה הזו, לומר שלא רק הימים הקדושים ממשיכים כוחות ואורות לעם ישראל בעצם היותם כעת, ומשום כך גורמים 'ומפעילים' את הצורך בקריאה מסוימת בתורה, אלא אף עצם הקריאה בתורה, ממשיכה ומפעילה את אותן אורות השייכים לקריאה הזו, וכמו שתיקנו רבותינו את הנוסח 'בימים ההם בזמן הזה', לאמר, כי גם בזמן הזה יש אפשרות להמשיך את הגילוי וההשפעה שהיה בימים ההם.

וכדוגמה מעניינת דיומא - לא רק שחג מתן תורה גורם שנקרא בתורה את פרשת מעמד הר סיני, אלא גם בעת שמגיע סדרה בתוך סדר הפרשיות, מתעורר הרצון העליון של מעמד הר סיני ומושך לעם ישראל את השפע השייך לאותו זמן, כי 'בימים ההם בזמן הזה', וכאותה הארה שהייתה באותה שנה, כך הארה בשנה הזו בזמן הזה.

ממילא, כשקוראים את פרשת בשלח וקריעת ים סוף, יש התעוררות של ויאמינו בה' ובמשה עבדו, יש התעוררות לזמור נפש ויש התעוררות לקבל שפע של גילוי שכינה בבחינת ראתה שפחה על הים וגו'. והוא הדין לפרשת יתרו, כי אז מתעורר כל הקומה שהייתה בזמן מתן תורה וזהו עידן זמן של 'פסקה זוהמת' וקבלת ב' כתרים ועיקר העיקרים של 'היום הזה נהיית לעם'.

ומאחר והאור חוזר בכל שנה מחדש, חובתנו להתבונן ולהתעמל בהתבוננות באותו מעמד, להיכנס חדר לפני מחדר בהבנה של קול השופר הולך וחזק, ומה דיבר בנו אלוקים.

גרשום ואלעזר לא היו במעמד הר סיני

נחלקו רבותינו מתי הגיע יתרו למשה. חד אמר קודם מתן תורה בא, ואחרינא אמר לאחר מתן תורה בא (שהש"ר ד, לא).

של הקדוש ברוך הוא. אבל בשנותיו הטובות הייתה שמועה טובה שיצאה מפיו, היא נחקקה לדורות, היא נקבעה במשנה!

כי אין לך אדם שאין לו שעה ואין לך אדם שאין לו מקום. כך שנה בן עזאי שכל חכמי ישראל לפניו כקליפת השום (בכורות נח:), הוא ממקום גדלו מתבונן ואומר, אין לך אדם שאין לו שעה. לכל אדם יש יכולת לצור את עולמו של היוצר, למלאות את תפקידו בעולם הזה.

כי לא תדע איזה מהם יבשר

בכל דור העמיד הקדוש ברוך הוא כוכבים בזהקים בשמי היהדות, בשמח הזה ובשמח האחר ואורם הולך ואור עד נכון היום. התחומים רבים מספור, כל חד לפום חורפא דיליה, כל חד לפי כלי המעשה שניתנו בידיו, הכישורונות והיכולות, בדיבור, במחשבה ובמעשה.

אדם יכול לעשות מפעל חייו בתחום מסוים, והוא מקודש לעילא מן כל ברכתא, ואחר שנות דור התברר כי הפעולה הצדדית שעשה בשולי חייו, היא זו שהשרישה והנביטה, היא זו שהפרתה את האדמה. לערב זרע את זרעך, כי לא תדע איזה מהם יבשר.

היסוד שלמדנו כעת ראוי להתבוננות חוזרת, הלוך ושוב.

היסוד הזה צריך להימצא בקדמת המחשבות וההרהורים של כל מבקש לעשות רצון אלוהיו. בעת עלותו על יצועו ובלכתו בדרכים, יחשוב ויתבונן מה מצבו כיום ומה היה מסוגל לעשות ועדיין לא עשה. נזכור את ראובן שאם היה יודע מה מכתוב עליו הכתוב, היה מחליץ את יוסף מהבור ככל מחיר, ונזכור את אהרן שהיה יוצא בתופים ובמחולות אילו היה יודע וגו' (רו"ה ה, ו).

ואולי, אולי אתה עתיד להיכתב בספר התורה של גאולת ישראל?!

ותשובת החזקוני נפלאה כל כך; 'כלומר, אפילו חור קיים עמך ועם אהרן ועם שבעים זקנים, לא תהיו יכולים לצאת ידיכם בענין הזה'.

חור לא חי, חור נהרג. אבל כוחו מהדהד בעולם ומשמש השראה ליוצרי וסוללי הדרך. הם משתמשים בו כמטאפורה ליכולת וכוח, גם לאחר מותו ידעו הכל שהוא דמות עליונה שניתן לקחת אותה כדוגמה.

כוח התורה, הוא לא רק אותה שמועה ואותו בעל שמועה המתענגים עליו. שמועה אחת יכולה לפרנס את כל הדורות כולן, כל מה שתלמיד ותיק יכול לחדש, בכל סוגיה בתורה, חזר וניערר בכל פעם מחדש.

וכל אדם חי, כל אדם שתובע מעצמו רעננות, אמור לתהות בינו לבין עצמו, אילו הייתי במתן תורה, איזה רושם הייתי מותיר? אילו ישבתי בין חכמי הסנהדרין, אילו הייתי בדורו של הלל הזקן, מה היו לומדים ממני במשנה ובגמרא?

למה נרחיק. אילו הייתי חי לפני חמישים ומאה שנה, איך הדור היום היה נראה בגללי, מה יכולת ההשפעה שלי הייתה עושה??

זכור ימות עולם

מקשים העולם על המשנה הנודעת באבות (ה, כ), הלומד ילד למה הוא דומה, לדיו כתובה על ניר חלק וגו'. הלא את השמועה הזו מסר אלישע בן אבויה, ואיך נקבעה מימרה בשמו – וביותר שהוא עצמו סתר את הדברים בזה שהחמיץ ויצא לתרבות רעה.

תשובות שונות נאמרו. שלושה מתוכם בספר עץ החיים של רבי משה חאגיז על פרקי אבות. או שהמדובר הוא בחכם אחר, או שמשל בעלמא שאינה הלכה, אפשר להביא בשם אדם שפקר, והתשובה השלישית היא שכך נקבעה השמועה בשמו עוד קודם שפקר וכך נשאר בפי העולם.

התשובה השלישית מעוררת. ייתכן אדם שכל העולם ירנן אחריו שיצא לתרבות רעה, עשן עולה מקברו ואינו נכנס למחיצתו

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרחוקה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב

לעילוי נשמת
הגאון המופלא
הרב ציון כהן זצ"ל
ראש ישיבת פורת יוסף קטמון
במלאת שנתיים להסתלקותו
ת.נ.צ.ב.ה.

לרפואתו השלמה והמהירה
של
דור בן מנחם חי"ו
בתוך כל שאר חולי עמי ישראל

לעילוי נשמת
הרב הגאון נפתלי יונה זצ"ל
בעהמ"ח ס' מורא הורים וכבודם וש"ס
נזדכך ביסורים קשים
נסתלק בשם טוב לעולם שכולו טוב
ט"ו בשבט תשפ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ב"ק פז.

חוב תשלום על גניבות ונזקים שהזיק ילד בקטנותו

שאלה

- א. האם חייב אדם שהתבגר לשלם עבור מה שהזיק או גנב כשהיה קטן לפני גיל הבר מצוה או הבת מצוה?
ב. האם ניתן לחייב את האבא שישלם כשילדו הקטן גנב או הזיק?

תשובה

- א. מעיקר הדין, פטור אדם מלשלם מה שהזיק או גנב בהיותו קטן לפני שהגיע לגיל חוב במצוות [בן - גיל 13. ובבת - גיל 12] פטור זה קיים גם בדיני שמים, וגם לאחר שהתבגר. 1
ב. אם החפצים שגנב קיימים ברשותו לאחר שהתבגר - חייב להשיבם לבעליו, למרות שכשגנבם היה קטן, ולמרות שהגנב התייאש מהם, עוד לפני שהגנב הגיע לגיל בר מצוה.
אם החפצים שגנב היו ברשותו כשהגיע לגיל בר מצוה, אולם כעת כשרוצה להשיבם - לא מוצאם בביתו. אם חפצים אלו אבדו או נגנבו מביתו בגלל שפשע בשמירתם - חייב הגנב לשלם את שווים לנגנב או ליורשיו, למרות שגנבם כשהיה ילד קטן. 2
ג. ראוי לכל אדם שגנב או הזיק בילדותו, לשלם את הפסד הממון שגרם לניזק. ובנוסף לכך יפייסוהו על הצער שגרם לו, ואע"פ שמעיקר הדין הוא פטור מכך אפילו בדיני שמים. 3
ד. חייב האב לחנך את בנו הקטן שלא יזיק או יגנב מאחרים בכל אופן שהוא. אמנם למרות חוב החינוך שיש עליו, פטור האב גם בדיני שמים מלשלם מה שהזיק או שגנב ילדו הקטן.
אמנם ראוי ממידת חסידות לשלם לניזק מה שילדו הקטן הפסידו. ובפרט אם הילד הזיק לאחד משכניו - ששכיה כשלא משלמים לניזק את הפסדו הממוני - נגרם לבסוף מריבה בין השכנים. 4
ה. אם הילד הקטן לקח אחד מכליו של אביו שהונחו במקום נגיש לילד, ובאמצעותו הזיק לממון אחרים כגון: שזרק פטיש או כל כלי עבודה אחר מהמרפסת או מהחלון שבביתו על ממון חבירו שהיה שם - חייב אביו גם בדיני אדם על נזקי ילדו, בגלל שלא שמר על ממנו כראוי.
אולם אם הניחו במקום משומר, והילד הקטן באופן חריג שאינו מקובל גם אצלו, טיפס הפעם על כסאות או עלה על השיש במטבח וכיו"ב, ולקחו משם וזרקו לעבר ממון חבירו, והזיק לו - פטור האב

מעיקר הדין גם בדיני שמים. אולם ראוי ממידת חסידות לשלם לניזק על הפסדו. 5

מקורות

1. מבואר במשנה ב"ק (פז). שילד קטן שהזיק - פטור מלשלם על הנזקים שעשה, ואפילו לאחר שיגדל. כי על המעשים שעשה בילדותו עד שהגיע לגיל הבר מצוה - הוא נחשב כשוטה שאין בו דעת, ושוטה - פטור מלשלם על נזקיו או גנבותיו. וכך גם נפסק להלכה בשו"ע (חור"מ סי' שמט, ג) לגבי גניבת קטן. ומבואר שם בבאר הגולה (ס"ק ו) שאפילו לאחר שגדל הקטן - הוא פטור מלשלם את הגניבות והנזקים שעשה בקטנותו. ואין עליו שום חוב - ואפילו לא בדיני שמים - וכך נקטו הפוסקים להלכה. [ואע"פ שמדברי רש"י בב"ק (צח: ד"ה ואכפיה רפרם לרב אשי) משמע, שרב אשי חוב לשלם מה שהזיק בילדותו. אולם שאר המפרשים והפוסקים למעט הגהות אשר"י, נחלקו על פירושו של רש"י בגמ', והסבירו את הגמ' באופן אחר. ולכן לדינא הכרעתו של השו"ע מוסכמת, והניזק לא יוכל לומר במקרה דנן קים ליה נגד דבריהם, ולתפוס ממון ששייך לילד הקטן].

אם החפץ הגנוב היה ברשותו כשבגר

2. אמנם אם החפץ הגנוב היה ברשות הגנב לאחר גיל שלש עשרה, כעת הוא מחויב להשיבו לבעליו מדין השבת אבידה. וכמו שפסק הרמ"א (חור"מ סי' שמח, י) לגבי כל חפץ של אדם אחר שנמצא ברשותו של אדם בניגוד לרצון בעליו, ואפילו אם המוחזק בו לא היה האדם שגנבו מבית בעליו.
והנה נחלקו בגמ' בב"ק (יב:) רבה ורב יוסף, האם שומר אבידה דינו כשומר חנם או כשומר שכר, ונחלקו רבותינו הראשונים והפוסקים כיצד לפסוק כמבואר בחו"מ (סי' רסז, טז וע"ש גמ' בש"ך סי' ק"ד). לפיכך בנידון דנן כשהתבגר הגנב מעתה הוא נעשה שומר על החפץ הגנוב, והינו לפחות שומר חנם שחייב בפשיעה. ולכן אם לאחר שהתבגר הקטן - החפץ הגנוב היה עדיין ברשותו, ובגלל שלא שמרו כראוי החפץ נגנב או אבד מרשותו - חייב לשלם לבעליו עבורו, כפי שהיה שווה ביום שנגנב או אבד ממנו - כדין שומר אבידה שפשע בשמירת האבידה. וכמבואר בקצות (סי' רצא סי' ק"א) לגבי חוב שומר חנם וע"ש.
אמנם לא ניתן לחייבו לאחר שהתבגר, אם החפץ נגנב ממנו שלא באשמתו כמו שמחייבים כל גנב אחר. מאחר ואת מעשה הגניבה עשה בהיותו קטן, ועל מעשה זה - לא חל עליו איסור גניבה, כי עשהו כשהיה שוטה. כמו כן ע"י גניבתו - לא קנה הקטן את החפץ הגנוב בקניני גניבה, היות וקטן נחשב כשוטה, ובמעשה הגניבה - לא נחשב שעשה קניני גזילה בחפץ שיועילו להוציא את החפץ מרשות בעליו. וממילא במקרה כזה לא חייבתו התורה באונסים.

למה למרות שהגנב התייאש - לא קנאו הגנב כשבגר

ולענ"ד נראה להוסיף, שאפילו אם לאחר שגנב בקטנותו, התייאשו בעליו ממנו, וכעת כשבגר החפץ הגנוב נמצא ברשותו לאחר יאוש בעליו, למרות זאת עליו להחזירו לבעליו, ולא נחשב שזכה בו כשבגר לאחר יאוש בעליו. מאחר והחפץ הגיע אליו בתחילה שלא כדין ובניגוד לרצון בעליו, והוא במעשה גניבתו - גרם לבעליו להתייאש ממנו. ולכן אע"פ שהקטן לא עבר איסור גניבה בשעת הוצאת החפץ מרשות בעליו, כי מעשהו נחשב כמעשה של שוטה ולא של בר דעת, אולם בפועל הרי היתה כאן גניבה והוצאת החפץ מרשות בעליו בניגוד לרצונו, ומעשה הגניבה הזה - הוא זה שגרם אח"כ לבעליו להתייאש מהחפץ. לפיכך באופן כזה שהוא גרם ליאוש בעליו - לא זיכתה התורה לגנב את החפץ ע"י יאוש בעליו [וכעין מה שמבואר בנתיבות סי' שסא, ס"ק ב וע"ש] וכעת שבגר - עליו להשיבו לבעליו, שהרי ממון הגנב נמצא ברשותו, והוא לא זכה בו מעולם, ואפילו שנמצא כעת בחצירו - וכך גם פסק למעשה השו"ע (ח"מ סי' שמוט, ג) וע"ש.

3. כתב הרמ"א (או"ח סי' שמג) שקטן שעבר עבירות בילדותו - מן הראוי שיעשה תשובה על כך כשיגדל. ומבואר שם בט"ז (ס"ק ב), ובמשנ"ב (ס"ק ט, ובשעה"צ ס"ק יח) שצריך לשלם - לפני משורת הדין מה שהזיק בילדותו, אע"פ שמעיקר הדין הוא פטור על כך גם בדיני שמים. וממילא אם לאחר שהתבגר אינו מעוניין לשלם את הנזקים שעשה בקטנותו - אין הניזק יכול לתפוס ממנו כסף. ואפילו אם הכסף של המזיק הקטן הגיע לניזק בהיתר - יצטרך להשיבו לבעליו.

4. כתבו השו"ע והרמ"א (או"ח סי' שמג) שישנו חיוב על האב לחנך את ילדו שלא יזיק לאף אדם בכל צורה שהיא. שהרי לגנוב או להזיק הוא איסור מן התורה, ועל האב לחנך את בנו הקטן שימנע מלעשות זאת, כשם שמחויב לחנכו לקיים את שאר מצוות התורה, לפי דרגת הבנתו.

5. אם הקטן הזיק ע"י כליו של האב, אם יכל האב לשמור את כליו במקום שמור שמשם בנו לא יקח אותם, וכל שכן כשיודע שילדו הקטן רגיל לקחת את כליו ולשחק עמם, ולזורקם וכדו' - במקרים אלו חייב האב על נזקי בנו ע"י כליו, מחמת שלא שמר על ממונו כראוי שלא יזיקו עמו. והחיוב נובע, בגלל שממונו שלא נשמר כראוי הזיק.

ודומה מעשהו של הילד למבואר בגמ' בב"ק (ט:) לגבי מי שלא שמר את הדלי שלו, במקום ששכיחים תרנגולים שדרכם לקחת את הדלי ולשחק עמו, ולזורקו וכו', וכתוצאה מזריקת הדלי ע"י התרנגול נגרם נזק לממון הזולת - שחייב בעל הדלי לשלם לניזק את הפסדו, מדין ממונו שלא נשמר כראוי. מאחר ודומה הדבר לאבנו וסכינו שהניחם בראש הגג, ובאה רוח מצויה שהיא התרנגול במקרה דנן, ולקחה את הממון והזיקה עמו, שזה נחשב תולדה של - אש.

וגם בנידון דנן, הילד הקטן נחשב כמו הרוח המצויה שדרכה לקחת את ממונו ולהזיק עמו. לפיכך במקרה זה, אם הילד זרק את הפטיש או כל חפץ אחר על מכונית חונה, חלון של שכנו, או על גגון שכנו וכדומה, ונגרם להם נזק כתוצאה מכך - חייב אבי הילד לשלם על כך גם בדיני אדם, כיון שלא שמר על ממונו כראוי, ומחמת זה - ממונו הזיק ע"י בנו הקטן.

אולם אם האב הניח את כל עבודתו במקום שמור, שבאופן רגיל לא שייך שילדו הקטן יקח אותו משם, אלא שבאופן חריג טיפס הילד על כסאות, על השיש במטבח וכדו' ולקח משם את כל עבודתו והזיק עמו לממון ששייך לאנשים אחרים, במקרה זה נחשב הילד - כרוח שאינה מצויה, ומבואר בגמ' בב"ק (נה) שבאופן הזה פטור בעל הממון מההזיק, מאחר והנזק נעשה באופן שלא היה עליו להעלות בדעתו שיקרה, ובמקרה זה פטרה אותו התורה מתשלום.

חיובי הבעל על חפצים ששאלה או לוותה אשתו

שאלה

אשה נשואה שאלה משכנתה המתגוררת בבנין הסמוך, מיקסר גדול להכנת עוגות שמרים, הניחה את המיקסר בכניסה לבנין, והלכה למכולת לקנות את המצרכים להכנת העוגה. אולם כשחזרה מקנייתה, לא מצאה את המיקסר, והתברר כי אחד הישמעאלים המועסק בקרבת מקום גנב אותו.

לאשה ששאלה אין כסף משלה לשלם את הנזק. האם מחויב בעלה, שלא ידע מההשאלה, לשלם את הנזק?

תשובה

א. רבותינו הראשונים והפוסקים הכריעו, שבזמן הזה נחשבות הנשים בגדר - נושאות ונותנות בתוך ביתן ומחוצה לו, מאחר והן קונות ומתעסקות עם אנשי המסחר עבור קניית צרכי המשפחה ושאר הטיפול הנצרך לבית. ובפרט בדורות האחרונים, שנשים רבות מביאות חלק ניכר מפרנסת המשפחה. לפיכך נחשבות הנשים - כשלוחות של הבעל במעשיהן וישנה תקנת השוק שמחייבת את הבעל לשלם - כל מה שנתחייבו בו נשותיהן מחמת זה. חיוב זה קיים גם אם האשה לוותה, שכרה או שאלה כסף או חפצים לצורך זה כפי המקובל אצל רוב בני האדם. וגם אם האשה הינה עקרת בית, ואיננה משתכרת.

אולם אם האשה גנבה או הזיקה לממון הזולת - ביחס לכך ודאי שאינן נחשבות לשלוחות של בעליהן. ואפילו אם עשו זאת בשגגה, מעיקר הדין פטור הבעל מלשלם את הזיקה. אמנם ראוי שגם במקרים אלו ישלם הבעל את הנזק לפני משורת הדין, למרות שהוא פטור מכך.

ב. לאור האמור, בנידון השאלה - חייב הבעל לשלם עבור המיקסר ששאלה אשתו, כי זוהי הדרך הנהוגה בין הנשים ששואלות זו מזו חפצים לצורכי המשפחה, ואע"פ שהמיקסר נגנב בגלל שפשעה בשמירתו.

ג. כמו כן, אם לוותה האשה כסף לצורך כלכלת הבית שמתנהל באופן סביר, כמו לצורך מזון או ביגוד וכדו', בין אם ההלוואה היא עבורה או שנעשתה עבור בעלה או עבור ילדיהם. וכן אם שכרה או לוותה בגדים ותכשיטים להתנאות עימם בחתונה משפחתית בסכומים סבירים לפי מעמדם וכו' - נחשבת האשה כשליחו של בעלה, גם אם לא ידע מכך. ולכן אם נוצר חוב מחמת הדברים הללו מחויב הבעל לשלמו.

מקורות

במשנה, ובגמ' בב"ק (פז). נאמר, שאשה נשואה שחייבת כסף מסיבות שונות שאינן קשורות לבעלה, ואין לה כסף ששייך לה, פטור בעלה מלשלם את חובה. ורק אם תתגרש או תתאלמן ויהיה לה כסף ששייך לה - יוכל התובע לגבות ממנה את חובו. וכך גם פסק הרמ"א (ח"מ סי' צו, ו).

הגדרת רבותינו הראשונים את מעמד הנשים בזמן הזה

אמנם הרמ"א שם הביא דעה נוספת בשם המרדכי, שכתב בשם הריב"ם מבעלי התוספות, ובשם הראב"ן, מכיוון שהנשים בזמן הזה [כלומר עוד בזמננו, לפני כשבע מאות שנה] רגילות לשאת ולתת לצורכי הבית, ואף לוות כספים וחפצים לצורך זה, ואינן יושבות בביתן - לכן הן נחשבות כשליחות של בעליהן להתעסק בצורכי המשפחה. ומשום תקנת השוק, וכדי שיישאו וייתנו עמלן ולא יחששו שמא יתחייבו הנשים ממון ולא יוכלו לגבות אותו אח"כ מבעליהן - חייבו רבותינו הראשונים את הבעלים לפרוע את חובות נשותיהם, גם במקרים שלא ידעו מכך מראש.

לפיכך, אע"פ שהרמ"א הביא שישנם הרבה מהראשונים שחולקים על הראב"ן, אולם הש"ך שם (בס"ק ט) האריך להוכיח שכל הראשונים שהרמ"א ציין, דיברו באופן שהיה נהוג בימי חז"ל, שהנשים היו יושבות בבתיהן, והבעלים בלבד ניהלו את כל המשא ומתן והקניות, שאז אם קרה מקרה חריג שאשה התחייבה לשלם כסף באופן שלא קשור לבעלה - פטור הבעל מלשלם. משא"כ מתקופת הריב"ם, הראב"ן, הראב"ה, האור זרוע ועוד, שהחלו חלק ניכר מהנשים להיות הנושאות ונותנות מחוץ לבית עם אנשי המסחר וכו' - הנשים נעשו כשליחות של בעליהן, והוא חייב במעשיהן. והמהרש"ל בים של שלמה בב"ק פ' החובל (סימנים כט, לא) כתב שם יותר מכך - שאנן סהדי - שהן שלוחות של הבעל וכו'. למעט מקרים שהאשה הזיקה או גנבה ממון של אחרים, שבמקרים אלו ודאי שהבעל לא שלח אותה לעשות כך, וממילא לא שייך שתהיה תקנת השוק במקרים חריגים אלו. ואפילו אם האשה שוגגת, פטור הבעל מעיקר הדין מלשלם עבור נזקי האשה וגנבותיה. אולם לפנינו משורת הדין - ראוי שישלם.

לפיכך, מאחר שהמהרש"ל והש"ך שם האריכו בדבריהם להוכיח שהלכה כדברי הראב"ן וסיעתו, וכך סוברים כל הראשונים מזמננו ואילך, וכן כתב בנתיבות שם בחידושים (ס"ק יא) וז"ל: וכן עמא דבר באשה שנושאת ונותנת - לכן חייב הבעל לשלם, ואפילו אם אין עדים רק שהיא מודה. אלא שאם אין דרך הנשים להתעסק בדברים גדולים - אין במעשיה בדברים גדולים כלום וע"ש. וכמותם נקט גם בשו"ת מהר"ם אלשיך (סי' יט) שהיה בדורו של השו"ע - לכן כך הדין גם בנידון השאלה דנן.

המיוחד בדורנו

והנה היות ורבותינו הראשונים והפוסקים הכריעו לחייב את הבעל אפילו בדורנו, שהבעל היה זה שמביא את הכסף לפרנסת המשפחה, והנשים היו קונות את צורכי המשפחה מהכסף הזה. לפי"ז כ"ש בזמן הזה, שרוב הנשים שותפות בפרנסת המשפחה, ובמקרים רבים הן המפרנסות העיקריות, והן אלו שקונות את רוב צורכי המשפחה כמו ביגוד, מזון, ושאר צורכי הבית, שדינם כנושאות ונותנות גם

בדברים גדולים שכרוכים בהוצאות גדולות. וגם במקרים אלו כתב שם היש"ש (סי' כט) ובנתיבות, שהן נחשבות לשליחות של בעליהן, וממילא שייך גם כאן תקנת השוק, וכפי שכתב שם הש"ך, וע"ש גם בביאור הגר"א (ס"ק לב).

לאור האמור, הוסיף שם ביש"ש (סי' לא) בשם הראב"ן, שאפילו אם האשה שאלה או שכרה בגד נאה או תכשיט לפי מעמדה, כדי להתקשט בו בשמחה משפחתית, מכיוון שוודאי שבעלה רוצה שתיראה מכובדת כפי מעמדם, לכן אם הם נגנבו או אבדו ואפילו באונס - קיימת תקנת השוק שמחייבת את הבעל לשלם עבורם. שאם לא כן - לא ירצו אנשים ונשים להשאל או להלוות לנשים דברים כאלו.

מסרים ורעיונות על פרשת השבוע

טוב להודות לה'

"ויאמר יתרו: ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה" וכו' (יח, י)
כתוב בגמ' בסנהדרין (צא). אמר רב פפייס: גנאי היה למשה, ולששים רבוא שלא אמרו "ברוך ה'", עד שבא יתרו ואמר "ברוך ה'".

למה מעלת אמירת שירה, פחותה מאמירת תודה?

הקשה הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצ"ל בספרו קול רם (פ' יתרו, סי' ט) מה החסרון בזה שלא אמרו ברוך ה', הרי הם אמרו שירה - "אז ישיר" וכו', שיש בה יותר תשבחות לה' מאשר באמירת ברוך ה'? ונוסיף עוד על קושייתו. שהרי מבואר בילקוט שמעוני (פ' בשלח, סי' רמב) שכשאמרו בני ישראל את השירה - שרתה עליהם רוח הקודש. נמצא שכולם הגיעו לדרגות רוחניות גבוהות שמחמתן אמרו שירה, ויתרו ודאי לא זכה להן. וא"כ לכאורה יש בשבח שאמרו ישראל דברים נשגבים יותר ממה שיתרו אמר. וא"כ מהי מהות הטענה כלפס?

עוד כתוב בגמ' בסנהדרין (צד). שחזקיהו מלך יהודה היה ראוי להיות מלך המשיח. אלא שלא זכה לכך - בגלל שלא אמר שירה לאחר שנעשו לו הניסים הגדולים שהם: א - הבריא מחוליו האנוש שהיה אמור למות ממנו, ונוספו לחייו עוד חמש עשרה שנה. ב - מפלת סנחריב וכל צבאו שמתו בלילה אחד כשהגיעו כבר לשערי ירושלים. כמבואר שם ברש"י (ד"ה כל הניסים וכו'). ושם לא כתוב שהיתה עליו טענה למה לא אמר ברוך ה'. משמע שאמירת שירה לה' נחשבת מעלה גדולה מאמירת ברוך ה'. ולפי"ז מתעצמת הקושיה, מה היה גנאי לבני ישראל שלמרות שאמרו שירה שמעלתה עליונה, נתבעו למה לא אמרו גם ברוך ה'?

חשיבות אמירת תודה לה'

ותירץ הגרמ"פ זצ"ל, ונבאר בס"ד את דבריו באריכות, עם תובנות מעשיות הקשורות גם לחיינו. ודאי שאמירת שירה לה' היא מעלה גדולה ביותר, וצריך לזכות לרוח הקודש לנסחה כראוי. אמנם רב פפייס לימד אותנו, שישנו חיוב ראשוני לומר - תודה והודיה לקב"ה על כל דבר שאנו מקבלים ממנו, ואפילו על דברים שנראים

לנו כקטנים ופעוטי ערך. וחייב זה קיים על כל אדם כולל - הגדולים ביותר שהיו בעם ישראל כמו: משה, ואהרן. וכל שכן שקיים לאנשים בדורינו.

נמצאנו למדים, שכולנו, האנשים והנשים מישראל, צריכים להודות לה' מיד לאחר קבלתנו סיוע ועזרה ממנו ית'. ואפילו על דברים שנראים פעוטי ערך, או שמוכן לנו מאליו שמגיעים לנו כי כך הוא טבעו של עולם כמו: שאנשים הינם בריאים, ויש להם משפחה, ופרנסה, וכל שאר טובות העולם הזה. שהבנה זאת - בטעות יסודה, כי שום דבר לא מגיע לנו, והכל מתנת חנם מהקב"ה. לפיכך על כל דבר ודבר טוב שיש לאדם ולמשפחתו - עליו להודות לקב"ה בתמידות שזיכהו לכך, וכל שכן כשזוכה לישועה גדולה שחייב להודות לבורא ית"ש.

צורת ההודיה התמידית לה'

והנה כדי להודות לקב"ה - לא צריך רוח הקודש או שום מדרגה רוחנית מיוחדת. אלא כל אדם בכל מצב שנמצא, ובכל שפה שמדבר בה, ובמילים הפשוטות ביותר, יכול להודות לקב"ה על הדברים הטובים שיש לו. אמנם רצוי להוסיף לדברים אלו - לפחות עוד מזמור אחד מתהילים שמהותו גם כן אמירת תודה כמו מזמורים: ק, קיא, קנ, וכדומה.

ולימדנו דוד המלך במזמור קמ"ז שבתהילים, "ענו לה' - בתודה, [ורק אח"כ] זמרו לאלוקינו - בכינור". שדבר ראשון - צריך האדם להודות לקב"ה על כל ברכה שקיבל ממנו - ורק לאחר מכן אומר לו שירה, למרות שמעלת השירה - גדולה מאמירת תודה.

כמו כן כתוב במדרש רבה ויקרא (י, 2) וז"ל: לעתיד לבוא, כל הקרבנות בטלים - אבל קרבן תודה לא בטל. כל התפילות בטלים - אבל ההודיה לא בטלה. וכפי שנאמר בתהילים (נ, 1) "עלי אלוקים נדרך אשלם - תודות לך". ודרשו חז"ל, תודה לא כתוב כאן - אלא תודות כלומר: הודאות, וקרבן ע"כ.

ולכן תיקנו לנו לומר בבוקר מיד כשאדם מתעורר משנתו "מודה אני לפניך" וכו', עוד לפני שנטלנו את הידים מטומאתם. כי ההודיה לה' היא - היסוד הראשוני של האמונה בו, וזאת היא ההתנהגות הראויה כדי שנוכל להקרא בשם "אדם". ורק לאחר מכן עלינו לקיים את שאר החיובים.

הדברים שזוכים להם באמירת תודה לה' תדיר

לאור האמור, אדם שמרגיל את עצמו להודות לקב"ה באופן תמידי, ואפילו בכל יום, על הטובות ואפילו על חלקן שנעשו לו ולבני משפחתו בעבר ובהווה כגון: על חייו, בריאותו, פרנסתו, תנאי מגוריו. וכן על שאר הצלחותיו שהיו לו לאחרונה ברוחניות, ובגשמיות, ואפילו בדברים שנראים לנו כפעוטי ערך, זוכה בכך לכמה דברים:

א. חיזוק אמונתו בקב"ה שהכל ממנו, וברור לו ששום דבר שקיבל אינו מובן מאליו שיקבלו. ובפרט שידוע שישנם אנשים אחרים שלא זכו לדברים אלו או לחלק מהם. כמו כן המודה בתמידות לקב"ה,

זוכה להרגיש באופן תמידי את הקשר שלו עם הבורא ית"ש, שיכול לדבר עמו ללא כל הגבלה ומחסום, בכל שפה ולשון שרגיל בה, על כל מה שקורה עמו, ומה שנצרך לו. ומרגיש שהוא חי במוחש את האמונה בה', ושהכל מאיתו יתברך שמו.

ב. בכך הוא מראה לקב"ה, שאינו כפוי טובה שחושב שהכל מגיע לו, וכך טבעו של עולם. אלא מבין בדעתו שכל מה שיש לו - זה מתנה מיוחדת מהקב"ה עבורו, ועבור משפחתו. וממילא לאחר שהודה לקב"ה על רבים מהטובות שנעשו לו, כעת הוא יכול לבקש ממנו להיוושע בדברים נוספים שזקוק להם. ובאופן הזה יש למודה סיכויים רבים יותר שתפילתו ובקשתו תענה בחיוב ושההנהגה עמו תהיה מעתה יותר בחסד וברחמים, מאחר והקב"ה רואה, שהוא יודע להודות ולשבח על מה שקיבל ממנו, ואיננו כפוי טובה.

הנהגת החפץ חיים זצ"ל בהודיה לקב"ה

והנה מפורסם בשם תלמידי החפץ חיים זצ"ל, שזאת גם היתה הנהגתו. שאפילו כשהלך בביתו מחדר אחד לשני, היה מתפלל לקב"ה בקצרה שיצליח בדרכו. ולאחר שחזר למקומו הראשון - הודה לקב"ה ששמע תפילתו והחזירו למקומו הראשון בריא ושלם. וכל שכן שכך נהג בכל פעם כשיצא מביתו למקום מרוחק. וכך גם נהג, מידי ערב כשעלה לעליית הגג שבביתו, שתחילה הודה בפירוט לקב"ה על הדברים הטובים שנעשו לו, ורק לאחר מכן ביקש בקשות חדשות. וכשנעתרה בקשתו - מיד הודה לקב"ה במילים פשוטות על ישועתו.

הנהגת החזון איש זצ"ל בהודיה לקב"ה

וכך גם מספרים שהחזון איש זצ"ל נהג בעצמו, וכך גם הורה לעשות, לכל מי שביקש ממנו דרך יעילה לחיזוק באמונה בה' או הדרכה על האופן הראוי להתפלל לבקשה לישועה. שהורה, שלפני כל פעולה ואפילו הפשוטה ביותר שאדם עושה כמו: לדפוק עם פטיש מסמר בקיר, שתחילה יתפלל לקב"ה שיצליח בידו לעשות זאת. ולאחר הצלחתו - להודות לקב"ה שנעתר לבקשתו וסייע בידו. ולאחר מכן להמשיך ולהתפלל לקב"ה שיעזרו בדברים נוספים. והנהוג כך יזכה - לחיות בתמידות את הקב"ה, ותתחזק אמונתו בו. וכן ע"י שיראו שאיננו כפוי טובה אפילו על ההצלחות הקטנות, יש לו סיכוי טוב יותר להיוושע גם בשאר בקשותיו. וכך גם מקובל אצל גדולי הדור להורות, שראוי לאדם שירשום מידי יום בפנקס מיוחד על הדברים הפשוטים שהצליח בהם, ולהודות לקב"ה על כך בסוף היום, ולאחר מכן יבקש ממנו להיוושע בדברים נוספים, ורבים מעידים - שכשהתמידו בכך - לאחר זמן לא רב ראו ישועות.

סגולת הקבלה לאמירת "נשמת" אם יושע

כמו כן נסיף, שידועה סגולתו של הרבי ר' העשל זצ"ל [רבו של הש"ך] שכשאדם זקוק לישועה, שיאמר בפיו, שמקבל עליו שלאחר שיוושע יאמר תפילת "נשמת כל חי" עד הברכה שבישתבח, וישנם מוסיפים שיאמרו זאת ביחד עם מנין אנשים. וידוע שגדולי ישראל וביניהם בעל הקהילות יעקב זצ"ל הורו לנהוג כך, וגם על דבר זה רבים מעידים שזכו לראות ישועות כשעשו זאת.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מעדיני ההיזק

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

יבואר שבכל
הפרשיות
מרומז
ההכרה של
יצ"מ

בעמדנו בפרשת יתרו, ומתבוננים בגאולת מצרים שתחילתה ע"י י' מכות, שמטרתם שידעו ישראל כי אני ה', כמבואר בפ' בא (י' ב') שמכות מצרים זה קשור לידיעת עם ישראל כי אני ה' המוציא אתכם מארץ מצרים, וידוע דברי הכלי יקר, בפרשת בשלח (פי"ד פט"ז) על הפסוק "ואתה הרם את מטך ונסה את ירך על הים", וכי הכלי יקר בטעם דבקריעת ים סוף עיוה הקב"ה להסיר את המטה, ותו"ד שבכל המכות היו באצבע אלוקים, והמטה היה דומה לאצבע, אבל בים סוף היה ע"י היר שנאמר "וירא ישראל את היר הגדולה", לכן בקריעת ים סוף משה עשה את הקריעה ע"י ידו ולא ע"י המטה, ואפשר להוסיף על דבריו ע"פ דברי הרמב"ן בפרשת וארא (פי"ה פט"ז) על מכת הכנים שהחרטומים אמרו אצבע אלוקים הוא, וכונתם היתה להמעיט את המכה כמו שכתוב לא ידו נגעו בנו מקרה הוא, דהיינו שאצל ישראל מרגישים בכל פרט ופרט הן לטובה והן להיפך שהקב"ה מדבר אתם, ולכן לישראל מספיק אצבע להכיר את ידיעת ה', אבל פרעה צריך להגיע ליד, ובזה מדויק היטב מה שבי' המטרת יציאת מצרים הוא שעם ישראל יכיר ש"אני ה' אלוקכם", וגם ש"מצרים ידעו כי אני ה'" כמו שבי' (פרק ז' פס' ה'), אבל אצל עם ישראל כתוב בתחילת פרשת בא שביציאת מצרים שהוא ט"ו ניסן כבר היה להם הכרה שאני ה' אבל מצרים הכרתם היה רק בקריעת ים סוף, ולפי הכלי יקר והרמב"ן מדויק היטב שאצל עם ישראל מספיק 'מטה' שהוא בחינת אצבע להכיר שהכל מאתו יתברך, אבל אצל מצרים כתוב בנסותי את ידי על מצרים, וכיון שהמצרים לא הרגישו את היר של הקב"ה עדיין אמרו מקרה, אבל בקריעת ים סוף שהיה שם יד ה' גם המצרים הכירו כי יד ה' הוא לכן כי שם "וידעו מצרים", ובדואי שגם פרשת בא בר"ת זה בריאת אמונה, וכן בריאת אצבע שהוא המטה. וידוע דגם בהגדה של פסח רבי יוסי הגלילי אומר שבמצרים זה מכת אצבע וביום זה יד', ומזה גם רואים את יסודו של הכלי יקר שבמצרים זה בחינת אצבע, וביום זה בחינת יד, ובזה מובן היטב סוגיית הגמ' בסוף תענית "אמר ר' אלעזר עתיד הקב"ה לעשות מהול לצדיקים והוא יושב ביניהם, וכל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר הנה אלוקינו זה" וכו', ובדואי שגם בזמן שאומרים "מכות בהגדה של פסח שנותנים את האצבע בכוס ושופכים" י' סיפות לחוץ, לרמז שכל ההכרה של ישראל באמונה, שרואים אצבע אלוקים, אבל המצרים אומרים לא ידו נגעה בנו, ומקרה הוא, ולכן היו זקוקים ליד של קריעת ים סוף, ובזה מתורץ הקו הגדולה שמקשים המפרשים שתחילת פרשת בשלח פותח ב"ויהי בשלח פרעה את העם", והרי כבר היה ההכרה שה' הוציא אותנו, אבל לפי הנ"ל מבואר היטב שמטרת יצי"מ הוא גם לפרעה ואצל פרעה לא היה ההכרה רק בקריעת ים סוף, אז לפי הבנתו שהוא המוציא כמו שכתוב "קומו צאו מתוך עמי" כתוב "ויהי בשלח פרעה" (ובפשטות זה כתוב באזה"ה הק' עיי"ש). ולפי הנ"ל מובן היטב דעת החת"ס רפליג על המג"א שסובר המג"א שמקיימים מצוות זכירת יציאת מצרים ע"י שירת הים, והחת"ס פליג עליו והסכים עמו רע"א. ובהבנת סברת החת"ס נ"ל ע"פ הנ"ל שכיון שמטרת יציאת מצרים בעם ישראל שיכירו בכוח של אצבע אלוקים, ואילו יאמרו שירת הים אז ההכרה תבוא רק ע"י יד ה' ויהיה חסר בהכרה של אצבע אלוקים ומש"ה לא יוצאים ידי חובה בשירת הים על זכירת יציאת מצרים אע"פ שיש בכלל מאתיים מנה מ"מ ישראל צריכים להכיר את הקב"ה גם באצבע.

מבואר שעם ישראל ג' שבועות אחרי קריעת ים סוף שהגיעו להכרה שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יהזקאל בן בוזי, ואחרי אכילת ס"א סעודות שנשאר להם ממצרים, לפני שהתחיל רעבון כלל, מגיעים למשה רבנו ומכחישים את האמונה שראו בחוש כי אני ה' אלוקיכם, כמבואר בפסוקים (פט"ז פ"ג) ואמרו "מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים", ובסוף אמרו "כי הוצאתם אותנו ממצרים" וכו', וצ"ע מכמה דברים איך עם שלם שראה את כל מציאות האמונה של יצי"מ ביום אחד שאין להם ידיעה על מזונם על העתיד מכחישים הכל, ויותר קשה לשיטתם שסברו שייציאת מצרים היה ע"י משה ואהרן קשה הרי אם משה ואהרן הוציאו אותם והם עשו כ"כ הרבה ניסים ונפלאות בודאי שיכולים להמציא להם גם לחם ובשר, וידוע שאח"כ נתחדש פרשת המן, וגם תלונתם על הלחם לא נחשב כתלונה שאינה צורקת כמו שבי' רש"י (בפרק ט"ז פס' י') שהקב"ה נתן להם את המן בכבוד כמו שבי' שבבוקר תראו את כבוד אור פניו שיורידוהו

יבואר קצת
בפרשת המן

יבואר
דברי
הזוהר
בגודל
הכרת ה'
ע"י אומות
העולם

יבואר
דברי רבנו
הגר"א
בשינוי
התפילות
של שבת

לכם דרך חיבה בבקר שישי שעות להכינו, ושישי טל מלמעלה וטל מלמטה כמונת בקופסה, ומזה רואים כמה צריך האדם להכיר שכל פרנסתו משמים ואפי' שהשבו שמשו ואחרון הוציאו אותם עם כל המופתים והאותות אבל בפרנסה גם בני יודעים שרק הקב"ה הוא מפרנס כמו שאמר דוד המלך פותח את ידיו וכו' וכן בברכת המזון שאומרים כי אם לידך המלאה הפתוחה, וכמה רואים מה שבי' הספד"ק בגודל אמירת פרשת המן שעי' אדם מכיר ויודע שאין בשר ודם יכול לזון אותו, אלא רק הקב"ה בכבודו ובעצמו ולכן עם ישראל היה זקוק לפרשת המן כדי להכיר שעי' אמונה זוכים לשפע של פרנסה, וכמה צריך להעמיק ולכוון בברכת המזון להכיר את כל הנ"ל, וכמה חיזק מרן הגר"א שך זצוק"ל בגודל הענין לברך מתוך הכתב כידוע, וגם חיזק בענין טל וידעו מצרים כי אני ה', שכל ידיעתם היה כמה רגעים בין קריעת ים סוף עד שנאבדו שם ואז הכירו וזה היה מספיק, ומזה רואים שאפי' אם אדם רגע אחד בחייו צועק אני ה' אלוקיכם כבר מספיק הכל, וידוע שמרן הח"ח בזקנתו נסע לזילנא בשארית כוחותיו, על אף זקנתו המופלגת ואמר שבשביל לחזק אפי' יהודי א' באמונה שזה לדרת לעולם, ובדאי שר"ת של פרשת בשלח מרמז בריאה של לחם, ושזה בא אחרי פרשת בא שמרמז על בריאת אמונה. וידוע דברי מהר"ל בספר גור אריה שהוכיח שהמן ירד ביום הראשון בשבת כמו שבריות העולם התחיל ביום ראשון. ומזה רואים כנ"ל שהיה כאן בריאה חדשה של בריאת לחם.

ובדאי שפותחים בפרשת יתרו איך שאמר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים ועי' נתגיר וזכה שפרשת י' הדברות זה על שמו, ידוע דברי הזוהר שבי' שמטרת יצי' קבלת התורה זה קשור גם שנים ישראל יכירו באמונה וגם אומות העולם וכיון שיתרו שמע קריעת ים סוף וכו' ועי' נכנע ושבד את כל העי' שבעולם על ידו גם הכומרים שהיו תחתיו הכירו בזה, וביטלו את העי', אז אפשר לקבל את התורה כידוע, ואפי' שהקב"ה הלך אצל כל שרי אוה"ע והזעזע להם את התורה ולא קיבלו, מ"מ הכנעתם שהיה עי' דיבורו של יתרו זה גרם לקבלת התורה. ובדאי שפותחים את י' הדברות שהדיבור הראשון הוא אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבינים שכל מטרת יצי' היה כדי להגיע ליום הגדול של קבלת התורה שאומרים אנכי ה' אלוקיך, ובדאי שהיזב דאורייתא פעמיים בכל יום לומר שמע ישראל שכל הפרשה הנ"ל נמצאת בראתתן והדברים מבוארים בחובת הלבבות ועוד ספרים, ובדאי שכל הפרשה של שמע ישראל זה נתגלה בעולם אחרי חטא העגל, ואחרי שמשו רבנו היה בהר סיני עוד שמונים יום, וירד עם הלוחות השניות שבי' שם גם י' הדברות, ואז משה מגלה את הקבלת עול מלכות שמים של שמע ישראל, שאומרים אחיך ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ובדאי שצריך לחזור על דברי המשך חכמה שם בפרשת ואתחנן שכתב שהכוח של נעשה לנשמע ירד בזמן חטא העגל וכל פרשת ואתחנן קשור לשמיעה ואח"כ עשיה שמצד אחד זה נחיתות דרגא, אבל מצד שני מבואר ברשי' בראת הברכה על הפס' ולכל היר החזקה שזה שבידת הלוחות, וידוע הגמ' שמאז שנשברו הלוחות עם ישראל קיבל את המתנה של תורה שבעי"פ, שזה קשור לעמל ויגיעת התורה שעיקרו נעשה בגלות בבל ששם נתחבר תלמוד בבלי, וכל אדם בבוקר בתפילת אהבה רבה מתחנן להקב"ה לשמוע וכו' וזה מראה לאדם שגם שנמצאים בנסיגות של נפילה יש את יוה"כ שנתגלה אחרי חטא העגל ושם צועקים עם ישראל בסוף היום שמע ישראל, וביום הברית, וביום המוות, ואומרים שמע ישראל וברוך שם וכו'. וידוע דברי הכלי יקר בסוף פרשת בשלח על הפס' והיו ידיו אמונה במלחמת עמלק שבי' שאפי' שתחילת מלחמת עמלק היה בזמן זריחת השמש של ישראל מ"מ כוחו של ידיו אמונה של משה מלווה את עם ישראל גם בימי מרדכי ואסתר שהם היו בתקופת חשך, ואז האמונה של משה רבנו מחזקת את כוח התפילה לנצח ואז זכו לקבלת התורה ברצון מתוך שמחת הנס וזוה רואים שכל נפילה שיש לאדם אם הוא קם אח"כ הוא זוכה להרבה דברים שלא היה קודם וזה הרוגמא של קבלת התורה בשבועות שהיה בגדר כפה עליהם הר כגיגית, והתכלית ללמוד תורה בפורים מתוך שמחה נתחדש ששם נהנו מסעודתו של הרשע והשתחוו לעלם ומ"מ זכו עי' שקם ותעניתם שזה מדרכי התשובה להגיע לתורה מתוך שמחה שזה התכלית כמו שבי' ברמב"ם סוף הל' לולב.

אנו עומדים בפרשת יתרו שבו קורין את פרשת עשרת הדברות שמתקיימת תכליתו של יציאת מצרים, ובדאי שבימים ההם נתקדשו בקדושה עליונה עד שהגיעו למדרגות של מלאכי השרת, ואעתיק מה שבי' בפרקי דר"א בגודל מדרגתם שהגיעו בימים ההם, בפי' מ"ה, בתו"ד של ר' אלעזר בן ערך: "ס' ריבוא של מלאכי השרת ירדו עם הקב"ה ביום קבלת התורה ועשרות ועיטרו את ישראל בכתר שם המפורש, ולפני חטא העגל היו כמלאכי השרת, ולא משל בהם מלאך המוות, דהיינו רפסקה מיתה מן העולם, ולא יצאו לנביתן, כיון שעשו אותו מעשה אמר הקב"ה אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כלכם, ועכשיו אכן כאדם תמותו", ומזה רואים שעד חטא העגל עם ישראל נתקדש בקדושה עליונה שאבדו את כל הומיותם, אבל עכשיו בעוה"ר שיאנו נמצאים אחרי חטא העגל יש לנו ג' תפילות בשבת שבכל תפילה מתפללים בנוסח אחר, ואינו כתפילות של יו"ט שכל התפילות נוסח אחד שאומרים אתה בחרתנו ג' פעמים, ובימים נוראים ג' כמתפללים ובכך תן פחדך, אבל בשבת בערב אומרים "אתה קדשת", שזה קשור לשבת בראשית, שבו כל ההשפעות היו מהקב"ה, ובשחרית זה כנגד שבת מתן תורה, שבו אומרים "שמה משה במתנת חלקו", ובמנחה שזה ידועא דרעיון, אומרים "אתה אחד ושמוך אחד" שזה קשור לשבת של לעתיד לבוא, ובו אנו משתמשים עם קבלת עול מלכות שמים שאומרים שמע ישראל וכו' ובפסוק זה עם ישראל נתגלה לו אחרי חטא העגל בפרשת ואתחנן שמשו ירד בפעם השלישית, עם לוחות השניות, וזה גם בזמן הגלות, אנו בוקר וערב בזמן שאדם הולך לישון ובבית וביציאת נשמה, מתייחדים עם יהודי השם שהוא שמע ישראל. ושמעתי משל נפלא על הענין הנ"ל באחד שהיפוש לבתו בתור ת"ה שקרן ומתמיד ונכנס לביהמ"ד בעיצומו של ליל שבועות וראה איך שהבימ"ד מלא וגדוש וכל הישיבה שוקדת על התורה וכו', ובדאי שהמבטן אינו בליל שבועות אלא בימים שאחרי זה שנכנסים לימי החול ואז המבטן האמיתי בפנימיות של כל או"א וד"ל ואכמ"ל.

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

"היתכן כי בית קדוש כזה ישאר שומם ויפסק ממנו מעיין הקדושה"

המשכן כמשפטו, וכי יש משפט לעצם, אלא קרש שזכה להנתן בצפון ינתן בצפון בדרום ינתן בדרום. הרי אנו רואים שבתוך הקדושה עצמה יש חילוק בין צפון לדרום במדרגות קדושתם, שוב אין לשלול אותו הזכות מהקדש שזכה להיות בצפון ולהורידו ממדרגתו להעמידו בדרום, אף שבאמת גם דרום בכלל הקדושה, אלא מפני שיש קצת מיעוט במדרגת הקדושה אין להוריד מקדש זה אף מקצת מדרגה ועיין בחולין (דף צא) עלי יניח צדיק.

ומעתה בנוגע לשאלתך, בתי כנסיות ובתי מדרשות הם בכלל מקדש מעט, וכדאמרינן שם במגילה על הפסוק 'ואחי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם', אמר רב שמואל ב"ר יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, וכן על הפסוק 'יה' מעון אתה היית לנו', אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות וא"כ כשנזכר לראות בשו"ה שבות עמו ושבנו בנים לגבולם ואנחנו פה נברך בשמחה ברוך מצבי גבול אלמנה, ואלה בתי כנסיות ובתי מדרשות שלא פסק מהם קול תורה ותפלה, ונהרות דמעות נשפכו שמה כמים לאבינו שבשמים. ובזאת יש כמה בתי מדרשות ששרתה שם השכינה מרוב קדושה שהיתה שם מאלה שהמיתו עצמם באהלה של תורה והקריבו את חייהם על מזבח אהבת התורה וקיום מצותיה, היתכן כי בית קדוש כזה ישאר שומם ויפסק ממנו מעיין הקדושה שהיה נובע בתוכו בכל יום?! הלא אבן מקיר תזעק על העדר הקדושה. ולכן בורא כל עולמים המשפיע אך טוב וחסד לכל היצורים אינו רוצה להפסיק את טובתו ומביא אותם ג"כ לא"י. כדי שלא יקופח זכותם שכבר זכו להיות משמשי קדושה. ובקיצור, מה שמביאים אותם זה לא לטובתנו מפני חוסר בתי כנסיות, אלא לטובת הבתי כנסיות עצמן שלא יהיו עשוקים ומרוחקים מהקדושה שכבר זכו להיות מרכבה להקדושה, אשר זה כל שפע חיותם וקיומם בעולם. עכ"ל.

חזינן מכל הנ"ל כמה קדושה יש לביהמ"ד כששומרים על קדושתו כראוי, ושנוכח בס"ד לקדש כראוי את בתי הכנסיות בתי המדרשות.

בירורי הלכה

גזרו חז"ל דביהמ"ד הקבוע לא יועיל תנאי בישובן שישתמשו בה תשמישי חול, דא"כ אין שם ביהמ"ד עליו כלל אלא בית בעלמא. הרי דס"ל דאיכא חיוב כפיה מדינא דועשו לי מקדש. אמנם באג"מ (א"ח ח"ב סי' מ') בעניין חיוב מצות בניין ביהמ"ד כתב להקשות ע"ד הביהמ"ד הנ"ל דאין ראייה לחיוב בניית ביהמ"ד ממה דכופין לבנות ביהמ"ד, דהא דכופין זהו משום חיוב בני העיר זל"ז ולא מצד חיוב ביהמ"ד.

ג) כפייית בני העיר לבנות ביהמ"ד נוסף כשביהמ"ד הקיים צר מהכיל בערך השולחן ריש סי' ק"נ כתב דאין יכולים לכופ כיון דיכולים לטעון שאפשר להם בצפיפות. ולכאורה זהו דווקא באפשר להצטופף בביהמ"ד או בגוונא דאיכא בתי כנסיות נוספים בעיר דאיכא מקום להתפלל לכל בני העיר, אבל כשאין מקום לא שייך לטעון כך, וכ"כ בפתחי תשובה חו"מ קס"ב סק"ה מצמח צדק בעניין הוספת ספסלים בביהמ"ד למתפללים חדשים והבעלי בתים מעכבים בטענה דמורבה עליהם את הדרך, וכתב דאין להשיגו בטענותיהם דהא בלא"ה יכולים לכופ לבנות עוד ביהמ"ד כיון שביהמ"ד הקיים אינו מכיל את כל המתפללים מכ"ש שאינם יכולים לעכב להוסיף ספסלים, והא דמבואר ברמ"א שם דיכולים הבע"ב למחות ה"מ כשאפשר להם לשכור מקומות ואפי' ביוקר.

וכן מבואר בביהמ"ד ר"ס ק"נ דכשאין בביהמ"ד מקום לציבור ללמוד כגון שביהמ"ד דחוק כופין זא"ל לבנות ביהמ"ד דהרי כופין לקנות ספרים ללמוד ומה תועלת בספרים ללא מקום לימוד, וכתב להוכיח כן מתשובת הרא"ש דמוכרים ספרים ללימוד תורה דמה תועלת בספרים ללא לימוד וה"ה להכא דמה תועלת בספרים כשאין מקום ללמוד, ועוד שהרי כופין לבנות ביהמ"ד לתפילה כ"ש ביהמ"ד המיוחד לתורה שחיובו יותר גדול. מבואר דכשליכא מקום כופין לבנות עוד בהמ"ד וביהמ"ד.

וכיון דבנין ביהמ"ד הוא מחיובי העיר נלמד דגם כשבני העיר הסתפקו בביהמ"ד אחד ואח"כ נתווספו דיורים חדשים, דחיוב ביהמ"ד נוסף נופל על כל בני העיר ככל שאר חיובי העיר דהרי כולם נהנים זה מזה. ובאג"מ (חו"מ ח"א סי' ט"ז) בעניין בנין ביהמ"ד בעיר יושנם מיעוט המתפללים בישיבה הנמצאת שם, כתב, דאין לכופם להשתתף בהוצאות ביהמ"ד, אבל אם אחר שיבנה ביהמ"ד הם יתפללו שם איגלאי מילתא דביהמ"ד ושייך לחייבם מצד חיובי בני העיר, ע"ש. [ואה"נ אם לא היו חפצים בביהמ"ד היה שייך לכופם (מלבד כפיה על המצוות) כמבואר ברמ"א חו"מ קס"ג סס"ג ובסמ"ע סק"ל ממהר"ם מיינץ דחיובי העיר הנצרכים נופלים גם על המיעוט שאינם זקוקים, ושאינו הכא דאיכא ביהמ"ד להתפלל בישיבה]. (הדברים נכתבו ע"י י. ס. כולל חז"ר)

דברי חיזוק בעניין שמירת קדושת בית הכנסת מאת הגאון רבי צבי פסח פראנק זצוק"ל (שו"ת הר צבי אור"ח סימן פ"ד) וז"ל:

ע"יד ששאלתני לתת לו ביאור על מאמר חז"ל במגילה (כט, א) עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבהו"ל שיקבעו בא"י, האם א"א לבנות בא"י בתי כנסיות ובתי מדרשות עד שנצטרך להביאם מחו"ל?

הנה כדי לקרב הבנת המאמר צריך להעתיק את המאמר בשלמותו וזה יפ"ץ אורה על פני דבריהם הקדושים, כי לא ח"ו מצד חסרון בתי כנסיות ובתי מדרשות יביאו אותם מחו"ל לארץ. וז"ל הגמ' במגילה (כט, א): תניא ר"א הקפר אומר עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בא"י שנאמר 'כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא' והלא דברים ק"ו ומה תבור וכרמל שלא באו אלא ללמוד תורה לפי שעה נקבעו בא"י, בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין בהם ומרביצין בהם את התורה כולה עאכ"ו עכ"ל הגמרא.

וכאשר נשים לב לק"ו זה שדרשו, הרי מיד מבואר שאין הטעם מפני חסרון בבהמ"ד, דאין זה נלמד מכח ק"ו, ואין במשמעותו ק"ו שיכריח לנו ידיעה זו שיהיה חסרון בביהמ"ד אלא ודאי הענין כפשוטו, וע"ד שמצינו בכמה מקומות, שהקפידה תורה שלא לשלול שום זכות משום גברא שבעולם, לא מיבעי מהאדם המדבר שיש לו נשמה שכלית, אלא אפילו מן הדומם ג"כ, מפני שכל דבר שנעשה בו מצות התורה, רוח קדושה חופפת על הדבר הזה ויש לו חיות באיזה סוג שהוא, ואף שענין זה נעלם מעינינו, עיני בשר, אבל הדבר ברור שכל הבריאה אף הצומח והדומם מתענגים ויונקים שפע חיות מנצוצי הקדושה השורה עליהם, וזה דבר ידוע ג"כ, שהמעשים רעים ועונות ופשעים מביאים הרס וחורבן בכל הבריאה, ולהיפוך, מדה טובה מרובה, המעשים הטובים משפיעים שפע של חיים ואורה בכל הבריאה, וכמו שאמר המסילת ישרים כי עילוי גדול הוא לבריות כולם בהיותם משמשי האדם השלם.

והרי מצינו שדרשו חז"ל (ירושלמי שבת פ"ב ה"ג) על הפסוק 'והקמת את

בעניין מצות וחיוב בנין בית הכנסת (חלק א')

א) אי מצות בנין בית הכנסת הויא דאורייתא או דרבנן

נחלקו בראשונים ובאחרונים אי קדושת בית הכנסת הויא דאורייתא או דרבנן, דבר זה נפק"מ ג"כ ל-ג' מצוות דאורייתא א. מורא מקדש ב. חיוב בנין ביהמ"ד ג. איסור נתיצת אבני ביהמ"ד דאי קאי נמי אביהמ"ד, וכן נפק"מ לכל עניין ספיקא בדאורייתא קיימ"ל דאזלינן לחומרא.

היראים (שכ"ד) והסמ"ג (עשה קס"ד) והסמ"ק (מצוה ו') נקטו דקדושת ביהמ"ד הויא דאורייתא דמצות ומקדשי חיראו קאי נמי אביהמ"ד, דדרשה דתורת כהנים והשימותי את מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות זהו דרשה גמורה, וכן מהא דא"ר יצחק במגילה (כט) ואחי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות שבבבל משמע דביהמ"ד קרי מקדש. וכדבריהם פסק החיי אדם (כלל י"ז סעי' ו') והשדה חמד (מערכה ב' מ"ב-מ"ג, ע"ש) שהארץ להוכיח כן) ועוד אחרונים, וכן החפץ חיים בפתחה (עשין ז') כתב דהמדבר לשה"ר בביהמ"ד עובר נמי במצ"ע דמקדשי חיראו, ובבאר מ"ח ציין ליראים ולסמ"ג ולסמ"ק. ומאיך דעת הר"ן בר"פ בני העיר דקדושת ביהמ"ד הויא דרבנן וכ"פ הפמ"ג (ריש סי' קנ"א וקנ"ג) והחקי לב והשואל ומשיב (מה"ק ח"ב סכ"ה) ועוד אחרונים.

ב) חיוב בנין בית הכנסת

א) הרמב"ם בפ"א מתפילה כתב, כל מקום שיש בו י' מישראל צריך להכין לו בית שיכנסו בו לתפילה בכל עת תפילה ומקום זה נקרא ביהמ"ד ואפי' המיעוט יכולין לכופ את המרובים. ומקורו מתוספתא פ"א דב"מ דכופין בני העיר זא"ז ג"כ לבנות להם בית הכנסת ולקנות תורה נביאים וכתובים. ולכאורה איכא בזה חיוב מתרחי, אחד מצד חיוב צרכי בני העיר זה לזה דביהמ"ד משמש לבני העיר כבניית חומה ושאר צרכי ותיקוני העיר המבוארים בחו"מ סי' קס"ג, ועוד איכא לחייבם מצד חיוב מצוה שכל מקום שיש י' מישראל חייבים לבנות ביהמ"ד והיה ע"ז כפיה ככל כפיה על המצות, וימצא נפק"מ בגוונא שבני העיר לא חפצים שיהיה להם ביהמ"ד (שמתפללים במקום שכור או בבתיים) האם שייך לכופם לזה. ובשד"ח הנ"ל כתב דאח"נ דיש לכופם מדין כפיה על המצוות ודלא כמי שכתב דאין החיוב על היחיד אלא על הציבור מדיני תיקוני העיר.

ולכאורה דכדבריו מבואר בביהמ"ד ס"ס קנ"א דכתב ליישב הא דלא מהני תנאי כלפי ביהמ"ד ככל שאר תשמישי קדושת וכתב דביהמ"ד שאני כיון דמצוה שישאר יהיה להם מקדש מעט בכל מקום שהם כדאיכא בס"י ק"נ דכופין זא"ז לבנות ביהמ"ד לכן

חיזוקים בבתי הכנסת

בביה"נ. קהילה זו ידועה כאחת הקהילות המתחזקות בתדירות בשמירת קדושת ביה"נ, וככל הדברים הצריכים חיזוק תדיר, משתדל הגה"צ רבי משה קפלן שליט"א מרבני ביה"נ לעורר על כך לעיתים תכופות.

סיפר אחד מאברכי ביה"נ, אחד מתלמידי החכמים המובהקים של ביה"נ אשר סובל מחולי מסוים הגורם לו חולשה רבה, נצרך להתלוות עם מכשיר רפואי בכיסו, לפני כשנה וחצי לפתע באמצע תפילת שמונה-עשרה התחיל המכשיר לצפצף צפצוף הדומה לפלאפון, הו"ח אשר חשש מחילול ה' ובזיון ביה"נ והתפילה, ביקש לאחר התפילה מגבאי ביה"נ שיכריזו בציבור שהצפצוף לא היה מחמת פלאפון אלא מחמת תקלה במכשיר רפואי הנמצא בכיסו (על אף האי-נעימות הכרוך בכך!), ואכן גבאי ביה"נ הודיע על כך בציבורא, דבר שגרם לקידוש ש"ש גדול.

לפני כעשר שנים זכו בני הקהילה 'לפדות' את שטח ביה"נ בעקבות החלטת ביהמ"ש מחמת טענות אינשי דלא מעלי. סיפר רב ביה"נ הגרא"ש שליט"א, כשונסתי למרן רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל, הוא אמר לי, שאין לנו מה לדאוג כיון שב'מקום תורה' שכוה יש שליטה של הקדושה, מקסימום זה יעלה כסף, במקום הזה למדו תורה לשמה, למקום יש זכויות רבות כיום, אבל די בזכויות של העבר - כדי להחזיק בקדושה את המקום הזה. ואכן בס"ד זכו בני הקהילה ושאר תושבי העיר לפדות את ביה"נ.

כעת כאשר בס"ד התרבו מתפללי ולומדי ביה"נ נהיה המקום צר מאוד מהכיל. בני הקהילה ושאר תושבי בני-ברק יוצאים בס"ד לתכנית 'בנין בית הכנסת' חדש ומפואר 'לרומם את בית אלקינו' (הרחבה בעו"ה בשבוע הבא).

ביה"נ הקים קו תרומות טלפוני לכל החפץ במצוה יקרה זו במס': 0722722190 וכמו"כ בעמדות 'קהילות' ו'נדרים פלוס' בקטגוריה בית הכנסת הליגמן.

יה"ר שיזכו בני הקהילה יחד עם כל נדיב לבו 'לרומם את בית אלקינו' ולבנות בית מקדש מעט שכל כולו אומר כבוד ה', במקום שכבר תשעים שנה נשמע קול התורה והתפילה ומתקדש בו שם-שמים בב"א.

בית הכנסת 'הליגמן' גן ורשה, בני ברק. בראשות המרא דאתרא הגאון רבי אברהם ישעיה קרליץ שליט"א.

ביה"נ זה נבנה בעמל רב במו-ידיהם של יהודים יראים ושלמים בשנת תרצ"ה והינו בית הכנסת השלישי אשר נבנה בבני ברק. רב ביה"נ הראשון היה הגאון רבי נחום מאיר קרליץ זצוק"ל שעלה זה עתה מליטא, ולאחר פטירתו המשיך דרכו בנו מרן פוסק הדור הג"ר ש.י.נסים זצוק"ל, וכיום בס"ד משמש נכדו הג"ר אברהם קרליץ שליט"א.

ביה"נ זכה לשמש כמשכנם הראשון למרכזי תורה רבים וביניהם ישיבת פוניב' וחסידות ויזניץ' שהתחדשו לאחר השואה בין כותלי ביה"נ. רבי אהרן ראטה מ'שומרי אמונים' היה משמיע את דרשתיו מידי שבת בביה"נ.

ה'עזרת נשים' של ביה"נ היתה מאז ומתמיד שם דבר בבני ברק כשבין המתפללות הראשונות נמנית אם מרן ה'חזון איש' זצ"ל, ובס"ד עד היום הזה זוכה העו"נ להתמלאות לכל תפילה.

הגה"צ רבי צבי קפלן נכדו של המשגיח רבי ירוחם ממיר, סיפר כמה פעמים בהתרגשות כי ב'ברכת החודש' ב'שבת מברכין אלול' אפשר עוד לשמוע קולות כבי מעזרת הנשים של בית הכנסת הליגמן.

בעשרים שנים האחרונות זכה בית הכנסת לקבל תוספת חיזוק ע"י עשרות אברכים שקבעו את מקום תפילתם ולימודם בין כותלי ביה"נ, ובס"ד כיום ביה"נ הינו נמנה בין בתי הכנסיות החשובים ביותר בעיר. מפורסם הדבר שכשרוצים לדעת על הנהגות ומנהגי בתי הכנסת בב"ב העיניים נשואות לביה"נ 'לדרמן' וביה"נ 'הליגמן'.

כמ"כ בביה"נ ממוקם אחד מ'בית הוראה' הגדולים בעיר. בית ההוראה פתוח ברוב שעות היום כששגדולי התלמידי חכמים ובניהם הגרש"צ רוזנבלט שליט"א רב העיר ב"ב ומורינו הגרמ"מ לובין שליט"א עונים תשובות לשואלים.

אחד הדברים הבולטים ביותר בביה"נ הינו גודל שמירת קדושת בית הכנסת. בס"ד במשך כל זמן התפילות לא נבמצא 'צלצל פלאפון' ואצ"ל דיבור ח", וכמ"כ בשאר שעות היום נזהרים כלל הציבור משיחת חולין

קוראים כותבים

והתשובה היא, שהבעיה היא בישיבה, הם יושבים בצורת ישיבה שיושבים עמי הארץ בבתי כנסיות. הם יושבים ללמוד בבית המדרש, תוך כדי שליבם ומחשבתם ערים (פתוחים) בכל עת לדברי חול, לערבוניהם ולחדשות מענייני העולם (אנושית או טכנולוגית). צורת 'ישיבה' זו, 'ישיבת עראי' בבית המדרש מוציאה את האדם מן העולם, שהרי אפילו על מהלך חוץ לבית המדרש שנינו (אבות פ"ג) "רבי שמעון אומר המהלך בדרך ושונו ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו".

ולתהיחד לתורה ולתפילה וכל מה שזולת זה ח"ו יכלל בכלל ישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ.

יה"ר שזוכה כלולו להתחזק תמיד בשמירת קדושת ביה"נ.

לכבוד גליון קדושת בתי מקדש מעט. ייר כוחכם על החיזוק הגדול שאתם עושים בעניין.

ברצוני להביא בפניכם דברי חיזוק בעניין שמירת קדושת בית הכנסת שנאמרו ע"י הגאון רבי יהודא אריה שווארץ שליט"א, וז"ל:

שינוי במשנה (אבות פ"ג) "רבי דוסא בן הרכינס אומר שינה של שחרית ויין של צהרים ושיחת ילדים וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאים את האדם מן העולם". נשאלת השאלה, מהי התביעה על ישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ, ומדוע היא מוציאה מן העולם?

(ורגילים לבאר שמתכנסים בשוק עם יושבי הקרנות), אמנם יש לבאר שעמי הארץ באים לבתי כנסיות ממש, ואם כן צריך להבין מה כל כך גרוע בישיבתם של עמי הארץ, אדרבה שישבו בבית המדרש כל היום?

סיפור השבוע

יותר, אבל גם בזה לא היה הרבה מה לחדש. אך הרגשה פנימית היתה לי כי קבלה טובה בעניין הדיבור עשויה להועיל לי "דיבור נגד דיבור", אך לא ידעתי מה לעשות. יום אחד נזדמן לידי עלון בו היה סיפור על אחד שהיה זקוק לישועה גדולה, שאמר לו אחד מגדולי הדור זצוק"ל שאם יעשה משהו נגד הטבע, בזכות זה יוכל לזכות לישועה שלא כטבע, אמרתי אולי גם אני צריך לעשות כך. והתחלתי לחשוב מה אני יכול לעשות.

בהיותי בבית הכנסת שמתי לב שהמשגיח הממונה לשמור על קדושת בית הכנסת, מסתובב ומעורר את האנשים, והבחנתי כמה אי נעימות זה גורם לו כל פעם שצריך להעיר, פתאום נפלה לי ההברקה "אולי אני יכול לעזור לו". ברגע הראשון דחיתי את זה, 'מה אני גוש לאנשים להעיר להם?! זה לא מתאים לאופי שלי בכלל', אבל מחשבה חזקה רדפה אחרי ואמרה אולי פה טמונה הישועה. התחלתי לעשות את זה, נגשתי לאנשים להעיר להם בעדינות, זה היה ממש מסירות נפש עבורי, כל פעם כמעט התלסתי שזו הפעם האחרונה שאני עושה את זה, אבל התחזקתי והחלטתי להתחזק על זה.

"והיום" סיים ר' שלמה בהתרגשות "קרה הנס. הבן שלי הוציא מפיו כמעט משפט שלם". הלכנו לקלינאית התקשורת והיא אמרה שלפי המצב, קרוב היום בו ידבר כאחד האדם... "וכי לא אתרגש לאחר בשרה שכזו?! (ומקדשי תירא)

ר' שלמה, אברך שקט מאוד הממעיט ליצור קשר עם אנשים. לעת ערב הוא משתתף בשיעור תורה המתקיים בבית מדרשו. גם אני יושב איתו באותו שיעור, ויוצא לי לפעמים להעביר שיחה של התעניינות קצרה, ותו לא. יום אחד הבחנתי בו שהוא נרגש מאוד, הבנתי שמהו משמח קרה. לאחר השיעור ניגשתי אליו וגישתי בזהירות מה קרה.

ענה לי ר' שלמה: "אני יודע אם שמת לב שלאחרונה התחלתי לעסוק בעניין השתיקה בעת התפילה וקריאת התורה". "אכן הבחנתי בזה" אמרתי לו "ובאמת זה היה פלא בעיני שאתה ניגש לאנשים ומבקשם לשתוק, הרי זה נגד הטבע שלך". אמתי, הדבר כרוך במאמץ ובקושי רב, אבל תשמע את הסיפור שלי ותבין". וכך היה מעשה: "הי"ד שלי, בן 3 פלוס, עדיין אינו מוציא מילה מפיו. שעות שרפנו אצל קלינאית תקשורת, אך התקדמות ממשית לא נראתה באופק. אחריו יש לו אחרות שכמעט בת שנה וחצי, אשר גם היא עדיין לא מדברת, וגם היא ביקרה אצל קלינאית תקשורת, וגם אצלה לא ראינו התקדמות מיוחדת. אני חווגתי כבר נשברנו לגמרי ולא ידענו מה לעשות. ניסינו סגולות שונות ומשונות אך ללא הועיל. קבלתי על עצמי לא לדבר לשון הרע, אך לא היה לי הרבה מה לחדש, כי ממילא אני ממעט לדבור.

לאור החיזוק שנעשה בשנים האחרונות בעניין השתיקה בביה"נ, קיבלתי להתחזק

ספרו נפלאותיך

עובדות ומנינים על התורה

יתרו תשפ"ד

כוח השמיעה

שח הגר"נ קופשיץ שליט"א: שמעתי שהגאון ר' דוד פוברסקי היה מספר על ג' בחורים מבחירי ישיבת גרודנא שאחרי שלמדו וקבלו הרבה מהגר"ש שקאפ הלכו מגרודנא ללמוד ולקבל גם בקמניץ אצל הגר"ד והיה לגר"ש שקאפ חלישות הדעת מזה ולא זכו להרביץ תורה אפי' שהיו מגדולי הת"ח בדור וכן ראינו שמי שלא שמע אצל רבותיו והתבטל אליהם לא זכה להרביץ תורה והיה אחד מגדולי ראשי הישיבות שלמד בטלו ואמר שהרגיש שאם ישאר ללמוד בטלו הוא ישאר עקר ולא יוכל לחדש והלך ללמוד בישיבה אחרת שלא היו רגילים ללמוד מרבתייהם שם ואע"פ שהיה מגדולי ראשי הישיבות אבל דברי תורתו אינם מתבדרין בישיבות אבל מי ששמע מרבתייו והעביר תורת רבותיו בהתבטלות כהגאון ר' שמואל רוזובסקי זצ"ל זכה שכל דבריו מתבדרין בי מדרשא.

שמע ובא

שח אאמו"ר הגר"נ גולדברג שליט"א: ובתחילת הפרשה נאמר ויח א- וישמע יתרו כהן מדין חותן משה וגו', ואיתא בחז"ל מה שמעוה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, והנה לתיבת 'שמיעה' ישנם שלוש משמעויות, שמיעה, הבנה וקבלה, וכפי שהתרגום על הפסוק "שמע ישראל", מתרגם "קביל", ויש לבאר מהו הדבר המיוחד ששמע יתרו בקריעת ים סוף ומלחמת עמלק, ולכאורה מה היה מיוחד בניסים אלו יותר מכל מכות מצרים.

ומקובל לבאר שבקריעת ים סוף כל העולם רעש, שהרי כולם ראו את ים סוף, וכן ראו שכל המימות שבעולם נבקעו, וכפי שנאמר בפסוקים וטו יד-טו: "שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת. אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל ישיבי כנען", אמנם מיד לאחר כן מצינו שהיתה מלחמת עמלק, ולמד יתרו מכך שאף כאשר רואים את כל הניסים ורועידים ומפחדים, אם לא מיישמים את הדבר למעשה מגיע עמלק, שצריך לשמר את הדברים, ולכן מיד לאחר שראה יתרו את קריעת ים סוף ואת מלחמת עמלק הסמוכה שלאחריה, הגיע להתגייר.

וכפי שאמר הסבא מסלבודקה שבתהלים (פרק קז) ישנו תיאור ארוך על אלו הקוראים וצועקים אל ה' וה' עוזר להם, וכפי שנאמר שם (פס' ב) "ואמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר", ופס' ה-ו "רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף. ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילם", ופס' יד "בוציאים מחושך וצלמות ומוסרותיהם ינתק", ופס' כג-כה "יורדי הים באניות עושי מלאכה במים רבים. המה ראו מעשי ה' ונפלאותיו במצולה. ויאמר ויעמד רוח סערה ותרומם גליו", וכן באריכות בכל הפרק, אמנם הפסוק האחרון הוא ופס' מג "מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה'", כיון שאם לא שומרים את חדבריהם ולא משמרים אותם אין כל תועלת בניסים, וחכם יודע לשמר.

ור' שלום שבזון זצ"ל חיח גר בשכונת 'שערי חסד' בירושלים, וסיפר שהיה אדם מבוגר שדר בשכונת 'נחלאות' הסמוכה והיה לו אופנוע, ובכל שבת היה עושה סיבוב ב'שערי חסד', מרעיש עם האופנוע ובורח, ופעם אחת התארגנו כמה בחורים, הטמינו לו מלכודת ותפסו אותו, והביאו אותו לביתו של חגרש"ז אויערבאך זצ"ל, ולפתע פרץ אותו יהודי מבוגר בבכי, ואמר "אתם ראייתם את ה'? אני ראיית את ה'", וסיפר שהיה ברוסיה בזמן מלחמת העולם חשניה, ושלחו אותם לקרב לכבוש איזו שחיא עמדת, ושלחו בפרט את היהודים שלא היה אכפת להם מהם

שימותו, והוא נזכר בקב"ה והבטיח לו שאם הוא ניצל מן חקרב הוא משתנה, והיה חדבר בשבת, וסיפר שהכדורים חקיפו אותו מסביבו, וכל כובע חפלדה שלו היה מחורר, אך בו עצמו לא נגע דבר, וראח את הקב"ה בחוש, ואמר לעצמו שצריך לקיים את ההבטחה שהבטיח לקב"ה, אך בשבת הזאת הוא מעשן, ובשבת שלאחריה הוא יתחיל לקיים את ההבטחה, וזח מח שקרה לו, שבכל שבת הוא דוחה זאת לשבת שלאחריה, כיון שאם לא משמרים את הדברים אלא דוחים אותם אזי מפסידים אותם, וזוהי החכמה הגדולה לשמר הכל.

ובאירוסין שלי דיבר ר' זבולון גרז זצ"ל, ואמר דהנה מצינו בתחילת פרשת משפטים את מצות עבד עברי, ולכאורה הרי דין עבד עברי נוהג רק מזמן שנכנסו לארץ, ומפני מה נצטוו על עבד עברי, וביאר שחרי חיו ישראל במצרים וראו מחי עבדות, ואם רק כאשר ייכנסו לארץ ישראל יצוה אותם על עבד עברי לא יבינו על מה מדברים איתם, ורק מיד לאחר שחיו בעבדות, צריכים לקבל עליהם קבלה להתנהג כראוי בעבד עברי, כיון שעדיין זוכרים הם כיצד חיו חם בעצמם עבדים.

ובעולם נחוג לומר ש"עמלק" הוא ראשי תיבות "עוד מעט" "מחר" "למה?" ו"קשה לי", שחם כל התירוצים דוחים כל דבר, שאדם צריך לקבל קבלה ולא לדחות הכל.

למה ישנו עד שלש שעות

ויוצא משה את העם לקראת האלקים מן המחנה וייתצבו בתחתית ההר. [יתרו יט, יז]

איתא בפרקי דר"א (פמ"א) ר' חנינא אומ' בחדש השלישי היום כפול בלילה וישנו ישראל עד שתי שעות ביום ששינת יום העצרת עריבה והלילה קצרה, ויצא משה ובא למחנה ישראל והיה מעורר ישראל משינתם ואמ' להם עימדו משינתכם שהרי אלקיכם מבקש ליתן לכם את הארץ התורה כבר החתן מבקש להביא את הכלה להכניס לחופה כדי ליתן לכם את התורה באה השעה, שנ' ויוצא משה את העם וכו'.

ושמעתי ממור"ר ראש הישיבה הגר"י רוזן שליט"א, לבאר טעם הדבר שישנו עד ב' שעות ביום, דהנה אצל ישראל זמן היום מתחיל מעלות השחר, אמנם אצל אומות העולם מתחיל היום בהנץ החמה, [עי' בחז"ס על הגדש"פ דכ"כ] ולישראל היה דין ב'נ עד מת"ת ולכן חשבו שהבוקר שבו יהיה מתן תורה, יהיה כמו של בני נח שמתחיל מהנץ, אולם הקב"ה כבר עשה אותם לישראל לפני עצם הקבלה של התורה, וע"כ כבר מעלות השחר היה צריך לקבל את התורה, ומעלות עד הנץ יש כב' שעות ודפח"ח. ונראה עוד דהנה ה' אמר לישראל שהם בני מלכים, וכמבואר בפסו' ו' "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", והרי אמרו בגמ' שדרך בני מלכים לקום בשלש שעות, וע"כ חשבו שנתנת התורה תהיה באופן של בני מלכים, ולכן קמו רק אחרי ב' שעות. דהבני מלכים קמים משעה שניה ואילך, [שו"ר ברד"ל שם או' מ"א דרמז לזה]. אמנם הקב"ה התכוין שיהיו ממלכת כהנים רק אחרי שכבר ילמדו תורה, ולא לפני זה, וע"כ בשעת קבלת התורה היו צריכים לקום כבר מעלות כפועלים הקמים לעבודה ומבואר בגמ' שחייבים לקום מעלות, עי' ב"מ פרק השוכר את הפועלים, וע"כ המתין להם כבר מעלות השחר ודוק.

למשה ולישראל

שאלני ילד צעיר [בשם שלמה] מהי הטובה שה' עשה למשה רבינו במיוחד שלא בתור חלק מכלל ישראל, והנה רש"י בא לתרץ זאת במה שכתב

בד"ה "למשה ולישראל" וז"ל: שקול משה כנגד כל ישראל". אך עדיין לא מיושבת קושייתו בפשט הכתוב. ומצאתי בזה ג' פירושים, הרמב"ן כאן כתב בד"ה "למשה ולישראל עמו" וז"ל, "הנפלאות שעשה למשה, שעשה עמו חסד וטובה שיבא אל פרעה תמיד ולא יפחד ממנו ויביא עליו המכות עד שיצאו ממצרים הוא והעם עמו, והוא כמלך עליהם". [עיי"ש בהמשך שמביא את המכילתא שמביאה רש"י]. ב' בבעל הטורים כאן כתב בד"ה "את כל אשר אלקים למשה" וז"ל: למה אמר "אלהים", פירוש אשר עשה הקדוש ברוך הוא למשה אלהים לפרעה (לעיל ז א"). וא"כ בא הוא לתרץ את מילת 'אלקים', אך מבואר בדבריו ג"כ מדוע כתוב כאן משה.

ובשל"ה הקדוש לעיל בפרשת וארא מביא את דברי הבעל הטורים ומוסיף עליהם לבאר מהו מה שכתוב ולישראל עמו וז"ל, "וכן פירשו קצת מפרשים (בעל הטורים) פסוק (שמות יח, א) 'וישמע יתרו וגו' את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו', יתרו שמע אשר עשה השם יתברך למשה 'אלהים' כמו שנאמר (שם ז, א) 'ראה נתתיך אלהים', ולישראל עשה לעם שבחר בהם מכל עם להיותן עמו", עיי"ש עוד בדבריו שמאריך לבאר על עניין עם ישראל. ג' עוד כתב כאן בבעל הטורים וז"ל, "אי נמי שמע שבא עליו במידת הדין להרגו על שלא מל את בנו, שנאמר (לעיל ד כד) ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו, ושמע שניצל מזה".

ונראה שלדבריו מה שמצא חן בעיני יתרו וגרם לו להתקרב הוא שהקב"ה לא עושה הנחות לקרוביו.

ודבר זה אנו אומרים בקבלת שבת [תהילים צ"ט ו-ח'] "משה ואהרן בכהו ושמואל בקראי שמו קראים אל ה' והוא יענם וגו'. ה' אלקינו אתה עניתם קל נשוא היית להם ונקם על עלילתם".

ומבואר כאן שהכתוב מתאר לי את גדלותם שקוראים אל ה' ומיד הוא עונה להם וכו', אך מ"מ הוא קל-שנקם על עלילתם, והיינו שאינם נמלטים מהדין.

ואח"כ ממשיך הכתוב [פסוק ט'] ואומר "רוממו ה' אלקינו וגו' כי קדוש ה' אלקינו", שהקל-שמתנהג כך הוא קדוש. (מחזה אברהם)

עלמות אהבון

כתוב בשיר השירים [א', ג'] "לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כל עלמות אהבון". וכתב רש"י בד"ה "לריח שמניך" וז"ל, "שהריחו בהם אפסי ארץ אשר שמעו שמעך הטוב בעשותך נוראים במצרים".

ובד"ה "על כל עלמות אהבון" כתב וז"ל, "בא יתרו לקול השמועה ונתגייר, אף רחב הזונה אמרה (יהושע ב) כי שמענו את אשר הוביש וגו' וע"י כן כי ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים וגו'".

ומבואר שע"י נוראות שעשה ה' במצרים היו שנים שעשה עליהם רועם ונתגיירו.

והקשה הרה"ג חיים לרפלד שליט"א, שהנה אם יעשה אדם סמינר לאלפי משתתפים ורק שני משתתפים יתחזקו בזכות זה הרי זה ייחשב לכישלון חרוץ! וכמו"כ כאן ה' עשה כאלה נוראות לכל העולם ורק שניים מתחזקים, וכביכול זה כשלון חרוץ וא"כ מדוע מתפאר בזה בשיר השירים!?

ונראה ליישב שמכיון שיתרו היה ראש החכמים שבעולם ולכן היה יועץ פרעה. והוא עבד כל עבודה זרה שבעולם, וכשהוא התגייר, זה ניפץ וביזה את כל העב"ז שבעולם.

והראו לי שכוונתי לזוהר שכתוב [תרגום לשונן], "וכלם הסתכלו ביתרו שהוא חכם וראש הממונה של כל ע"ז בעולם, כיון שראו שהוא בא והשתחוה לקב"ה... אז נתרחקו כולם... ידעו שאין בהם ממש..."

ובזה מובנת העוצמה של גירות רחב שהיא היתה ראש לכל התאוה האסורה שהרי האומר רחב נקרי [עי' תענית ה:], ואין כל קצין שלא בא עליה, וכשהיא חזרה בה זה החליש כל כוחות התאוה הרעים בעולם!!

ולדברינו יצא שהשנים הללו מייצגים את שני אבות הקלקולים. שעבודה זרה הוא פגם בשכל ועריות בתאוה ושני ענקיים הללו זעזעו את כל העולם בגירותם. (מחזה אברהם)

ידע את התכונות

[י"ח, י"א] "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים כי בדבר אשר זדו עליהם".

וכתב רש"י בד"ה "כי בדבר אשר זדו עליהם" וז"ל, "כתרגומו במים דמו לאבדם והם נאבדו במים".

אומרים העולם, שמה שאמר יתרו אשר זדו יש לו עומק נוסף, שהרי יתרו היה מיועצי פרעה [במטבחון] והוא וידע גם את כל הכוונות הנסתרות שהמצרים רצו לעשות לישראל, וכששמע את כל מה שה' עשה למצרים גילה איך הקב"ה העניש אותם על כל מה שזממו לעשות [אע"פ שלא יצא לפועל] במדה כנגד מדה מדויקת.

שונאי בצע

[י"ח, כ"א] "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שונאי בצע ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות",

והיינו שיתרו אמר למשה לבחור אנשים עם ד' מידות א', אנשי חיל ב', יראי אלקים ג', אנשי אמת ד', שונאי בצע.

ומאידך בהמשך כתוב [י"ח, כ"ה] "ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אתם ראשים על העם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות". מבואר לכאורה שבחר רק אנשי חיל [עשירים כפרש"י], וקשה מדוע לא כתוב שבחר אנשים עם ג' המידות הנוספות.

וקשה לומר שלא מצא אנשים בעלי ג' מדות אלו, דוכי בדור דעה לא היו כאלה אנשים. ובפרט, שאף בדור האחרון זכיתי להכיר מהו שונא בצע, והוא מו"ח הגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל שיש עליו מעשים נפלאים בעניין שנאת בצע, ואם בדור האחרון היה אדם כזה כ"ש בדור דעה.

ושמעתי בשם אדם גדול שביאר דבר נפלא, שמשה רבינו בדק את כל המדות הנ"ל דרך עשירותם. משה רבינו הודיע כך, שיש אסיפה לעשירים בלבד!! והנה כל עשיר שאינו ירא ה' ואוהב את כספו ואינו איש אמת לא בא לאסיפה בגלל שפחד שיתרימו אותו למטרות שונות וכספו האהוב יבוזז. וכל מי שבא לאסיפה ידע משה שהוא שלם בכל ד' דברים אלו, וזהו המכוון במה שכתוב שבחר אנשי חיל, דהיינו שבחר אותם ע"י שקרא לכל האנשי חיל. (מחזה אברהם)

הקריאה לנשים

[י"ט, ג'] "ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל".

הנה בביאור מה שהקדים את הקריאה לנשים עי' במדרש רבה כאן [פ' כ"ח] שכתוב דבר נפלא, וכך הלשון, "א"ר תחליפא דקיסרין אמר הקדוש ברוך הוא, כשבראתי את העולם לא צויתי אלא לאדם הראשון ואחר כך נצטוית חוה ועברה וקלקלה את העולם, עכשיו אם איני קורא לנשים תחלה הן מבטלות את התורה, לכך נאמר כה תאמר לבית יעקב".

שרוטשילד לא יתביש

ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו. [יתרו כ, כג] פעם ערך הברון רוטשילד קידוש לכבוד שמחה שהייתה במעונו, ואל הקידוש הוזמנו הרבה אנשים בראשות מאורי וגדולי הדור דאז. כשנכנסו קהל המוזמנים לאחר התפילה לאולם הגדול לא מצאו על השולחנות הערוכים אלא יין וגביעים לקדש בהם, ולא ידעו כיצד יקדשו, שהרי 'אין קידוש אלא במקום סעודה' (פסחים קא.), וכיצד יקדשו מבלי 'מזונות' על השולחן...

והנה הופיע הברון במלוא הודו ותפארתו, ניגש למקומו, כשעל ידו יושב הגאון הגדול רבי חיים עוזר זצוק"ל. נטל הברון את הגביע בידו, קידש על היין בברכת בורא פרי הגפן, ולאחר מכן בירך בורא מיני מזונות להפתעת הקהל על הגביע, ואכלו. ונתברר לכל כי הגביע הוא בעצמו בר אכילה, והוא המזונות כדי לצאת יד קידוש במקום סעודה.

לאחר מכן כיבד הברון את הגאון רבי חיים עוזר שיקדש על היין. הגאון רבי חיים עוזר מילא את הכוס, נטלה בידו והחל מתעמק במחשבותיו למשך זמן, עד שפתח וקידש עליה, ובירך בורא מיני מזונות על הכוס ואכלו. משיצא, שאלוהו מקורביו, ילמדנו רבינו, במה התעמק כשהחזיק את הגביע בידו ולא קידש מיד. ענה הגאון רבי חיים עוזר, נתעוררתי לחשוב כיצד אחזיק 'מזונות' בידי ואקדש על יין, והרי בפתי דין שצריך לכסותה בעת הקידוש כדי 'שלא יראה הפת בושתו' (ש"ע או"ח סי' רעא ס"ט). ואף אם ב'מזונות' רבו המנהגים אם צריך לכסותם או לא, מכל מקום כשהנני אוזחם ממש בידי ודאי יש לחשוש שלא יראו בושתם. אך שוב חזרתי לחשוב הרי אם לא אקדש, יתבייש הברון רוטשילד, על כן אמרתי, מוטב שיראה המזונות בושתו, ולא רוטשילד.

(באר הפרשה דברים תשע"ח, מקובץ 'שורון' שנת תרע"ב)

כניסת שבת ב"ב 4:53

יציאת שבת ב"ב 5:53

פרשת יתרו

גיליון 87

שנה ב'

תשפ"ד

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

אמונה, חינוך, ולא תחמוד

מדוע נקראת המצוה 'אמונה' ולא ידיעה

"אנוכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"

כתב הרמב"ם (ספה"מ צ"מ ע"א): מצוה ראשונה היא הציווי אשר ציונו בהאמנת האלוהות והוא שנאמין שיש שם עילה וסיבה הוא פועל לכל הנמצאים, והוא אומרו "אנוכי ה' אלוהיך".

מרן הגר"מ ש"ך זצ"ל (אבי עזרי תשובה) כתב שמאז ותמיד התקשה למה מכנין מצוה זו אמונה, הרי בפשוטו זה מהמושכלות הראשונות שאי אפשר לעולם בלא מנהיג וגם "מבשרי אחזה אלוהיך", והחכמה הנפלאה שבכל יצור קטן אין להעריך, ומכל שכן החכמה ביצירת האדם, וא"א שכל זה יהיה בלא מנהיג, והרי הרמב"ם (תחילת הל' יסוה"ת) כתב לידע את ה' הרי זו ידיעה וכמ"ש "וידעת היום והשבות אל לבבך", ומדוע נקראת אמונה?

וכתב ששאל שאלה זו את מרן הגר"ז, ואמר לו שגם הוא עמד ע"ז ושאל זאת לאביו הגר"ח והשיב לו, שודאי עד כמה ששכל האדם מגיע הוא מושכל אין זו אמונה והיא ידיעה, אבל חיוב האמונה מתחיל ממקום שכלה שכל האדם.

המרחק הגדול מ'ידעת היום' ל'השבות אל לבבך'

הגה"צ רבי אברהם ברזל זצ"ל סיפר שעם יציאת הספר אבי עזרי לאור, אמר המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל בשיחתו, שעתה יצא ספר (ולא הזכיר את שמו) ששואל מדוע נקראת מצוות אמונה כשמה, הרי זו מצוות ידיעה ולא מצוות אמונה כנ"ל?

על כך שאג כארי, ודאי מצוות אמונה היא, כיון שידעיה לא מספיקה כלל, אלא החיוב הוא להשריש ולהשיב ללב ידיעה זו, שתהיה הכרה חושית ולא רק שכלית, כמ"ש "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוהים". אמנם ודאי אנו מאמינים בני מאמינים ש"אין עוד מלבדו" והכל מונהג מלמעלה, אך בחיי היום יום בניסיונות החיים לא תמיד ידיעה זו מתורגמת למעשה. [והוסיף, לדוגמה אם נשאל מהו יסוד קיומו של עם ישראל ועמידתו בפני אויביו, ללא ספק נשיב שכח התורה הוא הערובה היחידה לקיום האומה, אבל אם יזדמן לאדם עסק מסחרי על חשבון קביעות התורה שלו ספק אם יתרגם ידיעה זו למעשה].

"לא תחמוד"

בסלבודקא אמרו שאין 'בן המלך' חומד את הכפרית ידועה שאלת האבן עזרא בפרשתינו, איך יתכן שהתורה מצוה על הלאו של 'לא תחמוד', הרי אדם שרואה דבר יפה, והוא רוצה בו, הטבע שלו לחמוד אותו ואין אפשר לשלוט על זה? האבן עזרא מסביר זאת במשלו הנודע "אין הכפרי חומד את בת המלך". כל כפרי פשוט, מבין שאין לו סיכוי להינשא לבת המלך, וממילא אין אצלו חמדה בענין זה, כך יש לאדם להתייחס למה שיש לזולתו.

בסלבודקא אמרו שהמשל ראוי להיות הפוך, הדימוי הנכון הוא שבעצם כל יהודי הוא "בן מלך", ואמנם בן מלך יכול לקחת כפרית והדבר באפשרותו, אבל אין זה יתכן שבן המלך יחמוד את מה שאוסר אביו - מלך מלכי המלכים, מפני שזה נוגד את רצון המלך, וגם לא מתאים עם גינוני המלוכה.

בנובהרדוק יישובו את השאלה כדרכם באמצעות חשיפת השקר הגדול שעומד מאחורי עיני העולם הזה. אמר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל - משל למה הדבר דומה, לאדם שצועד בשבת

עיני חינוך - השפעת האם על הבית והילדים

על הפסוק "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" כתוב במדרש רבה: "כה תאמר לבית יעקב" אלו הנשים "ותגיד לבני ישראל" אלו האנשים. למה נשים תחילה, כדי שיהיו מנהיגות את בניהן לתורה. [ובפרקי דרבי אליעזר (פמ"א) כתוב "אמר לו הקב"ה למשה לך אמור לבנות ישראל אם רוצות לקבל את התורה, שדרכם של אנשים הולכים אחר דעתן של נשים..."] והיינו שע"י ש"תאמר לבית יעקב" הנשים, מזה ימשך "ותגיד לבני ישראל" (רד"ל שם).

רבינו יונה באגרת התשובה מביא את דברי המדרש האלו ומוסיף: "ולמה נצטווה לדבר עם הנשים תחילה? מפני שהן שולחות בניהן לבית הספר, ומשימין עיניהן על בניהן ומרחמין עליהם בבואם מבית הספר ומושכים ליבם בדברים טובים שיהא חפצם בתורה, ושומרים אותם שלא יבטלו מן התורה, ומלמדין אותם יראת חטא בילדותם, שנאמר 'חונך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו'. ונמצא לפי זה הנשים הצנועות מסבבות התורה והיראה".

תדע בני יקירי שהגמרא משיב כמחלם הלחם והעוגה הטעימה

הגאון רבי ישכר שלמה טייטל זצ"ל הי"ד בהקדמה לספרו "משנה שכיר" מספר על הצלחתו בלימודו, שאמא ערבה עליו את התורה בכל מיני עריבות, ובכל יום שיש היה אופה לו עוגה מתוקה מיוחדת לשמו, באומרה שכיון שהוא לומד תורה, מגיע לו יותר מאחיותיו. ופעם אחת כשחזר מהתפילה, והעוגה עדיין לא היתה מוכנה שאל את אמו היכן העוגה, אמרה לו אמו: העוגה עדיין בתנור ולא נגמרה אפייתה, אך אומר לך עצה להשקית רעבונך, תדע בני יקירי שהגמרא הקדושה פועלת להשקית הרעב ומשיב ללכל חי ממש כמו הלחם והעוגה הטובה שאני עושה - קח נא בני את הגמרא וחזור על מה שלמדת השבוע ולא תרגיש שום רעבון. וכשמעי את דבריה הנעימים שנאמרו בפנים צוחקות ובושרות מאש אהבה לתורה הקדושה, האמנתי בכל ליבי שבכוח התורה להשקית הרעבון, הלכתי לחזור על תלמודי בתשוקה גדולה, עד שבאמת נשכח ממני כל רעבון, וגם העוגה נשכחה ממני, ובתוך כך נאפתה העוגה והכניסה לי לחודי, ואמרה לי אכול בשמחה לחמך.

וסיים שם: ודין גרמא שעצרת חיל לעמוד בכל הניסיונות שעברו על ראשי עד שבאתי עד הלום, כי באמת הכל תלוי באבות. אם הבנים רואים שאצל האבות בוער באמת אש האהבה לתורה הקדושה, היא מורשת ומוחזקת גם לבנים, וביתר הגורם לזה האם. [מרן הגר"ח זוננפלד זצ"ל כתב להגאון הנ"ל שמאד נהנה מהקדמה זו].

הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל סיפר כי בהיותו ילד כבן עשר, עשה סיום על מסכת בבא קמא, והיה זה לפני יום טוב. אמו שקנתה בגד חדש לכבוד יו"ט הקדימה ולבשה את הבגד לכבוד הסיום, ופרסה מפה לבנה עם גרות דולקים וכל ואמר שדבר זה השפיע על נפשו מאוד ופעל בו גדולות.

בצהריים, ולפתע צדות עיניו תכריך של שטרות ירוקים... אלפי דולרים! נפשו חומדת את הכסף, למרות שהשבת יקרה בעיניו... ידו הימנית רועדת - אך מושטת קדימה... לפתע נשמע קול: חביבי. הכסף מזויף!... ברגע אחת פורחת ממנו תאות החמדה... כאשר האדם יכיר וידע ויחיה עם תחושת אמת, שהעולם הזה שקר, ממילא לא יחמוד.

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

איסור 'לא תחמד'

"לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך" (כ, י"ד)
'לא תחמוד' א. בגוי ב. בבן נח ג. בחצי שיעור ד. בלב ה. אם נחשב לאו שיש בו מעשה ו. באשת רעהו ז. בבית או כלי עם התכולה שבו

דלא חזי לאיצטרוף ודו"ק. (דבר זה מצוי במפציר בחברו ליתן לו דבר מאכל מועט.)

איך שייך לעבור על 'לא תחמד אשת רעך' הרי היא אשת איש

המהרי"ל דיסקין בפרשת "ואתחנן" תמה כיצד שייך לעבור ב"לא תחמוד" (לשיטות שעוברים רק אם לקח מחברו) באשת חברו שלא יכול לקחתה ממנו, ואם חברו גירשה ומותרת לכל אדם הרי"ז נושאה בהיתר ולא לקחה מחברו?

לשיטת הרמב"ם שהאיסור הוא החמדה והלקיחה אינה אלא תנאי בשיעור החמדה ניאח אע"פ שלקחה ונושאה בהיתר שעובר ב"לא תחמוד".

המהרי"ל דיסקין תירץ ע"פ שיטת רבי מאיר (קידושין דף ס"ג.) שכשם שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם כך יכול לקדש אשה לאחר שתגרש, ואם אח"כ עושה תחבולות ומסית את בעלה לגרשה, באופן זה מיד כשמתגרשת נעשית אשתו ועובר ב"לא תחמוד".

הרמב"ם לא הזכיר אשת חברו באיסור לא תחמוד אלא רק באיסור לא תתאוה, וכתב המנ"ח (ל"ח, א') שודאי גם באשת חברו עובר כמבואר בפסוק, ולדעת הראב"ד עובר בבא על אש"א.

וצ"ע מדוע הרמב"ם השמיט את אשת רעהו? לדברי המהרי"ל דיסקין שבאשת חברו עובר רק באופן שקידשה לאחר שתגרש אבל במקרה שחמד וקידשה רק לאחר שבעלה גירשה אינו עובר ב"לא תחמוד", א"ש מה שהרמב"ם השמיט דבאופן רגיל אינו עובר.

כמה לאוין עובר אדם החומד את בית חברו עם התכולה שבה

החומד את "בית" חברו עם כל התכולה שבה, האם הוא עובר על לאוין ד"לא תחמוד" ו"לא תתאוה" כמספר החפצים שבבית חברו?
ה"אילת השחר" (עה"ת פ' "יתרו") כתב שהחומד ב' חפצים מרעהו, ודאי עובר בב' לאוין. אך יש להסתפק אם החומד כלי שיש בו כמה מיני פירות וכדומה אם הכל נחשב כדבר אחד, או שעובר בלאוין כמספר סוגי הדברים שיש בה וצ"ע!

ונראה דיתכן שהחומד את בית רעהו החמדה היא לדור בבית זה עם כל התכולה שבה המשמשת את הדיור שבה, ולכן יש סברה לומר שהיא חלק ממנה והכל נחשב לדבר אחד, כיון שהם טפלים ומשמשים את הבית.

משא"כ פירות שונים בכלי, הכלי אינו אלא מקום האחסון שלהם אבל הם אינם משמשים או טפלים לכלי, בזה יש סברה לומר שכל סוג נחשב לדבר בפני עצמו, ועובר בלאוין כמספר סוגי הדברים שבכלי.

מפציר במחותן שיוסיף על התחייבותו אם עובר בלאו ד"לא תחמוד"

לצד שבחומד ביתו של חברו עובר על כל חפץ שבו על לאו, יש להעיר דה"ב איש חי" בספרו "רב ברכות" כתב שהמפציר בחברו שיתן לו בגד או חפץ אחד ולא יחד בבקשתו איזה בגד או חפץ פלוני אינו נכנס בלאוים אלו.

לאוים אלו לא נאמרו אלא במתאוה וחומד חפץ פרטי שראהו ונכנס יופיו בלבו וחפץ בו.

לפ"ז במה שבתוך הבית שלא ראה ונכנס יופיו בלבו, לא יעבור בלאוין אלו.

בשו"ת "אבן ישראל" (ח"ח סימן ק"ה להג"ד ישראל יעקב פישר זצ"ל) כתב דלאו ד"לא תחמוד" שייך רק על מי שרואה דבר וחומד אותו דבר, אבל על דבר שאינו יכול לראותו לא שייך לאו זה.

וכן כתב לדייק בלשון ה"חפץ חיים" בסה"מ הקצר (ל"ת מ') שכתב "שיתן לו דבר פלוני ופלוני", **אבל בלוחץ על חותנו ליתן לו כסף שיוכל לקנות עוד חפץ לא מסתבר שעובר בלאו.**

וכך כתב בהגהות הגרי"פ לרס"ג (ל"ת רע"א ד"ה "ולכן" דבעסקי ממון בעלמא ליתא אלא אזהרת "לא תגזול", ואינו באזהרת "לא תחמוד" אלא כשכא בשביל גוף החפץ עצמו ולא לדמיו.

איך אפשר לצוות לאדם שלא יחמוד בלבו דבר ששייך לחבירו

מפורסמת קושיית האבן עזרא כיצד ניתן לצוות שלא יחמוד אדם בלבו דבר ששייך לחברו?

א} האבן עזרא מבאר שכשם שהאיש הכפרי שיש לו דעת לא יחמוד בלבו ליקח ולשאת את בת המלך כיון שיודע שזה לא יתכן, כך כל משכיל צריך שידע שכל מה שמגיע לאדם זה כפי שחילק לו השי"ת ואין לו כלום בחלקו של חברו. על כן ישמח בחלקו ולא ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו.

ב} **למבואר במכילתא וברמב"ם** שאין עוברים על איסור לא תחמוד כשחמד בלבו אא"כ עשה מעשה ולקח מחברו, לא קשה כלל קושיית האבן עזרא.

אלא דיל"ע דהרמב"ם (בפ"א מהלכות גזלה ה"י) כתב ש"כל המתאוה ביתו או אשתו וכליו של חבירו, כיון שחשב בלבו היאך יקנה דבר זה ונפתה לבו בדבר עבר ב"לא תתאוה" ואין תאוה אלא בלב בלבד", ובלאו זה יש מקום לתמיהת האבן עזרא.

ולפמשי"כ בשו"ת "יהודה יעלה" (חו"מ סימן ל"ג) שמשמע מהרמב"ם שאינו עובר בלאו זה רק אם גמור בלבו לעשות השתדלות גדולה כדי להשיגו, מיושב שמתאוה כזו אפשר להנצל.

אם מה דבעינן ש'יקח ממנו' זה 'חלק' מהאיסור או 'שיעור' בחמדה

הרמב"ם בהלכות גזלה פ"א, ה"ט כתב ש"החומד מחברו והפציר בו עד שלקחו ממנו אע"פ ששילם עובר ב"לא תחמוד", ולא לוקין על לאו זה מפני שאין בו מעשה".

ותמה הראב"ד על הרמב"ם הרי אין לך מעשה גדול מנטילת החפץ? **ה"ברכת פרי"** מיישב שלדעת הרמב"ם עיקר העבירה היא חמדת הלב כדכתיב "לא תחמוד" שהיא התשוקה והרצון, רק שיעור החמדה שעובר בלאו היא שתהא חזקה כ"כ שתביא לכך שיקח הדבר שחמד וכיון שהמעשה אינו אלא תנאי חשיב לאו שאין בו מעשה. **אך הראב"ד** ס"ל דעיקר הלאו הוא נטילת ממון חבירו ולכן חשיב לאו שיש בו מעשה. **לא תחמוד' א. בגוי ב. בבן נח ג. בחצי שיעור**

הפמ"ג (או"ח סימן תר"ד סוס"ק א') הסתפק אם שייך "לא תחמוד" בחפצי עכו"ם. **אמנם המנ"ח** (מצוה ל"ח) **ובשו"ע הגר"ז** (או"ח ת"מ קו"א אות י"א) נקטו שאינו עובר משום ד"לא תחמוד בית רעך" כתיב, וכך משמע מהחינוך שכתב שלא להעלות במחשבתנו לקחת לנו מה שהוא לזולתנו מאחינו שנאמר "לא תחמוד בית רעך", שהאיסור אינו אלא לחמוד מאחינו. אלא שמצינו ש"א שלא בכל מקום דכתיב "דעך" ממעטין עכו"ם, ד"רבינו בחיי" כתב בלאו ד"לא תענה ברעך עד שקר" שנאמר "דעך" ולא "אחריך" ללמד שאף על גוי אסור להעיד בשקר. (אמנם המנ"ח במצוה ל"ז כתב בפשיטות שהמעיד שקר על גוי לא עובר בלאו כיון ד"רעך" כתיב.)

ספקו של הפמ"ג יתכן ותלוי שלדעת הרמב"ם שהאיסור הוא החמדה והלקיחה רק תנאי א"כ א"ז לאו שבין אדם לחברו וגם מגוי שייך איסור זה, אבל לדעת הראב"ד שהאיסור בנטילה זה ענף מאיסור גזל שהוא איסור שבין אדם לחברו י"ל דמגוי לא נאמר (עיין קובץ שיעורים פסחים אות צ"ה).

המנ"ח (מצוה ל"ח ס"ק ח') כתב בדעת החינוך שב"נ מצווה ב"לא תחמוד" כיון שהוא ענף מאיסור גזל, ושמא אזיל לשיטתו דלחינוך האיסור הוא נטילת החפץ ומה שאינו לוקה לפי שניתן להשבון ולכן ס"ל גם שאין איסור חמדה מגוי, אבל לדעת הרמב"ם שהאיסור היא החמדה אין הכרח שהאיסור הוא ענף מגזל וא"כ יתכן שאין בן נח מצווה בזה ולכן כתיב "בית רעך".

המנ"ח בס"ק ה' כתב שאינו עובר על לאו זה בחפץ שפחות משו"פ, ומ"מ אסור מדין חצי שיעור.

לדעת הרמב"ם שהאיסור בחמדת הלב י"ל דלא שייך איסור ח"ש

תוספת שבת

זמני הדלק"נ שבת פרשת יתרו
ירושלים: 4:38 מוקדם: 4:28
בני ברק: 4:53 מוקדם: 4:43
מודיעין עילית: 4:47 מוקדם: 4:37
חיפה: 4:44 מוקדם: 4:34
טבריה: 4:41 מוקדם: 4:31

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

העלון לרפואת ראש ישיבת בית מתתיהו הגה"ג רבי ברוך בן צביה (ויסבקר) שליט"א לרפוא"ש בתושח"י

הגה"צ רבי שמעון גלאי שליט"א בשיחת חיזוק בכולל כתר תורה בקרית ספר בחודש האחרון: לאור האסונות צריך להתחזק בכבוד השבת ולהקדים זמן אמירת קבלת שבת בכדי שיסתיים לפני השקיעה!

השקיעה, מתחילים קבלת שבת בזמן הדלקת נרות, ויש זמן גם לשיעור אחר כך. ויש להקדים קבלת שבת, כמו כן יש ללמוד עם הילדים הלכות שבת, ולשמוח עם השבת, כי השבת היא הרי כזו מתנה גדולה.

מדברי הגה"צ רבי שמעון גלאי שליט"א: יש כאן מידה כנגד מידה, הרי האסון בשמחת תורה קרה בשבת, שזה הזמן הכי שמח, ובשבת קודש אחד הדברים שצריך חיזוק זה זמן קבלת שבת, אצלינו בקהילות מקדימים קבלת שבת ומזמור שיר לפני

זכור את יום השבת... מ"מ להלכות שבת הנלמדות מירידת המן ומהפסוקים שם,

ומומלץ להסתכל במקורות של המ"מ בהרחבה ולמוסרם לרבים, ולקיים בזה את תקנת הקב"ה למשה, המובא בסי' ר"צ בהרחבה: איתא בילקוט ריש ויקהל: אמר הקב"ה למשה הקהל לך קהילות גדולות ודרוש לפנייהם ברבים הלכות שבת, להורות לישראל איסור והיתר..

ו. נשים חייבות בלחם משנה משום שהיו בנס המן. (שם סק"א)

ז. חוב ג' סעודות בשבת מתלאת "היום", (ולר' חידקא ד' סעודות) (שבת קיז: וש"ע רצ"א משנ"ב סק"א, וי"א דהוי דאורי' ממש)

ח. מפה על השולחן תחת הפת ועל הפת, זכר למן שהיה בקופסא של טל. (רע"א סעיף ט' ומשנ"ב ס"ק מ"א) ומפה לבנה (אליהו רבא)

ט. כל דיני תחומי שבת נלמד מאיסור היציאה "שבו איש תחתיו וכו'" (ש"ע מס' שצ"ה והלאה)

י. איסורי הוצאת כלים מרשות לרשות נלמד מ"אל יצא" (תוס' עירובין יז: ומשנ"ב תצ"ז ס"ק א')

בפרשת המן כתוב: שבתון שבת קודש לה', והביא הבעל הטורים (שמות טו כג) שהקדים 'שבתון' ל'שבת' ורק אח"כ 'קודש', ובפר' ויקהל הקדים 'קודש' ל'שבת' - והיה לכם קודש שבת שבתון לומר שמוסיפין מחול על הקודש בכניסתו וביציאתו, שצריך שבייתה קודם שבא עיקר הקדושה, ולאחר שיצאה הקדושה, וכן במקום אחד נאמר את שבתותי תשמרו הקדים שבת לשמירה ובמקום אחר הקדים שמירה לשבת, כההיא דתנן לא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה, ושמירה לאחריו שאסור ליהנות ממעשה שבת כגון לרחוץ במרחץ כאשר נתחמם לצורך ישראל.

א. אפיית חלות ולהפריש חלה, רמ"א רמ"ב ובביאה"ל שם.

ב. לאכול מוליתא שקורין פשיטדא בליל שבת, (מאכל המכוסה מלמעלה ומלמטה, שם) ובא"ר הביא כנה"ג שהמנהג לאוכלו. ג. השכמה ביום ו' להכנה לשבת ולכה"פ עד סוף ש"ש (ר"נ סק"א ובביאה"ל, והמשנ"ב סי' פ"ט ס"ק ל"ו התיר לקנות לשבת גם לפני התפילה.

ד. אפי' שהכין בהשכמה שיוסיף הכנה בבין השמשות משום "והיה משנה" (משנ"ב ר"נ סק"ב)

ה. לבצוע בסעודה על שני ככרות שאוחז שניהן ובוצע אחד, שלחם משנה נאמר רק בלקיטה, ויש שהחמירו לבצוע שניהם (רע"ד ומשנ"ב סק"ד)

הידעת, גם בזמנינו לכו"ע ראוי לכתחילה להמנע מלכבס ביום ו', בכדי לקיים תקנת עזרא שיהיו מכבסים ביום ה' מפני כבוד השבת, וכדברי הגמ' בב"ק פב. והשו"ע בסי' רמ"ב: ומתקנת עזרא שיהיו מכבסים בגדים בחמישי בשבת מפני כבוד השבת.

ואכן יש מחלוקת ראשונים מה היתה תקנת עזרא, דעת המאירי המובאת בשיטמ"ק בב"ק פב. ונפסקה ע"י המגן אברהם: כלומר לא יכבסו בער"ש שיהיו פנויים לכבוד שבת, משמע שיש איסור לכבס ביום ו', אבל האליהו רבה כתב וז"ל: משמע דעיקר התקנה לכבס לכבוד שבת והא דלא תיקן שיכבסו בער"ש, משום שאין פנאי לכבס או שבדוחק נתכבס ונתייבש באותו היום, ודלא כמג"א דמשמע מיניה שהבין שעיקר התקנה היה שלא לכבס בער"ש שיהא פנוי לכבוד שבת דליתא, עכ"ל (ולכאורה זה שיטת רש"י והרא"ש במסכת בב"ק דף פב. שכתב שם רש"י וז"ל: "ומכבסים בגדיהם לכבוד שבת", וכך פסק השעה"צ) לסיכום: משמע מהא"ר שהתקנה היתה שיהיו בגדים מכובסים לכבוד שבת, ולמג"א התקנה היתה שלא יכבסו בער"ש. והמשנ"ב בסי' רמ"ב ס"ק ה' כתב וז"ל: מפני כבוד השבת, היינו כדי שיהיו לבנים לשבת, אבל לא בערב

יל"ע מהו גדר התקנה לכבס ביום ה', האם התקנה לכבס ביום ה' היא שלא לכבס ביום ו' משום שביום ו' יש להתעסק בצורכי שבת, או משום שכל עיקר התקנה היא שלא יתעכב עם הכיבוס עד יום ו' בשביל שיהיה בטוח שיש לו לשבת בגדים מכובסים וממילא לפי זה יהיה מותר לכבס גם בתחילת השבוע, או משום שבזמנם היה בגד אחד לחול ולשבת ולכן נאסר לכבס לפני יום ה' כדי שישאר נקי, - וזה אינו נראה, שהרי הגמ' בשבת קיג. לומדת מפסוק "וכבדתו" שצריך שיהיה בגדים מיוחדים לשבת וכן פסק השו"ע בסי' רס"ב שצריך שיהיו בגדים מיוחדים לשבת, וא"כ גם שיכבס ביום א' יהיה נשמר לכבוד שבת,

ויל"ע מתי יכבסו כשר"ח חל בימי ד' וה' שנהגו הנשים לא לעשות מלאכה בר"ח שלכאורה זה תקנה יותר קדומה מתקנת עזרא (עיין שו"ע סי' תי"ז).

התיר בליל שישי (אורל"צ ח"ב ט"ז)

ובשמירת שבת כהלכתה (ח"ב פרק מ"ב הערה י"ג) בשם הגרש"ז אויערבך זצוק"ל הסתפק בזמנינו שיש מכונות כביסה, משום שעזרא הביא טעם לתקנתו שיש לחוש שימנע מלהתעסק בצורכי שבת, ואם בטל הטעם בטלה התקנה, אבל בכ"ז אסר לכתחילה לכבס ביום ו' כיוון שבזמנינו לא מכבסים לשימוש באותו יום, וכשיכבס בער"ש יחשבו שמכין לאחר שבת ולכן יש להקדים לכבס ביום ה', אמנם לכבס מתחילת השבוע התיר, שרגילים לכבס ביום א' שיהיה בטוח מוכן לשבת, וכמו שאם מצא מנה יפה שומרה לשבת, ואולי גם זה נכלל בתקנת עזרא (ע"ש) וכן בכף החיים כתב להקדים ולהימנע מכיבוס ביום ו' ורק במקום אונס התיר, ומאידך התיר לכבס ורק מיום ד'.

אמנם בחוט שני התיר למכבסות ציבוריות לכבס ביום ו' וכשאר מלאכות שמותר לעשותם עד המנחה, שכל האיסור הוא רק לבעל הבגדים, אמנם גם שיש לאדם פרטי משרת גוי אסור לתת לו לכבס לישראל, והאיסור גם אם כבר הכין את כל צרכי השבת, או שמתארח אצל אחרים ואין לו מה להכין לשבת, ונשאר הגרנ"ק בצ"ע אם מותר לבעל הבגדים להעביר למכבסה בגדים ביום ו'.

ואומר החוט שני, שהנפק"מ בין המג"א והא"ר, שלא"ר יהיה מותר לכבס ביום ו' בגדים עבור אחר השבת, דלא גרע משאר מלאכות המותרות ביום ו' עד זמן מנחה בס' רנ"א, כיוון שכל האיסור היה שלא לכבס ביום ו' בגד הנצרך לשבת, משא"כ למג"א יהיה אסור לכבס בגדים ביום ו' עבור אחר השבת, וקשה לא"ר למה הוצרך עזרא לתקנתו הרי יש לימוד "מקרא קודש" שצריך בגד נקי לשבת, וזה בכלל עונג שבת (ובמשנ"ב רס"ב סק"א הביא דעה שזה דאורי') וכן שאל במחצית השקל, אבל למג"א כסות נקיה נלמד ממקרא קודש, ועזרא תיקן שהכיבוס יהיה ביום ה' ולא ו'. (חוט שני)

ובשערי השבת (פ"ו) הביא נפק"מ נוספת, שלדעת המג"א יהיה מותר גם לכבס לשבת לפני יום ה', משא"כ לא"ר צריך לכבס לשבת ביום ה', והביא המשנ"ב סי' רמ"ב והשעה"צ בס"ק ט"ז שפסקו כאלוהו רבא, וכן התיר כיבוס כתמים או כיבוס לצורך קטנים, או למנוע הוצאות או שיש טירחה מרובה כגון לבנים שחזרו מהישיבה וכד' התיר לכבס ביום ו', ובפרט מותר שהדבר נצרך לשבת.

(נ.ב. העלונים אינם באים לפסוק למעשה ותמיד יש לעיין במקורות)

שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא כי היא מקור הברכה

משה". 'משה' ראשי תבות 'שבת היא מלזעוק', ואלו 'ויקהל' הוא ראשי תבות 'רפואה קרובה לבוא', בתוספת שמו יתברך - י-ה. שמעתי בשם רבי משה יעקב וייס שאמר, מה הכוונה 'רפואה קרובה לבוא'? שהרי בכל יום אנחנו מתפללים: 'רפאנו ה' ונרפא', וברכה זו היא הברכה השמינית בתפילת שמונה עשרה. אבל בשבת שיש רק שבע ברכות בתפילת העמידה, כאשר אומרים בברכת גבורות 'רופא חולים' מתכוונים על רפואת חולים. נמצא, כי בעוד בכל ימות השבוע התפילה לרפואת חולים היא בברכה השמינית, הרי בשבת הרפואה 'קרובה לבוא', כי כבר בברכה השניה מתכוונים על הרפואה... (ומתוך האור)

שבת, כדי שיהיו פנויים להתעסק בצורכי שבת, ולפי"ז צריך להיזהר שלא לילך בחלוק אחד כמה שבתות כדי שלא לעבור על תקנת עזרא, עכ"ל, ובשעה"צ אות ט"ז הביא וז"ל: כן הסכים בא"ר וכן המאמר מרדכי ושא"א, דזהו עצם התקנה, ודלא כמג"א דמשמע מינה דעיקר התקנה היה שלא לכבס בער"ש, יצויין שתקנת בגדים לבנים קיימת גם בשבת, ולכן יזהר מלהחזיק ילד באופן שיכלכנו, וכן אפי' שאינו בביתו ילבש בגדי שבת (ספר חסידים, משנ"ב רס"ב סק"ו).

ונביא תמצית מדברי מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל בספרו חוט שני (חלק א' פ"ג): והנה לכו"ע בכלל תקנת עזרא שיהיו לו בגדים מכובסים לשבת וכן שיהיה פנוי מעסק הכיבוס בער"ש להכין צרכי שבת, וכמש"כ הרא"ש וז"ל: ושיהיו מכבסים בה' בשבת מפני כבוד השבת ללבוש לבנים ובער"ש אין פנאי לכבס עכ"ל, אלא דפליגי המג"א והא"ר בעיקר תקנת עזרא לכבס דוקא ביום ה' אם הוא משום שיהיו פנויים לכבוד שבת או משום שיהיה לו בגדים נקיים לשבת. אמנם לכו"ע כשלא כיבס לשבת עד יום ו' מותר לו בדיעבד לכבס ביום ו' כדי שיהיה לו בגד מכובס לשבת, (ואפי' למג"א!) ומאידך סו"ס היה תקנה "לכבס בחמישי", ולכתחילה לכו"ע אין לכבס בער"ש,

ודייק בחוט שני שאין לכבס גם בליל ששי שסו"ס "אינו חמישי", אמנם במוצאי ט' באב החל בליל ששי עדיף בליל ו' מאשר ביום ו' עצמו, ומאידך כל חיוב הכיבוס הוא בבגדים הסמוכים לגוף, וכן חולצה שדרכם להתלכלך, אבל בבגדים העליונים אין חיוב לכבס והעיקר שיהיו נקיים לשבת, אמנם הביא מהחזו"א שאפי' אם שבת ויו"ט היו סמוכים והיו בגדיו נקיים, הקפיד החזו"א להחליף בגדיו לכבוד היום השני, והאיסור גם בזמנינו שיש מכונות כביסה שסו"ס כביסה דבר שעושה טירחה מרובה (קיפול, יבוש, גיהוץ מיון וכו') (ע"כ מחוט שני וע"ש בהרחבה)

וכן הביא הגר"י טשזנר שליט"א בשם מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שגם בזמנינו יש את האיסור כיבוס ביום ו', והוסיף שלכתחילה גם לא יגהצו ביום ו', אמנם בדיעבד התיר הגר"ש אלישיב זצוק"ל לכבס ביום ו' וגם שלא לכבוד שבת. (שערי השבת) ודעת הגר"ח פ"ש שניברג זצוק"ל שגם בזמנינו אסור לכבס ביום ו', וגם לתלות כביסה אסר, ורק בקיץ התיר לכבס בליל ו', ומאידך הגר"צ אבא שאול זצוק"ל התיר בזמנינו שיש מייבש כביסה לכבס ביום ו' בתנאי שמייבש את הכביסה במכונה, וכן

אמרו חז"ל (שבת פו ע"ב): "דכולי עלמא - בשבת ניתנה תורה לישראל, כתיב הכא: 'זכור את יום השבת לקדשו', וכתיב התם 'ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה, מה להלן בעיצומו של יום, אף כאן בעיצומו של יום". ומה נאמר בקבלת התורה? "משה ידבר והאלקים יענו בקול" (שמות יט, יט). אומרים בעלי הרמז: 'משה' - ראשי תבות 'שבת היא מלזעוק'. 'בקול' - ראשי תבות 'רפואה קרובה לבוא'.

בספר 'אוצר אפרים' מביא בשם תלמידי ה"בעל שם טוב" זצ"ל, שמישהו בא אליו בשבת פרשת 'ויקהל' ובקש ממנו ברכה לחולה במשפחתו. אמר ה"בעל שם טוב": נאמר בפסוק: 'ויקהל

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת יתרו תשפ"ד

מעמד הנצח - רבבות אלפי ישראל

תוכן

א' - אמת במספרים / א

ב' - נאמנות במספרים / ג

ג' - כוחנו במספרינו / ו

לא ראו אותו. בחייו של וושינגטון, אף אדם בפולין לא שמע עליו. באפריקה גם כן לא הכירו אותו.

אפילו היום, אם תבקרו באפריקה תגלו שהם מעולם לא שמעו עליו! בפולין גם כן לא שמעו עליו. אמנם באמריקה עדיין מדברים עליו קצת, אבל במדינות אחרות בעולם - מי בכלל שמע על אדם בשם ג'ורג' וושינגטון? לאנשי סין אין שום מסורת אודותיו. ביפן גם כן לא שמעו עליו, וכך גם ההינדים בהודו.

לעומת זאת, אם ישאלו אתכם, "כמה אנשים היו נוכחים במעמד הר סיני?" התשובה היא שלפחות שני מיליון היו שם. התורה מזכירה שש מאות אלף גברים בגילאים 20-60, והיו גם צעירים מתחת לגיל 20 ומבוגרים מעל גיל 60, וזה מלבד הנשים, שמנו לפחות מיליון! כלומר, מיליונים מהסבים שלנו, האלטער-זידעס והאלטער-בובעס שלנו, עמדו יחד למרגלות הר סיני ושמעו את קולו של ה' האומר: "אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ" (שמות כ, ב). אז אם אתם מאמינים בג'ורג' וושינגטון, בוודאי שאתם מאמינים במעמד הר סיני.

כולי עלמא מודו

לא מדובר באירוע צדדי ובלתי-ידוע שהתרחש אי שם, וכמו שכתוב: "לֹא מֵרֹאשׁ בְּסֵתֶר דְּבִרְתִּי" (ישעיה מח, טז). עם ישראל כולו היה עד לנתינת התורה. זה לא היה משהו סודי.

ולא רק אנחנו אומרים את זה. כל המוסלמים מאמינים שה' נתן לנו את התורה בהר סיני. אין על זה שום וויכוח. זה כתוב בספריהם. וכך גם הנוצרים. כל

א' - אמת במספרים

מי מכיר את ג'ורג' וושינגטון?

פעם נכחתי במעמד שבו אחד מראשי הישיבות, שעוד הגיע מאירופה, מסר שיחה בפני קבוצה של בחורים אמריקאים. היה זה לפני שנים רבות. אני הייתי אז איש צעיר, ועמדתי שם והקשבתי לשיחה. לאחר סיום השיחה, היה זמן של שאלות ותשובות. הבחורים שאלו את הראש ישיבה כל מיני שאלות בענייני אמונה והשקפת התורה. אני זוכר כיצד אחד הבחורים האמריקאיים שאל כך: "האם ניתן להוכיח מה ארע בימי קדם? מה ההוכחה שהיה אי פעם מעמד הר סיני?"

אז הראש ישיבה פנה אליו ושאל אותו: "אמור לי, האם אתה מאמין שהיה פעם אדם בשם ג'ורג' וושינגטון?"

"כן", השיב הבחור.

"האם ראית אותו אי פעם?" כך שאל הראש ישיבה.

"לא, מעולם לא ראיתי אותו".

"האם ראית מישהו שראה אותו?"

"לא".

וושינגטון באפריקה וסין

הוא אף פעם לא ראה את ג'ורג' וושינגטון, וגם לא ראה מישהו שראה אותו. למען האמת, לא רבים הם אלה שראו את האיש. כמה אנשים כבר ראו אותו בחייו? אולי 10,000, לכל היותר. מיליון איש בוודאי

רבה. מוחמד היה צועד יחד עם צבאו אל תוך העיר ומכריז: "או שתאמינו שמן השמים דיברו אתי, או שאשמיד אתכם באש וחרב". כל מי שהלך לישון מוקדם באותו ערב, גילה בבוקר שמעתה ואילך הוא מוסלמי. הוא יצא לרחוב וראה מודעות המכריזות שמעתה כולם מוסלמים. כך הפיץ מוחמד את משנתו - בעזרת חרב חדה.

עוד פייק ניוז!

והנצרות? אותו רעיון. 'אותו האיש' ואפילו תלמידיו, מעולם לא טענו שה' דיבר אתו בנוכחות ההמונים. שוב ושוב הוא ניצב בפני אנשים שלא האמינו בו, אך הוא מעולם לא עשה ניסים בפני ההמונים.

מעולם לא נכת אדם ביקורתי באחד מאותם 'מעמדים ניסיים' שעליהם סיפר. חכמינו ז"ל לא נכחו באף אחד מהם. הוא תמיד היה ממתיין עד שהם יעזבו. יש לי בבית מחברת עם ציטוטים מה'ברית החדשה' - אדם גדול התיר לי לקרוא את הספר הזה, וכתבתי לעצמי מספר ציטוטים רלוונטיים. כתוב שם, שבכל פעם שביקשו ממנו אות או מופת, הוא השיב: "לא! אתם כופרים!" אבל אז, בפרק הבא, כשנכחו במקום רק הנבערים חסרי הדעת, אז הוא הראה את אותותיו.

כתוב שם שהוא יצא מקברו. הוא זכה לתחיית המתים. ומי היה שם כדי להעיד על כך? שתי נשים קלות דעת. עדים מהסוג ה'טוב' ביותר.

המלכים מתנצרים

כיצד פשטה הדת הנוצרית ברחבי אירופה? כשהמיסיונרים הגיעו בתחילה לאירופה על מנת לגייס אנשים לנצרות, הם לא התעסקו עם ההמונים, שהיו עדרים של אנשים צייתנים ללא כל זכות להביע עמדה. המיסיונרים ניגשו למנהיגים, למלכים - שגם הם לא תמיד היו העפרונות הכי מחודדים בקלמר - וגיירו אותם, ואז הודיעו המלכים לנתיניהם שזהו - מהיום והלאה כולם נוצרים. ההמונים לא בדיוק ידעו מה לעשות. אם המלך אמר, אז הוא אמר. הם קיבלו את זה.

ברגע שהשליט הסכים משום מה לשתף פעולה, הוא היה מוציא צו מלכותי שמעתה כולכם נוצרים, בין אם זה מוצא חן בעיניכם ובין אם לא. לא ניתנה להם כל בחירה. לציבור לא ניתנה בכלל זכות דיבור,

הנוצרים מאמינים שה' נתן לעם ישראל את התורה בהר סיני. כך כתוב בספריהם; הם כולם מאמינים בזה. נמצא שהעולם המתורבת כולו מאמין שהתורה ניתנה לנו. כולם מאמינים שמיליוני יהודים עמדו יחד למרגלות ההר.

זוהי נקודה חשובה ביותר, כי אין לה אח ורע בטענותיה של אף אחד מאומות העולם. המקרה היחיד בהיסטוריה שנטען כך כלפיו קיים רק אצל האומה היהודית. ולא רק שאנחנו טוענים שכך קרה, אלא זה מפורש שוב ושוב בתורה, במילים מפורשות ובולטות: "פְּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם" (דברים ה, ד). סיפור מתן תורה מתואר בתורה פעמיים, באריכות ובפרוטרוט.

איזו עוד אומה שמספרת על כך שמיליוני בניה שמעו את קולו של אלוהיהם? אין ולא היתה טענה כזו בכל מהלך ההיסטוריה, כי כל מי שמבקש לומר דברי שקר וכזב, מקפיד להסתיר אותם. זהו עיקרון חשוב ביותר. אף אומה בעולם לא טענה שעם שלם שמע את קול אלהיו. אף אחד לא אמר כך. הם לא ניסו אפילו לטעון כך, כי הם יודעים שכולם יאמרו להם: "אתם יודעים טוב מאוד שזה לא קרה. אל תנסו לרמות אותנו!"

פייק ניוז!

מה טוענות הדתות האחרות? לא הרבה. הם מבטיחות הבטחות גדולות, ומספרות אודות כל מיני אירועים, אבל לעולם לא תמצאו אצלם אמירה שהקב"ה נגלה לאומה שלמה ודיבר עמה, כי גם לשקרן הגדול ביותר יש גבול מה הוא יכול לטעון.

מוחמד אף פעם לא טען שאלקים נגלה בפני המון גדול של ערבים. לכל היותר הוא טען שהתרחשו מספר ניסים. אבל גם על פי טענותיו, ניסים אלו לא בוצעו בנוכחות המון גדול. הוא טוען שהוא יצא מהאווהל שלו שבו אללה דיבר רק אליו. מי היה שם כדי להעיד על כך? אפילו לא אדם אחד! לכן מכנה אותו הרמב"ם "המשוגע שהגיע מהמדבר". הוא יצא מהאווהל והודיע: "כך וכך נאמר לי". נו, לך תאמין לו.

הכל שטויות והבלים. אלא שכשטענות אוויליות וחסרות תוכן מגובות בחרב חדה - החרב שהמיסיונר המוסלמי מוכן לעשות בו שימוש - יש לזה השפעה

ציווה עליו לדבר אל העם, הוא אמר: "והן לא יאמינו לי. הם לא כאלה".

אך הקב"ה אמר לו: "הם יאמינו. הם יאמינו לך". והם אכן האמינו לבסוף. מתי? כאשר הקב"ה התגלה אליהם בעצמו, על ידי עשרת המכות, קריעת ים סוף, ולבסוף - המאורע הגדול ביותר בהיסטוריה של אומתנו - מעמד הר סיני.

עם של נביאים

אצל עם ישראל לא היה צורך לא בחרבות ולא במלכים עם נתינים נבערים. כשעם ישראל שמע את קול ה' בהר סיני, הם היו מיליונים! מיליונים! מיליונים שטוענים שהם היו שם! זוהי ההיסטוריה שלנו! לא שאיש אחד סיפר לעוד אחד והם הפיצו את זה הלאה בתור תעמולה בקרב ההמונים. בהר סיני, להבדיל אלף אלפי הבדלות, נכחו לפחות שני מיליון איש.

מי סיפר לנו על כך? מיליוני הורים סיפרו על כך למיליוני ילדיהם. והילדים האמינו להורים, ואז גם הסבא והסבתא סיפרו להם את אותו הסיפור: "וְהוֹדַעְתָּם לְבְנֶיךָ וּלְבְנֵי בְנֶיךָ, יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּחַרְבַּ" (דברים ד, ט-י). הילדים הללו שמעו את העדויות מאבא ואמא ומסבא וסבתא - משני הצדדים, והאמינו להם. הדברים נכנסו לדמם, והם העבירו אותם הלאה, לילדים שלהם.

ולכן אנחנו עדיין כאן. אמנם אנחנו "המַעַט מִכָּל הָעַמִּים" (שם ז, ז), אולם המסורת שלנו נותרה שלמה, ללא פגע. אבות אבותינו עמדו למרגלות הר סיני, ולכן זכותנו לעמוד ולומר את אשר אבותינו סיפרו לנו שאבותיהם סיפרו להם. משה אמת ותורתו אמת! ה' דיבר אלינו ונתן לנו את התורה! והוא עשה זאת לפני מיליוני בני אדם!

ב' - נאמנות במספרים

חווייה משנה-חיים

אכן, אותו יום גדול, אותה חוויה עצומה, פעלה הרבה יותר מאשר לתת לנו את הזכות לטעון שאנחנו נושאים את דגל האמת בעולם; שכל דת אחרת היא מעשי ידי אדם, בעוד שאת הדת שלנו קיבלנו בהר

וגם לא היה להם מה ללמוד. הם לא התאספו יחד כדי ללמוד את עקרונות הדת הנוצרית. היו קבוצות של בני האליטות מהכנסייה עצמה שכן ידעו את חוקי הנצרות, אבל ההמונים לא ידעו כלום, והם קיבלו הכל. מלך רומאי שהחליט להיות נוצרי היה מצהיר בפני נתיניו הנבערים: "מהיום, כולכם נוצרים". בסדר.

זו הסיבה שהנצרות כולה מבוססת על עיקרון ה'אמונה עיוורת', כי אם תשאל שאלות, תגלה שאין תשובות. לכן הם מטיפים על חשיבותה של 'אמונה עיוורת'. הם מכנים את זה 'חנינה'. אנשים לא מבינים מה הכוונה, אני אסביר לכם את זה. 'חנינה' פירושה שאין מושג של תשובה. אין מציאות של זכייה מכח מעשים טובים. על פי הנצרות, גם אדם שיתאמץ בכל כוחו להיות צדיק, גם אם יהיה האדם טוב ורחום, ויעסוק בצדקה וחסד כפי שאף אחד בעולם לא עשה, שום דבר לא יעזור לו, כי הוא נולד פגום. זהו 'גימיק' מובנה שנועד לשווק את הנצרות. נולדת כנשמה אבודה, והדרך היחידה עבורך לזכות ל'ישועה', כלומר לעזרה - הדבר היחיד שיכול לעזור לך הוא אם תחתום איפה שאומרים לך.

"אתה חבר מועדון?"

סיפרתי לכם פעם את הסיפור הבא. פעם הגיע אדם רומאי ל'אותו האיש', וביקש ממנו להתפלל עבור בנו החולה. 'אותו האיש' הגיב: "איננו משליכים את לחמנו אל הכלבים", הוי אומר, איננו מתפללים עבור כלבים. אם לא נמנית על מאמיניו - הוא לא אהב אותך. אולם אז האב אמר: "אבל אדוננו, אנחנו מאמינים בך", וזה היה מספיק. "אה", אמר 'אותו האיש', "אם כך, אני מאציל עליך את הברכה העליונה". ככה, באופן מידי! לא היה צורך בשום מעשה טוב. ברגע שנרשמת למועדון - אתה בפנים.

אבל היית חייב להצטרף. מי שלא מצטרף, שום דבר לא יעזור לו. גם אם הוא יהיה הצדיק הגדול ביותר בעולם, אפילו אברהם אבינו להבדיל, שום דבר לא יעזור לו. הנוצרים טוענים שאברהם אבינו היה בגיהנום במשך מאות שנים. הוא ישב והמתין עד שאותו האיש יציל אותו משם.

להבדיל, אצלנו, אצל עם ישראל, מפנים עורף להמצאות מעשה-אדם אודות 'אמונה עיוורת'. משה רבינו מעולם לא דרש ממישהו שיאמין בו. כשהקב"ה

השפעה ברת קיימא

בזכות אותו יום, תמיד יהיה עם ישראל נאמן לה' ולתורתו. "כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִכְרוֹנוֹ" (דברים לא, כא). צאו לרחובות בורו פארק, פלאטבוש, וויליאמסבורג, וכל השכונות של שומרי התורה, ותראו! יהודים לומדים תורה כפי שעשו בבבל, כפי שעשו בישיבות האדירות של ארץ ישראל! כולם לומדים את אותה התורה שניתנה בסיני. זוהי תוצאה של אותו יום גדול. במעמד הר סיני, זרע ישראל התרומם והתנשא בנאמנותם, לנצח נצחים.

כמובן שיתכן ויהיו יחידים שיאבדו. אם מישהו מחפש ליפול ח"ו, אם הוא מבקש לרדת מאותה רוממות נפלאה שהשגנו באותו יום גדול, אזי הכל אפשרי - לכל אדם תמיד ניתנה בחירה, ולכן תמיד יכולים להיות יחידים חלשים שיסורו מהדרך. אולם בזכות מעמד הר סיני, עם ה' ימשיך תמיד להתקיים ויהי מה. קולו המתוק והנורא של השי"ת הפך אותנו למאמינים בני מאמינים, לנצח נצחים. מה שחווינו באותו יום גדול ונורא היה חסר תקדים, וזה עשה עלינו רושם כל כך כביר, עד שאיננו מסוגלים לסטות מנאמנות זו לעולם.

כך כותב הרמב"ם (באגרת תימן): "יש לדעת שכל מי שנטה מדרך הדת הנתונה במעמד ההוא, שאינו מזרע האנשים ההם". הרמב"ם אומר לנו שלמעמד הר סיני היתה השפעה כל כך גדולה על עם ישראל, שהוא הפך אותם לנצחיים בנאמנותם. החוויה היתה כל כך עוצמתית, שהוא הפך לחלק מה'גנים' שלהם, וילדיהם קיבלו את הנאמנות הזו בירושה. ולכן מי שנוטה מדרך התורה, אות היא שאבותיו לא עמדו בהר סיני. כי אותו יום, אותו מעמד, רומם אותנו רוממות נצחית. מעתה, בלתי אפשרי עבורנו לוותר על נאמנותנו. כעת אנחנו עם ה', ואיננו מעוניינים בשום דבר אחר.

כשהרמב"ן ניצח את המלך

למה שנהיה מעוניינים? אומה ששמעה את קול ה', מיליוני אנשים שעמדו יחד וראו בעיניהם את נתינת התורה - מדוע שנחליף את ה'מעמד הר סיני' שלנו בעד חלומות נבובים של דוברי כזב? היש לך טיפשות גדולה מזו?

סיני. זה נכון שמעמד הר סיני פעל את זה, אבל הוא עשה הרבה מעבר לכך.

הבה ונשמע את הדברים שאמר משה רבינו בשם הקב"ה, בתארו את תכליתו של אותו יום גדול: "לְבַעֲבוֹר נִסּוֹת אֶתְכֶם בְּאֶלְקִים" (שמות כ, יז). 'נסות' פירושו לרומם - מלשון 'נשא', נס - לנשא ולרומם.

בהר סיני התרוממנו מעל כל העמים. כך אמר השי"ת אודות מתן תורה: "וְהָיִיתִם לִי סֻגָּלָה מִכָּל הָעַמִּים" (שם יט, ה). "אני עומד כעת לעשות משהו", כך אמר ה', "שישנה את הטבע שלכם. אם תעמדו על הר סיני ותאמרו, 'נעשה ונשמע! ריבוננו של עולם, אנחנו מקבלים אותך לעולמי עד', או אז אהפוך אתכם לעם סגולה, לאנשים מיוחדים ומרוממים".

מעבר לתואר

עלינו להבין ש'עם סגולה' אין פירושו רק: "אני נותן לכם כעת 'סמיכה'; אתם תקבלו תעודה שאותה תוכלו לתלות על הקיר, המאשרת שזכיתם בתואר כבוד". לא ולא; זה הרבה מעבר לכך. 'סגולה' פירושו שהאישיות שלנו תשנה צורה לחלוטין, שנהפוך ל'בריה חדשה', לבני אדם שונים לחלוטין ממה שהיינו קודם לכן. "וְאֵתָם תִּהְיֶה לִי מִמְּלֶכֶת כְּהִנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ" (שם פסוק ו).

מה הפירוש להפוך ל'בריה חדשה', לסוג אחר של בני אדם? כלולים בזה דברים רבים. אין לי ספק שהנשמות שלנו השתנו בכך ששמעו את קולו של הקב"ה. בוודאי היתה קדושה מסוימת ששינתה את הטבע שלנו ורוממה אותנו מכל אדם אחר. היתה זו חוויה כל כך גדולה, ששינתה אותנו בכל כך הרבה דרכים, שאותן לא אוכל להסביר, מהסיבה שגם אני לא מבין אותן.

אבל אני רוצה לדבר כעת על משהו שאנחנו כן יכולים להבין - על שינוי שחל בנאמנותנו לה'. ה'נסות אֶתְכֶם' פירושו שאותו יום גדול של מעמד הר סיני, רומם אותנו בנאמנותנו. המחזה הגדול של מתן תורה עשה עלינו רושם כל כך כביר, שהוא רומם אותנו לדרגה כזו של נאמנות, דרגה שממנה לא ניפול אף פעם.

לדרכים שבהן מנסים היצר הרע ואומות העולם לנסות ולפתות אותנו. בכל דור ודור ובכל יום ויום, צצים ועולים נסיונות חדשים המנסים להניא אותנו מאמונתנו.

גן עדן וגיהנם

כך כותב הרמב"ם באגרת תימן. הוא מצטט פסוק משיר השירים (ז, א), ומסביר ששלמה המלך מתאר לנו כיצד "האמונות והסברות שרוצים להמשיכה אליהם ולהחזירה לאמונתם" - הגויים מנסים לפתות את האומה הישראלית להצטרף אליהם. הרמב"ם מדמה זאת ל"אנשי הבליעל השטופים בזימה והמפתים הנשים שהן בנות חיל להשיג מהן תאוותם המכוערת". הם מנסים לפתות את ה'אשה', את עם ישראל, לנטוש את בעלה, את הקב"ה, ולבוא אליהם, אל העבודה זרה ואל האידיאולוגיות שלהם.

וכך אומרים בני הדתות הללו לעם ישראל: "שובי שובי השולמית" - 'שולמית' כאן הוא כינוי לעם המושלם, "השלמה החסידה", ואומות העולם אומרות לנו: "שובי, בואי, הפני עורף ובואי הצטרפי אלינו. לנו יש את כל הטוב בעולם".

"שובי שובי וְנַחֲזֶה בְךָ" - "בואי, אנחנו נראה לך הכל. נראה לך דברים טובים. את תהיה בגן עדן יחד עם 'אותו האיש'". אלא שהם לא יודעים שהוא נמצא כעת בגיהנם. אגב, אם תפגשו נוצרי שינסה לשכנע אתכם, תוכלו לספר איפה נמצא אותו האיש.

המחנה הגדול

ומה עונה השולמית לאלה שמנסים לפתותה? "מה תַּחֲזוּ בַשּׁוֹלְמִית כְּמַחֲלַת הַמִּחְנֵי" - מה אתם כבר יכולים להראות לנו? האם תוכלו להראות לנו משהו דומה למה שכבר חזינו בעינינו? האם תוכלו לתת לנו "כְּמַחֲלַת הַמִּחְנֵי"? אלו הן מילים חשובות ביותר כאן. 'מחול' פירושו ריקוד במעגל, וכלשון הרמב"ם, "שמחת מעמד הר סיני". האם תוכלו לתת לנו את ריקוד-המחול שהיה לנו במחנה, בהר סיני? "האם תוכלו להראות לנו משהו מעין זה?" כך אנחנו משיבים לאומות העולם. "משהו מעין אותה התכנסות אדירה שהיתה לנו כאשר חנינו מסביב להר סיני?"

אומות העולם מביטות בנו ומנסות לגמול אותנו ממעמד הר סיני שבו קיבלנו את התורה. הן משקיעות

זה מה שהרמב"ן אמר למלך ספרד. כבר ידועה ומתועדת פגישתו של הרמב"ן עם מלך ספרד, שביקש להכריח את הרמב"ן להודות באמיתותה של הדת הנוצרית. הרמב"ן היה נתון במצב לא פשוט. הוא עמד בפני קבל גדול, והוא היה חייב לענות תשובה למלך. המלך אמר: "אתה מוכרח לקבל את הנצרות!"

ומה אמר הרמב"ן? "אני מוכן לקבל, אבל בתנאי אחד. התורה ניתנה לנו בנוכחותה של אומה שלמה. בזה גם אתם מודים. אם יבוא שוב הקב"ה וידבר אל אומה שלמה, ויאמר לנו שהוא נטש את תורתו, אזי אני מוכן לקבל את הדברים".

והמלך לא ענה. לא היה לו מה לענות. הרמב"ן ניצח בעימות. וכעת היה עליו לעזוב את המדינה. ככה זה היה באותם ימים - אם ניצחת את המלך בעימות, היית חייב לעזוב את המדינה.

אלו ואלו

אז היהודי הנאמן עוזב את המדינה. הוא מוותר על הכל - על הפרנסה, על החיים, על מדינתו - והכל בזכות אותו יום גדול שבו עמדנו למרגלות הר סיני. אבותינו חיו בגטאות באירופה. הם סבלו שם מהצקות, רדיפות ויריקות. הם היו יכולים לצאת מהגטו ולומר: "בסדר, אנחנו נכנעים!" זה כל מה שהנוצרים ביקשו. "בואו, היכנעו לנו, קבלו את הדת שלנו". אבל מי יוכל להיות כל כך טיפש וקצר-ראיה?

מעמד הר סיני פירושו לא רק להתעלם מכל הדתות שהומצאו על ידי בני אדם. היום כבר לא צריכים להיות חכמים גדולים וגם לא נדרשת נאמנות לה' כל כך גדולה כדי לדחות את הדתות האחרות. כל כך קל לראות שאין בהן דבר. בנצרות כיום יש מאתיים חמישים וששה זרמים, וכולם נלחמים זה בזה, כל אחד מכנה את השני 'שקרן'. ואנחנו מאמינים לכולם. המוסלמים והנוצרים נלחמים זה בזה. הם שחטו זה את זה בשדה הקרב, וכל אחד האשים את השני בשקרים וכזבים. ואנחנו מסכימים עם שניהם. שניהם זייפנים.

אולם בימינו יש נוכלים אחרים שמנסים להחליש את נאמנותנו ולהרחיק אותנו ממנה. תמיד יהיו נסיונות, אידיאולוגיות חדשות ושיטות עדכניות - סוציאליזם ואבולוציה, הומניזם וליברליזם - אין סוף

ג' – כוחנו במספרינו

קדושה גוררת קדושה

כעת אנחנו מגיעים לנושא חדש, שהוא אחד הלימודים שלמדנו ממה שאירע בהר סיני. זהו נושא שיהודים רבים, כולל יהודים חשובים, אינם מעריכים דיו, והוא הנושא של הכוח הטמון במספרים.

הגמרא (ברכות לט, א) אומרת ש"כל בי עשרה שכינתא שריא" - בכל פעם שעשרה יהודים כשרים מתכנסים יחד - לא בשביל לספר בדיחות, אלא בשביל להתפלל או ללמוד תורה - השכינה נמצאת עמם. כמובן שיהודי אחד שיושב לבדו גם הוא קדוש, אבל כשבאים לבית הכנסת ויש מנין, או אם מפעם לפעם מקיימים מנין פרטי בבית, עלינו לדעת שיש כאן משהו מיוחד במינו. צריך להתנהג בדרך ארץ ובכבוד, כי השכינה הקדושה נמצאת כאן.

והשאלה היא: למה? מדוע זה כך? והתשובה היא, שכל יהודי הוא קדוש, ולכן כשעשרה קדושים באים יחד, יש השראת השכינה גדולה יותר. זהו נושא שצריך לעבוד עליו ולתרגל אותו. זוהי שלמות הדעת שאותה צריכים אנו להפוך לחלק מצורת החשיבה שלנו: להרגיש שהשכינה נמצאת במקום שבו יהודים שומרי תורה מתאספים יחד.

קדושה בניו יורק

לכן, כשאני עובר בבורו פארק, כשאני נוסע ברחובות ורואה בכל מקום יהודים שומרי תורה, נשים שומרות תורה, בנים ובנות שומרי תורה, אני תמיד נוהג להעיר: "השכינה נמצאת בבורו פארק". כך גם כשאני עובר בשכונת ווילאמסבורג ורואה יהודים שומרי תורה בכל מקום, אני אומר: "ברוך ה'! השכינה שורה בישראל!" אני לא אומר את זה רק כדי להעיר הערה. זהו ביטוי של אמונה, שהשכינה שורה במקום בו יהודים שומרי תורה מתאספים יחד.

זהו שאמר משה רבינו: "שׁוֹבָה ה' רַבְּבוֹת אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר י, לו), ואומרת הגמרא (יבמות סד, א) ש"מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל".

22,000 אלף יהודים - זו כבר השראת השכינה מסוג אחר לגמרי! כשיש עשרה יהודים - השכינה שורה. אחד עשר - עוד יותר טוב. אבל עשרים ושנים

את הכוחות שלהם לנסות לגרום לנו לנטוש את ההתחייבות שבה התחייבנו לה' בהר סיני. אבל זה בלתי אפשרי, כי לנו כבר יש את הדבר האמיתי. מה עוד יכול להשתוות למה שחווינו באותו יום גדול?

זו הסיבה שהרמב"ם מזכיר באגרתו לבני תימן, שעמדו בפני שמד רוחני, ומעודד אותם לזכור תמיד את אותו יום גדול. הוא קורא להם לעבוד על העיקר הגדול הזה של תורתנו הקדושה, עיקר שמהווה את אחת הצורות הגדולות ביותר לעודד את עצמנו, בכל הדורות ובכל הזמנים. ומהו? "וראוי לכם אחינו, שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול, ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדורו, שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו, והטענה המביאה לידי אמת. וגדלו המעמד ההוא על כל גדולה".

לא רק בשבוע של פרשת יתרו, כשמעמד הר סיני מוזכר בפרשה. לא רק בשבועות. "זכרו מעמד הר סיני, שצונו הקדוש ברוך הוא לזכרו תמיד, וגם הזהירנו מלשכוח אותו, וצונו ללמד אותו לבנינו כדי שיגדלו על תלמודו" - בנינו צריכים לגדול כשהמחשבות של הר סיני נמצאות בדעתם, משום שזהו מקור אמונתנו ונאמנותנו.

פריחת עולם התורה

וזו הסיבה שעברו כבר שנים רבות מאז כתב הרמב"ם את אגרתו, ולימוד התורה ממשיך לפרוח ולשגשג - לא פחות מאשר בימי הרמב"ם. ספריות שלמות של חיבורים תורניים חוברו מאז הרמב"ם, וקהילות שלמות של יהודים מאמינים, בכל רחבי העולם, ממשיכים לדבר על מתן תורה.

יהודים צעירים לומדים תורה בכל מקום. עם ישראל פורץ קדימה בכל מקומות מושבותיהם. יהודים שומרי תורה ומצוות מקימים מוסדות תורה בכל מקום. רק באמריקה לבד יש כיום מאות מאות ישיבות קטנות ו'מתיבתות'! בתי ספר של 'בית יעקב', 'בית רחל' - הם נמצאים בכל מקום. ילדים שומרי תורה, משפחות של שומרי תורה - בכל מקום.

אנחנו זוכים לראות בעינינו כיצד אותו מעמד אדיר שהתרחש במדבר לפני שלושת אלפים שנה - כאשר עם ישראל כולו, מיליוני אנשים, נשים וטף, שמעו את דבר ה' - ממשיך וימשיך הלאה לעד. נאמנותו של עם ישראל למעמד הנורא ההוא ימשיך לנצח נצחים.

ומתרום! 22,000 יהודים שומרי תורה - כולם יחד! יש בזה עידוד עצום, חיזוק עצום. המספר האדיר הזה מדליק את אש ההתלהבות בליבו של כל אחד ואחד, שזוכה להתחזק מכוחם של המספרים.

אגודה של עוצמה

כאשר התקיים מעמד סיום הש"ס על ידי תנועת 'אגודת ישראל באמריקה', נכחו שם עשרים אלף יהודים! עשרים אלף! זה 'הוציא את העיניים' לעיתון ה'ניו יורק טיימס'. כל כך הרבה יהודים! זה הכאיב להם מאוד! מצויין! אבל הרבה יותר חשוב ממה שזה עשה לגויים, זה מה שזה עשה למי שהשתתף במעמד. מזה באמת היו צריכים לדאוג שם ב'ניו יורק טיימס'! כי כל היהודים שנכחו שם, התחזקו חיזוק גדול! הם קיבלו הרבה יותר כח ממה שהיה להם קודם לכן, עד כדי כך שזה הביא להשראת השכינה.

כשהאדמו"ר מבעלזא עשה חתונה, היתה זו חתונה אדירה, אירוע מלכותי - יותר מאירוע מלכותי. יהודים יראים ושלמים, חבושים בשטריימל'ך, רוקדים יחד ושרים שירי קודש. כל מי שנכח בחתונה, יצא משם עם חיזוק חדש, עם נאמנות חדשה לקב"ה. כל אחד ואחד יצא משם עם יראת שמים גדולה יותר.

כעת אנחנו מבינים שבזמן מתן תורה היה צורך ב-600,000 יהודים, ולא רק מצד הקדושה. קדושה היא דבר טוב מאוד, אבל היה דבר נוסף שהיה חשוב ביותר. מספרם העצום של היהודים נדרש כדי ליצור רוח של התלהבות שילהיב כל יחיד ויחיד מישראל. ההשפעה שהיתה למספרם הרב של היהודים על כל יחיד ויחיד, היתה כל כך עצומה, כי "נעשה ונשמע אמרו כאחד" - הם אמרו את זה יחד! כולם יחד קיבלו על עצמם את אותה הקבלה, באותה ההתמסרות והדבקות.

ההשפעה הגדולה ביותר

עוצמתה של החוויה היתה בכך, שכל יהודי ראה מספר עצום של יהודים שמקבל את התורה, והדבר יצר רושם אדיר אצל כל אחד ואחד מהם. כל אחד הבין שהוא לא לבד. "איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר תִּזְק" (ישעיה מא, ו). גם אם אחי אינו אומר מילה - עצם נוכחותו מחזקת אותי. כשאני רואה מישהו שעובד את ה', זה מעודד ומחזק אותי. "אנחנו כל כך הרבה יהודים שעומדים כאן ומקבלים יחד את

אלף? משהו קורה, והשראת השכינה שחלה שם היא שונה לחלוטין. יש כל כך הרבה קדושה, ולכן השראת השכינה היא גדולה כל כך. זוהי מציאות ממשית, וגם אם איננו רואים אותה, עלינו לדעת שהמציאות הזו היא אמיתית יותר מהאנשים שנוכחים שם. יש פה השראת השכינה מיוחדת במינה!

מעבר לקדושה

הרמח"ל בספרו דרך ה' מלמד אותנו שזה מה שהתרחש בהר סיני. הפסוק אומר: "וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר" (יט, ב). מדוע כתוב "ויחן", בלשון יחיד? מסבירה הגמרא שזה משום שבני ישראל עמדו בהר סיני "כאיש אחד בלב אחד" - עם תכלית אחת: להפוך לעם ה'. או ווה! כאשר שש מאות אלף יהודים מתכנסים יחד במקום אחד, עם שאיפה אחת, אזי אומר הקב"ה: "כעת אני יכול לרדת על הר סיני, כי 600,000 יהודים פירושו יותר קדושה!" "וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר" הביא ל"וַיִּרְדּוּ ה' על הר סיני" (שם פסוק כ).

אלא שעלינו להבין - מה הענין הזה של המספרים? מדוע מספר רב יותר של יהודים גורם לקדושה גדולה יותר? התשובה היא, שמספרים פירושם כח - כח של אמונה ושכנוע פנימי, כח של התמסרות ונאמנות. כשאדם מוקף באנשים עם רוח דומה לשלו, הדבר מקנה לו בטחון שאי אפשר למדוד אותו במילים.

גם כשעשרה יהודים באים יחד - זה כבר משהו. כשעשרה יהודים שומרי תורה מתקבצים יחד כדי להתפלל, ללמוד, או לספר סיפורי צדיקים, כל צורה של עבודת ה', כל אחד מהעשרה רואה את תשעת האחרים, וזה מחזק את כח האמונה והשכנוע הפנימי שלו. מספרם הגדול של היהודים מוסיף, במידה מסוימת, להתלהבות ולעוצמה הרוחנית של האדם. וזה מה שמביא להשראת השכינה! הקב"ה אומר: "הואיל ויש בקרבך רוח של התלהבות והתחזקות, אתה מתרגש ממני, אז אני אתן לך רוח עוד יותר חזקה עמוקה". והשכינה שורה על אותם עשרה יהודים, שזכו כעת להתרומם ולהתחזק איש מרעהו.

ומה אם יש עוד יותר יהודים? מה קורה אם 22,000 יהודים מתכנסים יחד לעבודת ה'? או ווה! זה כבר משהו שונה לחלוטין, כי כל אחד ואחד מאותם 22,000 רואה כל כך הרבה יהודים נוספים, וכל אחד מתחזק

הושענא רבה. המקום היה עמוס עד להתפקע, וההושענות נמשכו כארבע שעות! לחוויה זו היתה השפעה עצומה עלי. ציבור כל כך גדול העומד יחד ועובד את בוראו! המעמד הזה הותיר רושם כביר על כל מי שנכח שם.

אל לנו להיות פילוסופים שרק לומדים ספרים. לראות את היהודים הללו במשך שעות על גבי שעות, זה לבד משפיע על האדם בצורה עמוקה ביותר. היה זה מעמד של קידוש ה' אדיר, ושאבתי ממנו עידוד עצום. רק לראות - בלי שום סברות, בלי שום היגיון והסברים. רק לראות מספר כל כך גדול של יהודים שעובדים את ה' כאיש אחד. זה השפיע עלי בצורה אדירה.

אסור לנו להתעלם מהעיקרון הזה. עלינו לדעת שבכל פעם שאנחנו נמצאים במקום שבו רואים מספר גדול של יהודים, כשנשוב משם, לא נהיה אותם בני אדם כפי שהיינו.

לכן חשוב כל כך שלא נחמיץ את ההזדמנויות שניתנות לנו. לא צריך להמתין לחתונה בבעלזא, לסיום הש"ס או להושענא רבה. הדבר הטוב והמועיל ביותר הוא להתגורר בין יהודים מאמינים! במקומות שבהם קיימת הצפיפות הגדולה ביותר של יהודים שומרי תורה.

משאית החיזוק

רחוב יהודי, המלא בילדים וילדות המשחקים ברחוב, זו הצהרה גדולה. כולם מצהירים שהם יהודים נאמנים ושהאמת לצידם. כובעים שחורים, כיפות, פאות. ילדים עם ציציות בחוץ! כמה שיותר כובעים שחורים, כמה שיותר ילדים יהודיים חבושים בכיפות, כמה שיותר אמהות יהודיות שדוחפות עגלות עם שני ילדים בפנים ועוד חמישה שמהלכים לצידה - כך אנחנו נעשים חזקים יותר.

אחד הכתבים של עיתון ה'ניו יורק טיימס' הגיע פעם לברוקלין, וציין את הכמות הגדולה של עגלות התינוק שהוא ראה פה. זה עשה עליו רושם גדול; כאב לו לראות את זה. במנהטן אין עגלות ילדים. המוצר הזה לא קיים שם.

אז כשאנחנו הולכים ברחוב ורואים משאית גדולה, אורכה כמעט כאורכו של רחוב, שעליו כתוב באותיות

התורה; זה נכנס להם לדם ושינה אותם מכף רגל ועד ראש. זה שינה את הטבע שלהם, את הנשמות שלהם, את ה'גנים' שלהם - לנצח.

כעת הם היו כל כך משוכנעים, כל כך מלאי התלהבות, שהקב"ה ראה זאת וגילה את עצמו אליהם. זה מה שהביא ל"וַיִּדְבֶּר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאָמֹר". ה' התחיל לדבר עמם - רק משום שהם היו 600,000 איש!

נראה לי שזו הסיבה שהאבות לא זכו לקבל את התורה. מתן תורה זה משהו שגם האבות הקדושים לא זכו לו. מדוע באמת? מדוע לא ניתנה התורה להם ולמשפחותיהם? ולמה לא לשבעים נפש? הם היו כבר משפחה מספיק גדולה, ומדוע אם כן לא היה להם מעמד הר סיני?

התשובה היא - אחת התשובות - שעם כל עוצם מדרגת שלמותם של האבות הקדושים, הם לא היו המון גדול. אילו ניתנה להם התורה, כמשפחה קטנה, הרושם היה נחלש. לכן המתין הקב"ה עד שהיהודים יהיו אומה גדולה, ורק אז הוא זימן את המעמד הגדול של מתן תורה, כי אז, כאשר אומה גדולה זו קיבלה יחד את התורה, המעמד הותיר בהם רושם בל ימחה.

מספרים הם הכל

פירושו של דבר הוא, שמספרים הם הכל! כמות! ככל שגדלה כמות היהודי, אזי לא רק שהקדושה גדלה, אלא שהאמונה מתחזקת! זוהי ההצלחה הגדולה הקיימת בריבוי היהודים המאמינים.

זוהי נקודה חשובה ביותר עבורנו. כשם שקיבלנו את התורה בהמון עם, במספרים גדולים, כך היא הדרך להמשיך לקבל את התורה ולהנות מפירותיו של מעמד הר סיני. כמה חשוב להימצא תמיד יחד עם יהודים רבים. כשיש אתך עוד יהודים, זה נותן לך כל כך הרבה נאמנות, כל הרבה יציבות, כל הרבה כח וחיזוק.

ככל שמספרם של היהודים שמפגינים את נאמנותם לה' ולתורתו גדל, כך קל לך יותר להתחזק ולחזק את עצמך באמונתך.

הושענא רבה בסאטמר

זכורני שפעם הלכתי לראות את כ"ק האדמו"ר הזקן מסאטמר זצ"ל [א.ה. בעל ה'ויאל משה'], ביום

שאלה:

כיצד יוכל האדם ללמוד את עצמו לאהוב יהודים באמת?

תשובה:

זו שאלה לא פשוטה. אבל המשימה הראשונה היא לבחור יהודי אחד, וללמוד לאהוב אותו.

בחר לך מישהו שלא יהווה אתגר מדי גדול עבורך, מישהו שיהיה קל לאהוב אותו - יהודי נאה ונחמד, נקי ומנומס ונעים הליכות. ואז תתחיל לאהוב אותו.

אל תגיב כמו בעל חיים. גם בעל חיים מגיב בנעימות למישהו שנחמד אליו. צריך לעבוד על לאהוב אותו בגלל שהוא יהודי, לא בגלל שהוא מתנהג אלי יפה או בגלל המראה הטוב שלו. אמור לעצמך: "הבט ביהודי היפה הזה, בנם של אברהם, יצחק ויעקב. הוא חלק מהאומה הקדושה". וכך, לאט לאט, יתחיל להיכנס לך לראש שאתה אוהב אותו בגלל שזו מצוה מן התורה של "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ". לאחר זמן מה, תתחיל להרגיש כלפיו אהבה, ואז, לאחר שאתה אוהב יהודי אחד, תוכל להתקדם הלאה ולאהוב שני יהודים. לאחר זמן מה זה יתחיל להתפשט.

דרך אגב, העצה הזו אינה שלי. שמעתי אותה לפני כחמישים שנה מאדם גדול, שגילה לי את הדרך הזו לעבוד על אהבת ישראל. ככה התחלתי לאהוב יהודים. לבחור אדם אחד, ולעבוד עליו.

כך עבדו חז"ל. כל מי שבא עמם במגע, הם כינו אותו 'בני' או 'בתי', כדי להרגיל את עצמם לאהוב את האדם הזה כפי שהם אוהבים את בנם או בתם.

וזו אחת המעלות הנפלאות בלהיות הורה. בליבו של כל הורה יש מעיין של אהבה שפורץ החוצה כלפי ילדיו. ישנם אנשים רבים שמעולם לא אהבו איש עד שנולדו להם ילדים. רק אז הם החלו לחוש חיבה עמוקה כלפי אדם אחר. ברגע שאוהבים את הילדים, אז לפעמים הם מביאים חברים הביתה. הבן הקטן מביא הביתה חברים, אז הנה לך הזדמנות לחשוב: "גם הם אוהבים אצל הוריהם", והחיבה יכולה להתפשט לאחרים.

זו דרך ללמוד איך לאהוב יהודים.

ענק: 'חלב ישראל' - זה מחזק אותנו. כל כך הרבה חלב וגבינה! מי צריך את כל זה? זה בגלל שיש כל כך הרבה יהודים שומרי תורה שאוכלים חלב ישראל! כל כך הרבה! כן ירבו!

כשמסתיימים הלימודים בתלמודי התורה ובבתי הספר בימי ששי, מתחילים לראות את ה'הסעות' - האוטובוסים המיועדים להסעת ילדי ישראל לבתייהם. עשרים אוטובוסים מהחידר הזה, עוד עשרים מהחידר ההוא. העיר כולה מלאה בבנים ובנות יהודיים שנוסעים הביתה. ברוך ה'! כן ירבו!

אתם מבינים את משמעות הדבר? זה חיזוק עצום! אולי לא תודו בכך. אתם פילוסופים, חכמים; אתם רוצים ללמוד כוזרי או אולי חובות הלבבות. בסדר. אבל הענין הזה חשוב יותר מכל דבר אחר. המספרים, המספרים הגדולים, של יהודים שמתקבצים יחד לעבודת ה', זה מה שמחזק אותנו, ולזה אנחנו זקוקים לעד. ככה הפכנו לעם ה' בהר סיני, וכך נמשיך להיות עם ה' לנצח נצחים!

שבת שלום ומבורך!**בואו נהיה מעשיים****להמשיך ולגדול מהר סיני**

מעמד הר סיני, שבו עמד עם ישראל כולו ושמע את קולו של ה', היה מאורע אדיר מאין כמותו, שממשיך להדהד בכל הדורות. זה מה שיצר ועיצב אותנו כאומה.

השבוע נקדיש בלי נדר דקה אחת ביום כדי לנצל את היום הגדול והנורא ההוא. נקדיש חצי דקה כדי לחשוב על המעמד הגדול שבו עם ישראל התאסף יחד, כאיש אחד בלב אחד, בחוויה שהפכה אותנו למאמינים בני מאמינים לנצח נצחים. ואז נחפש הזדמנות נוספת במשך היום, שבה אנחנו נמצאים יחד עם יהודים שומרי תורה נוספים - בבית הכנסת, בכולל, בצרכניה, או אפילו ברחוב הומה אדם - ונקדיש חצי דקה להתבוננות בקדושה המהותית הקיימת במעמד זה, שבו ציבור גדול של יהודים מאמינים מתכנסים יחד, ובחיזוק שכולם מקבלים במעמד הזה, בפרט למי שחושב על כך.

א. האופנים המצויים בגננות ובציורי ספרים ופרסומות ב. ביצירות של דמויות (מבלונים וכדו')

(לא הארכנו כאן בציון המקורות רק ציינו לשו"ע יו"ד סי' קמא ולספר לא תעשו אתי והרצתה להרחיב יענין שם.)

הדברים נכתבו עפ"י הוראות הגרמ"מ לובין שליט"א ועל חלקם הגדול אף עבר בעצמו.

כתוב בתורה סוף פר' יתרו: אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם "לא תעשון אתי" ודרשו חז"ל ממקרא זה שאסור לעשות דמות אדם (כדרך הגויים שעושים דמויות כאלו לעבודה זרה). גם לנו או לצורך אחר, וכן שאסור לעשות צורת משמשי ה' ולכן אסור לעשות צורת חמה לבנה וכוכבים שהם משרתי ה' ודרך הגויים לעבדם. איסור זה נפסק במפורש בשו"ע (יו"ד קמא) וגם בזמן הזה שלא מצויים בינינו עובדי אלילים אין שום חלוק, והדבר אסור כאכילת נבלה ולבישת שעטנז!!! וחכמים אסרו צורות אלו אף בקיום, משום חשד ע"ז (שם).

אבל לעשות שאר צורות (חוץ ממלאכים) כמו צורת בעלי חיים אילנות ופרחים מותר (שו"ע שם).

חלק א. נרחיב קצת לפרט את האופנים המותרים והאסורים המצויים בגננות ובציורים בעז"ה:

א. יש חלוק יסודי בין צורת אדם האסורה לצורת חמה ולבנה, שצורת אדם אינה אסורה לרוב הפוסקים אלא כשהגוף ואבריו בולטים, אבל בחמה ולבנה אסור אפי' אינם בולטים אלא שוקעים או מצויים בצבע. (סעיף ד'). טעם החלוק, דצורת אדם ניכר לנו בליטתה לכן אין הצלם דומה לאדם אלא בבולט, אבל חמה ולבנה שברקיע אין בליטתן נרגשת לנו אלא מראיהם לכן כל ציור ומראה הוא כמותן ואסור. [מ"מ יש מחמירין גם בציור שלם של אדם וכן ראוי לנהוג. (ט"ז)]

רבים אינם יודעים מאיסור זה ומצוה גדולה להזהיר בזה.

ב. גם אם אינו מצייר הציור בעצמו אלא מכניס למכונת צילום והמכונה מצלמת או שנותן הוראה למחשב והוא מדפיס בעצמו גם זה אסור כעושה בעצמו (ברה"ל ז'). ולכן גם עורכי עיתונים וכדומה אסור להם להדפיס פרסומות או מודעות ובהם הציורים האסורים. לא רק בעצמו אסור לעשות אלא גם לתת לקטנים לצייר, אסור, ככל איסורי תורה שאסור לספות לקטן (סק"ו).

לעשות הציור במסך המחשב יש צדדים אם חשוב ציור האסור ויש להחמיר (גדולי הוראה). אבל אם מוסרים לאחרים שידיפסו, כמובן אסור שגורמים להם אסור.

ג. צורת חמה היינו שניכרת מהותה ע"י שעושה עגול וסביבו קוים כעין אור החמה אשר כך דרך לצייר החמה או שלפי ענין התמונה מוכח שהמכוון לציור החמה. וכן כוכבים האיסור הוא באופן שניכרים ע"י הקרנים או רקע הלילה וכדומה. (ס"ק יז כ).

אם מחסר מהדבר מעט כזה¹ או כזה² או שעושהו כאילו חלק ממנו מוסתר³ [בעננים וכדומה או מעבר לאופק] מותר (ס"ק יח). אבל לבנה שעושה אותה דקה כאשר נראית בתחילת החודש – אסור, דרך היא נראית לנו. (סק"ט)

ואם עושה אותה בצבע גרידא (בלי בליטה) והיא בצבע כהה על רקע בהיר כזה יש לצדד להיתר משום שאין זה כמו שנראה לנו. (בה"ל יח וע' חוט שני וכו"ד גדולי הוראה).

ד. לצורך הבהרת הלמוד (כגון להמחיש עניני קדוש החודש וכדו') מותר (שו"ע ס"ד). אבל סתם לצורך נוי מצוה כמו יפוי הפרוכת או נוי סוכה אסור וכן לעטור ספור תורני או חינוכי (בה"ל כב). ולצערינו רבים נכשלים בזה.

[גם בגנות המשכפלות ציורים יש מקרים שלפי עיקר הדין יש מקום להקל [במה שנצרך להמחשת הלימוד התורני] מ"מ המקרים האסורים רבים ולמעשה ראוי להן להחמיר בזה (גדולי הוראה). והעצה הנכונה והמומלצת לעשות החמה לבנה וכוכבים פגומים וחסרים] או בצבע כהה על רקע בהיר כנ"ל].

ה. (בעיקר לגנות וכדו') אפי' היתה הצורה כבר מצוירת אין לצבעה או לגזור אותה מסביבתה או להדביקה על רקע המתאים, שבזה מחזק צורתה וניכרת יותר (בה"ל יט). לכן אין להחת מדבקות העשויות בצורת כוכב ולהדביק אותן על רקע שחור בתור כוכבים בלילה. וכן אם הגיעו חוברות עבודה או דפים ועליהם ציורים האסורים אין לתת לילד לצבען בצבעים אא"כ הם פגומים. כמו"כ פזל שיש בו להרכיב צורה האסורה אין למסרו לילדים לשחק אא"כ יפגום הציור מקודם (בה"ל כד).

אבל אם מציירים או מדביקים צורת כוכב לקישוט או ציון מעשה טוב וכדומה ואין בו כוונה לכוכבי שמים מותר (גדו"ה).

ו. צורת אדם בולטת אם היא שלמה באברי הראש יש להזהר שלא לקיימה וק"ו שלא להרכיבה (כגון במשחק פלימוביל וכדומה). ויש לחסר מאברי הראש כגון להסיר אוזן או חוטם. ואם האבר עשוי על הראש בציור גרידא כגון ציור עין או שפתים יכול לצבוע עליו עד שלא יהיה ניכר ובזה הוא כאילו חסר (ס"ד וסק"ו). ויש מצדדים להקל בקיום צורות אלו (בלי לחסרן) כשניכר שמיועדות למשחק (ברה"ל יג) ובפרט בגן צבורי (שיש לדונו כמקום רבים) ומ"מ לחברו ולהרכיבו אסור.

ב. המותר והאסור בעשיית וקיום דמויות (מחומרי יצירה, בלונים וכדומה)

יש נשים העוסקות בעשיית צורות מחומרי יצירה או בלונים וכד' והינו שהאומנות לייצר צורות דמויות שונות לאירועים הצגות והמחשות וכדומה, והנה במקצוע זה אפשר בקלות להיכשל ח"ו באיסורי תורה חמורים!! ולכן באנו כאן לפרט בעזרת ה' את האסור והמותר באומנות זו. ובדרך כלל כשיודעים את ההלכה אפשר לעשות הכל באופן המותר.

א. אינו נחשב עשיית צורת אדם אלא בדומה לו שגופו ואבריו בולטים, [אפי' אינו צורה מארבע צדדים כבובה אלא מצד אחד כמו תמונה בולטת וכדומה]. אבל אם עושה את הצורה שוקעת או מצוירת בצבע שאינה לא בולטת ולא שוקעת, לדעת רוב הפוסקים מותר וכך עיקר הדין. אמנם יש מחמירים גם בזה (ט"ז) וטוב לחוש לזה, ואם בלאו הכי אינו שלם (כדלהלן ס"ב) יש להקל (ס"ד וס"ק טז).

ב. י"א שאינו נקרא צורת אדם אלא כשהוא שלם: ראש וגוף וידיים ורגלים, אבל אם חסר מהם מותר, [ודוקא שחיסר כל היד או הרגל אבל אם חיסר רק את האצבעות או קצה היד אין מתירים]. ויש חולקים בזה לאסור אפי' ראש

לבד, וכן ראוי להחמיר, מ"מ מצד שני אם היה ראש וגוף חסר יד או רגל אסור לחברה למקומה, דמשלימו לגוף שלם. [ויש להזהר בזה מאוד כגון בבובה שלמה שנשמט ממנה אבר שאסור לחברו למקומו.] (ס"ז ובאות לו וברה"ל כג).

אבל אם הדמות עשויה כאילו היא מלובשת בגלימה או חצאית שמסתירה צורת הרגלים, נחשב הדבר כאילו עשה צורת רגלים ואסור לפי כולם (ברה"ל כו).

ג. ואם חסר בה מאברי הפנים כגון שחור עין או חוטם או אוזן מותר לעשותה וזו הדרך הנכונה להתיר (ס"ק לו). במה דברים אמורים כשמקום האבר חשוף וחסרונו ניכר, אבל אם עושים כאילו מכוסה שם בדבר שמסתיר את האבר, כגון שעושה כאילו במקום האזנים יש שער או קובע או כסוי ראש, או על מקום העינים משקפיים כהות המסתירות העינים וכל כיו"ב, אין זה נחשב חסרון ואסור, אלא דוקא כשמקום האבר חשוף והחסרון ניכר. (ברה"ל כו ועיי"ש עוד).

אם באופן כללי יש לה תואר אדם ע"י ראשה העגול והגוף הבולטים, אלא שאת אברי הראש לא העמידו באופן בולט אלא בדרך של ציור בצבע שציירו בראשה כדמות עיניים וחוטם ופה ואזנים, יש לחשוש שעדיין לא יצא בזה מתואר צורת אדם ואין לעשותו. [ומ"מ אם במקום החוטם לא עשו אלא ציור של נקודה או קו קטן יתכן שיש לסמוך להקל כי בזה שונה הרבה מעיקר צורת החוטם שרחב ובולט.] (גדולי הוראה). (וע' לת"א ציון 40)

ד. גם אם יעשו להמוצר אזנים או חוטם [בולטים] מוזרים כגדולות מאד או משונות מאד עדיין לא יצא בזה מתואר צורת אדם. רק אם לפי הענין נראה שבאים לצייר איזה בריה משונה ולא צורת אדם יש להתיר (עי' סקל"ו).

ה. צורת חמה ולבנה (אף קטנה כבתחילת החודש) וכוכבים חמורה יותר שאסור לעשותן אפילו באופן שאינו בולט, ומשום שהם קבועים בשמים ואין לנו הרגשה בבליטתן לכן גם שוקע או מצויר בצבע (להרבה פוסקים) נחשב חיקוי ואסור. (ס"ד) [ורבים טועים בזה בפרט בלבנה וכוכבים ומצוה ללמד].

גם אם מוסיפים לירח או לשמש פרצוף או איורים שונים אסור (ע' לו).

גם אם גוים כבר יצרו בלון בצורת חמה ולבנה אין לישראל לנפחו, שבזה נותן לו צורה, מלבד שאסור מדרבנן בשהיה (ברה"ל יט).

ו. אבל לעשות שאר צורות (חוץ ממלאכים) כמו צורת בעלי חיים אילנות ופרחים מותר (שו"ע שם).

ז. צורות האסורות בעשיה אסור גם לומר לגוי וכ"ש לישראל לעשותן (סק"ח), לכן אין לגנות או מורה או בעל שמחה להזמין פעילות של עשיית בלונים (וכדומה) בצורת אדם באופן האסור.

ח. אם טעו או הזידו ועשו כבר באסור או אפילו גוי עשאו אין להחזיקם בבית אלא אם יפרקם או יפגמם כבס"ג (שו"ע ס"ד). [ואם ישראל עשאו טוב לפרקן ולא רק להשליכן].

ט. בובות העשויות למשחק הילדים ונעשו ע"י גוים ג"כ ראוי לפגמן ויש מלמדים זכות על המקילין לקימן כיון שעשויים רק למשחק וגוים עשאו ואין דרך לעבדן כהיום (ברה"ל יג). ולייצר ולעשות בכל אופן אסור מן התורה לכן אם נתלש יד או רגל של הדמות או הבובה אין לתפרו בחזרה.

י. מצויים בחנויות דמויות של בני אדם לנוי, אין להחזיקן בבית בלי לפגמן כדין. ואם נעשו בעבירה (כגון שניכר שנעשו עבור יהודים) אין לקנותן (אפי' יפגום) שמחזיק ידי עוברי עברה. (גדו"ה בה"ל טו) וראוי לעורר על זה.

אשרי הנזהר לקיים כל מצוות ה' כהלכתם ועליו נאמר "אל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי!"

להערות 052-7141015

בטאון רמת אלחנן

בס"ד, מברכין-אדר-א' תשפ"ד
גליון 389 - שנה 44

קול ברמה

לקבל במייל: 6776168@gmail.com

מייחלים לבניו בית המקדש

עצרות תפילה וכנסים בקרב ציבור היראים כדי לחזק את הציפייה לגאולה

עצרות-תפילה בריכוזים החרדיים לחיזוק הציפייה לגאולה. זאת לאור דברי החפץ חיים שכתב בספרו 'חומת הדת' (פרק י"ד) ש'עיקר גדולי' להחיש גאולתנו ופדות נפשנו, הוא, להתאסף ביחד, ולצעוק ולהתפלל אל ה' שיגאלנו, וכפי שהיה במצרים ■ אלפים משתתפים בעצרות ובכינוסים, שאחד מהם היה בכולל חזון איש

פתאום יבוא האדון להיכלו, וכהנים לוויים וישראלים - כבר מתרגלים בעבודה

בלב כל יהודי מפעמת התחושה שהנה אנחנו עומדים כבר סמוך-מאוד לשערי בית מקדשנו שייבנה במהרה ■ כיוון שהובטחנו ש'פתאום יבוא האדון אל היכלו', פתח המכון הנועד 'תורת הקרבנות' בסדרות-שיעורים מיוחדות, לכהנים, ללוויים ולישראלים, בהן נלמדות ההלכות הבסיסיות של עבודת בית המקדש והקרבנות הקרבנות

'אני יהודי פשוט, ואינני יודע לברך', התנצל האיש; אבל מרן הגר"י זילברשטיין דרש ממנו לברך את כל הקהל שהגיע לשיעור

והוא בכלל לא יהודי פשוט, אלא בעל חנות מכולת מיתולוגית ברחוב שיינקין בתל אביב, הפועל גדולות ונצורות למען קדושת השבת ■ וגם: אביו קיפח את נפשו בשל שמירת-שבת

מרן הרב שליט"א:
'להודות לה' על הנסים
הגדולים סביבנו'

השופטים הגיבו
בהתלהבות לדברי
פרופ' צ'חנובר

הגר"ש מונטג למרן הגר"י זילברשטיין:
זו הסיבה שהעיר
נתיבות ניצלה
מהטבח הנורא
בשמחת תורה

פרסום ראשון
כיצד הגיב רבי אלחנן
וסדרמן כששמע שבנו
מתכוון להשתתף
בחגיגות חבירו הקרוב

מרן הגר"י זילברשטיין
העדיף להישאר לבדו באמצע
הכביש, בלילה חורפי

'דפוס'-חיוו של הרב
כלטוב צ"ל היה מלא
ב'כלטוב' רוחני

הפריחה המלבלבת היא
תוצאה של החורף החשוך
הגר"ע רבי אייזיק בידרמן

אחד מגדולי התורה
אמר להרב משה
רובינשטיין ש'ספרי
ה'פרפרת' שלך הם
'קצות' על התורה'. מזהים
כרך 6 יצא לאור

במסיבה לציון סיום סדרת
'חשוקי חמד', נחשף, שביום בו
התחזק האינטרנט הופיע הכרך
הראשון. זה מזה עשה ה'

הגר"י זילברשטיין מספר שאימו
ע"ה הביאה לו ופלים
לישיבה ואמרה שהם
אינם מיועדים לו...

הבטיח את הספר ל'פני מנחם'
מגור (בהיותו ילד), ואח"כ מכר
להגר"י מבריסק. ומה עם
'מחוסר-אמנה'?

ה'פני מנחם' בילדותו לצד אביו

מרן הגר"י זילברשטיין מספר על
האב שלא ציית, וחלם חלומות-
זוועה, 'וביקש שנתפלל עליו'...

דברי תעצומות בגבורת
הנפש של הרה"ג רבי
רפאל קוק, שבתו
נפטרה בתאונה

התייאשו מבנם החטוף, ואיבדו
את הזכות לשם שלו

קיבל לעשות סעודה עם שוב בניו
מהקרב, ואחד חזר והשני נפצע

המחברת של מרן הגר"י
זילברשטיין, בה נכתבו כל שמות
התושבים, וצרכיהם

המחברת בה פירט מרן הגר"י זילברשטיין
את שמותיהם של כל התושבים, וצרכיהם

בערב שבת האחרון, פרשת 'בלשח',
התקיים כינוס אצל מרן הגר"י
זילברשטיין, במהלכו סיפר הרב שליט"א
בהרחבה רבה את סיפורה של רמת אלחנן,
מרגע לידתה והוויסדה, עד ימינו-אנו.
הגאון רבי מרדכי-בונם זילברברג שליט"א,
רבו של שיכון ה', הציג בפני הרב שאלות
הלכתיות בנושאים מסוימים (שיפורסמו
בקרוב), שהיו קשורים אף הם לשנות-ימיה
של רמת אלחנן. הנוכחים עמדו נפעמים
למשעם הסיפורים האותנטיים שחלקם לא
סופרו מעולם.

המרא דאתרא, ה'אחראי' לכך שרמת אלחנן הפכה למושג בעולמן של קהילות ושכונות חרדיות, סיפר על הנושבים הראשונים ועל התקנות שתיקן כרב השכונה. בהיותו מורה-דרך בכל העניינים ובכל הנושאים, מקטן ועד גדול, כאשר לא נעשה צעד אחד מבלי להתייעץ עימו.

בכינוס מרגש שנערך בערב-שבת האחרון בבית מרן הגר"י זילברשטיין שיחזר המרא זאתרא את היסודות עליהם הושתתה רמת אלחנן ■ בתוך הדברים שיפורטו בקרוב, סיפר הרב על המקרה בו תרם מנהל מוסך פיג'ו 40,000 שקלים לבתי הכנסת ברמת אלחנן; על מחברת שניהל ובה פרטיותם של כל התושבים, וצרכיהם; על הייעוץ שקיבל ממרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל בכל העניינים, אפילו בנושא גן-החיות; על קשר-הדמים עם מרן הגר"א וסורמן הי"ד, ועוד

לילה אחד באו לביתי ואמרו שהאזעקה במוסך פיגוע הסמוך החלה לפעול, והרגעש מפרע לכולם לישון. אפילו על דבר כזה באים לרב... הכלתי בצעמי למוסך, סיפר הרב, ושברתי את הכפתור שמפעיל את האזעקה, והשקט חזר לרמת אלחנן. למחרת הגעתי לשכתו של המנכ"ל, דוד לובינסקי שמו, וסיפרתי לו את כל מה שהיה, ואמרתי שאם צריך לשלם על ניתוצו של הכפתור, אני מוכן לשלם הכל עד הפרוט האחרונה.

המכנס"ל היה מופתע מהדברים, ומן-הסתם התרשם ממידת-האמת המקנת בליים של שומרי תורה, והודיע שלא רק שאינו תובע אותי לשלם, אלא הוא אף יתרום תרומה נכבדה בסך 10,000 שקלים לבית הכנסת של השכונה. כשאמרנו לו שיש כאן 4 בתי כנסת, הודיע שיתרום את הסכום הנ"ל, כפול 4, דהיינו 40,000 שקלים.

מרן הרב שליט"א סיפר על היינען שקיבל מגיסו מרן הגר"ח קניבסקי וצ"ל בענין מזוזות השכונה והעירוב, ואפילו בענין גן החיות. כמו-כן סיפר על קשר-הדמים בין תושבי השכונה ובין מרן רבי אלחנן ווסרמן הי"ד, שעל-שמו נקראת השכונה, שבא לידי ביטוי בביקורו ברמת אלחנן של הבן, רבי שמחה צ"ל, ותיאר את כל מה שהיה בביקור זה. במבמהלך הכינוס הועלו סיפורי-הוד על גדולי התורה שחיו בשכונתנו, מרן הגאונים רבי יחיאל מיכל פינשטיין ורבי ציון פלמן זכר צדיקים לברכה, ועוד. סיפורים נדירים עלו-ובאו גם על-ענקי-הרוח שרחובותינו מעוטרים בשמם.

הרב שליט"א האריך בתיאור תפקידו של רב בישראל, שצריך להיות מעודכן בכל צרכי התושבים, ולתדהמת הנוכחים החשובים סיפר - מה שלא היה ידוע עד היום - שהיתה לו מחברת מיוחדת, עם שמותיהם של כל התושבים, ובה פירט לעצמו את מצבם הכלכלי, וס, שנמשך שעה תמימה, כלל בתוכו הסברים מפורטים של מרן הרב וגילה 'סודות מהחדר' כיצד מצליחים ליצור אחדות בקרב כל העדות לבית המדרש (וציין באריכות את פעילותו בענין זה של מכובדנו ההיפך.

משתתפו: דיווח מפורט יתפרסם בקרוב.

הבריאותי, ממה מתפרנסת המשפחה, ופרטים נוספים. שליט"א בכמה נושאים שרמת אלחנן משמשת בהם כמו דוקהילות, כפי שנהוג בקהילתנו הק', כיצד סוחפים את הרב ישי דביר, וכיצד מייקרים את כבודה של עקרת-הבית.

היה זה לכל הדעות כינוס מיוחד במינו, שהותיר רושם עז על משתתפיו. דיווח מפורט יתפרסם בקרוב.

מקור בפנטגון מזהיר: "אנחנו על סף מלחמת עולם שלישית"

בכותרת מופיעה ידיעה שפורסמה בעיתונים ממש בימים אלה, ונראה בבירור שזו עליית מדרגה בהסתכלות על התקופה. ככל הזכור לא היתה עד היום הערכה כה חמורה מפי גורמים בכירים. וזה מוזכר לנו, נרצה או לא נרצה, שהימים הגדולים שכולנו מחכים להם, מתקרבים. הכל מכירים את דברי החפץ חיים שאמר שיהיו שלשה שלבים עד לביאת משיח. המלחמה הראשונה תהיה נוראה, אבל תיחשב כמשחק ילדים לעומת מה שיקרה במלחמה השנייה. ותהיה, אמר הכהן הגדול מראדין, גם מלחמה שלישית לפני בוא המשיח, והיא תהיה הנוראה מכל, ומיד לאחר מכן יבוא משיח. בשם הדיין דווילא, רבי שמחה זעליג זצ"ל, מובא שאמר בשם הגר"א שמלחמה זו תארך 12 דקות בלבד.

עד לפני כמה עשרות שנים בלבד, אי אפשר היה לתאר, ולו בדמיון, כיצד תיראה מלחמה בת 12 דקות, וכיצד ניתן בזמן כה קצר להפוך עולם ומלואו. בתקופתנו, כבר מבינים זאת היטב. הרמזים המגיעים אלינו מן שמיא, הם כל כך ברורים עד שבאמת אי אפשר להתעלם מהם. גם בשתי מלחמות העולם הקודמות, ובעיקר לפני השנייה, היו רמזים עבים בשטח לקראת מה שעומד להתרחש. חודשים ארוכים לפני עלותו של הצורך הגרמני ימ"ש לשלטון, כבר אפשר היה לדעת על כל מיתותיו ותוכניות ההרס

האיומים המופיעים בתקשורת לא צריכים בשום אופן להפחיד אותנו, ולא לגרום לשיתוק רוחני. אדרבה, חזק-חזק-ונתחזק לכבוד אלוהינו, ובכין את עצמנו בצורה ראויה לקבלת פני משיח

ובכל זאת היו שהשלו את עצמם וביטלו במחיד את כל הרמזים. ואגב, הגר"ש שבדרון זצ"ל סיפר ששמע את המשגרי דפוניבו, מרן הגר"י לוונשטיין זצ"ל, אומר את הדברים הנ"ל ביועז' שמסר לאברכים מופלגים. המשתתפים נבהלו מאוד, וחיל ורעדה אחזתם, אך הוסיף המשגרי: מה אתם חושבים, שמדובר במלחמה עם פצצות וטילים!! לא. אין הדברים כך. מלחמה זו תהיה מלחמת האמונה, ובוודאי שפה ושם יפלו במלחמה כזו גם כמה פצצות, אבל עיקר המאבק יסוב על האמונה!

ועדיין גורמים הדברים הללו באופן טבעי לפחד בלבבות. אבל צריך לזכור שהגמרא (סנהדרין, צ"ח ב') מציינת לנו שתי סוגולות שתעמודנה לנו גם במלחמת שנים עשרה הדקות שלפני בוא משיח צדקנו. "שאלו למדינו את רבי אלעזר מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח? - יעסוק בתורה ובגמילות חסדים". ואם התורה מבטיחה לנו שכאשר נעסוק בשני הדברים הללו - נינצל, הרי בוודאי שכל מה שפני הדברים, ויהודי מאמין המעסיק את עצמו בתורה ובגמ"ח יכול להיות בטוח על ריבונו שלא יאונה לו כל רע.

ובכל מקרה, ואיך שלא נחשוב על זה, התגובה לא צריך לבוא בצורה של פחד. בשום פנים ואופן לא. אדרבה, יש כאלה שכאשר הם רואים איומים על מלחמת עולם שלישית, הם שמחים; ראשית, מפני שהם מסמל את הנאולה הקרובה, וככל הנ"ל; ושנית, בגלל שהאיומים הללו הם התמרץ החזק ביותר להתקרבות אל השי"ת, ולחזרה בתשובה-שלימה, כדי שנמצא את עצמנו מוכנים לביאת משיח צדקנו. הרי כל אחד מחפש לעצמו זריקת-עידוד כדי לשפר את מעשיו. ומה לנו יותר מהצהרה של גורמים בכירים בממשל האמריקאי על מלחמת עולם שלישית??

והדברים לא נאמרים רק כדי להרגיע את הלבבות. כל מי שיש לו הגיון בריא, מבין שהמצב הנוכחי כמו 'מומין' את האיום המופיע בכותרת. הנה בימים אלה פורסם שחיל האוויר הרוסי מפטרל אף הוא בסוריה, בגבול א"י. והנה לנו מעצמה נוספת שנכנסת לאזור במלוא 'כוחותיה', מה שממחיש שוב ושוב את דברי הנביאים על חבלי-משיח.

זה המצב לאשורו. ולא יעזור לאף אחד לברוח או להתחמק מהענין. ויש בו, אכן, כדי לחזקו ולאמצו בכל לב ונפש אל אבינו שבשמים, להתקרב אליו באמת, לשפר את מעשיו ולהשליך מעל-עצמו מנהגים ונהגים לא-טובים שאימצו לעצמנו במהלך השנים, ולראות את עצמנו חוזרים בתשובה שלימה. ובמיוחד, בהתנתקות מוחלטת ממכשירי הטכנולוגיה האיומים המשחיתים כל חלקה טובה. הרי במצב שבו אנחנו נמצאים, המשיח יכול להופיע בכל רגע ואיך נראה לפנינו עם המכשירים הללו? איך?

האפשרות הניתנת לנו להתקרבות-להשם ע"י הכותרות הללו בעיתונים, היא לכאורה טובה אף יותר מאשר יום הכיפורים. כל כדי לזכות לכפרה ביום הכיפורים, אנחנו מחויבים להאמין בכפרתו של יום זה, אבל כה שמתרחש מול עינינו אין מה להאמין... זו מציאות! החשש למלחמת עולם שלישית, מתבסס על נתונים בשטח.

ולכן, השאיפה לחיזוק ולהתקרבות להשם יתברך, צריכה לבוא אף היא ממקום מציאותי ומוחשי, ובמצב זה היא הרבה יותר קלה וזמינה, והאיומים המופיעים בתקשורת לא צריכים בשום אופן להפחיד, ולא לגרום לשיתוק רוחני. אדרבה, חזק-חזק-ונתחזק לכבוד אלוהינו, ונתכוון בצורה הראויה לקבלת פני משיח. שיבוא מהרה.

די שנחזור לשגרה! חס וחלילה אם כך יהיה! צריכים להתחיל 'לקחת ברצינות' את ענין הגאולה (מבלי להתייחס לתאריכים ספציפיים, ולכלל-מיני שמועות שאינן מסייעות לאף אחד), ולהתפלל ולייחל לכך בכל לב ונפש.

כאמור, הסתכלות וציפייה שכזו, חולפת בוודאי בליבו של כל יהודי טוב, ואין ספק שהרצון הבסיסי של בני-עליה הוא לייצר תשוקה אמיתית להשראת השכינה בבית המקדש. ואחר הפעולות נמשכים הלבבות, וככל שגברה בפעולות ומעשים בענין זה, כך יתעורר לבנו אל הדבר.

בחסדי השם, התעוררו אנשי-לבב אל דברי מרנא החפץ חיים שכתב בספרו 'חומת הדת' (פרק י"ד) 'שעיקר גדולי' להחיש גאולתנו ופדות נפשנו, הוא, להתאסף ביהוד, ולצעוק ולהתפלל אל ה' שיגאלנו, וכפי שהיה אצל אבותינו במצרים, שנאמר ונצעק אל ה' אלוהי אבותינו'. ופשוט הדבר, שמלבד הכוח העצום שיש בוה כדי להחיש גאולתנו, וכפי שכתב החפץ חיים, יש בכך תועלת נפלאה להחיות ולעורר בנפש האדם את החובה העיקרית של הציפייה לישועה, ולפעול בלבו גדולות ונצורות להחייאת בקשת מלכותו יתברך בכל תהלוכות החיים, שזו סיבה גדולה להתעלות כללית בעבודת השם.

זה היה הרקע לעצרת ההתעוררות ותפילת-הרבים שנערכה בימים אלה בכולל חזון איש ובמקומות רבים אחרים. 'לעורר התשוקה להשראת שכינתו בתוכנו, וגאולתנו השלימה, ולהתפלל על כך' - כפי שנכתב במודעות שפורסמו לפני העצרת.

בכינוס נשאו דברים נלהבים הגאונים רבי נפתלי קופשץ, רבה של שכונת רוממה בירושלים ומראשי ישיבת בית מדרש עליון, ורבי אליהו דיסקין. לפני התיבה עבר המשגיח הגה"צ רבי לוי-יצחק שושן. משתתפי העצרת העידו שהדברים שנאמרו שם חיזקו אותם בענין הנ"ל, והם 'צאו בהרגשה שאירועי התקופה מתייבים אותנו לשים על לבנו את התפילה והתשוקה לגאולה.

ביום בו התחזק האינטרנט הארוך, הופיע הכרך הראשון של 'חשוקי חמד' - עד לסיומה של הסדרה בימים אלה

כ-20 שנה רצופות נמשכה הוצאת ספרי 'חשוקי חמד' של מרן הגר"י זילברשטיין, עד לסיומה בכרך האחרון של הש"ס ■ במסיבת הודיה שנערכה בכולל 'בית דוד' לציון המאורע, הסביר מרן שליט"א שהמטרה העיקרית היתה להמחיש ולהדגים את סוגיות הש"ס באמצעות מקרים וסיפורים המתרחשים במציאות היומיומית ■ הגרה"ד קובלסקי סיפר על הפגישה הדומטית בבית מרן הגר"י שליט"א אלישיב שעקבותיה נרתם מרן הגר"י לללאכת-הקודש ■ הגר"י לנגנויער הפתיע את המשתתפים בתיעוד התאריך של הופעת הכרך הראשון - בחודש טבת תשס"ה, וציון שבחודש ההוא קיבל האינטרנט חיזוק בעולם, וזה מול זה עשה האלוקים

לרשות; תוכחה לבעל משרד נסיעות המארגן נסיעות לחו"ל באיסור; מפעל המחלל שבת האם יש איסור לקנות מתוצרתו; רב הרוצה לעזוב את משרתו; מארגן קבוצה למשחקי מול בטורקיה; האם חייבים להוציא ממון כדי להפריש את חברו מעוון; כגדוהו בהגבהה וסירב לעלות; ועוד.

הנושאים הנ"ל, שכל אחד מהם יש בו כדי לרתק את הלומד, ו'להשליך' ממנו על נושאים אחרים, מובאים מדף נ"א עמוד ב' במסכת שבת, עד דף נ"ח... שוו בנפשכם את המגוון העצום של ההערות המעשיות המובאות בכל הסדרה.

אין ספק; אחת הסיבות לתהודה המרובה שיש לסדרת 'חשוקי חמד' היא בשל המגוון המרתק של הנושאים הנידונים בו. עשרות הספרים מניחים בפני הלומדים אלפים רבים של הערות מעשיות על ענייני המסכתות, המובאות בדוך של שאלה ותשובה, בצורה מרתקת המושכת את לב המעיין להכנס לעובי העניין, וכפי שכותב מרן הרב בלשונו הצנועה בהקדמתו ש'הדברים הינם דברים פשוטים, ואין בהם כל חידוש, פרט לזה שהם מעוררים קצת את הלומד לחשוב ולחקור ולברר את דבריה המתקנים של התורה, הנקראת "חמד".

מן הראוי לציון דבר נוסף שמביא המרא דאתרא שליט"א בהקדמתו, כי גם חז"ל השתמשו בדוך של חידות כדי שעל ידי החידה ייקל לזכור את ההלכה, כפי ששמענו מתוך הגמ' (יבמות, צ"ט א'), וכפי שאומרת גם הגמ' בחולין (ע"ב ב') "כל מילתא דחמיהא מידכר דכירי אינשי". ענין מיוחד יש בכל ספרי סדרת 'חשוקי חמד' בשאלות הלכה למעשה הנובעות מתוך דמויי מילתא למילתא.

עובדה ידועה לכל היא, כי מרן הרב שליט"א מתייחד ביכולתו המרשימה להביא את אמרותיו ושיעוריו בשפה ברורה ובנעימה, ומי כמו תושבי רמת אלחנן עדים לכך במשך עשרות שנים. אבל המעיין בסדרת הספרים יוכל להתרשם כי גם

בתום עבודה מאומצת שהתמשכה כ-20 שנה ברציפות, הסתיימה בס"ד סדרת 'חשוקי חמד' של מרן המרא דאתרא שליט"א, על כל מסכתות הש"ס. הסדרה מכילה עשרות רבות של כרכים והיא מעוררת תהודה עצומה בכל בתי המדרשות בארץ ובגולה.

לרגל המאורע התקיימה בכולל 'בית דוד' מסיבת הודיה עם סעודת מצוה גדולה, שבה הועלתה על נס תועלתה של סדרה זו לכל לומדי התורה, ולא רק לאלה הלומדים על פי סדר הדף היומי.

לאורך 2 העשורים האחרונים אפשר היה רק להתפעל ולהשתומם לגודל המחזה של הוצאת כרך-אחר-כרך. עד שלא

הספיק עולם התורה וההלכה לעכל את הופעתו של כרך אחד, וכבר מתבשרים על כך נוסף, וכך על כל המסכתות, כאשר כל כרך מכיל מאות עמודים עם שאלות הלכתיות אקטואליות על פי סדר דפי המסכת.

גם מי שמכיר את שיעוריו המרתקים של מרן רבינו, הגאון המחבר שליט"א, ויכולתו המופלאה לתרגם את מושגי הש"ס לשאלות אקטואליות, אינו

יכול שלא להתפעל מאלפי השאלות-והתשובות הנידונות בסדרת 'חשוקי חמד'. ניקח כדוגמא קטנה רק את הכרך על מסכת שבת, ונצטט את הנושאים שהובאו בכמה דפים בודדים:

כלב שעליו יש מצלמה ויוצא מרשות לרשות, האם יסירה בשבת; האם יש קוֹחֵר בקוף מאולף כשרומזים לו להוציא מרשות לרשות; לכבד ת"ח בכניסה לאוטובוס או לרכבת; בהמה היוצאת בליל שבת עם חגורה המחזירה אור; צמיד של חולה בבי"ח, האם מותר לצאת בו מרשות לרשות; כלב מאולף שעל צווארו סל ופתק לשכן היהודי שיכניס לתוכו גלולה; בכור שעל צווארו יש שלט 'זהירות בכור קדוש' ויוצא מרשות

סדרת 'חשוקי חמד' בבית הכנסת המרכזי ברמת אלחנן, ליד מקום מושבו של מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

העניינים האחרים. במקום לדבר על 'שור שנגח את הפרה', אפשר להביא מקרי-המחשה של מכוניות שהתנגשו וכו'.

הגר"ח ד"ר קובלסקי סיפר שהרעיון להוצאת הסדרה הגיע לאחר שניגשתי פעם אל מרן הגר"ש אלישיב, ואמרתי שצריכים לרענן את שיעורי התורה הנמסרים לבעלי-בתי, ומרן זצ"ל הציע לשלב בתוך הסוגיות את הפן ההלכתי. עם ההצעה הזו ניגשתי אל מרן הגר"י זילברשטיין, שנרתם על-אתר למלאכה, והחל בהוצאת ספרי חשוקי חמד.

הגר"י לנגויער הזכיר בדבריו שמול כוחות הטומאה נבראו במקביל כוחות של קדושה. כך היה עם יצחק אבינו שעמד מול ישמעאל, כך עם יעקב ועשיו, גם בתקופת ההשכלה הנוראה כשחשבו שהעולם היהודי עומד להתמוטט הביא הקב"ה לעולם את מרן הגר"ח מבריסק שחידש את שיטת הלימוד שלו שהצילה את עולם התורה.

וכך גם קרה בסדרת 'חשוקי חמד', הטעים הגר"י לנגויער. הכרך הראשון של הסדרה, על מסכת ברכות, יצא בחודש טבת תשס"ה. ומי שזוכר, יודע שבחודש זה קיבל האינטרנט חיזוק והשפעה בעולם, עם כל כוחות הטומאה הנוראיים שלו. זה מול זה עשה האלוקים.

אף שמרבית הדברים הנידונים בספר הינם עניינים הנוגעים הלכה למעשה, מדגיש הגאון המחבר שליט"א בדברי הקדמתו בהדגשה מיוחדת, ושוב - בענותו כי רבה - כי "ספר זה לא בא לפסוק הלכה למעשה, אלא להסב את תשומת ליבו של המעיין, לנידונים מעשיים המתעוררים בלימוד הגמרא ולהוסיף חשק לעמול בתורתנו הקדושה".

עשרות הספרים ערוכים בטוב טעם ודעת, גם בתוכנם הפנימי וגם בצורתם החיצונית המושכת את הלב והעין. תשומת לב הוקדשה גם לחלק החזותי של הספר, כריכתו וצורת העמוד, בבחינת כלי נאה באסכניה מפוארת.

יצוין שספרי 'חשוקי חמד' מבוקשים כיום בכל בתי המדרש בארץ ובעולם, וחובה יחירה נודעת להם בקרב כל הלומדים. לאחר סיום הסדרה על הש"ס - המופצת על ידי 'פה נוף' - מתכונן מרן הגר"י זילברשטיין להמשיך להוציא את 'חשוקי חמד' על המשניות בסדר זרעים, שאינן מופיעות בש"ס בבלי. כרכים אלה יתווספו לסדרה הגדולה על הש"ס.

עם סיומה של הסדרה, לא נוכל שלא לפצוח בקול רינה ותודה לאלוקים, על שזיכנו שמרן הגר"י זילברשטיין מנהיג אותנו, יחד עם רבני השכונה, במשך כל-כך הרבה שנים, ומתמסר לענייני הקהילה באופן מבהיל, ומורה לנו את הדרך שבה נלך ואת המעשה אשר נעשה.

תרחשנה שפתוחינו תפילה ותחינה, שיזכה מורנו ורבנו שליט"א לישב ולעמול בתורה מתוך מנוחת הדעת, ולהרביץ בנו תורה ויראה לאורך ימים ושנים, עד שנצא יחד איתו לקבלת פני משיח צדקנו, ולהתגשמות דברי הנביא "ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים".

בהתבטאות של מפי כתבם, מטיב מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א, כדרכו בקדוש, לסגן את דבריו בנועם ובמתיקות מיוחדת, כך שגם הדברים העמוקים יותר, ניתנים להבנה בבהירות ובקלות.

במסיבת ההודיה שנערכה בכולל 'בית דוד' אמר מרן הגר"י זילברשטיין שהדחיפה המרכזית להוצאת הסדרה היתה ממרן הגר"ש אלישיב (וכפי שיספר אחר כך הגר"ח ד"ר קובלסקי), ובעיקר - כדי להחזיר נושאים הלכתיים באמצעות הדגמה והמחשה למקרים המתרחשים בזמננו.

לא אוכל לשכוח, אמר הרב שליט"א במסיבה המרגשת, איך אחד מילדי חולון שעבר פעם לידי גיחך וצחק למשמע דברי חז"ל על 'מחרוזת של דגים', או על סוגיית 'אוש שלא מדעת'. אבל כאשר הינך מחליף את המלים וממחיש אותן בסיפורים מרתקים, הדברים נקלטים בצורה הכי-מובנת.

אחד הסיפורים הללו התרחש בימיה הראשונים של רמת אלחנן, כאשר אחת מנשות השכונה הלכה לים, ולקחה עימה חלוק בו נהג בעלה לאחסן אלפי דולרים שיועדו לנדוניית בתם. כשנכנסה האשה למי-הים, החלו הדולרים להתפזר במים, ועד מהרה 'נעלמו' כל השטרות... מתרחצים שהבחינו בשטרות הירוקים מיהרו לקחת אותם.

האשה באה אלינו ושאלה האם יש לנו רעיון כדי להשיב את הכסף. ולכאורה, לא היה כל פתרון הלכתי לבעיה. הרי לכסף אין סימנים, וממילא הדין הוא ש'הרי אלו שלו', והיה זה גם 'זוטו של ים', ואיך אפשר לדרוש מהמוצאים שיחזירו את הכסף? לא היתה לכאורה שום דרך לסיע לאשה זו.

והנה, לכאורה זו בדיוק סוגיית יאוש שלא מדעת ב'אלו מציאות', העוסקת במקרה שהאבדה שאין לה סימנים הגיעה לידי המוצא לפני שבעליה ידעו שאבד להם משהו, ולא התייאשו עדיין. גם במקרה שלנו, הרי הבעלים האמיתיים של הכסף היה בעלה של האשה, וכשהשטרות הגיעו לידי המוצאים בים, הבעל עדיין לא ידע, ולא התייאש. בסוגיה יש מחלוקת בין אב"י לרבא, וההלכה היא כרבא שביאוש שלא מדעת חייבים להחזיר.

תלינו אפוא מודעה בחוצות העיר, וביקשנו מכל מי שמצא דולרים בים, שיחזירם אלינו, לכתובתו של הרב ברמת אלחנן. ואכן, בתוך זמן קצר הוחזר כל הכסף, מלבד 100 דולרים שעדיין היו חסרים. בערב יום הכיפורים הגיע אדם נוסף והשיב גם את השארית הזו...

זה בדיוק סיפורה של סדרת הספרים הענקית 'חשוקי חמד' כשמלמדים סוגיית 'יאוש שלא מדעת', יש שאינם קולטים את הענין יפה-יפה; אבל כשממחישים להם את הדבר באמצעות הסיפור הנ"ל, ומוכיחים שכאשר הגיע הכסף לידי המוצאים, בעלי-האבדה עדיין לא התייאשו, הדבר הופך להיות מובן עד למאוד. וכל הלומדים יזכרו את המעשה המרתק, ובאמצעותו יבינו את הסוגיה הלכה למעשה. וכך בכל

פתאום יבוא האדון להיכלו, וכהנים לוויים וישראלים - כבר מתרגלים בעבודה

מתוך החושך והערפל, ומתוך כור-ההיתוך של היסורים והצרות, מפעמת בלב כל יהודי התחושה שאנחנו עומדים כבר סמוך-מאוד לשערי בית המקדש, שייבנה במהרה ■ כיוון שהובטחנו ש'פתאום יבוא האדון אל היכלו', אנחנו צריכים להיות מוכנים לכך בכל עת ובכל שעה ■ מכון 'תורת הקרבנות' פתח אפוא בסדרות-שיעורים מיוחדות, לכהנים, ללוויים ולישראלים, בהן נלמדות ההלכות הבסיסיות של עבודת בית המקדש והקרבנות ■ 10 סדרות מתקיימות כבר בארץ ו-3 בלייקוואד, וקיימת דרישה עצומה לפתיחת סדרות נוספות

לתת אפשרות גם לאלו שאינם לומדים סדר קדשים, לדעת את המעשה אשר יעשון מיד כאשר תגיע הגאולה.

לצורך הקמת השיעורים שקדו רבני מכון 'תורת הקרבנות' על תוכנית שיעורים מסודרת, לכהנים בהלכות העבודה עצמה, ללוויים

בדינים השייכים להם, ולישראלים בדיני הבאת הקרבן הנוגעים לכל אחד.

יותר מ-10 סדרות-שיעורים נפתחו בס"ד בארץ ישראל, ועוד 3 סדרות בלייקווד (על ידי ידידנו מח"ס 'הלכתא למשיחא' שליט"א), כדי שכל אחד יוכל ללמוד את ההלכות השייכות לו. לאור התהודה המרובה לשיעורים הייחודיים ההולכת ותופסת תאוצה, התקבלו פניות רבות ממקומות נוספים בארץ שביקשו לקיים שיעורים גם באזור מגוריהם. כיון שלצערנו מעטים הרבנים היכולים למסור שיעורים מסודרים בהלכות המעשיות, נאלצו רבני המכון לדחות את קיום השיעורים במקומות אלה עד לאחר שיסתיימו סדרות השיעורים הקיימות.

מאות רבות של לומדים השתתפו כבר בשיעורים, כאשר במקומות המרכזיים נישאו דברי פתיחה ע"י גדולי הרבנים שליט"א, אשר חלקם מלווים את פעילות המכון מזה שנים (לפי א-ב): הגאון רבי איתמר גרבוז, הגאון רבי אליהו הכהן בייפוס, הגאון רבי יוסף הכהן רפפורט, הגאון רבי

אנחנו מצויים בתקופה שאויבי ישראל מרימים ראש, והכל מרגיש שהגאולה מתקרבת בצעדי ענק. ברור ופשוט הוא, שדווקא כאשר שלטון הרע בעולם מתנשא ומראה את כוחו, היא-היא הראיה המובהקת שאנחנו עומדים

לקראת סיום ה'עקבתא דמשיחא'. הקב"ה מראה לנו שהוא עומד לכלות ולמגר את כוח הטומאה מהעולם, ולהביא בקרוב את משיח צדקנו, ואז יתוקן כל העולם במלכות ד'.

אנחנו מאמינים בכך בכל לב ונפש, וכך גם האמינו אבותינו ואבות-אבותינו שנצ"פ אף הם בכור-ההיתוך של היסורים והצרות. הגאולה העתידה תהיה בוקעת ויוצאת מתוך החשיכה. בשעה שכל לב יִחָרַד לאמר אפסה כל תקוה, תתגלה לפתע השכינה בעזוז-כבודה והודה, וכהן גדול כבר מתרגל בעבודה. כי פתאום יבוא האדון מהיכלו. פתאום, ויושיט לנו את ידו.

מתוך הציפייה האדירה לבנין בית המקדש שייבנה א"ה בקרוב, המורגשת בימים אלו בשיאה, התעוררו רבים בארץ ובחו"ל להתכונן לעבודת המקדש על ידי לימוד ההלכות. לאחר שנרשמו בס"ד קרוב ל-2000 איש להיכנס בשערי לימוד תורת הקרבנות, ולקבל ידע נרחב בכל מה שנצטרך כולנו לדעת כאשר נזכה לבנין המקדש, הוחלט לקיים סדרות-שיעורים בהלכות המעשיות, כדי

הגאון רבי יוסף קפרייא עם אחד מרבני המכון הרה"ק רבי אליהו אנגל

הגאון רבי משולם משולמי בסדרה ללוויים בבית המדרש 'הליגמן'

הגאון רבי איתמר גרבוז בדברי הפתיחה 'בנחלת משה'

הגאון רבי ישראל אולמן המרא דאתרא ד'משכנות' בדברי הפתיחה בבית מדרשו

ישראל אולמן, הגאון רבי ישראל כהן, הגאון רבי משולם משולמי והגאון רבי עמרם פריד.

בכל השיעורים הורגשה הציפייה האדירה של הלומדים לבנין ביהמ"ק. רבים מהמשתתפים נשאו ונתנו תוך כדי השיעורים בשאלות הלכתיות מגוונות, מתוך תחושה שאנו עומדים כעת ממש בשערי בית המקדש, ועלינו לדעת היטב את הפעולות הדרושות כדי להקריב את הקרבנות השונים.

תחושה זו התעצמה ביתר-שאת בשיעורים לכהנים וללוויים, שם היתה אוירה עילאית במיוחד. ההרגשה שהולכים לקראת תפקיד כה נעלה, מילאה את הלבבות, והכניסה את הלומדים למהלך מרומם, כאשר כל פרט בשיעור הופך להיות אקטואלי במיוחד. הרי פתאום יבוא האדון אל היכלו, ואנחנו צריכים להיות מוכנים היטב לתפקיד הרם.

התפקיד שהקב"ה ייעד לשבט הכהונה, הוא לא סתם תפקיד או משרה מהתחום המוכר לנו. המדובר בתפקיד של שירות ועבודה הנעשית לפני מלך מלכי המלכים בתוך היכלו (!) כשמקבלים את היחס הזה לתפקיד, הרי אי אפשר שלא לשאוף להיות בקי עד כמה שאפשר בהלכות הנצרכות, עם השקעה נוספת מעבר לשיעורים שנמסרו, שכמובן כללו רק מעט-שבמעט מתוך כל ההלכות הרבות בהלכות בית המקדש.

עקב הפניות הרבות שהגיעו למכון, עוד לפני תחילת השיעורים, להעלות את השיעורים לקו טלפון, כדי שיוכלו לשמוע את השיעורים גם לאחר שנמסרו, הוקם קו מיוחד לשיעורים הנפלאים שמספרו: 03-5081813.

השיעורים שנמסרו בסדרות השונות וניתן לקבלם ללא עלות בהשאת הודעה בקו הנ"ל.

תקוותנו שנזכה בקרוב להתבשר בגאולה הקרובה ובבנין בית המקדש, ונהיה כולנו מוכנים בידיעת פרטי הדינים הלכה למעשה, וכך נוכל מיד להקריב קרבנות, וכמו שנאמר בגמרא (ראש השנה ל, סוכה מא, תענית יז), שמיד כשייבנה ביהמ"ק יקריבו כהני-זמננו את הקרבנות, וכך יגיע העולם לתקיון השלם "והיה ד' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד".

ובאותו יום שנזכה כבר לראות את מלכנו יחד-אתנו, יבואו כל הבנים-הנאמנים, ויצאו כולם במחול אחד, גדול-גדול, ובתוף ובכינור יזמרו לך.

ועד אז, אנחנו מכינים את עצמנו בלימוד תורת הקרבנות. וההכנה הזו עצמה, תזרז את הגאולה.

בכו זה ניתן לשמוע את השיעורים המעשיים לכהנים, ללוויים ולישראלים, ושיעורים נוספים. כמו כן לתועלת הציבור הודפסו חוברות עם

'אני יהודי פשוט, ואינני יודע לברך', התנצל האיש; אבל מרן הגר"י זילברשטיין דרש ממנו לברך את הקהל

והוא בכלל לא יהודי פשוט, אלא בעל חנות מכולת מיתולוגית ברחוב שיינקין בתל אביב, הפועל גדולות ונצורות למען קדושת השבת ■ וגם: אביו קיפח את נפשו בשל שמירת-שבת

משתתפי שיעורו של מרן הגר"י זילברשטיין ב'מעין הישועה', ביום חמישי, הופתעו לשמוע את הרב שליט"א מבקש מיהודי, העושה רושם כאדם פשוט, שיקום ויברך את כל משתתפי השיעור. והוא, נבוכ ומתבייש לעשות זאת. החיך היהודי, זה שאפיין את אחינו בני ישראל בכל הגלויות ובכל מקומות מושבותיהם, מתפשט על פניו, והוא אומר בצניעות ובענווה:

'אני בסך-הכל בעל מכולת. אינני יודע איך מברכים'...

אבל הרב מבקש ממנו שיעלה, ויברך את הקהל. אז הנה, יעקב ברמר, בעל המכולת מרחוב שיינקין בתל אביב, יוצא ממקום מושבו ומגיע ליד כסאו של מרן שליט"א, ומברך את כולם.

אז מי הוא אותו יעקב ברמר, היהודי הלא-כל-כך-פשוט הזה שהגיע במיוחד מתל אביב, כדי להשתתף בשיעורו של הגר"י זילברשטיין?

ובכן, יעקב (קובי) ברמר, הוא בעל חנות המכולת המיתולוגית ברחוב שיינקין 70 בתל אביב. למעלה מ-40 שנה הוא עומד ומוכר ללקוחותיו את מצרכי היסוד שלהם. מלבד תפקידו במכולת עצמה, הוא מכהן גם כיו"ר 'פורום בעלי המכולות', ופועל בשנים האחרונות ללא הרף למען קדושת השבת, ומוביל מאבקים ללא פשרות נגד

יעקב ברמר בשיעורו של הרב

משפיל עיניו בענווה לשמע דברי הרב

בלית-ברירה קם לברך את הקהל

מברך את הקהל ליד מרן הרב שליט"א

שדרות רוטשילד המיתולוגיים בת"א. שם מתנהל המאבק

מאדנה שפורסמה ע"י ראש עיריית ת"א, מ. דינצ'אק,
שקרא לשמור על קדושת השטף, והכל"י (כמובא
בשול"י המודעה): 'שמרו על השבת והיא תשמרו עלינו!'

מחנות
לילות
בת

בשיעור הקבוע של הרב לרופאים ורבנים, בבית החולים 'מעיני הישועה', פתח מרן שליט"א ודיבר בשבח הפועלים לשמירת השבת, וסיפר על החפץ חיים שאמר לאשה שהקשתה ללדת, שאם יבוא יהודי עם זכות של סגירת חנות בשבת, ויזכה לה את הזכות הזו, היא תלד לשלום, וכך אכן היה.

פעילים ממפלגתו של רבינו ברמת גן מספרים, כי המהפך שמחולל מרן רבינו שליט"א בענין שמירת השבת בעיר הוא לא-יתואר, כאשר בעלי עסקים רבים באים ורוצים לשמוע וללמוד על שמירת השבת, וחלקם מקבלים על עצמם בפועל לשמור שבת ולסגור את העסק.

"אין ספק, מציין אחד הפעילים, שעצם העובדה שמר הרב זילברשטיין, הידוע כאחד מגדולי פוסקי הדור, התפנה מעיסוקיו ופתח מפלגה בעיר, הוכיחה לכולם כמה בוער וכואב לו על קדושת השבת, וזה מה שהשפיע על התושבים מהמגזר הכללי והמסורתי, להתחזק בשמירת השבת, מתוך אמונה שלימה ששמירה זו תשמור עלינו מכל פגע רע, גם במלחמה בה אנו נמצאים בתקופה זו.

נפל על קדושת השבת

כל החרדים במרכז תל אביב, בצומת שיינקין-שדרות רוטשילד, מכירים את תצורת המשפחות החרדיות המתגוררות באזור, דואג כרמור להביא מוצרים בהכשרים מהודרים.

דינימרקט ברמור

האב, מוריס ברמור ז"ל, שנחרג על קדושת השבת

מה שאולי לא כולם יודעים, היא העובדה שמוריס, אבא של קובי, קיפח את נפשו בשל שמירת השבת. הבן מספר לנו שאביו ז"ל נאבק נגד חנות שפתחה שעריה בשבת, 'ובעל-החנות בא אלינו והיכה את אבא שלי'. בעקבות המכות קיבל מוריס שטף דם, והלך לעולמו.

והבן, קובי, ממשיך את המורשת בשמירה קפדנית על השבת, ופועל יומם ולילה על-מנת לשכנע את עמיתיו לשמור על קדושת השבת.

פרסום ראשון: כיצד הגיב מרן רבי אלחנן וסרמן כששמע שבנו מתכוון להשתתף בחתונת חברו הקרוב, רבי יהושע גודלבסקי?

שו"ת הרשב"א
 וקונטרס אחרון להרשב"א ז"ל
 למסכת יבמות
 קובץ הערות
 למסכת יבמות
 אלתון סגס וחסרמן
 בברעביץ.
 תרצ"ח
 וילנא
 תרצ"ח

הספר שהעניק בנו של מלך רבי אלהן וסדרמו הי"ד
לחתן יהושע גודלביסקי, לחתונתו, עם הקדשה שכתבה
ככתב-י"ד בשער הספר, ומובאת (בהדפלה) בתמונה למטה

הספר שהעניק בננו
לחתן יהושע גורליבס
בכתב-יד בשער הספר

כרת אהבה לדידי או הכרזת יבוסע קימה גורליוסקי
וק חתונתו ושמחת קרבן שבת קיימה או חתום ד' ט' טבת תש"א
אחת ידיו של
יפודא קימה וואסליוואן

ספר

רבי אלחנן התעמק בשאלה שניצבה לפניו, ועשה באצבעותיו סימנים כאילו מדובר בשיעור כללי... והתחיל לומר בקול: "מצד אחד יש כאן ביטול תורה, ומצד שני שמחת חתן וכלה!" וחזר על המילים הללו כמה וכמה פעמים, תוך כדי שהוא מנופף באגודל, כמתפלפל, "מצד אחד זה ביטול תורה, ומצד שני הרי זו שמחת חתן וכלה!"

לאחר כמה דקות של מחשבה, פסק רבי אלחנן: "שיישאר עד אחרי החופה, ומיד אחר-כך יחזור לטלז!"

וכך אכן היה. רבי לייב השתתף רק בחופה, ולמרות שטרם לנסוע את הדרך הארוכה בת 200 הק"מ, נסיעה ארוכה מאד בימים ההם, חזר מיד לשיבה. בנו של רבי אלחנן העניק לאאמור"ר זצ"ל מתנה את ספר שו"ת הרשב"א, קובץ הערות, עם הקדשה.

בשולי הדברים, יש בנותן-טעם להוסיף מה ששמעתי מידידי הרב אהרן חיים נשרי, ששמע זאת מפי הגאון רבי שמחה וסרמן, בנו של רבי אלחנן. מרן רבי אלחנן למד אחר נישואיו יחד עם מרן הגרי"ש כהנמן בכולל קדשים אצל החפץ חיים, הרחק מביתו וממשפחתו. בעודו לומד פעם עם הגרי"ש הגיע מברק מביתו: "מזל טוב, נולד לך בן". הוא קם, בירך 'הטוב והמטיב', ומיד המשיך בלימוד!

לאחר ה'סדר' ניגש רבי אלחנן לחפץ חיים, ואמר שהוא מעונין לנסוע לברית של הבן שלו. שאל אותו החפץ חיים: האם הינך מוהל, ומתכוון למול את בנך, ואז מ'פנה בו יותר משלוcho? משהשיב רבי אלחנן בשלילה, אמר הח"ח: אז לשם מה הינך צריך לנסוע? הרי זה ביטול תורה ואפשר על ידי שליח!

עד כאן הסיפור הזה מפורסם דיו. הרב נשרי מציין שהחפץ חיים הוסיף ואמר לרבי אלחנן, שלפני שהוא נשאר בשיבה, יבקש על כך רשות מאשתו! כי דבר כזה אי אפשר לעשות בלי רשות!

ואכן, רבי אלחנן שיגר מברק לאשתו, והתשובה לא איחרה לבוא, שכיון שממילא עוד מעט מגיעים ימי הפסח, ואז מגיע בעלה הביתה, היא מוכנה שלא ישתתף בברית!

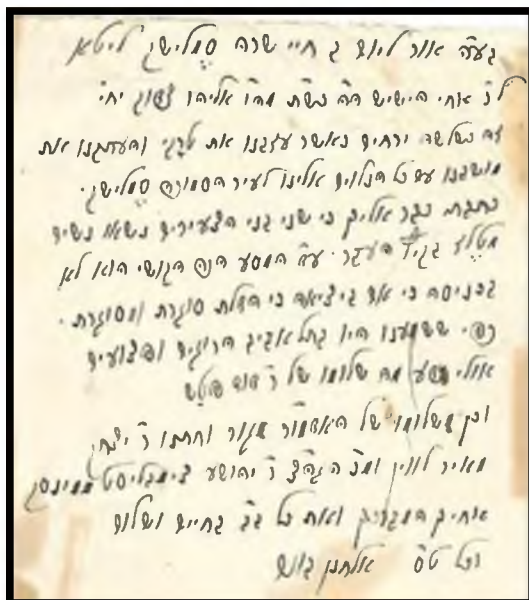
עכשיו גם מובן כיצד לא התיר רבי אלחנן לבנו רבי לייב להשתתף בחתונה של חבר קרוב...

מרן הגר"י זילברשטיין העדיף להישאר לבדו באמצע הכביש, בלילה חורפי ובשעה מאוחרת, והעיקר לא להיכנס ל...

מהסיפור שלפנינו שהתרחש אצל מרן הגאון המרא דאתרא שליט"א, נוכל ללמוד

מאוד, ולפעמים בחינם לגמרי, ולכן סבר רבי אלחנן שייגיעו משמחים משיבת סלבודקה.

אאמור"ר ביקש בכל זאת מרבי אלחנן שיסכים שבנו יישאר, ותיאר את הכבוד הגדול שיהיה לו בכך שרבי לייב ישתתף בשמחה, ובפרט שהוא נמצא כאן לבד, ללא קרוב וגואל, וגם הכלה ומשפחתה עלולים להסתכל על זה בעין לא-יפה.

אגרת שכתב מרן רבי אלחנן וסרמן הי"ד לאחיו שהתגורר בשכונת שערי חסד בירושלים

עד כמה צריך להקפיד שלא לקנות בחנויות המחללות שבת.

בתקופה האחרונה, מרבה מרן רבינו שליט"א לעורר ולחזק אודות שמירת השבת ולימוד הלכותיה כסגולה וישועה בימי המלחמה, ואף מרבה לשוור בערגה את הפיט של ה'אבן עזרא' "כי אשמרה שבת, קל ישמרני". דבריו של רבינו קנו שביתה בכל שדרות העם, ואלפים ורבבות נענו לקריאתו והתחזקו בשמירת השבת, ובלימוד הלכות שבת מדי יום.

בהקשר זה כדאי לשמוע סיפור מיוחד על רבינו עצמו, שהתפרסם בקו 'שיח יצחק', מפי הרב יעקב בן-סרוק, תלמידו של מרן שליט"א בכלל 'בית דוד' בחולון.

במשך שנים רבות, מספר הרב בן-סרוק, אני זוכה להסיע את הרב, בפרט בימי שני, לשיעור שהוא מוסר בבני ברק. באחד מימי-שני התרחש אירוע מעניין. כשעמדנו לצאת מחולון לכביש הבין-עירוני, שמתו לב שהמנורה של הדלק מהבהבת, מה שאומר שספק גדול אם כמות הדלק תספיק עד לבני ברק.

בסמוך אלינו היתה אמנם תחנת דלק, אבל לצערנו היא פתוחה בשבת. עצרתי את הרכב, ושאלתי את הרב מה הוא מציע לעשות. הרב השיב, ש'אתה הרי מוכרח להיכנס ולמלא דלק, אבל אם יראו אותי בתחנה מחללת-השבת, ייווצר חילול-השם גדול, ולכן כיון שאני לא חייב להיכנס לתחנה, תוריד אותי כאן באמצע הכביש... ואני אמתין כאן [בשעת לילה מאוחרת... בקור חורפי... בגיל כה מבוגר.... אחד מגדולי הדור...], ואתה תלך למלא דלק!'

ניסיתי לשכנע את הרב שיישב במושב האחורי של הרכב, שם יש חלונות כהים, וממילא אף אחד לא יראה ולא יזהה את הרב. לאחר דברי-שכנוע רבים הסכים הרב לעשות כך, אך אמר לי: 'תיכנס למשאבה הכי-צדדית, ותמלא בדיוק כמה שצריך להגיע עד בני ברק, ותקבל על עצמך קבלה גמורה שבפעם הבאה תמלא דלק אך ורק בתחנות של שומרי שבת'.

והנה, כשנכנסנו לתחנה, הזכרתי לרב דבר מעניין שהיה לפני 10 שנים בדיוק. הרב הגיע לתחנה זו, שהיה בה שלט גדול שהכריז באותיות קידוש לבנה – 'פתוח בשבת', ונכנס יחד עם עשרות האברכים של כולל 'בית דוד' למשרד המנהל ואמר לו: 'השלט הזה שורף לי את הלב! אני עובר כאן מדי יום, והלב שלי נשרף! אני מבקש ממך

טובך יביעו, עלינו לשבח, ברכי
נפשי, לחנך בשמחה, שמחה
בבית, מצוות בשמחה, שבת
בשמחה, לקיים

053-310-33-88

מייל: 6776168@gmail.com

וְאֵלֶיךָ הַתְּלִמִּי

● בניגוד להשקפות המפטרלות באדיאות שאינן קשורות ליהדות, לפיהן אם הינך רוצה להגיע אל הפסגה בכל תחום שהוא, עליך לנקוט במעשים משמעותיים ובפעולות מהותיות, הרי שביהדות אין הדבר כך. רבים מגדולי-עולם, המפארים את הגלריה המרהיבה של העם היהודי בגלוייתיו השונות, הגיעו למדרגתם הגבוהה, שאין דומה לה, ממעשה קטנטן אחד, כזה שבחיים היומיומיים יתכן שלא היינו מייחסים לו חשיבות כלשהי. אבל, כך היא דרכה של תורתנו הקדושה; כאשר אדם משקיע מחשבה ועומק, ורוצה להגיע אל המטרה הנכספת של שמירת מצוות בנאמנות, והעמדת הדורות הבאים מתוך קדושה וטהרה, הוא יגיע לכך בעזרה גם באמצעות פעולה קטנה, כזו שתגרור אותו שלב-אחרי-שלב לשיאה של גדלות אנושית ומוסרית.

● הוא-עצמו אפילו לא היה משער שזו תהיה התוצאה של המעשה-הקטן ההוא, אבל כך פועלים הדברים. ויש בכך כדי לעודד שבורי-לב הסבורים שלאחר שניסו וניסו להעלות את עצמם בסולם הרוחניות, ו(לדעתם המוטעית) לא הצליחו, הרי שאין להם סיכוי לגדול במעלות התורה והיראה. כך הם חושבים. ובוודאי שאין הדבר נכון. כי, כאמור, כדי להגיע להישגים רוחניים נעלים לא צריך 'להפוך את העולם!' לפעמים על-ידי מעשה זעיר, הנעשה מתוך כוונה טהורה, אפשר לצמוח לגדול-הגדולים ול'קרא-היראים.

● את הכלל היסודי הנ"ל, שחובה להחדירו למערכת-המושגים שלנו, אפשר ללמוד גם מתוך מעשה שהיה אצל אחד ממנהלי הסמינרים לבנות.

בילדותו, כך סיפר, למד בת"ת הירושלמי המפורסם 'עץ חיים', בניהולו של הגה"צ רבי אריה לוינ' זצ"ל, חותנם של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ויותר גיסיו שהיו מְפָאָרִי עם ישראל. בת"ת היה מנהג שמדי יום מקבל כל ילד גביע-לֶבָן. הילדים היו עומדים בתור בחדר-האוכל והטבחים היתה נותנת לכל ילד גביע אחד.

● פעם, המשיך המנהל לספר, חשקה נפשי בגביע-לבן נוסף. מה עשיתי? - לאחר שעמדתי בתור, וקיבלתי את הגביע האחד, רצתי מהר לתחילת התור, בתקווה שכשאגיע אל הטבחים אקבל גביע נוסף. אבל, הטבחים היתה ערנית, וְשָׁמָּה-לב למעשי, והבחינה בתחבולתי, וכשהגיע תורי - צעקה עליי לעיני כל החברים, באומרה 'הנה הגנב שרוצה לקבל עוד לֶבָן שלא מגיע לו', והוסיפה מילות-

גנאי כהנה וכהנה, תוך שהיא מְבַבֶּה אותי כהוגן. ואם לא היה די בכך, היא העניקה לי גם סטירה מצלצלת, לפני כל הילדים, ולקחה אותי אל מנהל הת"ת, רבי אריה זצ"ל.

● לאחר שהטבחים עזבה את חדר המנהל, לקחני רבי אריה בידו, נתן לי את הלבן שהיה מונח על שולחנו, ואמר לי, בחיוך שובה-לב ובאצילות יתירה: 'בפעם הבאה, כשתרצה לבן נוסף, בוא אליי, ואני אתן לך, אבל כשהינך עומד בתור עם כל הילדים האחרים, אל תעשה את התחבולה שעשית, כי זה לא כל-כך יפה!'

● עזבתי את חדרו של הגאון זצ"ל, סיפר מנהל הסמינר, בהחלטה שכאשר אהיה גדול, אפתח בית ספר בו ילמדו לחנך כראוי, כפי שלמדתי זה-עתה אצל ר' אריה. הרי, מצד אחד, הבזיונות

שספגתי מהטבחים בוודאי לא היו מוצדקים, מכל הסיבות שבעולם; ומאידך גיסא, הרי היו צריכים לחנכו שלא אחזור על הטעות שעשיתי, ולא אשוב שנית אל התור כדי לקבל לבן נוסף. ורבי אריה הוכיח שאפשר להגיע אל התוצאות החינוכיות היעילות ביותר, בדרך טובה ואצילה, ולא באמצעות גרימת בושה נוראה לתלמיד.

● אני זוכר, המשיך המנהל לספר, בדמעות, שעוד כילד-חיידר קטן, קיבלתי על עצמי לייסד בית ספר שבו יחנכו בדרכו של רבי אריה שלנו בת"ת 'עץ חיים'. ההחלטה זו בערה בי גם בתקופת הלימודים שלי בישיבות, כי הבנתי, ונתתי-אל-לבי, את המשימה החשובה המוטלת על כתפי המחנך לרדת ללבו של כל תלמיד ותלמיד, וגם אם הוא עושה דברים שאינם ראויים, לא לנקוט באמצעים דרסטיים, שרק ירחיקו אותו עוד יותר מהדרך הישרה.

● ואכן, כמה שנים לאחר נישואיי יסדתי את הסמינר, וצוותי ההוראה שלי יכולים להעיד שהדרך החינוכית במוסד זה צועדת בדרכו של רבי אריה לוינ', והפירות החינוכיים שלנו - בהתאם, בס"ד. כל התלמידות שלנו מעריכות ומוקירות את הצוות-המחנך, ביודען שהדאגה והמשימה היחידה שלו היא העמדתה של התלמידה על מסילת-הישרים.

● אי אפשר לתאר את רמת החינוך המושקעת בתלמידות הסמינר ההוא (שאינו ממוקם בריכוזים החרדיים). זורות-על-זורות של בתים מחונכים, ומלאים בירת-שמים טהורה, יצאו מכתליו של מוסד זה, והכל נזקף כמובן על כתפיו של המנהל המסור, שהחלטה אחת שלו, עוד בימי ילדותו, הולידה את כל הטוב-והיפה הזה, שלבטח גורם לנחת-רוח גדולה בשמים. הנה לנו ראייה מובהקת לכך שכדי להגיע לרמה כזו של הישגיות וְעִרְכִּיּוּת, די לעתים בהחלטה קטנה אחת.

● ובדרך-אגב נציין שדרכו זו של המנהל המסור הונהגה בסמינר כבר לפני למעלה מיושב שנים. על אחת כמה וכמה שהדרך החינוכית הזו דרושה ונצרכת כיום הזה, כשהדור הצעיר

'מתבלבל' לחלוטין מכל צעקה וגערה, וכל-שכן כאשר אתה גורם לו בזיון ובושה לפני חבריו (דבר האסור מן-הסתם גם לפי ההלכה!). לצערנו, נתקלים לפעמים באנשי חינוך, בכל סוגי המוסדות, שלקחו את התפקיד הכל-כך חשוב שלהם כאמצעי לקבלת משכורת, ואין להם ולו הבנה מינימאלית בדרכי החינוך הראויות, וגורמים נזקים עצומים לתלמידיהם.

● כיום, כשרבים מהתלמידים נתונים בסערות-רגשיות כתוצאה מהמצב הבטחוני, ויתר הבעיות המלוות אותם, חלה חובה נוראה על כל איש-חינוך באשר-הוא לרדת לליבו של התלמיד, ולא למהר ולהענישו על כל התנהגות לא-נאותה. לפעמים מדובר בילדים כשרוניים במיוחד, שדווקא הכשרונות שלהם מביאים אותם לידי התפרצויות, דיבורים באמצע השיעור וכיו"ב. המלמדים אמנם מעוניינים שישורר שקט בשיעור, ותלמיד המדבר עם חבריו אכן אינו מתנהג כיאות, אבל מאידך אם על כל דיבור שכזה יקבל התלמיד עונש של

הוצאה-מהכיתה וכו', הרי שזה מרשם בטוח לירידה מן הדרך, ולציגה מוחלטת ומהירה ממסלול הלימודים.

● האחריות בענין זה מוטלת על צוותי ההוראה, לחשוב ולהתבונן כיצד לחנך את תלמידיהם באופן המועיל ביותר, ולא לגרום להם להגיע להתפרצויות גדולות יותר. זו עבודה קשה, אולי אפילו מפרכת, אבל מי שיוזע שהדור הצעיר מופקד בידיו, לטוב או למוטב, לא יכול להתנהג אחרת.

● נספר כאן דוגמא נוספת שתמחיש בפנינו את כוחה של החלטה אחת קטנה. את הדבר שמענו מבני משפחה של ת"ח חשוב המתגורר ברמת שלמה, שזכה להקים שבט גדול בלעה"ר של בניס ובנות, שרובם כבר נשואים, וזכה גם לשדכם עם משפחות של תורה ויראה. אחד מבני המשפחה מספר לנו שלפני כמחצית השנה התקיימה חתונה של אחד הבנים, שהשתדך עם בתו של ראש ישיבה

מפורסם. במהלך החתונה, מספר לנו הבן, הייתי צריך לשאול את אבי דבר-מה, וחפשותי ב'מזרח' ולא מצאתי. הדבר היה לפלא בעיניי, מפני שהמתינו לו גם אורחים רבים שביקשו לאחל לו מזל-טוב, ולא מצאוהו.

● החילותי לחפשו, ולא עבר זמן רב עד שמצאתי אותו בירכתי חדר צדדי של אולם השמחות, והוא יושב ו...בוכה. אגיד את האמת, שממש-ממש נבהלתי, ולא ידעתי על מה ולמה הוא בוכה, ועוד בעת-שמחה כה גדולה של נישואי בנו. ברם, משך־אני אבי, מיהר להרגיעני, ואמר לי את הדברים הבאים: ראה, בני היקר, אני זוכה להשיא עכשיו את אחיך, עם בתו של ראש ישיבה חשוב, אחד מגאוני הדור,

וגם אתה מבין שאני מצוי בעת-חדווה עצומה, שהרי לא כל אחד זוכה לגדל בנים ובנות יראי-שמים, ולשדכם עם משפחות שכאלה.

● ומשום-מה, כבר מתחילת החתונה נזכרתי באירוע שעבר עליי לפני כמה עשרות שנים, בעת שלמדתי ב'ישיבה' תיכונית. לקראת סיום הלימודים הייתי צריך להחליט על המשך-דרכי, כשהאפשרויות שעמדו בפניי היו 'מגוונות', מגיוס לצבא, דרך 'ישיבת' הסדר, ועד לשיבה קדושה. בניגוד מוחלט למצב שבו אתה ואחייך נתונים, שבו אין לכם שום ספק באשר לדרככם-בחיים, וגם אם מתעוררות לכם מדי פעם התלבטויות כאלו ואחרות, יש מי שמנסה לסייע לכם להגיע להחלטה הנכונה - בניגוד לכל זה, אני הייתי אז בודד לבדי במערכה. אף אחד לא היה מסוגל לסייע לי.

● לא הוריי, שהיו אמנם אנשים טובים מאוד, עֲרָכִים ובעלי-מעלה, אבל הם היו מבוגרים מאוד וגם לא

השתייכו למגזר הישיבתי-חרדי; גם מלמדיו באותה 'ישיבה' תיכונית לא יכלו כמובן לעזור לי, וגם לא אנשים מבחוץ. ההחלטה הזו נפלה על גבי.

● כאמור, כבר מתחילת החתונה, ועוד יותר בזמן החופה, כשחלק גדול מהציבור שבא להשתתף בשמחתנו נמנה על יראי-השם ומרביצי-תורה מפורסמים, עלו בזכרוננו המאבקים הקשים שניהלתי עם עצמי באותה תקופה, בהיותי בן 17 שנים בלבד. היו אלה עימותים פנימיים קשים במיוחד, כאשר מצד אחד ידעתי והבנתי שהדרך המוכשרת ביותר היא לעבור לישיבה קדושה, אבל מצד שני גם כוחות אחרים ניסו למשכני לצדם.

● כך עברתי תקופה ארוכה של נסיונות ומאבקי-נפש מרים, ונשאתי את עיניי למרום, אל השי"ת, שסייעני להגיע אל ההחלטה הטובה ביותר. ואכן, זכיתי לכך, וכעבור כמה חודשים ארוכים ומייסרים, הגעתי - לבדי, בסיעתא דשמיא - להחלטה חד-משמעית שאני ממשיך בישיבה קדושה. וכמובן שלא התחרטתי על כך מעולם, ותמיד זכרתי להודות על כך להשם יתברך, שהנחני בדרך אמת, עד שהגעתי למצב הנוכחי שבו אני מוקף בבנים ובבנות יראי-אלוקים.

● המחשבות הנ"ל, באשר לתחילת דרכי ב'ישיבה' התיכונית, וההחלטה שקיבלתי באשר להמשך-לימודי בישיבה, גרמו לי להתרגשות-שיא בחופת-בני, במיוחד כאשר הבנתי שהדבר שגרם לכל זה היתה אותה החלטה דרמטית. לבי נשפך בקרבי, והרגשתי שעוד רגע אני מתפוצץ מרוב התרגשות ודמע. ואכן, כשהדמעות עמדו כבר בעיניי, הייתי נאלץ לעזוב את האולם ולהסתגר בחדר זה ולהתפרץ בבכי נסער, בכי של הודיה.

● עד כאן שמענו מאחד מבני המשפחה החשובה ברמת שלמה. והנה לפנינו דוגמא נוספת של החלטה אחת שהצמיחה דור שלם של תלמידי חכמים ויראי שמים, צנועים וחסודים, הממשיכים אף הם את שרשרת הדורות של עם ישראל. הוא שאמרנו:

בדרכו זו. מהכולל הקטן ההוא בלוס-אנג'לס צמח לבסוף כולל ענק של אברכים רבים, רובם מתגוררים בסביבה, שהם- עצמם הושפעו ברבות השנים מהאווירה ששררה בכולל. מספרם ההולך-וגדל של האברכים הביא את ראש הכולל, **הגרי"י בס**, לדאוג להקמתו של בנין רב-ממדים, המכיל חדרי-שיעורים, ספרייה נדירה, ועוד ועוד.

● ואגב, מתי-מעט יודעים מדוע לוס-אנג'לס חתמה ברית ערים-תאומות עם העיר קרית מלאכי בישראל. ובכן, תרגומן בשפה הספרדית של שתי המלים 'לוס-אנג'לס' הוא, 'קרית מלאכים', והעיר בארץ ישראל נקראת על שם העיר לוס אנג'לס, שיהודיה תרמו כספים להקמתה. זו אפוא הסיבה שהעיר האמריקאית הזו, ששטחה עולה על שטח כל מדינת ישראל, חתמה עם קרית מלאכי ברית ערים-תאומות.

● ואם נחזור לרגע לנושא הקודם, שכדי לעלות ולהתעלות ברוחניות לא צריך 'להפוך עולמות', נציין שכך היה גם בעיר כרמיאל שבצפון הארץ, כשהמרא דאתרא הגאון **רבי אברהם צבי מרגלית**, שמע בעצתו של מרן הגרא"מ שך, שאמר לו שאם תקים ישיבה בעיר, תזכה אחר-כך לראות פירות ופירי-פירות. ואכן, מישיבה-קטנה אחת שנפתחה בכרמיאל, התפתחה במהירות קהילה חרדית ענפה המכילה מאות משפחות בני תורה, וישיבות גדולות וקטנות שנוסדו בה במהלך השנים, ובהן הישיבה הגדולה 'רינה של תורה'. המהווה סניף של 'ארחות תורה', ובראשה עומד הגאון **רבי א. סטוארט**. וכל זאת בעיר שמייסדיה הצהירו שהם לא מעוניינים כלל באוכלוסייה חרדית...

ישיבת קרית מלאכי

עיריית קרית מלאכי. ברית אחים תאומות עם לוס אנג'לס

העיר לוס אנג'לס

בנין עיריית לוס אנג'לס כפי שצולם לפני כ-100 שנים

כדי להגיע להישגים גבוהים ברוחניות, לא צריך תמיד לשנות את סדרי הבריאה.

● יסוד זה עמד גם בראשו של המשגיח דלייקוואד, הגה"צ **רבי נתן וכתפוגל** זצ"ל, שהתאמץ מאוד להקים כוללים קטנים במקומות רבים באמריקה, מתוך הבנה שהכוללים הקטנים הללו יִשְׁנו את פניה של הקהילה המקומית בענייני תורה ושמירת מצוות. ושוב, הכלל הוא כנ"ל; די בגרעין קטן של רצון טוב, בקורטוב של תורה ויראת שמים, כדי לגרום למתפתחים בסדרי-גודל ענקיים. במלים אחרות: המהפך לא חייב להתחיל דווקא ממעולה גרנדיוזית. גם כולל שבו לומדים אברכים ספורים, עשוי לגרום אחריו מהפך עולמי, ללא הגזמה.

● מיוזענו הרב **מתתיהו גודלבלסקי**, מנכ"ל מוסדות 'קרן הילד', סיפר לנו על יהודי שהגיע אליו מלוס-אנג'לס שבמדינת קליפורניה בארה"ב, וכששמע את סיפורו האישי החליט להביאו לפני מרן **הגרא"מ שך** זצ"ל. מה היה הסיפור? - בלוס-אנג'לס הוקם כולל אברכים קטן, שלא הכיל אפילו מנין, וכשרצו לעמוד לתפילה נאלצו לחפש 2-3 יהודים נוספים. היהודי ההוא, שלא היה בן-תורה, אהב להתפלל דווקא בכולל, והגיע ממרחק רב כדי לזכות ולהתפלל יחד עם האברכים.

● בימי החול הוא עשה את דרכו במכונית, וכאשר הגיעה שבת-קודש, הלך ברגל במשך שעה תמימה עד לכולל, ולאחר שהתפלל - עשה שוב את הדרך הארוכה בת-השעה, עד לביתו. הגרא"מ שך - מספר הרב גודלבלסקי - ששמע את סיפורו, קם ממקומו, חיבקו ונישקו, ועודדו מאוד להמשיך

● ושוב למדנו על אמיתותיו של הכלל היסודי שבו פתחנו הפעם את המדור. די בכולל קטן, בגרעין תורני של אברכים בודדים, כדי לגרום לשינויי-ענק. וכך גם בדרכו של כל יהודי על-אדמות. אם תדמה בנפשך, שהינך זקוק לזום פעולות גדולות, לא תגיע בדרך-כלל לשומקום. תמיד צריכים להתחיל במשהו קטן, וכשהשי"ת יראה את כוונתך-לטובה, הוא יצמיח את הגרעין הזה ויהפוך אותו לץ שענפיו משתרגים רחוק-רחוק.

● ומענין לענין כמעט באותו ענין, נספר על גביר יהודי-אמריקאי שהבטיח שעל כל חטוף שייצא מהשבי, יתרום לאגודת 'אפרת' עלות טיפול בתינוק. היוזמה המרגשת קיבלה את ברכתו של מרן הגר"י זילברשטיין. הכל החל כאשר אחד מנדיבי ארה"ב, **יוסף אשר (גרי) ברבלאט**, שיגר מכתב למרן רבינו שליט"א, בו הוא כותב כי הוא מעוניין לקבל הדרכה הלכתית לגבי יוזמה להוספת זכויות להשבת החטופים אותה הוא מתכנן לעשות.

● הגביר ביקש לנדור נדר ולהתחייב, כלשונו: "רבונו של עולם, על כל חטוף שאתה מוציא מהשבי, שיינצל מיד שונאי ישראל, ומשיב לעמך בארץ קדשנו, אתרום נפש תחת נפש לאגודת 'אפרת' ". הנדיב ביקש לשמוע האם הגון וראוי להתנות "עסקאות" שכאלו עם בורא עולם. לאחר-מכן הציג הנדיב כמה שאלות הלכתיות לפני רבינו, שטרח והקדיש מזמנו להשיבו תשובה נרחבת.

● בתשובתו, פותח רבינו וכותב כי עצם התנאי שעשה עם השם יתברך, שעל כל שבוי שישוחרר מהשבי יתרום כסף לאגודת 'אפרת', הדבר הגון, שהרי כך עשה יעקב אבינו שהתנה תנאי שאם ישוב בשלום לאביו ייתן מעשר כספים, כמבואר בפרשת 'ויצא'.

● לאחר מכן הוסיף רבינו כי במידה ונזכה וייצאו חטופים נוספים מהשבי, הרי יש להודיע זאת למשוחזרים כדי להודות להשי"ת, וכמו כן יש להודיע למשוחזר על לידת התינוק בשלום, כדי שיוכל הנדיב למלא את הנדר. במענה לאחת

השאלות אותה הציג הנדיב, כתב רבינו כי ההתחייבות של הנדיב, חלה רק על שבויים יהודים, אלא אם כן חשב התורם גם על אלה שאינם יהודים.

● מזה תקופה ארוכה שכולם כותבים על השבויים, ועל מה שמתרחש בארץ ישראל מאותו יום של שמחת תורה. בשבת פרשת 'שמות' התארח בשכונתנו הגאון רבי **שמואל מונטג**, רב הקהילה החרדית בנתיבות. הגר"ש הגיע לרמת אלחנן לרגל שבת הרוממות המשפחתית שמקיימות מדי שנה המשפחות הקשורות לענף משפחת **רובינשטיין**, שהגר"ש מונטג הוא אחד מחתניו.

● לאחר התפילה ניגש הגר"ש מונטג אל מרן הגר"י זילברשטיין וסיפר שביום שמחת תורה, כשהמחבלים צמאי-הדם הסתובבו בישובי הנגב, התרחש נס גדול בעיר נתיבות. המחבלים חדרו לישובים רבים, וטבחו ללא רחם באחינו בני ישראל, רח"ל. את מסע הרצח הם פתחו בישובי העוטף תוך שהם מתקדמים לעבר ישובים רחוקים יותר. בין שדרות לאופקים - שתי הערים שספגו מכת-רצח נוראה, עם עשרות הרוגים - ניצבת העיר נתיבות, ולמרבה הפלא כמעט ולא היו בה נפגעים.

● הגר"ש מונטג אמר לרבינו שהוא יודע את התשובה: השבת היא זו

שהגנה על תושבי נתיבות! רבה של הקהילה החרדית בנתיבות סיפר, כי נתיבות היא העיר היחידה בכל האזור שיש בה הכי-פחות חילולי שבת. הוא נקט בדוגמא אחת מני רבות שבשונה משאר ערי הנגב, הברכה העירונית של נתיבות - סגורה בשבת! למרות שראש העיר, **יחיאל זוהר**, אינו נחשב עדיין כיהודי שומר מצוות, הוא סגר את הברכה בשבת.

● כששמע מרן הגר"י זילברשטיין את הדברים, התפעל מאוד, והגיב בהתרגשות, שחובה עליו לפרסם את הדבר הזה, כדי שידעו הכל - כי אשמרה שבת, קל ישמרני!

● ובחזרה לרמת אלחנן... ההתפתחות המשמעותית בת"ת הוותיק 'אהל תורה' ממשיכה לגרום לסיופק רב בקרב ההורים וידידי הת"ת. ההתפתחות הזו נרשמת בכל התחומים, כשמרן הגר"י זילברשטיין מכהן כנשיא הת"ת, ומעורב בכל ענין. לאחר ביקורו השבועי של מרן רבינו שליט"א בת"ת, המתינו לו בהתרגשות רבה תלמידי כיתה ב', שהתחילו - לראשונה בחייהם - בלימוד המשניות. לאחר שהמנהל המסור הרב **ישראל וולף** בחן את התלמידים, שהפגינו בקיאות רבה, אמר הרב: "כעת באו

ישראל כולה, מכילה את כל חפצי העולם הזה, לפרטי-פרטים.

● תשובה מעניינת התפרסמה במהלך החודש ממרן רבינו שליט"א במענה למצוקת השידוכים, כאשר הרב אמר שמצוה גדולה לזרז שידוכים בין עדות וחוגים שונים. הדברים באו במענה לפניית שדכנים שהציגו בפניו את תופעת הרווקים והרווקות המבוגרים במגזר החרדי, והרב סמך את ידו על הפתרון לערב בין העדות והחוגים. "ביום שיעשו כולם אגודה אחת, צריכים לעשות יום טוב", התבטא.

● השדכנים הכואבים את נושא השידוכים, ואת תופעת המבוגרים הממתנים לישועה, כתבו לרב ששמו לב לדבר מעניין, והוא, שהנתון הראשון עליו מבררים בציבור החרדי היא העדה אליה משתייך הבחור או הבחורה, ואם אם הם לא מאותה עדה, השידוך נופל מיד, ללא בירור נוסף. השדכנים מפרטים, שמבדיקה שערכו עולה כי יש

לאט חוג השואלים והמתיעצים עם הרב, והחוג צמח למשהו ענקי, עם התכנסות אחת לחודש - המתקיימת כבר יובל שנים ברציפות.

● הפרופ' מדגיש ש-מה שמשך אותו, היא לא רק חוכמתו והתמצאותו של הרב, אלא נוכחנו לדעת שאין כיום שאלה מודרנית ככל שתהיה, החל ממחלה גנטית דרך שינוי גנים, שאין לה מקור בהלכה היהודית. נכון שצריך חוכמה גדולה כדי לקחת את המשל ולהפוך אותו לנמשל, ולמצוא את המטאפורות ואת התקדימים, אבל לא תמצאו שאלה אחת שאין לה תשובה בהלכה היהודית. אלה היו דבריו של הפרופסור הבכיר שעוררו כאמור הדים רבים וקידוש ה' גדול, שגם אדם שאינו מגדיר את עצמו כשומר תורה ומצוות מכיר בתורה הקדושה ובגדולי ישראל, בצורה מיוחדת שכזו.

● הפתעה נוספת הגיעה אל מרן הרב שליט"א ממכובדנו הרב **שלמה איזקסון**, ששימש כשופט צבאי בכיר ולאחר מכן כשופט תעבורה, שסיפר לרב שהעביר את דבריו של פרופ' צ'חנובר לחבריו השופטים, ואף הם התפעמו מאוד ממה שנאמר שם, והבינו שההלכה היהודית, ותורת

לכאן מלאכים ורשמו את מה שדברתם, ומסרו את זה להקב"ה"...

● במהלך החודש התעורר קידוש ה' גדול ע"י פרופסור נכבד, זוכה פרס נובל, ששיתף קהל גדול מהמגזר הכללי בקשריו המסועפים עם מרן הגר"י זילברשטיין, ודיבר בהערכה רבה על כוח פסיקתו ההלכתית, ובפרט בענייני רפואה. המדובר בפרופ' **אהרן צ'חנובר**, המדען הישראלי הראשון שזכה בפרס נובל לכימיה, ונחשב לפרופסור בכיר ובעל שם עולמי, והיה ממייסדי שיעור הרופאים של מרן הרב שליט"א.

● בתחילת דבריו מספר הפרופסור על הקשר הרגשי שלו לתורה ולמצוות, שנבעו מהעובדה שגדל בבית מסורתי, וגם בגלל התפילה המרטיטה בימים הנוראים שעשתה עליו תמיד רושם רב. בהמשך דבריו סיפר פרופ' צ'חנובר, שקשריו עם מרן הגר"י שליט"א החלו במלחמת יום הכיפורים 'כאשר תפקדתי כרופא קרבי, ותוך כדי הקרבות ניהלתי וויכוח עם קצין דתי, בדיון סביב השאלה מה עושים בשדה קרב, כאשר מסיבך יש פצועים מסוגים שונים, במי לטפל קודם, כשבטח יש רק רופא בודד.

● גם היום מתחבטים רופאים וחובשים צבאיים באותה שאלה ברצועת עזה. אם תטפל קודם בפצועים הקלים, הרי הקשים עלולים למות; ואם תטפל קודם בפצועים הקשים, הקלים ייהפכו לקשים; ואם כן, איך ממינים ונפגעים?

● הפרופ' מספר שלאחר שלא הגענו לסיכום, הציע הקצין הדתי, מספר הפרופסור, ללכת אל הרב זילברשטיין, ולהציג בפניו את השאלה. והנה, אני חייב לספר לפני-הכל, שקבלת הפנים שלו היתה מדהימה! הוא אמר לנו בענווה: רבותי, שאלה כזו של חיים ומוות צריכים להפנות לסנהדרין. הרב אמר לנו שזה ייקח כמה ימים, והוא יתייעץ עם חותנו הרב אלישיב. ואכן, קיבלנו תשובה כתובה ומפורטת, המבוססת על מקורות הלכתיים. התשובה מאוד מצאה חן בעינינו, וגם התייחסותו של הרב היתה מכובדת מאוד, ובאנו אליו עם שאלה נוספת... כך במשך 50 שנה, גדל לאט-

25 שנה לפטירת הרבנית ע"ה

השבוע, ביום ראשון י"ח שבט, מלאו 25 שנה לפטירתה של הרבנית זילברשטיין ע"ה, שזכרון מעשיה הגדולים וצדקותה, חרוטים עדיין בליבם של תושבי רמת אלחנן. ביום הזכרון, לאחר תפילת הנץ, אמר הבן, הרב **אברהם יעקב זילברשטיין**, דבר-הלכה לזכרה.

כמו-כן יצא קובץ מיוחד עם דברי ההספד לנשות ישראל שנשא מרן הגר"י שליט"א ככלות השלושים. הקובץ המלא וגדוש בסיפורים ותיאורים על חיי הרבנית ע"ה.

מ"ח) שלא נמנעו בית שמאי מלשאת נשים מבית הלל, וכן להיפך.

נקודה מעניינת נוספת מחדד רבינו, והיא, שבמשך כל הדורות והגלויות, וכל שינויי המנהגים והנוסחאות, בכל זאת לוח השנה נותר זהה לחלוטין אצל כולם, ובכל הקהילות ראש השנה חל באותו יום, וכן יום כיפור, סוכות, חנוכה, פורים, פסח, שבועות, וכל מועדי ישראל. גם בקהילות יהודיות רחוקות שִׁגְלוּ להתבלבל ולטעות, הקב"ה שמר שהדבר לא יקרה.

אין זאת אלא משום שאם לוח השנה לא היה שווה, לא היה שייך להינשא זה לזה מעדה וחוג אחר. כי בעדה אחת היה פסח מתחיל ביום פלוני, ואילו בעדה השניה מותר היה עדיין לאכול חמץ, אבל הקב"ה סייע לנו בדבר זה, וזה סימן שהקב"ה רוצה שכל עם ישראל יוכלו לחיות יחד ולהינשא זה לזה, וכל השינויים הם בדברים קלים שאפשר להתגבר עליהם.

את דבריו סיים רבינו: "לכן כל עדה צריכה לדבוק במנהגיה, ואין לשנות, אבל לגבי נישואין אדרבה אפשר לערב בין העדות, וביום שיתערבו - יעשו יום טוב גדול כמו בט"ו באב". הדברים עוררו הדים רבים מאוד בציבור.

ברכות חמות להרב **אברהם פולק**, שהגיע עם נכדו **אהרן רבינא** בן לחתנו הרב **מאיר רבינא**, לקבל ברכה מהרב מרא דאתרא ומהגאון רבי **מנחם צבי ברלין**, ביום שהחל להניח תפילין. נצרך את ברכת כל התושבים שיזכה לרוות רוב נחת מכל צאצאיו, מתוך בריאות הגוף ונהורא מעליא.

המלמד שמר את הפתק בכיסו

מעשה מרגש עם מסר רב-הוד בצידו סיפר הגאון רבי **יהודה אריה דינר** רב מרכז בני ברק.

מלמד באחד הת"תים בבני ברק הלך ברחוב ולפתע הבחין באחד מתלמידיו עימו לא נפש מזה שנים רבות.

המלמד אמר לתלמידו שהוא חייב להראות לו דבר-מה... הוא מוציא מהארנק שלו פתק קטן ודהוי, ושואל את התלמיד האם הוא מכיר את כתב-היד.

התלמיד נדהם להיווכח שמדובר בכתב שלו, ואז אומר לו המלמד את הדברים הבאים: באותה שנה שלמדת אצלי, ההורים שלך נעדרו מהבית ביום אחד, ואתה היית אחראי לשמור על אחיך הקטן.

כיון שאהבת ללמוד, לא התבטלת גם בזמן ששמרת על אחיך, וחזרת על החומר הנלמד בכיתתך. וכל-כך נהנית מהלימוד, שלמחרת מסרת לי את הפתק הזה, שבו היה כתוב: 'לכבוד הרבה' היקר, שהילדים כל כך אוהבים, שמשקיע ומסור... אני אוהב אותך מאוד, שגם בהיותי לבד בבית, למדתי את החומר בחשק!

כשקיבלתי את הפתק הזה, סיפר המלמד לתלמידו, התרגשתי מאוד, ומאז שמרתי אותו בארנק, וכל פעם שיש לי קושי, אני מוציא את הפתק וקורא את הנכתב בו, וזה מעניק לי המון כוחות...

שכאשר היו שומעים שעם ישראל התגבר על הקשיים והם נישאים זה לזה, היו עושים יום טוב.

בהמשך דבריו מציין רבינו את הידוע כי בעם ישראל היתה מחלוקת גדולה בין בית שמאי לבית הלל בהרבה מאד תחומים בחיים, והשוני ביניהם היה חריף מאוד, באופן שהיה עלול להשפיע על כל מהלך החיים. ובכל זאת מצאנו במשנה במסכת עדויות (פ"ד

עדות מסוימות בהן יש בחורים מבוגרים רבים, ומצד שני יש עדות רבות עם בחורות מבוגרות, ויתכן שאם ישדכו מעדה לעדה השידוך עצמו יכול להתאים. הבעיה היא, שאפילו לא מוכנים לבדוק את ההצעות הללו, ומיד ששומעים שזו עדה אחרת, השידוך נופל.

אם אנשים לא יתעקשו על הנושא הזה, ויבררו לעומק את הנתונים בלי להתייחס לעדויות, יהיה אפשר לקדם שידוכים רבים, מציינים השדכנים במכתבם. הם מוסיפים לציין כי אמנם הדבר עלול לעורר שאלות הלכתיות, כמו איזה נוסח תפילה להתפלל, אשכנז/ספרד/עדות המזרח, וכן שינויי מנהגים נוספים כגון אכילת שרביה בפסח, מצות מכונה, קטניות וכדומה. ולכן הם מבקשים לשמוע דעת תורה ופסק הלכה ברור האם אפשר לקדם יוזמה ורעיון של שידוכים מעין אלו, או שיש להמשיך את הנהוג עד היום, שכל עדה מתחתנת רק עם העדה שלה.

הרב, בתשובתו שהתפרסמה ביווי העמודים, הרחיב בנידון, ובתחילת דבריו הוא מציין כי כל העדות וחילוקי המנהגים ביניהן בענין שינויי נוסחאות התפילה, לא נוצרו סתם-כך עם הזמן, אלא הכל מכוון כנגד שנים עשר שבטי ישראל, וכל שבט יש לו שער משלו, מנהגים משלו, ומנטליות שונה. ובכל זאת, מצאנו שאמרו חז"ל (בבא בתרא, קכ"א א') שלא היו ימים טובים לישראל כמו ט"ו באב, שביום זה הותרו שבטים לבוא ולהתחתן זה בזה.

ומשום כך, כותב רבינו, ש"גם בזמננו, למרות שיש עדות שונות ויש שוני במנהגים ובמנטליות, בכל אופן אפשר להתגבר על זה, ויש פתרונות הלכתיים לכל נושא, וחז"ל קבעו יום טוב ביום בו התגברו על הקשיים ועם ישראל התערב לשבטיו. בין היהודים יש הרבה מכנה משותף, הוסיף הרב, וחבל שהשוני הלא-משמעותי של המנהגים יעכב אותם מלבנות בית בישראל. מצוה גדולה היא אפוא לזרז את הענין, ולערב בין שבטי ישראל, ואילו חז"ל היו קיימים היום, אין ספק

כדאי להעיר לתשומת-ליבם של שליחי הציבור, לבל יאריכו באמירת הפרקים. הדבר הזה חשוב כדי לא להפוך את אמירת התהלים למעמסה. הרי בתוך עמנו אנחנו יושבים, וכל דבר הנאמר בקביעות, הופך פה-ושם לשגרה, ולעול. ואמנם נכון שכל יהודי צריך לעבוד על עצמו לבל ייכנס למלומדה, אבל הבה ונקל עליו את המשימה...

● אם הציבור יודע שהש"ץ אינו מאריך, אמירת התהלים מתבצעת יותר בחשק ובשמחה, וכידוע. אבל אם החזן ממתיך עד שהציבור יסיימו את

גדולה ויפה, ירקות שהבולט שבהם היה גזר, מים ותבלינים.

● הרב ראה את המרק ופסק שמברכים בורא מיני מזונות ואחר-כך בורא פרי האדמה. באשר לברכה אחרונה, החליטו חברי השיעור עצמם שיש לברך על המחיה ובורא נפשות. ואגב, כאמור, השיעור עצמו מאוד מעשי, מרתק, ומעשיר את המשתתפים בידע רב. הציבור מוזמן.

● התבקשנו להעיר שכיון שבתקופת המלחמה אומרים בסוף התפילה כמה פרקי תהלים בציבור,

השואל עם המרק, ליד הרב

הרב משה לורנץ, מגיד השיעור

מעמד מרגש התקיים בבית הכנסת 'מעוז יעקב' ברחוב הגר"א בעיר חולון, כאשר מרן הגר"י זילברשטיין שימש כסנדק בברית לבן-נינו, נין לחתנו המקובל הגה"צ רבי דוב קוק, בן להרב יהונתן שלוש, חתנו של הרב שמעון קוק. הגר"י שיגר מכתב מיוחד לחתנו בו ביקש שיגיע לכולל, ובו כתב: "ער"ח שבט תשפ"ד, לחתני פאר ישראל והדרו, מוהר"ר רבינו דב קוק שליט"א, מזל טוב להולדת נכדנו, בן של רבי יונתן שלוש ורעייתו אלישבע תחי'. אם חתני יוכל לבא לבית מדרשנו "כולל בית דוד" חולון, יהיה בזה חיזוק גדול לתלמידי חכמים, בברכה ובאהבה, יצחק זילברשטיין". הגר"ד קוק אכן הגיע במיוחד מטבריה לחולון לשמש כמוהל בברית המילה, ואף התכבד באמירת הברכות ובקריאת השם. הרך הנימול נקרא בשם "יוסף שלום" על שם הסבא הגדול מרן פוסק הדור הגר"י אלישיב זצוק"ל. לאחר הברית, העניק רבינו לחתנו הגאון רבי דב קוק שליט"א את ספרו החדש 'חשוקי חמד' על מסכת

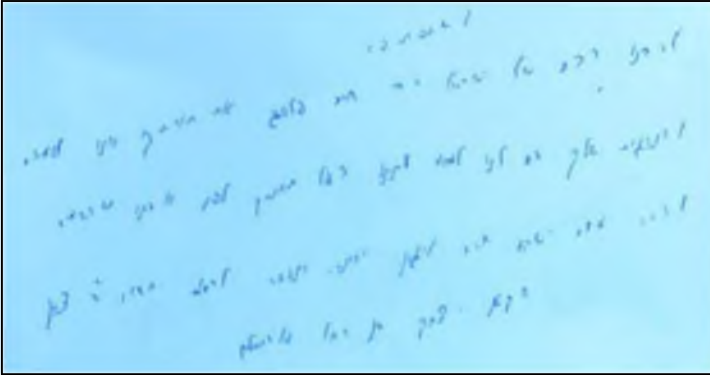

הוריות ועדויות, ובהקדשה כתב בכתיב: "לחתני פאר ישראל והדרו, הגדול בתורה בנגלה ובנסתר, רבי דוב הכהן קוק שליט"א, באהבה רבה, חמדי יצחק זילברשטיין". החיבה וההערצה שרוחשים רבינו וחתנו הגר"ד קוק זה לזה, הם יוצאי דופן, כאשר הגר"ד קוק מתבטל לחמיו באופן נדיר, וכשבאים לבקש ממנו ברכה, לאחר ששומע שכבר היו אצל חמיו, הוא אינו מסוגל לברך ואומר שהרי כבר מורי חמי בירך ואיך אשא פניי... וכמה פעמים התבטא שיש לו "יראת הרוממות" מחמיו. גם מרן הגר"י רוחש כבוד והערכה עצומה לחתנו, כפי שניתן להיווכח מההגדרות הנ"ל, שיצאו מפי הרב, וגם כמה פעמים התבטא עליו "לית דין בר נש"

● אחד הת"ח בשכונה הפתיע את מרן הרב שליט"א, כשהגיע לשאול דבר-מה לאחר תפילת הנץ, והביא יחד עימו צלחת מרק מהביל... השאלה עסקה במרק שיש בו גריסים וירקות, והשאלה נשאלה במהלך השיעור הקבוע במשנה ברורה ועל פי הסדר של 'דרשו' הנמסר ע"י הרב **משה לורנץ** במקלט בית הכנסת מזה יותר מ-40 שנים (בין השעות 8.30-9 בערב). השיעור נלמד בעיון, ומתוך דוגמאות חיות.

● השאלה התעוררה בענין הברכה שצריכים לברך על מרק שהכינו אשתו של אחד ממשתתפי השיעור, ולאחר הדיונים לא הגיעו לעמק השווה, ולכן הוחלט לפנות אל מרן הרב שליט"א, ולהציג לפניו את המרק עצמו... המרק הכיל גריסים (חיטה מלוטשת), בכמות

"הפל תחינתך לפני אבינו שבשמים להסיר מעם ישראל חרב ויגון ואנחה"

ביום הזכרון של רבי חיים פלאג'י עלה הרב שלמה זביחי יחד עם קבוצה מצומצמת על קברו שבטורכיה, למרות היותה של מדינה זו כאחת מנושאות-הדגל להספת שטנה והסתה נגד יושבי ארץ ישראל. כדרכו מדי שנה הפקיד מרן הגר"י זילברשטיין בידי הרב זביחי פתק-תפילה אותו התפללו חברי הקבוצה, בשם הרב, על הציון. בפתק (שבתמונה) כתב מרן הרב שליט"א: 'ו שבת תשפ"ד, לרבינו רבם של ישראל רבי חיים פלאג'י, את תורתך אנו לומדים, וההנהגות שלך הם לנו למאור עינינו. הפל תחינתך לפני אבינו שבשמים להסיר מעם ישראל חרב ויגון ואנחה, ונזכה לראות בשוב ה' ציון'. הקטן, יצחק בן רחל זילברשטיין

לבנות, והתלמידים מרותקים לתיאוריו ותמונותיו. ניתן להזמין אותו גם להרצאות בטלפון: 050-692-5413

● לאחר תפילת הנץ בבית הכנסת המרכזי החלו ללמוד (אחרי שיעורו במשניות של הרב גולדשטוף) שיעור קצרצר בהלכות לה"ר, מתוך קיצור

הלכות לה"ר שחיבר הרב גולדשטוף. את השיעור מוסר הרב אברהם נשרי.

● ולסיום, נספר על מה שמענו ממרן הרב שליט"א, והדברים יצאו מפיו. בחור יתום, מתמיד גדול וירא שמים אמיתי, הגיע לגיל מבוגר, ולא מצא את זיווגו. הבחור הגיע אל הרב

שליט"א, כדי לקבל את ברכתו. מרן אמר לו, ואנחנו מצטטים: 'הרב אלישיב נתן לי כוח לברך, ומהכוח הזה אני מברך אותך!' ודל".

שבכוונתו לא להשיח שיחת חולין כשהתפליל עליו, ושאל, כיצד להשיב למי ששואל אותו בעת שהוא עטור בתפילין, איך קוראים לו? הרב השיב, שכיון ששמו הוא ישראל, ישיב בפסוק המתחיל במילה 'ישראל', כמו למשל 'ישראל אשר בך אתפאר', ויאמר את המילה 'ישראל' בקול רם, ואת שאר הפסוק ימשיך בשקט...

● ומי שמסתובב ברחבי תבל ומחפש אחר סימני-הזיהוי של עם ישראל במדינות הכי-נידחות, הוא הרב

יצחק כרמלי, שהתיאורים שלו אודות סיוריו הצבעוניים בפינות העולם התפרסמו במוסדות החינוך, ורבים עוקבים אחר הדיסקים שהוא מפיק. לאחרונה ביקר הרב כרמלי בשני אזורים חדשים, הרי הקווקז ומדינת גואטמאלה, ואת רשמיו מהסיורים הללו הפיק בשני דיסקים חדשים שיש בהם מסרים חינוכיים רבים. את הרב כרמלי מופיע ברבים מבתי החינוך החרדיים ברחבי הארץ, חיידרים ותלמודי תורה, כמו גם בתי ספר

הפסוק, ואז הוא מתחיל באמירת הפסוק הבא, אזי באמירתו - עומד הציבור ואינו עושה מאומה... משאיכ אם החזן משתלב עם הקהל, וכשהם עדיין אומרים את הפסוק, הוא מותחיל כבר את הפסוק הבא, הרי שהתפילה, ואמירת הפרקים, זורמת יותר, ואז הכל נעשה בהתלהבות. כדאי שהחזן יירד לדעתו של הקהל העומד מאחוריו, ונראה לי - כך מעיר התי"ח - שזו הערה חשובה, העשויה לתרום לרוממות התפילה, ולא להיפך.

● אין בהערה זו שום כוונה לומר את הפרקים מהר יותר. לא זו הכוונה, ולא זו המטרה. ברור שלאף אחד אין בעיה להישאר עוד כמה דקות בבית הכנסת. אבל צריך להבין שברגע שהקהל ממתיק בין פסוק לפסוק, הרי בעצם הוא עומד בטל (ושהרי לא כולם מכוונים בפסוק שאומר השי"ץ), ובמצב כזה יורד כל החשק לומר את התהלים בכוונה ובהתלהבות.

● כך שההיפך הוא הנכון. כשהציבור יראה שהשי"ץ זורם איתם, ומשלב את הפסוקים שלו בפסוקיהם, זה יעודד ויעורר אותם לומר את הפרקים בחפץ-לב. הדבר נכון גם כאשר לתפילה עצמה, ואפשר לבדוק את נכונות הדברים בבדיקה מהירה ויעילה, ולראות בחוש שכאשר התפילה מתנהלת בכבדות, הקהל מאחור אינו מרוצה. וכאשר השי"ץ שם-את-ליבו לזרום עם הקהל, הכל נעשה בצורה נעימה וחביבה יותר.

● וכאמור, כל זה לא קשור כלל למשך זמן התפילה.

● במהלך החודש האחרון הגיע נער הבר-מצווה ישראל אילני, להתברך אצל מרן הרב שליט"א לקראת תחילת הנחת התפילין. לאחר שהרב בירכו בחום, סיפר הנער

פנינים

מדברי הרב

**המוכר הבטיח את הספר לילד
(שיתמנה לאדמו"ר ה'פני מנחם'
מגור) ואח"כ מָכְרוּ לַמֶּרֶץ הַנֶּרִיזִי
מבריסק. ומה עם 'מחוסר-אמנה'?**

**הרב יחיאל מיכל לנדאו שיגר שאלה אל
מרן הגר"י זילברשטיין המשלבת סיפור
מרתק מתקופת ילדותו של כ"ק האדמו"ר
ה'פני מנחם' מגור.**

וכך שואל הרב לנדאו: בגליון "אור הגנוז" (י"ל כירחון פנימי של חסידי גור) שבט תשפ"ד, מסופר בשם האדמו"ר ה'פני מנחם' זצ"ל, שבהיותו ילד הגיע לחנות לקנות את הספר 'שפת אמת' על מסכת קדשים.

תחת-ידו של ה'פני מנחם' לא היה את הסכום הנדרש, ומאחר שבחנות היה רק עותק אחד, הוא ביקש מהמוכר (כמדומה שהיה זה גיסו, רבי יצחק-מאיר אלתר, חתן ה'אמרי

אמת' זצ"ל) להניח את העותק בצד, ואמר שלמחרת הוא יגיע לשלם את הכסף. למחרת הגיע הגר"י מבריסק לחנות וביקש לקנות את הספר. המוכר אמר שזה שמור לאדם אחר, אך הגר"י טען שזה ביטול תורה דברים, ולכן הוא קודם. המוכר נתן לו מיד את הספר. עד כאן דבר המעשה.

התעוררה אצלנו השאלה, כותב הרב י"מ לנדאו, האם אין בזה משום 'מחוסר אמנה', כאשר המוכר הבטיח ל'פני מנחם' שהוא מוכר לו את הספר, ויתירה מזו - הוא אף הניח את זה עבורו בצד.

וכך כותב מרן הגר"י זילברשטיין בתשובתו:

נראה להשיב ש-לכן היה מותר למוכר ליתנו למרן הגר"י, כי אילו היה יודע הפני מנחם זצ"ל שבבריסק יבטלו תורה בהעדר הספר, הוא לא היה קונה את הספר הזה, כי זה אכן ביטול תורה דברים, ואם כן בוודאי היה מוחל.

ובפרט שבבריסק זקוקים לספר כרגע, והפני מנחם יגיע רק בעוד זמן לקנותו. לכן הקניה של הפני מנחם היתה בטעות, כי לא ידע שהספר נחוש בבריסק, ואין כאן מחוסר אמנה.

עוד אפשר לומר, שהנה פסק הרמ"א (ח"מ סימן רד) שאם החייקר השער, אין בזה מחוסר אמנה, והטעם כי על דעת כן לא הבטיח, וכך גם בענייננו, אילו המוכר היה יודע שמרן הגר"י יבוא, על דעת כן לא היה מבטיח, וזו הבטחה בטעות. עוד אפשר לפרש, כי נתינת הספר למרן הגר"י היא בבחינת כבוד התורה, לכבוד תלמידי חכמים, ואם כן עשה-דאורייתא של כבוד התורה קודם למחוסר אמנה.

ויעוין כעין זה בחשוקי חמד עמ"ס ב"מ (מ"ט א'), כששכנה הבטיחה לאשה בקבוק שמן, ולאחר מכן הגיעה אמה, למי תיתן את הבקבוק, למי שהבטיחה בגלל 'הן שלך צדק', או לאמה בגלל מצות כיבוד אב? - והבאנו לחקור אם מחוסר אמנה זה קנין, ויש לו כבר זכות ממונית, אלא שאפשר לחזור, או שזה רק מצוה שלא יחזור. מהתוס' משמע שזה קנין ממוני, ורע"א סובר שזה מצוה. אולם לפי דברי הרמ"א שבתרי תרעי אפשר לחזור, גם אם זה זכות ממוני אפשר לחזור, יעו"ש.

הילד הנראה בתמונה הוא כ"ק מרן ה'פני מנחם', בעיירת הנופש מרינבאד, מהלך לצד אביו הגדול כ"ק מרן ה'אמרי אמת'. בצד השני נראה גם כ"ק מרן ה'בית ישראל'

וכי עם ישראל ממתין במוצש"ק להבדלה?

ב'הושענות' של שבת חוה"מ סוכות מובא שבח על האומה היהודית שהיא 'יושבת וממתנת עד כלות שבת'. ולכאורה יקשה, שמשמעות הדברים היא שיהודים ממתנים עם שעון ביד, עד יציאת השבת; וכי מעלה יש בכך?

כדי להבין זאת, נספר מעשה שהיה אצל הרב הרמן, שתולדות-חיי המופלאים מובאים בספר 'הכל לאדון הכל'. המעשה מוסב על הזמן שבו חלחה אחת מבנותיו ואושפזה בבית החולים במצב קשה. ההורים שהו עימה ליד מיטתה, אבל משהתקרבה השבת התלבט הרב הרמן האם להישאר בבית החולים, או לחזור לביתו, שם המתינו לו תמיד, לקראת שבת, אורחים רבים, העלולים עתה למצוא את הבית סגור. האבא החליט לשוב לביתו כדי להקביל את פני האורחים, ובאשר לבתו החולה - 'השם יתברך, ומצוות הכנסת האורחים שאקיים בביתי, ישמרו עליה', אמר.

והנה, במחלקה ההיא בבית החולים היתה מאושפזת אשה נוספת בשם הרמן, ובמהלך השבת היא נפטרה. על פי כללי הנוהל צריכה הנהלת בית החולים לשגר מיידית טלגרמה למשפחתה של הנפטרת. ברם, ההודעה הועברה בטעות למשפחת הרב הרמן, שגם בתו היתה מאושפזת במחלקה, ולא למשפחת הנפטרת. כאשר הגיעה הטלגרמה בעיצומה של השבת, סירבו ההורים הצדיקים לקבלה, והמשיכו לשמור על קדושת השבת ומנוחתה. ההודעה הגיעה אל הגיסה, וזו נכנסה להלם. היא ניסתה להעביר את המסר להורים, אבל הם סירבו בתוקף לשמוע הודעות המגיעות מבית החולים. במוצאי שבת, הגיעה טלגרמה נוספת ובה התנצלות על הטעות המבישה. 'בתכם חיה וקיימת, ומצבה השתפר מאוד, והיא אף מיועדת לשחרור בקרוב', נאמר בהודעה החדשה.

משנודע להרב הרמן על 'גלגולי הטלגרמות' הללו, אמר שלדעתו זה הפירוש ב'יושבת וממתנת עד כלות שבת', דהיינו לא שהיהודי יושב וממתין שהשבת תצא כבר, אלא שהוא אינו מוכן

לקבל טלגרמות עד צאת השבת... ואז משלם לו הש"ת את שכרו משלם... בבשרות טובות ישועות ונחמות.

קיבל לעשות סעודת הודיה כשישובו בניו מהמלחמה,

ואחד חזר והשני נפצע

אב לשני בנים המשרתים בעזה שיגר אלינו שאלה.

שני בני גויסו למלחמה בעזה, ומגיעים הביתה פעם בחודש. אין לי שום קשר עמם, זולת הודעות ששולח מפקדם מאזור הלחימה, ואנחנו בלחץ ובפחד גדול מידי יום. בשבוע שעבר, הגיע הבן הבכור הביתה ברוך ה', ולעת עתה קיבל שחרור, עד שיגייסוהו לאזור הצפון. הבן השני עדיין בלחימה בעזה.

בשבת האחרונה, קבלתי על עצמי (בהתייעצות עם רב בית הכנסת), שכאשר ישובו שני בני מהמלחמה, אערוך סעודת הודיה לה', וכן קבלתי לומר במעמד הסעודה "נשמת כל חי" (כעצת הסטייפלער, להיושע בעת צרה).

אתמול קבלתי הודעה מצמררת כי בני נפגע והוא בחדר ניתוח. עתה אבקש לשאול, האם כיון שבני נפצע במלחמה ועבר כמה ניתוחים, אני פטור מהקבלה שקבלתי, או שמא כיון שבני רק נפצע ב"ה, יש לקיים את הקבלה?

והשבנו: כתב מרן בשולחן ערוך [נ"ד הלכות נדרים סימן ר"ח סעיף א']: "כל הנודר, או נשבע, רואין דברים שבגלל נשבע או נדר, ולומדים מהם לאיזה נתיבות, והולכין אחר הענין, ולא אחר משמעות דיבור. כיצד? היה טעון משא של צמר או פשתים, והזיע והיה ריחו קשה, ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמר או פשתים לעולם, היה זה מותר ללבוש בגדי צמר או פשתים ולהתכסות, ואינו אסור אלא להפשילן לאחריו. היה לבוש בגדי צמר, ונצטער בלבישתו ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמר לעולם, אסור ללבוש, ומותר לטעון עליו ומותר להתכסות בגיזי צמר, שלא נתיבות זה אלא לבגד צמר. וכן כל כיוצא בזה". דהיינו, שבכל נדר יש לראות את המניעים שהביאו לנודר לנודר, ועל פיהם להבין את כוונתו וכו'.

ולכאורה בנדון שאלתנו הרי שבו הבנים מהמלחמה, ויש לקיים את הקבלה שקיבל, ולערוך סעודת הודיה, ואמירת "נשמת כל חי", שהרי נראה בכוונתו שנדר להרבות זכויות כדי שישוּבו הבנים בחיים, וברור שזה ודאי עדיף שישוּבו ח"ו פצועים, מאשר לא ישוּבו כלל, "וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו" (איוב ב'ד').

חִינּוּךְ

מֶרֶן הַגֵּר"י זִילְבֶּרשְׁטֵיין מִסְפֵּר עַל אִימּוֹ ע"ה שֶׁהֵבִיאה לּוֹ מִמֵּתִים לִישִׁיבָה וְאָמְרָה שֶׁהֵם אִינֵם מִיּוֹעֵדִים לוֹ, אֲלֵא לַחֲבֵרָיו...

**בְּסִיפּוֹר דִּלְהֵלן סִסִּיפֵר מֶרֶן הָרֵב שְׁלִיט"א בִּישִׁיחֹו
לְבִנּוֹת יִשְׂרָאֵל בַּשַּׁבָּת - קוֹדֵשׁ 'זָארא', יֵשׁ מִסֵּר חִינּוּכִי
חֹשֶׁב מְאוֹד, בְּמִיּוֹחַד בְּתַקּוּפָה כְּשִׁלְנוּ.**

מֶרֶן שְׁלִיט"א חִיזַק אֶת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְהֵבִיא כִּמָּה
סִיפּוֹרִים כְּדֵי לְהַמְחִישׁ אִיזּוֹ חֹכְמָה טְבוּעָה בְּכָל אִשָּׁה
יְהוּדִיָּה, וְאֵת הַחֹכְמָה הַזֹּאת הִיא צְרִיכָה לְהַשְׁקִיעַ בְּבִנֵּי בֵּיתָהּ,
בְּעֵלְהָ וּבִילְדֶיהָ. אֶחָד הַסִּיפּוֹרִים הֵיחָד עַל אִימּוֹ.

בְּצַעֲרֵירוֹתַי, כְּשִׁלְמַדְתִּי בִּישִׁיבַת סְלִבּוֹדְקָה, הוֹפְתַעְתִּי יוֹם
אֶחָד לְגַלּוּת אֶת אִימִי עֲלֶיהָ - הַשְׁלוֹם וְהֵנָּה הִיא מְגִיעָה
לִישִׁיבָהּ, וּבִידָה שְׁקִית גְּדוּלָּה. 'צִחָק, פִּנְתָּה אֵלַי אִימִי
וְאָמְרָה, הַבֹּאֲתִי כֹאן בְּשִׁקִּית הָרַבָּה וּפּוֹלִים, אֲבָל הֵם לֹא
מִיּוֹעֵדִים לָךְ...' אִימִי הִמְשִׁיכָה וְאָמְרָה, שֶׁהוּפּוֹלִים הֵלְלוּ
מִיּוֹעֵדִים ל...חֲבֵרִים שֶׁלָךְ בִּישִׁיבָהּ, וְהַסְבִּירָה שְׁכִיּוֹן שֶׁהִיא
רוֹצָה שֶׁאֵהִיָּה מְקוּבֵּל בַּחֲבֵרָה, וְשֶׁהַחֲבֵרִים יֵאָהֲבוּ אוֹתִי,
וְהַתֹּאמָצָה לְהֵבִיא אֶת הַמִּמְתַּקִּים כְּדֵי שֶׁאֲחַלֶּקֶם לַחֲבֵרִים...

צָרִיךְ לְהוֹסִיף וּלְזַמֵּר, אִמֵּר הָרֵב בְּדַרְשָׁתוֹ, שֶׁלְאִימִי לֹא
הִיָּה כֹסֶף מִיּוֹתֵר, וּבַעֲצֵם לֹא הָיוּ אֵלֶּה וּפּוֹלִים אֲלֵא שְׁבֵרִי -
וּפּוֹלִים, אוֹתָם אִסְפָּה בַּחֲנוּיּוֹת מִהַסְחֹרָה שֶׁנִּשְׁאָרָה לְאַחֵר
שֶׁמְכְרוּ אֶת הוּפּוֹלִים עִצְמָם.

הֵנָּה כֹּאן דּוֹגְמָא מוּפְלָאָה לְחֹכְמַתָּהּ שֶׁל אִשָּׁה, שֶׁל אִם -
בִּישְׂרָאֵל, שֶׁאֵינָה מִסְתַּפֶּקֶת רַק בְּדִיבּוּרִים, אֲלֵא מִתְאַמֶּצֶת
לְלַקֵּט שְׁבֵרִי - וּפּוֹלִים, וּלְנִסּוֹעַ עַד לְבֵנָה הַלּוּמֵד בִּישִׁיבָה בְּבִנֵּי

בֵּרֶק, וְהִיא מְדַגִּישָׁה לוֹ
שְׁאִין ה'סְחֹרָה' מִיּוֹעֵדֶת
לוֹ, אֲלֵא לַחֲבֵרָיו. כָּל זֹאת
כְּדֵי לְהַעֲמִידוֹ עַל דַּעְתּוֹ,
וְלְהַמְחִישׁ לוֹ עַד כִּמָּה
חֹשֶׁב לִהְיוֹת מְעוֹרֵב בֵּין
הַחֲבֵרִים, כְּדֵי לְלַמּוֹד מִכָּל
אֶחָד אֶת הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים
שֶׁלּוֹ. עַד כֹּאן סִיפֵר הָרֵב
שְׁלִיט"א לְבִנּוֹת יִשְׂרָאֵל.

נוֹסִיף אֲנַחְנוּ וְנֹאמֵר,
שֶׁהַמִּסֵּר הַזֶּה, לִהְיוֹת
מְעוֹרֵב בֵּין הַבְּרִיּוֹת, חֹשֶׁב

בְּתַקּוּפַתְנוּ שִׁבְעָתֵיִים. יֵשׁ בְּנֵי תוֹרָה, הַסְבּוּרִים בְּטַעוֹת שֶׁאִם
הֵם רוֹצִים לְהִימָנוֹת עַל הַמִּתְמַיִדִּים שְׁבִין תְּלַמִּידֵי הִישִׁיבָה
עֲלֵיהֶם לְהַתְבַּדֵּל מִחֲבֵרֵיהֶם, וְלְהַתְבּוֹדֵד לְבִדּוֹם, וְלֹא לְדַבֵּר עִם
אֶף אֶחָד, וְכו'.

וְיָמִי שְׁנוּקֵט בְּדֶרֶךְ - חִיִּים שְׁכֹזוּ, צָרִיךְ לְדַעַת שֶׁהוּא
מְעוֹלָל רַעוּת לְעַצְמוֹ. בְּרוּר שֶׁלֹא צְרִיכִים לִהְיוֹת שׁוֹתֵף
ל'חֲדָשׁוֹת נִייעֵס', שְׁאִין בְּהֵן מֵאֻמָּה, כִּמּוֹ שֶׁבְּרוּר מֵאִלּוּ
שֶׁהִקְשֵׁר עִם הַחֲבֵרִים לֹא יִכּוֹל לִהְיוֹת מְבוֹסֵס עַל עֵינֵינִי
פּוֹלִיטִיקָה וְשִׁטּוֹיּוֹת אַחֲרוֹת. אֲבָל אוֹי וְאָבּוֹי אִם בַּחוּר
שְׂרוּצָה לִהְיוֹת מִתְמַיִד, מַחְלִיט לְנִתֵּק קֶשֶׁר עִם הַחֲבֵרָה
שֶׁמְסַבִּיבּוֹ. לֹא זֶה הִיא דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה.

אֲדַרְבָּהּ, אִם בְּרֻצֹנֶךְ לִהְיוֹת עַבְד־הַשֵּׁם, וּלְעַבּוֹד אוֹתוֹ
בְּכָל לֵיבֶךְ וּבְכָל נֶפֶשְׁךָ וּבְכָל מְאוּדֶךָ, תִּשְׁתַּדֵּל לִיצוֹר קֶשֶׁר
בְּרִיא עִם חֲבֵרִים - מִתְמַיִדִּים אַחֲרֵים, וְתִיַּצֵּר מִצַּב שְׁבוּ
תוֹכְלוּ לְהַתְחַזֵּק יַחֲדוֹ הֵן בְּהַתְמַדַּת הַלִּימוּד, הֵן בְּתַגְבוּר
הַהִשְׁקָפָה הַנִּכּוֹנָה בְּעֵינֵינִי מוֹסֵר וְדַעַת, תִּתְחַזְּקוּ בְּצוּתָא
בְּעֵינֵינִי חֶסֶד, וּבְכָל דְּבַר טוֹב הַנֶּעֱשֶׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ.

וּבְכָלֵל, עֵצֶם הִימְצָאוֹתוֹ שֶׁל אָדָם בַּחֲבֵרָה, כְּשִׁמְדוּבֵר
כְּמוֹבֵן בַּחֲבֵרָה טוֹבָה וּבַחֲבֵרִים יָרֵא - שְׁמִים, מְבִיאָה אוֹתוֹ
לְחַקֵּר הָאֲמִת, וּמוֹנַעַת אוֹתוֹ מִחֲסָאִים הַגְּרָמִים כְּתוֹצָאָה
מִהִיתוֹ בּוֹדֵד, מֵהַ שְׁגוּרִם לוֹ לְקַבֵּל אֶת כָּל הַהַחֲלָטוֹת רַק
עַל דַּעַת עִצְמוֹ.

כְּשֶׁאֲתָה מְצוֹי בֵּין הַחֲבֵרִים, תוֹכֵל תְּמִיד לְהַתִּיעֵץ
וּלְשִׁמּוֹעַ דַּעוֹת אַחֲרוֹת, וְזֹאת תַּחֲסֵם, וְתִצָּא נִשְׁכָּר בְּכָל
הַחֲלָטָה שֶׁתִּרְצָה לְקַבֵּל. מִי שֶׁנִּפְרַד מִהַחֲבֵרָה, וְאִינוּ יוֹצֵר
קֶשֶׁר עִם חֲבֵרָיו, לֹא רַק שֶׁלֹא יוֹכֵל לְשִׁמּוֹעַ עֲצוֹת טוֹבוֹת,
אֲלֵא גַם כֹּאשֵׁר יִבְקֵשׁ לְהִיוּעֵץ עִם מֵאן - דְּהוּ, יִתְכַן שֶׁהִלָּה
יִפְנֶה לוֹ עוֹרֶף, וְיִסְרֵב לְשׁוּחַח עֵימּוֹ, בְּשֶׁל סְטִיגְמַת - הָאָדָם -
הַבּוֹדֵד שֶׁקָּנָה לְעַצְמוֹ, וּבְצִדְקָה.

בְּכֵךְ הוּא גּוֹרֵם רַק רַעוּת לְעַצְמוֹ. מִכָּל הַסִּיבּוֹת וּמִכָּל
הַכִּיּוּנוּים. וְדוֹמָה שְׁאִין צוֹרֵךְ לְהֶאֱרִיךְ בַּהֲסַבְרִים בְּעֵינֵי זֶה.
אֲבָל, כִּיּוֹן שֶׁאֲנַחְנוּ חִיִּים בְּדוֹר שֶׁל 'קִיצּוֹנִיּוֹת', וְרַבִּים
סְבּוּרִים שֶׁהִדְרִיךְ הַטּוֹבָה וְהַמּוֹשְׁכָלֶת הִיא 'לִלְכֵת עַד הַסּוּף
בְּכָל דְּבַר', נִתְקַלִּים לְצַעֲרֵנוּ בְּבִנֵּי תוֹרָה הַנִּפְרָדִים בְּאוֹפֵן
טוֹטָלִי מִכָּל חֲבֵרֵיהֶם, וּמִסְתַּגְּרִים בְּדִל"ת - אֲמוּתֵיהֶם. וְצָרִיךְ
לְדַעַת שֶׁדֶּרֶךְ זֶה מִתְאִמָּה מִמֶּשׁ רַק לִיחִידִי - יַחֲדִים, וְגַם
אֲצִלֵּם לֹא בְּרוּר שְׁזוֹ הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה!

כִּי הָרָצוֹן וְהַשְׁאִיפָה
לְעַמּוֹל בְּתוֹרָה, לֹא צָרִיךְ
לְהֵבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי
הַסְתַּגְּרוֹת. בְּשׁוּם פְּנִים
וְאוֹפֵן! כְּפִי שֶׁכְּתַבְנוּ, טוֹב
יּוֹתֵר אִם הַבַּחוּר - הַעֲמֵל
יִתְאָדֵג עִם חֲבֵרִים -
שְׁכִמּוֹתוֹ, שֶׁשְׁאִיפָה אַחַת
לְהֵם, וְגַם הֵם רוֹצִים
לְעֵלּוֹת בְּסוּלָם - הַעֲמֵל -
בְּתוֹרָה, וְכָל הַחֲבֹרָה הַזֹּאת
תַּעֲמוֹל יַחֲדוֹ, וְחֲבֵרָה
יַחְזִקוּ הָאֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי.

בטוח במאה אחוזים שהוא ישגיח מעתה על הפרויקט, וימלא את התפקיד שהטילו עליו במלוא כובד-הראש.

ואכן, אנחנו עוד זוכרים היטב שלאחר שהרב הציע את הדבר, הופקדו הילדים על הנקיון, מונו נציגים בכל בנין, והילדים עצמם היו מסיירים ברחובות ומפטרלים בכל שביל, ומשגיחים בשבע עיניים על הנקיון. גם מצד עצם האחריות שנפלה עליהם, וגם בגלל הפרסים שהובטחו להם.

השכונה הפכה בימים ההם לא רק לנקייה, אלא למצוחצחת ומבריקה. אף פיסת-נייר לא נראתה ברחוב, לא קנקנים זרוקים, ולא שום דבר. בסיום המבצע נערך טקס חגיגי על מרומי פארק ברוקלין, כשרבני השכונה בעצמם מעניקים את הפרסים לילדים המצטיינים.

הכלל הזה הוא כל-כך יסודי בחינוך, שממש אי אפשר להתעלם ממנו. לפני כמה חודשים הגיעה שאלה אל מרן המרא דאתרא ממוסד חינוכי לבנות המתאר את תעלוליה של אחת התלמידות בפנימייה, עד שלא ניתן להשתלט עליה. 'למרות שאנחנו מזהירים אותה חזר-והזהר, ומאיימים עליה שנזרוק אותה מהפנימייה, היא אינה מצייתת למאומה', כותבת המנהלת ושואלת מה עליה לעשות.

תשובת הרב היתה למנות את התלמידה ההיא לאחראית על ההתנהגות בפנימייה, ושהיא תהיה ממונה על שעות-השינה של כל התלמידות, על כיבוי-האורות, ועל ההתנהגות בכלל.

למשמע התשובה, פקחה גם המנהלת את עיניה בתמהון, אך בימים אלה היא שיגרה מכתב נוסף אל הרב ובו תיארה את השינוי החד שחל בהתנהגותה של הנערה, לאחר ששמעו בעצתו של הרב ומינו אותה לאחראית.

ואת הכלל הזה יכול כל אב/מחנך להעביר גם למצבים שהוא נתקל בהם. אם אחד הילדים בבית או בכיתה, משתובב ומפריע יותר מאחרים, כדאי למנות אותו להיות אחראי דווקא על התחום שבו הוא מפריע. התוצאות לא תאחרנה לבוא.

ילדי השכונה בטקס חלוקת פרסים בנושא הנקיון

ואת כל היסודות הללו ביקשה אימו-החכמה של מרן הגר"י זילברשטיין להחדיר בבנה הצעיר. היא עשתה זאת ע"י הבאת הוופלים, וחלוקתם לחברים, ובכך להאהיב את בנה על חבריו, ולגרום שיהיה מקובל בחברה, וממנו ומכל חבריו יגדל כבוד השם ויתרבה בעולם.

ונוסיף רק עוד משפט קצר אחד ונאמר, ששאפתה של האמא ע"ה, התגשמה במלואה. זו דרכו של הבן, מרן שליט"א, בכל מהלך-חייו, ואכמ"ל.

הכלל היסודי בחינוך של מרן הגר"י זילברשטיין

מעט היווסדה של רמת אלחנן הטביע המרא דאתרא מרן הגר"י שליט"א יסוד חשוב בענייני חינוך, שכדאי לחדטו על לוח-הלב, כי אפשר להשתמש ולהסתייע בו בתחומים רבים.

והתיקי השכונה זכרו מן הסתם את התקופה שבה הגענו לביתו של הרב שליט"א ושוחחנו איתו על נושא הנקיון, ושאלנו מה כדאי לעשות כדי לפתור את הבעיה, ולו בצורה חלקית.

במהלך השיחה הזכרנו כמובן את עֲבֹדַת 'ריבוי הילדים' בלעה"ר בשכונה חרדית, שהיא אחת הסיבות הראשיות לכללוקים הרבים המצטברים ברחובותינו. אלא שבעוד הכוונה שלנו היתה לומר שהילדים הם 'הבעיה', וחיפשנו אחר פתרון, הפתיענו רבנו שליט"א בחוכמתו ואמר ש'אם הזכרתם ילדים, הרי שזה-עצמו יהיה הפתרון'.

משראה את גודל-הפתעתנו, הסביר הרב שליט"א את דבריו ואמר, שאדברבה ואדרבה; מפני שהילדים הם אכן הסיבה ליצירת הכללוק, צריכים להשתמש בהם כגורם לפתרון. כיצד? – למנות אותם כאחראים על נושא הנקיון בשכונה. שהם יהיו הממונים על כך.

וההגיון עובד כאן בצורה פשוטה, המשיך הרב; אם הילדים ירגישו את עצמם אחראים לנושא, הרי שהם בעצמם יִפְקְחו את עיניהם כדי לוודא ולהשגיח שאף אחד אינו מלכלך את הרחובות ואינו זורק אשפה ברשות הרבים. וכשהם יִפְקְחו על הפרויקט, הרי בוודאי ובוודאי שהם עצמם, הילדים, לא ישליכו פסולת ברחובות.

דהיינו, שבניגוד למחשבה האומרת שאם נפקיד את הנקיון בידי הילדים, הרי זה כמו שניתן לחתול לשמור על החלב, המציאות איננה כזו כלל וכלל. כל אדם, וגם ילד קטן, שהפקדת אותו על דבר מסוים, והעמדת אותו כשומר וכמפקח, ועוד יותר – כאחראי וממונה, וגם הענקת לו פרסים על כך, והוא מרגיש שעשית את זה ברצינות גמורה, הרי שאפשר להיות

הפריחה המלבלבת בניסן היא תוצאה של החורף החשוך והקודר

את יום חמשה עשר בשבט מציינים חכמינו ז"ל כ"ראש השנה לאילנות". ופליאה רבה יש לכאורה בקביעה זו, שכן את היום המיוחד להודיה להשי"ת על השפע מתנובות השדה, היה מן הראוי לקבוע בעיצומם של ימי ניסן. כאשר האילנות מלבלבים, וריח משכר של ניחונות-פרי-הדר ממלא את היקום. אבל לא כן פני הדברים. בקב"עם את יום ט"ו בשבט לציון ההודיה על הפירות, ביקשו חז"ל להנרות לנו שהפריחה המלבלבת של חנדש ניסן, והפירות המתוקים המציצים אז בראש כל

אילן, הם התוצאה של החורף הארוך והקר! לילות החורף הארוכים והקודרים. שריקת-הרוח המייללת מצטרפת אולי לצער ולכאב על העלים שושרו, על הפירות שנקטפו, על עץ שנשאר בודד, חשוף לקור ולקפאון, עוזב ונטוש מעלוותו המפוארת, מוכה וחבוט, לא הוד ולא דר ולא תואר לו.

אבל חז"ל הקדושים מגלים לנו ברוח קדשם, ונעשו כמו לוחשים לו לאילן ב"יום בו השרף עולה באילנות": הבט אל מקור חיותך! השורשים החסונים שלך טמונים עמוק באדמה, אחוזים היטב בסלע האמונה ויונקים את שרף הבטחון! על יד העיירה פרמישלאן, מקום מגורי הצדיק הרה"ק ר' מאיר'ל זי"ע, עמד הר גבוה שהוביל לעיר סמוכה. בימי החורף, כאשר האדמה היתה נעשית בוצית וחלקה, היו אנשי העיר הולכים מסביב להר כדי שלא יחליקו, ואילו הצדיק היה הולך גם אז על גבי ההר.

פעם אחת ויסו כמה צעירים לצעוד בעקבותיו, אבל הנסיון לא צלח והם החליקו וניזוקו. מששאלו את פי הצדיק לפשר הדבר, השיב: "כאשר קשורים למעלה - לא ופלים למטה".

את ברכות השחר פותחים בכל יום בברכת "הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה". וכי שאר

הברואים איום יודעים להבחין בין יום ולילה? מה זכה השכוי להבין יותר מכולם, עד שקבעו את ברכת ההודאה על חכמתו ובינותו?

אמרו צדיקים ז"ל: הן אמת, שגם שאר הברואים מבחינים באור היום, אבל הם מגיעים לכך רק

כאשר השחר עולה, וקרני השמש החמימות מפציעות מבעד לערפילי השמים. רק השכוי הוא זה הקורא את קריאת ההשכמה ופוצח בקורקרי-גיל כבר מבעוד לילה! גם כאשר החושך יכסה ארץ, הוא מבין שהחושך לא יימשך לעולם, ואין העלטה נצחית! ומתוך החושך והאפילה תזרח

השמש! ולכן נקבעה הברכה על שמו!

אנחנו לוקחים בט"ו בשבט את הפירות המתוקים, ומנדים לה' על כל החסד אשר גמלנו, וקוראים בעוז אל כל אילן באשר-הוא:

אל תדאג ואל תפחד! אם קשורים למעלה - לא ופלים למטה".

יש לנו על מי להישען. מבעד למעטה האפילה ורוחות החורף האימתניות, מזדחל לו כבר השרף ממעמקי האדמה, עולה באילן ומטפטף טיפין-טיפין של נחמה ותקוה. עוד יפרח האילן, עוד ילבלב!

יתמהו עוברי-אורח, יתפלאו בוי האדם: העץ הזה שהיה מרוט-עלים, הענפים הללו שהיו בשלכת, מי עשה להם את כל החיל הזה? איך הם מחזיקים מעמד בחורף ארוך כל-כך?

ואנחנו, בוי א-ל חי, יודעים את הסוד: כבר עלה בהם שרף האמונה וחיות הבטחון!

שנה טובה ומתוקה לכל האילנות החסונים, ולכל החוסים בעץ החיים הפורח והמלבלב: "שכל נטיעות שנוטעים מכם - יהיו כמותכם".

זכרו: הלבוב מגיע תמיד לאחר קדרות-מחשכים.

המעטיר בעדכם,

אברהם אלימלך ביזרמן

**מכתב ששיגר לקראת
ט"ו בשבט הגאון הצדיק
רבי אלימלך ביזרמן
שליט"א לת"ח שאיבדו
את נשותיהם, ובו מסר
עוצמתי של חיזוק**

"ויבחר משה אנשי חיל - ושפטו את העם בכל עת". (י"ח כ"ה-ו)

עוד אופן של גדול וקטן

היה זה בתחילת ימי רבנותו של האדמו"ר מקלויזנבורג. את המעשה הוא סיפר בעצמו. אחד מעשירי הקהל בקלויזנבורג שכר פועל לסייד את ביתו. והנה אשת העשיר שילחה פתאום את הפועל באמצע עבודתו. בא הפועל לפני רבינו לתבוע את העשיר ששכר אותו לדין תורה.

הלה במקביל, הגיע גם הוא אל רבינו, והסביר שהוא אינו מסוגל להתדיין עם איש המוני, פועל פשוט, אין זה לפי כבודו...

אמר לו רבינו: "לא תוכל להשתמט מהדין באמתלה כזו. חובתך להתייצב לדין תורה, קטן כגדול שווים כולם לפני משפט התורה!"

מכיון שהאיש סירב לציית לו והחזיק הלאה בטענתו המשיך ואמר: "אינני מסוגל להשפלה כזאת..." עמד הרבי והוציאו מעל פניו בבזיון.

אולם לא ארכה השעה ואותו גביר תקיף חזר ובא לפניו חלוץ מנעלים, כדי לקבל "נזיפה" כדת וביקש סליחה ומחילה. האיש אף הביע מיד את הסכמתו לפצות את הפועל בתשלום מלא ככל אשר יושת עליו, ואף הוסיף לו מטבע יפה - "לא עוד אלא שמאותו מעשה ואילך היה לי ידיד נאמן כל הימים!"

(שיעור חומש רש"י בשלח שנת תשל"ו, "לפיד האש")

"ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה ... ויתיצבו בתחתית ההר".

פעם שאלה את הגאון רבי יעקב קמינצקי אישה, מדוע לא תגיש משפחתה הצהרה כוזבת כדי לזכות בתלושי מזון ממשלתיים, הרי כידוע נוהג זה נפוץ בקרב קבוצות מיעוטיות שונות בארה"ב.

"פשוט מאד" השיב לה ר' יעקב "הם לא עמדו בהר סיני, אתם הייתם שם!"

(רבי יעקב)

"אנשי חיל, יראי אלקים, אנשי אמת, שנאי בצע" - ועוד דבר חשוב!

בכמה חוכמה ניחנו גדולי ישראל, כמה רחוקה ראייתם

כתב אי סמיכה

מתוך מכתבו של הגאון רבי שמעון גרינפלד, מגדולי רבני הונגריה: בא אלי הבחור המופלג תו"ש תו"ב יהושע ציטרון, בן ידידי הגאון מו"ה זאב וולף, אב"ד דאראג לתהות על קנקנו בעניני איסור והיתר, למען אסמוך ידי עליו לתת לו רשות להורות.

הנה אמת הדבר כי כבר דחיני תלמידים שלי שביקשו שאסמוך אותם, באומרי כי נהוג היה שלא ליתן לבחור שלא נשא אישה עדיין אפילו יהיה מובחר שבמובחרים, כי אין אנו יודעים מה יהיה בסופו לאיזה מקום יתגלגל ואם ישא אישה ההוגנת לו...

אמנם, לאהבת אבי ידידי דיברתי עימו הרבה בעניני הוראה וראיתי כי יש בו שכל ישר לפלפל וללחום במלחמתה של תורה. לזאת אגלה דעתי כי ראוי הוא לאיצטלת הוראה.

וכאשר יעזור לו ה' וימצא לו זיווג הגון, אישה המתאמת לו אז אהיה מוכן לגמור את הדבר אשר כבר התחלתי בו, לסומכו ולעטרו בהתרת הוראה. אולם עד אז לא אוכל לצאת מגדרי.

הגם שאצלו לא שייכים החששות שכתבתי, מכל מקום לא פלוג חכמים בתקנתם וכמו כן הרבנים במנהגם. אך יהיו דברי אלה לו לעדות במקום בואו, שידעו בזה את כח מדרגתו בלימוד התורה. (שו"ת מהרש"ג כתבי קודש - אציין שיום פטירת המהרש"ג חל השבוע)

"ויהי ממוחרת - מוצאי יום הכיפורים היה". (ספרי ועין רמב"ן) "ויהי ממוחרת וישב" = בגימטריא = "במוחרת יום כפרה היה". (רבנו אפרים פירוש, מוצאי יום הכיפורים של יתרו, שנתגייר ונמחלו לו כל עוונותיו. וכן אמרו חז"ל "שלשה מוחלים להם על עוונותיהם ואלו הם: גר שנתגייר, העולה לגדולה והנושא אישה. (שם) יש לומר בזה דבר נחמד - כולם נתקיימו באותו זמן: יתרו נתגייר. שרי אלפים, מאות ועשרות עלו לגדולה, ומשה החזיר את אשתו צפורה "אחר שילוחיה".

(נר לשולחן שבת)

"וישב משה לשפט את העם ... מן הבוקר עד הערב". (ח"י ג)

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי כיהן כרבה של לונדון ובראשות בית הדין המרכזי של לונדון. רבינו היה נעדר מביתו לרגל העבודה בבית הדין משעה שמונה בבוקר עד השעה שמונה בערב!

"רבה של לונדון" פירוש, בין היתר לסדר מאות גיטין וחליצות כל שנה. לשבת בבית הדין במותב תלתא. פיקוח על סדרי הנישואין, עניני כשרות והשגחה. לבדוק פעמיים בשנה חלפי השוחטים. מסירת שיעורים ודרשות ואירועים. להשיב לשואלים בעל פה ובכתב. ועוד הרבה ענינים.

(מלך ביופיו"ח"א)

כנתינתם מסיני...

יום אחד באה לפני רבי יחזקאל אברמסקי בבית הדין אישה צעירה לימים אשר בעלה המשרת בצבא הבריטי נטש אותה ונעלמו עקבותיו. היא חוששת פן תשאר עגונה לכל ימי חייה.

הלך רבינו אל משרדי הצבא ודרש לגלות לו היכן אותו חייל משרת. הבירור העלה כי החייל נשלח לאימוני טיסה, והוא שוהה כעת באחד מבסיסי חיל האוויר המלכותי בקנדה.

מכיון שכך, פנה רבינו באיגרת אל רב פלוני שהתגורר בקרבת מקום אל הבסיס, הוא ביקש ממנו לסדר שם גט עבור האישה. במענה לאיגרתו של הרב אברמסקי שלח רב זה קונטרס שלם של חידושי תורה בענין "שליחות גט"...

ישב רבינו וכתב שנית לאותו רב שיאיל למלא את המבוקש באופן מעשי יותר, דהיינו, שידאג מיד לסידור הגט המיוחל. הימים הם ימי מלחמה ואסור להתמהמה. אולם הרב מקנדה כנראה לא הבין את הדחיפות בדבר, חזר וכתב אליו חידושים ובירורי הלכה שהעלה בנושא שליחות בגט.

בימים ההם עוד לא הורגלו לשוחח בטלפון בין ארצות, כל שיחה עלתה ביוקר רב. גם התקשורת היתה לקויה. אולם מחוסר ברירה התקשר הרב אברמסקי אל הרב היושב בקנדה, ודיבר קצרות: "כבוד הרב, דברי התורה ששלחתם לי ערבים כנתינתם מסיני, אך לגבי האישה..."

הוא לא הספיק להשלים את דבריו, ואותו רב התאונן שאינו מטיב לשמוע אותו, לכן רצוי שירים קולו.

חזר הרב אברמסקי ודיבר בקול צעקה: "דברי התורה ששלחתם לי ערבים כנתינתם מסיני, אך לגבי האישה צריך לדאוג לכתוב לה גט". סוף דבר היה שהגט המיוחל אכן הגיע סוף כל סוף ללונדון ונמסר בבית הדין לידי העגונה.

כשהרב אברמסקי סיפר לימים על המאורע הזה העיר בבדיחות: "פעלתי במקרה זה נגד גמרא מפורשת, במסכת בבא קמא מצינו "התוקע לתוך אוזן חברו וחרשו" (א.א.) ואילו רב זה משתקעתי באוזנו התפקח..."

(מלך ביופיו"ח"א)

מתן תורה

הגאון רבי אהרן קוטלר: בפרשת יתרו אנו קוראים על דברים נפלאים שנאמרו לבני ישראל לפני מתן תורה "והייתם לי סגולה" וכיוצא בזה, דברים משיבי נפש.

כי בלא הכנה כזו אי אפשר לקבל את התורה כראוי. גם לילדים צריך להקדים כזאת. יש להטעים את צוף מתיקות התורה. לפעול איתם בכיוון חיובי, להחדיר בהם תחושת אושר וגדולה - רינה של תורה. כמו שאמרו חז"ל "כל השונה בלא נעימה ושונה בלא זמרה, עליו הכתוב אומר "אני נתתי לכם חוקים לא טובים" (מגילה לב). וכמובא אצל דוד המלך, שהיה מלמד תורה בכלי שיר ומתעורר משנתו לקול הכינור התלוי מעליו (ברכות כ:). כל זה מלמדנו על הצורך להפעיל בלימוד התורה את כל הכוחות הרוחניים באדם, את השמחה ואת התשוקה עד דרגת "כי הם חיינו" בפועל ממש!

מרגלא בפומיה של הגאון רבי ברוך בער לייבוין דברי הגמרא, עשרת הדברות, בכל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתם של ישראל, שנאמר "נפשי יצאה בדברו". ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתם, דיבור שני, היאך קיבלוהו? הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם" (ריב"ל - שבת פח). והיה רבי ברוך בער תמה, אם גופם לא היה יכול לשמוע את הקב"ה, עד כדי כך שפרחה נשמתם, אם כן מה התועלת בזה שהחיו אותם, הרי שוב גופם לא יוכל לשמוע את ה'?! אלא היה אומר רבינו, "הטל של תחיה" שהקב"ה הוריד היה כעין חיבור בין הגוף לנפש, ועל ידי תחיה זו יכול היה גופם לשמוע את קול ה'. אם כן נשמותינו חזרה אלינו במתן תורה על ידי התורה. זה ההסבר לכך שאי אפשר להפריד את נשמות ישראל מהתורה.

מרגלא בפומיה של הגאון מטייבין על דברי הגמרא "התייצבו בתחתית ההר" מלמד שכפה עליהם הר כגיגית, ואמר להם, אם אתם מקבלים את התורה מוטב, אם לאו, שם תהא קבורתכם. תמחו התוס', הרי ישראל הסכימו ואף הקדימו נעשה לנשמע, לשם מה נצרכו לכפיית ההר כגיגית?! (א"ר אבדימי - שבת פח). וביאר, שהקב"ה רצה להראות בזה כמה עצומה אהבתו לעם ישראל, והסביר זאת במשל של אב המחבב ודואג לבנו מכל משמר, בראותו שהילד עומד לגעת בדבר שעלול להזיקו, האב מזהירו ומונע אותו ממנו. כאשר הקב"ה הזהיר אותם "שם תהא קבורתכם" לא איים עליהם בעונש שיפול עליהם ההר, שאם כן היה צריך לומר 'כאן' תהא קבורתכם', אלא מרוב חיבתו הודיעם והזהירם אם תנתקו מהתורה, 'שם', באותו רגע תהא קבורתכם, שכן חיים ללא תורה אינם קרויים חיים!

האיש שעבר על עשרת הדברות בדבר אחד, היתכן?!

בתשובות הגאונים נכתב: ואין רשות לאדם מישראל לעבור על הגורל, שאין הגורל אלא מפי שמים, שנאמר "על פי הגורל תחלק נחלתו", והעובר על הגורל כעובר על עשרת הדברות! (תשו' הגאונים הקצרות ס', ועיין כנה"ג חו"מ קע"ג ב' ב')

האחרונים תמחו ונתחבטו בדברים אלו של הגאונים 'והסיום הוא פלא בעיני, מה ענין ורמז עשרת הדברות לגורל?!' היו שצינו לדברי ה"חות יאיר" שהפליג בתוקף הכרעת הגורל, שקרוב הדבר שאם הגורל כהוגן ידבק בו השגחה עליונה. (ס"א) לפי זה יש במי שלא מקבל את הגורל משום כפירה בהשגחה פרטית המתגלית על ידי הגורל. (שו"ת "אפרקסתא דעניא" א' קכ"ו ועוד) רק הגורל של חלוקת הארץ נחשב כציווי ה' וכעשרת הדברות. ("יקר דברי גאונים" הובא ב"שדי חמד" "פאת השדה" ג' י"ד) הגאון רבי עובדיה יוסף תמה בעצם יסוד הגאונים ונותר בצ"ע. ("ביע אומר" ו' חו"מ ד')

הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס תירץ בזה ביאור מיוחד ונפלא: כאשר נעין בנידון תשובת הגאונים, יורשים שרצו למכור את חלקם ועשו גורל ואחד האחים לא הסכים. הרי שהאח הזה מתעקש שיתנו לו חלק אחר, שעלה בגורל לאחד מאחיו. לכאורה פשוט שבדרישתו זו עובר האח על איסור "לא תחמוד בית רעך". לכן קבעו הגאונים שהוא כעובר על עשרת הדברות. כמובא בפסיקתא רבתי שהעובר על "לא תחמוד" כאילו עובר על עשרת הדברות! (נ' הדברות א' י"ז עי"ש שמסביר כיצד החומד עובר לבסוף על כל עשרת הדברות). רגליים לדבר שדברי הפסיקתא היו לעיניהם. כעין זה כתב רבנו בחיי ("כד הקמח" חמדה), "לא תחמוד" קבעה אותו תורה אחרון, מפני שהוא שקול כנגד כל דברות, שכל מי שלא נזהר מן החמדה לסוף נכשל ועובר על כולם, שמתוך החמדה יבוא לידי גניבה, הרי הוא עובר על "לא תגנוב", וכשיתבעוהו לדין יכפור וישבע לשקר, הרי שעובר על "לא תשא" ... (עי"ש) לפי זה עולה ברור שאין עניני הגורלות חמורים כעשרת הדברות, אלא רק כשמחלקים רכוש משותף והוא חומד חלק רעהו, אבל בגורל המיועד לקבוע מי יזכה בפרס, המתלונן על ביש מזלו, או שטוען שהגורל נעשה באופן שאינו צודק, לא עבר חלילה על עשרת הדברות! (קובץ "קהילות יעקב" סיון תשע"ד. "זה ההיכל" אחו"ק תשע"ג)

"יכור את יום השבת - לא תגנוב - לא תחמוד" ועוד...

בישיבה בה למדנו היו מספר מקרים של גניבות, חשדנו במישהו מסויים שהוא הגנב. תכננו לשים בחדר ריק ארנק כפתיון לגנב. לחבר חוט חשמלי סמוי אל הארנק, וכאשר הגנב יקח את הארנק תדלק נורה בחדר אחר, כך נוכל לתפוס את הגנב. התלבטנו, האם להניח את הפתיון הזה גם בשבת, או שמא אין זה מצדיק לגרום חילול שבת לגנב. בתשובה לשאלתי, הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך אמר שלא להניח את הפתיון הזה בשבת. ("עלה לא יבול" ח"ב)

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

כַּסֵּ"ה הַקִּשָּׁה לוֹ הַדְּבָר - זִכָּה לְסִיעָתָא דְשִׁמְיָא

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ (יח. א)

פֶּרֶשׁ רִשִׁי: "יִתְרוֹ - שִׁבְעַת שְׁמוֹת נִקְרְאוּ לוֹ... יִתְרֵה, עַל שֵׁם שִׁיתָר פֶּרֶשָׁה אַחַת בְּתוֹרָה (לְמַעַן פְּסוּק כ"א) וְאַתָּה תַּחֲזֶה".

שׂוֹאֵל הָאֲדָמוֹר מְגוֹר הַחֲדוּשֵׁי הָרִי"ם זצ"ל: הַפֶּרֶשָׁה שִׁיתְרוֹ יִתְרֵה לֹא מִתְחִילָה מִ"וְאַתָּה תַּחֲזֶה", אֲלָא כְּמָה פְּסוּקִים לִפְנֵי כֵן, בְּאֲמָרוֹ לְמֹשֶׁה: "לֹא טוֹב הַדְּבָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה". מִדּוּעַ אוֹמֵר רִשִׁי שְׂאוּ פֶרֶשֶׁת "וְאַתָּה תַּחֲזֶה"? אוֹמֵר הַחֲדוּשֵׁי הָרִי"ם דְּבַר יִקְרֵה לְהַגִּיד בְּקִרְתָּהּ, מֵה לֹא טוֹב - זֶה לֹא נִקְרָא שִׁיתָר פֶּרֶשָׁה בְּתוֹרָה. "יִתְרֵה פֶרֶשָׁה" זֶה לְהַגִּיד מֵה כֵן לַעֲשׂוֹת מִ"וְאַתָּה תַּחֲזֶה" מִתְחִיל יִתְרוֹ הַפֶּרֶשָׁה אַחַת בְּתוֹרָה.

מִן הַסֵּתֶם הָיוּ לְמֹשֶׁה רַבְּנֵי 'עֲצוֹת זֶאֱגֶר'ס' מִהַבְּקָר עַד הַלֵּילָה, וְאִךְ אֶחָד לֹא זָכָה שֶׁהֶעֱצָה שְׁלוֹ הַתְּמַבְּלָה, וְשִׁתְּתִיתָר פֶּרֶשָׁה אַחַת בְּתוֹרָה. לָמָּה יִתְרוֹ כֵּן זָכָה? רִשִׁי אוֹמֵר: "וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה וַיַּעֲמֵד הָעָם - וַיֵּשֶׁב כְּמִלְךָ וְכָלָם עוֹמְדִים וְהַקִּשָּׁה הַדְּבָר לִיתְרוֹ". הֶעֱצָה שְׁלוֹ הַתְּמַבְּלָה כִּי "הַקִּשָּׁה לוֹ הַדְּבָר" הָיָה קִשָּׁה לוֹ, כְּאֵב לוֹ.

זֶה יְסוֹד גָּדוֹל מְאֹד: כְּשׂוֹאֵב לְבֹן אָדָם, בְּפֶרֶשׁ עַל רוּחַנִיּוֹת, אוֹ כְּשׂוֹאֵב לוֹ הַצֶּעֶר שֵׁשׁ לְאַחֵרִים - הוּא מְקַבֵּל סִיעָתָא דְשִׁמְיָא.

אֵת הַיְסוֹד הַזֶּה רֹאִים בְּכָל הַהִיסְטוֹרִיָה. לֹא מְכַבֵּר הַיְתָה הַתְּעוֹרְרוֹת עֲצוּמָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל בְּסִימֵי הַדָּף הַיּוֹמִי. אֲלֵפִים וְרַבְּבוֹת הַתְּחִילוֹ לִלְמַד דָּף הַיּוֹמִי. תִּרְאוּ אֵילוֹ זִכְיוֹת עֲצוּמוֹת יֵשׁ לְרַבִּי מֵאִיר שְׁפִירָא מְלוּבְלִין זצ"ל. הוּא הָיָה אִזְּכָר בֶּן שְׁלֹשִׁים וְחֹמֶשׁ בְּזִמְנֵי שִׁתְּמֵן אֵת הַדָּף הַיּוֹמִי. אִיךְ הוּא זָכָה? כִּי "הַקִּשָּׁה לוֹ הַדְּבָר". כְּאֵב לוֹ שֶׁתְּהִיָה תוֹרָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל, וְהוּא מְסַר אֶת נַפְשׁוֹ עַל הַרְבַּצַּת תוֹרָה בִּישִׁיבָתוֹ. כְּשֶׁבֶן אָדָם מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ וְכוֹאֵב לוֹ, הוּא יִכּוֹל.

רֹאִים אֵת גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַמִּלְחָמָה: הָרַב מְפוֹנִיבֵז' כָּאן בְּאַרְצָה רַבִּי אֶהֱרֹן קוֹשֶׁלֶר בְּאַמְרִיקָה, הָרַבִּי מִסְאִימָא, הַבֵּית יִשְׂרָאֵל, הַבַּעֲלָזֶר רַב, וְהַקְלוּזִינְבוֹרְגֶּר רַב - אֲנָשִׁים שֶׁהִגִּיעוּ שְׂבוּרִים וְרוּצִיצִים, וְאִךְ עַל פִּי כֵן הִצְלִיחוּ לְבִנוֹת עוֹלָמוֹת. אִיךְ הֵם הִצְלִיחוּ? זֶה הַכֹּחַ שֶׁל מְסִירוֹת נַפְשׁ, שֶׁל "הַקִּשָּׁה לוֹ הַדְּבָר".

לֹא רַק "אָדָם גָּדוֹל". יֵשְׁנָם הָרַבָּה אֲנָשִׁים שֶׁזָּכוּ לַפְעַל רַבּוֹת בְּכָל יִשְׂרָאֵל אִךְ שֶׁהֵם לֹא הָיוּ גְּדוֹלִים בְּמַחְדֵּה יֵשׁ בָּאֵלּוֹ שֶׁעֲסָקוּ בְּקוֹרֵב, וְזָכוּ לְקִרְבֵּי אֲלֵפִים וְרַבְּבוֹת תַּחַת כִּנְפֵי הַשְּׂכִינָה. הֵם הָיוּ אֲנָשִׁים שֶׁכָּאֵב לָהֶם, שֶׁהַקִּשָּׁה לָהֶם הַדְּבָר, וְכְשׂוֹאֵב - זֻכִּים.

שְׁמַעְתִּי שֶׁהָיָה אֶחָד מְגִדוּלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁ"חֲזוֹן אִישׁ" זצ"ל בִּקְשָׁה מִמֶּנּוּ שִׁיּוּצֵי סֵפֶר כְּמוֹ מִשְׁנֵה בְּרוּרָה עַל חֶלֶק "יִוְרָה דְּעָה", וְהוּא אָמַר לִ"חֲזוֹן אִישׁ" שֶׁלְּהוּצֵי סֵפֶר כְּמוֹ הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה אִי אֶפְשָׁר בְּלִי סִיעָתָא דְשִׁמְיָא מִיְּחַדָּת. בְּשִׁבְלִי לְזָכוֹת בְּסִיעָתָא דְשִׁמְיָא צְרִיךְ לִהְיוֹת אֶחָד שְׂכֹאֵב לוֹ מְאֹד מְאֹד שֶׁלְּכָל יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה סֵפֶר הַלְכָה שְׂכֹזָה. "אֲנִי לֹא עוֹמֵד בַּדְּרָגָה הַזֹּאת, וּמִמִּילָא לֹא זֻכִּים לְסִיעָתָא דְשִׁמְיָא כּוֹאֵת".

רַבִּי מֵאִיר לִיבְרַמֵּן הַסְּתוּבָה הָרַבָּה אֲצֵל הַ"חֶפֶץ חַיִּים". לִימִים יֵשֶׁב אֲצֵל הָרַב מְבִרְסֵק זצ"ל וְהַתְּחִיל לְסַפֵּר סִפּוּרִים עַל הַ"חֶפֶץ חַיִּים", כְּאֵלּוֹ שֶׁהוּא רָאָה בְּסֵדֶר, שֶׁהָיוּ מַגִּיעִים לִ"חֶפֶץ חַיִּים" עִם שְׂאֵלוֹת, וְעוֹד לִפְנֵי שֶׁהָיוּ מִתְחִלִּים לְדַבֵּר, הַ"חֶפֶץ חַיִּים" הָיָה מְדַבֵּר בָּאֵלּוֹ לַעֲצֹמֹ, וְהִלְלוּ קִבְּלוּ אֶת הַתְּשׁוּבָה לְשִׂיבָתָהּ. אָמַר לוֹ הָרַב: "אַתָּה רוֹצֵה לְהַגִּיד שֶׁהָיָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ? אֲכֹן לִ"חֶפֶץ חַיִּים" הָיָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, אֲבָל מֵה שֶׁסִּפַּרְתָּ זֶה לֹא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ! אֲלָא הָיוֹת וְהוּא מְסַר אֶת נַפְשׁוֹ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְכָאֵב לוֹ עַל כָּל יְהוּדִי, מְשֻׁמִּים שְׁמוֹ לוֹ בְּפֶה אֵת הַתְּשׁוּבוֹת בְּלִי שֶׁהוּא הַתְּפוּן".

הָרַב מְבִרְסֵק לֹא אָמַר שֶׁ"חֶפֶץ חַיִּים" זָכָה לָזֶה בְּגִלְל צִדְקוֹתָיו הַגְּדוֹלָה, אוֹ בְּגִלְל עֲמַל הַתוֹרָה הַעֲצוּם שֶׁלּוֹ, גַּם לֹא בְּגִלְל הָאֲמוּנָה

הַגְּדוֹלָה שִׁיקְדָה בּוֹ, אֲלָא מִכֵּי שֶׁהוּא מְסַר נַפְשׁוֹ עַל כָּל יְהוּדִי. כְּשֹׂאֲדָם מוֹסֵר נַפְשׁ עַל דְּבָר - בְּדָבָר הַזֶּה יֵשׁ לוֹ סִיעָתָא דְשִׁמְיָא.

*

סֵפֶר לִי הַמּוֹהֵל הָרַב רוֹשֵׁן:

"בִּשְׁנַת תר"פ יָרַד שְׁלֹג כְּבֹד בִּירוּשָׁלַיִם, שְׁנִמְשָׁךְ כְּמָה יָמִים רְצוּפִים, וְנִעְרַם לַגְּבֵה רַב. הַזְמִינוּ אֶת אָבִי לְמוֹל בְּבִרְיַת בְּשָׁכֻנַת 'מְקוֹר חַיִּים'. נִמְשׁ חִיָּה לֹא הָיְתָה בְּרוּחֹב. הוּא הִלֵּךְ עִם בְּנוֹ, יֶלֶד בְּגִיל בֵּר מְצוּהָ, וְהֵם לֹא מִצְאוּ אֶת הַכְּתָבָת. הַשְּׁלֹג הַכְּבֹד הַקִּשָּׁה לְזֵהוּת אֶת הַכְּתָבָת. הוּא בִקֵּשׁ מִהֵילֵד לְהַתְּפַצֵּל, הוּא הִלֵּךְ לְמָקוֹם אֶחָד, וְהֵילֵד לְמָקוֹם שֵׁנִי. מֵה שֶׁקָּרָה שְׂבִשְׁלָב מְסִים הוּא אָבֵד אֶת הֵילֵד, וְגַם אֶת מְקוֹם הַבְּרִית לֹא מִצָּא. כְּאֲמוּרָה אֵין נַפְשׁ חִיָּה בְּרוּחֹב, סוֹפֵת שְׁלֵגִים מִשְׁתַּלְּלָת.

פְּתָאִם הִגִּיעַ יְהוּדִי זָקֵן, מְרָאָהוּ כְּמִלְאָךְ אֲלֵקִים, וְשׂוֹאֵל אוֹתוֹ מֵה הוּא מְחַפֵּשׁ. אָבִי הִשִּׁיב לוֹ: "אֲנִי מוֹהֵל. הַזְמִינוּ אוֹתִי לְבִרְיַת וְאֲנִי לֹא מוֹצֵא אֶת הַכְּתָבָת. שְׁלַחְתִּי אֶת הֵילֵד שְׁלִי לַחֲפֹשׁ, וְהוּא נִבְּאֵד לִי". הָזָקֵן הוֹבִיל אוֹתוֹ עַד הֵילֵד, הוֹבִיל אֶת שְׁנֵיהֶם עַד מְקוֹם הַבְּרִית וְנִעְלַם. אֲנִי בְּטוֹחַ שֶׁהָיָה אֵלֵיהֶם מִלְאָךְ הַבְּרִית".

אֲמַרְתִּי לוֹ: "אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה מוֹפֵת? זֶה לֹא מוֹפֵת! הוּא עֹשֶׂה אֶת הַמְּקַסִּימוּם שֶׁהָיָה יִכּוֹל, אִזְּ אֵלֵיהֶם מִלְאָךְ הַבְּרִית הִגִּיעַ אֵלָיו. זֶה הַתְּפִקִיד שְׁלֹו. כָּל יְהוּדִי שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה מְסִירוֹת נַפְשׁ שְׂכֹזָה הָיָה זָכָה שֶׁאֵלֵיהֶם הַנְּבִיא יִגִּיעַ אֵלָיו.

(רַבִּי אֵלִיהוּ דִּיסְקִין שְׁלִיט"א - דּוֹרֵשׁ טוֹב)

עַם יִשְׂרָאֵל מוֹסֵר נַפְשׁוֹ עֲבוּר הַנְּחֻשָׁלִים

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ (יח. א)

פֶּרֶשׁ רִשִׁי: "וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ - מֵה שְׁמוּעָה שָׁמַע וְכֵּן? קְרִיעַת יָם סוּף וּמִלְחָמַת עֲמֻלִּים". יֵשׁ לְהַבִּיחַ מֵה כָּל כֵּן מְרֻגָשׁ בְּמִלְחָמַת עֲמֻלִּים? מֵה הָיָה שֵׁם יִתְרֵה מֵאֲשֶׁר הָיָה בְּמִצְרַיִם?

מְבָאֵר הַמְּשָׁךְ חֻמְקָה: עַל מִי בָּא עֲמֻלִּים לְהִלָּחֵם? הָרִי כָּל עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּתוֹךְ הָעָנָן וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת לָהֶם כְּלוּם. אֲלָא, הוּא בָּא לְהִלָּחֵם עַל מִי שֶׁהָיָה מִחוּץ לָעָנָן, הָמָה הָעֶרֶב רַב, הַגִּרִּים הַגְּדוֹרִים, וְכָל אוֹתָם חֲסִרֵי כֹחַ מִחֻמַּת חֲטָאִים שֶׁהָיָה הָעָנָן פּוֹלֵטִם, זֶהוּ שְׂאֵמֶר הַכְּתוּב (דְּבָרִים כ"ה, יח): "וַיִּזְנֹב בָּךְ כָּל הַנְּחֻשָׁלִים אַחֲרֶיךָ" - שְׁעִמְסָם עֹשֶׂה עֲמֻלִּים מִלְחָמָה.

כְּנִגֵּד זֶה יֵצֵאוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִלָּחֵם עִם עֲמֻלִּים בְּמִסִּירוֹת נַפְשׁוֹ עֲבוּר מִי? עֲבוּר הַנְּחֻשָׁלִים אַחֲרֶיךָ, הַרְשָׁעִים. כְּשֶׁרָאָה זֹאת יִתְרוֹ אָמַר: אִם זֶהוּ עַם יִשְׂרָאֵל, שְׂמוּכִים לְמִסֵּר אֶת נַפְשָׁם בְּעֲבוּר אֵלּוֹ שֶׁיֵּצְאוּ מִן הַמַּחֲנֶה, אֲנִי רוֹצֵה לִהְיוֹת שִׁיךְ לָעַם הַזֶּה.

אָמַר לִי פַעַם רַבִּי אֲשֶׁר אֲרִיאֵלִי שְׁלִיט"א: כָּלָם תְּמַהִים אִיךְ זָכָה הַגָּאוֹן רַבִּי אֲלֵיעָזָר יְהוּדָה פִּינְקֵל זצ"ל לְכּוֹזֵאת יִשְׁכִּיבָה, יִשְׁכִּיבַת מִיר, שְׁלוּמִידִים בֵּה כְּמָה וְכְּמָה אֲלִפֵּי תַלְמִידִים, כֵּן יִרְבֶּה מֵה הַסּוּד? אֵגִיד לָךְ מֵה שְׁאֵנִי חוֹשֵׁב:

מְסַפְּרִים שֶׁכְּאֲשֶׁר יִשְׁכִּיבַת מִיר הוֹקְמָה, לְמַדּוּ בֵּה כְּמָה בַּחוּרִים טוֹבִים, עֲלוּיִים שֶׁהִגִּיעוּ מִ"עַץ חַיִּים". אֲבָל הַסֵּתֶנֶן לָשֵׁם גַּם בַּחוּר אֶחָד, 'חִלְבָּנָה', שֶׁעֲשָׂה בְּיוֹנוּת לִישִׁיבָה, וְהַתְּלַמִּידִים הַתְּבִישׁוּ מִמֶּנּוּ מְאֹד. בְּכָל מְקוֹם שֶׁאָמְרוּ שֶׁהֵם לּוֹמְדִים בִּישִׁיבַת מִיר לָעָנָן לָהֶם: "אֵהוּ! אֲתָם לּוֹמְדִים בְּיָחַד עִם הַבַּחוּר הַהוּא... וּפְנִיָהם חֲפֹן. הֵם נִגְשׁוּ לְרַבִּי אֲלֵיעָזָר יְהוּדָה וּבִקְשׁוּ שִׁיּוּצֵי אוֹתוֹ מִהִישִׁיבָה, אִךְ הוּא לֹא הִסְפִּים.

הִגִּיעוּ הַדְּבָרִים לִידֵי כָּה, שֶׁהֵם כְּבָר לֹא יָכְלוּ לְסַבֵּל יוֹתֵר, וְהֵם נִגְשׁוּ, כָּלָם בְּיָחַד, לְרֹאשׁ הַיִּשִּׁיבָה וְאָמְרוּ לוֹ: "אֲנַחְנוּ כְּבָר לֹא מְסַגְּלִים לְסַפֵּג בָּאֵלּוֹ בְּיוֹנוּת. אוֹ שְׂרָאשׁ הַיִּשִּׁיבָה יוֹצֵא אוֹתוֹ מִהִישִׁיבָה, אוֹ שְׂאֲנַחְנוּ נַעֲזֹב אִם הִישִׁיבָה!".

אָמַר לָהֶם ר' אֲלֵיעָזָר יְהוּדָה: "אֲנִי מִבִּין אֲתָכֶם הִישִׁיב, וְאֲנִי גַם מִבִּין הִישִׁיב אֶת הַמַּחֲרִיר שְׁאֵנִי אֲשַׁלֵּם עַל מֵה שְׁאֵנִי עוֹמֵד לְוִמֵּר לָכֵן, וְאִךְ

על פי כן אני אומר לכם: תעזבו את הישיבה, ואני אשאיר את לבד!

לתמיהתם הגדולה, הסביר: "אני לא בונה ישיבה בשבילי. אני בונה ישיבה כי הקב"ה רוצה שאני אבנה ישיבה! אם אתם תלכו - הרי לא תלכו לרחוב, תלכו לישיבות אחרות. אז במקום שתהיה לך אליעזר יהודה ישיבה טובה - תהיה למישהו אחר ישיבה טובה. אבל הבחור הזה - אמנם קבלנו אותו בטעות, אבל כעת אם הוא ילך מכאן - הוא ילך לרחוב. הקב"ה רוצה, אפוא, שהוא ישאר כאן. ואני, כאמור, בונה ישיבה בשביל הקב"ה!"

"כך זוכים! משום כך זוכים!" סיים רבי אשר.

(רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א - נאה דורש)

עצה נפלאה להנצל מגלות עשו וישמעאל

כבר את אביד ואת אמה (כ. יב)

חז"ל דרשו את המלה "את" הכתובה פעמים בפסוק: "את אביד" - לרבות אשת אביו שגם אותה חיב הבן לכבד, אף על פי שהיא אינה אמו. "את אמה" - לרבות אחיו הגדול.

שואל החיד"א: עם ישראל נמצאים בבעיה חמורה מאד. ליצחק היה אח גדול ששמו ישמעאל, לעקב היה אח גדול ששמו עשו, והתורה מצוה אותנו לכבד את האחים הגדולים. מדוע אנחנו מלינים וצועקים שאנחנו נמצאים תחת השעבוד שלהם?

כדי לישב את השאלה הזאת, מקדים החיד"א ומביא מאמר חז"ל נוסף, הדורש את המלה "את" בפסוק "את ה' אלקיך תירא" - לרבות תלמידי חכמים. כתב הרא"ש, שאם יש אח גדול עם הארץ ואח קטן תלמיד חכם - הגדול צריך לכבד את הקטן, ואם אינו מכבדו חיב נדוי. הרא"ש מביא ראיה לדבריו מדוד המלך, שהיה הקטן שבאחיו, ושבעת אחיו הגדולים כבדו אותו. על זה אמר את הפסוק: "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה" (תהלים קיח, כב).

לפי זה - ממשיך החיד"א ואומר - מי שרוצה להנצל מהנצורים, בני עשו, ומהערבים, בני ישמעאל - שילמד תורה! אם יהיה תלמיד חכם - הם יהיו חביבים בכבודו, אפילו אם הם גדולים ממנו. ואם לא יכבדו אותו יהיו חביבים נדוי בשמים, ואז הקב"ה יעשה לו את כל המלחמה.

הבעיה מתחילה כשאנחנו לא לומדים, לא מתחזקים במצוות, נשארים עמי הארץ, או אז אנחנו חביבים בכבודם והם שליטים עלינו ולכן אנחנו סובלים מהם.

מסכם החיד"א, שיש כאן עצה נפלאה איך להנצל מכל הצרות: להתחזק משהו בתורה, להתחזק משהו ביראת שמים! להשתדל להיות קצת יותר תלמיד חכם.

גם נשים שאינן מצוות בתלמוד תורה, מכל מקום אם הן שולחות את ילדיהן ללמד תורה, שולחות את בעליהן לשעור בדרך הימים - יש להן זכות ושיכרות בתורה, וגם ביחס אליהן תורה מגנא ומצלא.

(רבי גואל אלקריף שליט"א - שש באמרתך)

דבור אחד של תורה מחיה את הנפס

ודבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר (א. א)

אמרו חז"ל (שבת פח ע"ב) שבכל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה בהר סיני יצאה נשמתו של ישראל. הקב"ה החיה אותם בשל התחיה שעתידי להיות בו את המתים באחרית הימים. נמצא שבאשר הקב"ה יחד שמו עליהם היה זה זמן של יציאת נשמה, ואז אמר לכל אחד מהם 'אלקיד'.

נשאלת השאלה, הרי התורה היא תינו וארץ ימינו, ושנינו באבות (ו. א): "גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר: 'אך ימים בימינה', ואומר: 'כי אך ימים ושלום יוסיפו לך'". אם כן תמונה, איך יתכן שפרחה נשמתם דוקא בזמן קבלת התורה, שהיא העת הנעלה ביותר שבה התורה השפיעה חיות לעם ישראל? הלא אידבה, כל דבור ודבור היה צריך להשפיע עליהם עוד חיות ועוד חיות!

ההסבר הפשוט הוא, שהיתה זו מעין מיתת נשיקה. מהי מיתת נשיקה? הקב"ה מתקרב אל האדם, וכשהאדם רואה את הקרבה הגדולה, נשמתו נמשכת אל הקב"ה. מרב השתוקקות לדבק בה, הנשמה

פורחת מן הגוף. כך היה במתן תורה, שפרחה נשמתם מרב קרבה והשתוקקות להקב"ה. אך הקב"ה החזיר את נשמתם, כי הוא הוריד את נשמותיהם לעולם הזה כדי שיהיו ויעבדוהו ויקימו את התורה.

רבי אהרן הגדול משרליו זצ"ל מבאר, למה פרחה נשמתם? כי הקב"ה רצה ללמד את האדם מישראל: דע לך, לפעמים יש לך נסיונות קשים, אתה מרגיש שהכל קורס עליך. במצב שכזה אתה נופל לזרועות היאוש וחושב בלבך: מה יהיה? איך אעמד על רגלי?

התשובה היא: דבור אחד של תורה יחיה אותך ויעמיד אותך על רגלי! גם אם הכל נראה לך אבוד וחסר סכוי, דבר תורה אחד יכול להשפיע עליך חיים ולרומם אותך מן המצב השפל ביותר.

(רבי גואל אלקריף שליט"א - שש באמרתך)

לא תגנב

מעשה ההונאה הבא התרחש במדינת פנמה, לשם הגיע משלח של אחת הישיבות בארץ, והתדפק על דלת ביתו של הרב המקומי, ובפיו בקשה. כיון שהצליח לאסוף סכום כסף גדול מאד, הוא חושש לילך כך ברחוב, שמא ישדדוהו, והוא מבקש מהרב לעשות חליפין: 'אני אתן לרב את המזמנים שהצלחתי לאסוף, והרב יתן לי צ'ק'...

הרב המקומי לא מצא כל פגם בהצעה. הרי אחרי הכל הוא זה שמקבל את המזמנים, וממה יש לו לחשש? ה'עסקה' התבצעה בו במקום.

למחרת השתתף המשלח ההוא בכנס של גבירים למען הישיבה, והמשתתפים ספרו לאחר מכן שבאשר כלם כבר היו באולם, הוציא האיש מארץ ישראל את הצ'ק של הרב המקומי, הציגו לפני כל הנוכחים, ואמר: 'אתם רואים, הרב שלכם אינו ידוע כאיש עשיר במיוחד, וזה הסכום שהוא תרם למען הישיבה שלנו. אז תעשו עכשיו חשבון כמה אתם, הגבירים, צריכים לתרום'...

למרות שעבר המשלח על אסור גנבת דעת, לא נראה שהכסף עצמו נאסר כגולה, והגם שהמשנה בסוף מסכת פאה אומרת שמי שעושה עצמו עני, לא יצא מהעולם עד שיעשה עני באמת [ההתוספות חידשים מסבירים שהלמוד הוא מהפסוק 'צדק צדק תרדף', דהיינו שאת הצדקה צריכים לרדף בצדק, אם האדם עני], אבל הכסף עצמו אינו גוזל בידהם.

(רבי יצחק זילברשטיין שליט"א - הגדת חשוך חמד)

לא תגנב

לתאר את עצם יראת החשא של רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל קשה מאד. כי הוא היה ירא את ה' מנעוריו, כמאמר הכתוב: "ועבדך היה ירא את ה' מנעוריו". אך נתן לומר כי בבואו לידי חשש אסור או נדנד עברה, ראה כביכול לפניו את "השטן העומד על ימינו לשטנו". את מלאך החבלה העומד להברא, חלילה, מחמת העוון, ושכח המלאך העומד לשרף אותו ואת העיר בני ברק כלה. חש פחד ואימה כבעת סכנה של ממש

כאשר בקר בבית הרפואה (פעמים אין ספור) גם כאשר מצבו הבריאותי היה קשה מאד, גם אז, נשמר שלא להשתמש בממון בית הרפואה שלא בהתר גמור, או שלא לצורך מחלט. אפילו כאשר הגישו לו גר פשוט לנגוב ידים, הקפיד מאד שלא להשתמש בגירות מיתרים, אלא במספר מדיק של שלשה גירות ולא יותר. כך במשך שנים רבות ללא פשרה או שכחה. כאשר היה קר בבית החולים, סרב להשתמש ביותר משמיכה אחת. האחיות אמרו: 'ראובן אתה יכול לקחת עוד שמיכה' וללא הועיל, "וכי האחיות הן בעלי הבית של המקום, הרי לכל חולה הקצבה שמיכה אחת, ואם לא יביאו לי מהבית לא אשתמש בשמיכה נוספת!". הוא רעד מקור ואחד מבני המשפחה הניח עליו שמיכה נוספת מבית החולים, הוא פרץ בבכי בזעקה מקפיאת לב: "גולי למי אחזיר? למי אשיב את הגולה! מדוע אתם מעוללים לי כך?" - התחנן שירחמו עליו ולא יכשילו אותו, ופעם אחרת זעק: "חשש גולה! בושש וחרפה, גולה!". מעולם לא שמעו אותו מרים את קולו עד כדי כך, רק בבית חולים, ברגעים אלו של התרחקות משבעים צדדים של החר - כדי שלא להפשל, חלילה, בצד אחד של גול.

(הגדה של מסח - יחי ראובן)

קבלות וחיוזקים מפנקסו

של האברך הצעיר הרה"ג ר' גרשון בן הרה"ג ר'
יששכר דוב פרנקל שליט"א

ששבק חיים לכל חי בפתע ביום י"ד שבט

כתב הרב זללה"ה במכתב אם קיבל קבלות כנראה, יקבעם עלי ספר למען יזכור הדברים כי השכחה מצוי'.

זכינו לשמוע על בן עלי' מיוחד ומופלא שכעת עם סילוקו מעימנו בחטף נתגלו פנקסי קבלות מופלאות שקיבל על עצמו כסדר, וכנראה היא שעמדה לו להעמידו על תילו להיות ארי שבחבורה.

העתקנו כאן מעט מפנקס קבלותיו של הרה"ג ר' גרשון ז"ל אולי יהי דבר מה שבכוחנו לילך בדרכיו, ועיקר העבודה היא בשלו הן שמינ ולא בשל עולם לב יודע מרת נפשו וכוחתיו מה הוא צריך לקבל ע"ע ולתקן.

ער"ח שט

עברו ארבעה חודשים מאז שמצאנו ביום"כ וקיבלנו ע"ס שהשנה תהא לטובה, וצריך לראות לאן היו השאיפות האמיתיות לא למלאה מכוחתי ולאן האסת'י, וללא לשתר' יצה"ר דיאוש קונה.

היבאחי ע"ס שלא להחשונין בשום דבר שבעולם אלא מתורה. ובעלזת ד' יח' לא התעניינתי בדברים חוץ מהלימוד ולפסמים נכשאתי והרבה מאוד פסמים התעברתי, ובהתחלה הי' יותר קשה מהיום. תורה לג' ית' ששפתי ע"כ כה.

היבאחי ע"ס להיות שמוס בלימוד. ושלה יסטיק ויסניין אותי ובעלזת ד' ית' בדרכ כלא בחז"א הייתי מדבר בלימוד וזה הי' עיסקי והתעניינותי ואפשר לשפר וברוך ד' שהצטנו ע"כ לכה.

היבאחי ע"ס שבעשמו הסדרים לא מפסיקים לשום דבר אף נחוצו ולרחות לחוץ לפאחי הסדרים ובתחילת הפאח עמיתי בו ועכשיו נתרוכז ענין פה ואני מקבל ע"ס עתה להמשיך להתחלק בענין פה ע"כ סוף הפאח.

היבאחי ע"ס לבוא 20 דקות קודם ברכו ועכשיו פה יותר מוקדם לערך 15 דק' קודם והשתכרתי שהלכתי לישון מוקדם והבס' היא מזור, והפריכות במוקד ויתחלק כארי לעבודת ד' ית'.

היבאחי ע"ס שלא לדבר על שום מהלך ובא"א בפרטות וכמאזנה שעמיתי בפה ברוב פסמים אנוס כמאזנה שנכשאתי בלשנה"ר כמה פסמים והצצה היחידה ללמוד ח"ח.

כל יום אחרי שחרית ללמוד ח"ח על התאריכ.

בבקיאות בס"ד רכשתי פ"ב ופ"ג וצריך לסיים חברה חודשית רכשתי הון. הרבה תורה לקל 10 דפים מנחות כמה סימנים מ"ב כמה פרקים מניחות בע"פ.

הנה גם אם אנו לא שייכים בכגון אלו אבל מעט מן האור אפשר לאמץ וכל אחד בכוחו למצוא טוב אם מעט יתבונן בדרכיו. אם אינו מסוגל שלא להתעניין כלל בנעשה בעולם עכ"פ יכול לקבל ע"ע למעט בזה במידה, ואפשר לקבל תענית דיבור בתחילת הסדר וכן להתחזק בלהתחיל בלימוד מיד בבואו לביהמ"ד ומזכה אחרים עימו. לכוון כוונה שלמה בכמה ברכות בשמו"ע, להתבונן בצרכי חבריו ובני ביתו ולהרבות השתדלות להנעים חברתו. לקבל על עצמו בל"נ דבר קטן שמרגיש שיוכל לעמוד בו, ולהשגיח על קבלתו לקיימה עד שישתמש ממנו הדבר, כגון שלא לדבר על אדם מסוים וכיו"ב, או שלא לאכול דבר מסוים, ועצת מרן זללה"ה בזה לקבוע פרישותו בדבר שיש בזה הידור מחשש איסור.

פרשת יתרו

ל"ט מלאכות

סעודת ליל שבת

א. פרשת שבת נכתבה בתורה בסמיכות לפרשת המשכן (שמות לא יג), ומכך למדו חז"ל (שנה
מט: וזכ"י ס"ט) שכל המלאכות שעשו לבניית המשכן אסור לעשותם בשבת, ולבניית המשכן
השתמשו בל"ט מלאכות, וכל אלו המלאכות אסור לעשותם בשבת. **ב.** אלו הם ל"ט
מלאכות, הזורע, החורש, הקוצר, המעמר, הדש, הזורה, הבורר, הטוחן, המרקד, הלש,
האופה. גוזז, מלבן, מנפץ, צובע, טווה, מיסד, העושה שתי בתי נירין, האורג, הפוצע ב'
חוטין, קושר, מתיר, תופר, קורע. צד, שוחט, מפשיט, מולח, מעבד, מוחק, מחתך. כותב,
מוחק. בונה, סותר. מכבה, מבעיר. מכה בפטיש, מוציא מרשות לרשות. (משניות שנה פ"ז משנה
כ')

סעודת יום שבת

א. השביתה ממלאכה בשבת היא מצות עשה, שנאמר (שמות כג יז) 'וביום השביעי תשביתו',
וכל העושה בו מלאכה ביטל מצות עשה לשבות ממלאכה ביום השבת, ועבר על לא תעשה
שנאמר (שם כ י) 'לא תעשה כל מלאכה'. ומה הוא חייב על עשיית מלאכה, בזמן שבית
המקדש קיים אם עשה ברצונו בזדון חייב כרת, ואם היו שם עדים והתראה נסקל. ואם
עשה בשוגג חייב להביא קרבן חטאת (רמב"ם שנה פ"א ה"א). **ב.** לא אסרה תורה אלא 'מלאכת
מחשבת', לפיכך העושה מלאכה האסורה בשבת שלא כדרך עשייתה בחול, אלא בשינוי
וכלאחר יד, אינו חייב מן התורה אלא מדרבנן, ולכן הכותב כלאחר יד, ברגלו בפיו
ובמרפקו, פטור. וכן כל כיוצא בזה במלאכות שבת.

סעודה שלישית

א. העושה מלאכה בשבת במזיד, כגון המבשל, אסור לו להנות מאותה מלאכה לעולם,
ולאחרים מותר להנות מאותה מלאכה מיד במצאי שבת, ואפילו למי שהתבשל עבורו
(ש"ע ק"ה ס"א ומ"ז ס"ט סק"ה). עשה מלאכה בשוגג אסור לו ולאחרים להנות מאותה מלאכה
בשבת, ובמצאי שבת מותר לו ולאחרים מיד, ולדעת הגר"א בשוגג מותר לאכול אפילו
בשבת, ובשעת הצורך אפשר לסמוך עליו (שם סק"ז). **ב.** חשמל המיוצר בשבת באיסור, כתב
החזון איש (או"ח ס"ו לה סק"ז) שאסור ליהנות ממנו, והוסיף, שאף באופן שאין איסור
להשתמש בחשמל זה מן הדין, מ"מ אסור להשתמש בו משום חילול השם, שמראה שאין
ליבו כואב מהשימוש הציבורי בדבר שנעשתה בו מלאכה במרד בשבת (ראה עוד נשנות יאחזק
חשמל פי"ט אותיות א-ב וזכ"ש כ פל"ב הע' קע"ד).

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 76 | שבט תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות' | k.gilyonot@gmail.com

הנהגה העצבני

"נסענו", אמרתי לו במקום לברך אותו בכוקר טוב, "נסענו, נסע כל יום אם לא תגיע בזמן – "רגע, רגע – " עלה קולו של יצחק מן הדיבורית. "אתה חושב שיש לך מידות טובות – " המשכתי שופך את זעמי, "אבל אתה נצול, בלתי נסבל, אנוכי ודע לך! למה נראה לך שכל בוקר מותר לך לאחר ולגזול את הזמן של כולנו – " "חכה שניה – " הוא ביקש שוב.

"ממש לא!" לפתתי את ההגה בכוח, "חמישה חודשים אני מחכה בסבלנות, ופעם אחת אתה תשמע אותי עד הסוף! ההתנהגות שלך בלתי נסבלת, בלי מוסרית, לא אנושית, אי אפשר להמשיך ככה יותר! אתה לא יכול לאחר כל יום כמה שמתחשק לך, ולסמוך על זה שאנחנו נעביר על המידות ונזנח לך. וזה שאתה שהתחלת להרשות לעצמך גם לשקר כששואלים אותך איפה אתה ולהגיד לנו שתגיע תוך פרק זמן יותר קצר ממה שאפשרי – זה בכלל בלתי נסבל. מבחינתי – תעבור כולל. אני לא מוכן להסיע אותך יותר, מוכן?"

דממה ענתה לי, וכאשר העפתי מבט לעבר מתקן הדיבורית – קלטתי שיצחק פשוט ניתק את השיחה מבלי להקשיב לדברי עד הסוף.

חוצפן!

באמצע רועדת מזעם חזרתי אל השיחה האחרונה: "אתה תקשיב לי כשאני מדבר אליך!" צעקתי, "ולו רק בגלל שאני מבוזר ממך בכמה שנים טובות! הגיע הזמן שמישהו יעמיד אותך במקום!"

ומה לדעתכם התברר אז לנהג, והעמיד דווקא אותו במקום?

שלחו אלינו את הדרכים והרעיונות כיצד ניתן לדון את יצחק לכף זכות, והתשובות המעניינות ביותר תתפרסמנה בעז"ה בגליון הבא, לצד סופו של הסיפור.

ואפילו מראה פניו היה גודם לי לתחושת תסכול עזה – אבל יצחק, שהיה טוב לב ונחל לבריות – לא שם לב לכך והמשיך להתייחס אלי כאילו לא קרה דבר.

ואז, בכוקר שגרתי אחד, הגעתי לנקודת האיסוף שבה, כרגיל, המתינו לי כל חברי לכולל מלבד אחד – יצחק. "איפה הוא?" רטנתי.

"עוד שלוש דקות כאן", השיב לי מי שהשיב, ואני נאנחתי. מילא. שלוש דקות עוד אפשר לחכות ליהודי, נכון? בפרט כאשר אני מקבל על כך תוספת תשלום מדי חודש... אבל כאשר שלוש הדקות הפכו לארבע, כבר נעשיתי עצבני, וכאשר הספרות הוזזה ששעון העידו על כך כי אני ממתנים לו כבר שבע דקות, ממש כיעבתי מרוב זעם.

"אולי ניסע ודי?" שאל מישהו, מכיט לאחור, בודק האם יצחק מגיע, "אנחנו לא חייבים לחכות לו עד אין סוף".

"כן", הגעתי לכדי החלטה, והתנעתי את הרכב, "אנחנו נוסעים ודי – "

"בראו נברר שהוא לא כאן, מאחורי הפנייה ויגיע עוד שלוששים שניות – " ביקש מישהו.

"שיגיע וילמד לקח!" רשפתי, "אי אפשר להמשיך בצורה הזו!"

"לא יפה לברוח", הצטרף עוד אחד למסנגרים, "תתקשר לשאול אותו איפה הוא, לפחות!"

נכנעתי והדממתי שוב את הרכב, חייגתי ליצחק – אך הוא לא ענה. חייגתי שנית – ושוב לא נענית.

"הוא כנראה עדיין באוטובוס..." אמרתי לחברים, "אין מה לעשות, נוסעים".

יצאנו לדרך. מאחורי יכולתי לחוש את חוסר שביעות רצונם של חלק מחברי הכולל שחיככו את יצחק, ולשמוע את לחישותיהם של אלו שדווקא תמכו בו. וכל הדין דברים זהה – הרגזו אותי עוד יותר. ולכן כאשר לאחר עשר דקות תמימות צלצל הסלולרי שלי ומספרו של יצחק הופיע על הצג – כבר לא יכולתי להתאפק עוד.

עד לפני שנים לא רבות הייתי ידוע בין כל מכרי כאדם בעל דם חם, שלא נרתע מלהשמיע דברי ביקורת צולפים בכל אדם הראוי לכך. אולם הסיפור הבא, שינה את כל אופן התייחסותי לבני אדם... וכך היה המעשה.

במשך תקופה מסוימת למדתי בכולל ששכן במושב לא רחוק מן העיר בה אנו מתגוררים. כיוון שהתחבורה למושב הייתה בעייתית דלילה מאוד, סוכם ביני לבין ראש הכולל – כי אביא מדי בוקר אל הכולל ארבעה אברכים, והוא יגמול לי בתוספת מסוימת על המלגה הקבועה, ויפצה אותי בכך על טירחתי.

אולם דבר מסוים לא הבאתי בחשבון כאשר לקחתי משימה זו על שכמי – את נוכחותו של יצחק בין האברכים שנדרשתי להביא לכולל מדי בוקר, ויותר מכך – את העובדה שיצחק זה שהיה אדם טוב לב, נעים הליכות ולמדן, לא היה אדם שרגיל היה לעמוד בלוח זמנים מדויק.

וכך, מדי בוקר, מצאתי את עצמי מגיע לנקודת האיסוף שנקבעה מראש, מקבל בברכה את שלוש האברכים שהמתינו לי שם, ושואל: "ומה עם יצחק היום?"

בדרך כלל הייתה התשובה דבר מה כמו 'הוא בדרך' 'הוא ברמזור' 'הוא ממש קרוב' ואכן יצחק היה מגיע מתנשף כעבור שניות או דקות ספורות, אבל לפעמים הייתי נאלץ לחכות לו חמש, שבע, ואפילו עשר דקות – ואף על פי שבינתיים הייתה מתנהלת ברכב שיחה נעימה, הדבר היה מרגיז אותי מאוד. היום אני יודע לומר כי הרגשתי כאילו באיחוריו אלו מודיד אותי יצחק לדרגת נהג מותית או בעל עגלה, והופך אותי מחבר שעושה לו טובה למשרת הנאלץ להמתין להוד מעלתו עד שיגמור את עיסוקיו הדחופים יותר. אז, לא הבנתי מה עובר עלי, ורק ידעתי כי מיום ליום איחוריו של יצחק הפכו אותי לנרגז יותר ויותר.

הגענו למצב שממש 'גבה הר ביני לביני' ולא יכולתי לסבול את אופן דיבורו וצליל צחוקו,

כיצד ניתן לדון לכף זכות? בין כל שולחי הפתרונות יוגרל פרס בשווי 100 ש"ח בחסות רשת חנויות גל פז כתובות הסניפים: ירושלים מלכי ישראל 11 | בני ברק רח' רבי עקיבא 89 | קריית ספר שדה חמד 1 פתרונות יש לשלוח עד יום ראשון מדי שבוע בשעה 18:00. יש לציין שם עיר ומס' יש לכם סיפור על כף זכות? שלחו לנו! | אימייל: k.gilyonot@gmail.com

האב המבולבל - מן הפתרונות שהתקבלו במערכת לסיפור משבוע שעבר

והיה סבור שלבנו קוראים בכיתה 'נתי', אפילו שבבית שמו 'חיים'.

משפחת גרינוולד מכותר מתקשרים מאוד אל האמת, ובין שאר חלקי התשובה שלהם מציעים כי האב הגיע למשפחה אחרת הלומד בחינוך מיוחד – ונמצא במעקב לימודי ודפואי מתמיד, ועל כן לה התרשם האב מהאינפורמציה שקיבל מן המלמד.

קוראים אחרים וביניהם ל' ה', ובני משפחות פרנקל ונחם, סבורים כי לאחרונה ממש הוסיפו לילד את השם 'חיים' כסגולה לאריכות ימים, והאב מקפיד לקרוא לו בשם זה, ומסיבה זו גם מעדיף ההורים שלא לתת לו תרופות יותר מן התרופות שהוא מקבל כבר כעת.

ואולי – מציע 'דורפמן' – הילד סובל ממחלת כבד או כלית ולכן לא טוב להעמיס עליו תרופות כל עוד זה לא הכרחי, מכיוון שגופו לא מפרק טוב את התרופה. ובאשר לשמו, אולי שמו המלא הוא 'חיים נתי' אך בבית קוראים לו חיים ובחברה הוא העדיף את השם נתי, ומכאן מקור הבלבול.

והזוכה השבוע יוסי ב. בני ברק

ומן הפתרונות שלכם – אל סופו של הסיפור...

בשבוע שעבר שמענו על מלמד מסדר הרודף אחרי אביו של תלמידו כדי לשוחח איתו אודות קשייו של בנו, האב דוחה באדישות ובחוסר עניין כל רעיון שמעלה המלמד כדי לסייע לבנו, ואפילו מתבלבל בשמו של בנו!

כיצד ניתן לדון אותו לכף זכות?

הדעה הרווחת היא כי התשובה פשוטה מאוד, המלמד שוחח עם האדם הלא נכון!

כך סבורים בני משפחת רייכמן, פ"ת ומשפחת נגר מהרצליה.

גם ש.ז.א. מבואנוס איירס, ארגנטינה סבור כי האדם אליו התקשר המלמד החליט להתלוצץ על חשבונו של המלמד, ולהעמיד פנים כאילו והוא אביו של נתי, אבל למען האמת לא הכיר אותו כלל.

ד.א. ממודיעין עילית מציע רעיון דומה, ומוסיף להסביר כי בפעמים ששלח המלמד מכתב להורה או ביקש להתקשר – התלמיד לא מסר את המסר לאביו כיון שלא רצה שההורים ידעו על מצבו בכיתה.

יוסי ב' מציע כי המלמד טעה במספר, והתקשר לאדם אחר, שהיה לו בן חרוץ ששמו 'יונתן חיים' שהיה מצונן באותו שבוע ולא חש לטפל בדבר,

החבילה הנעלמת - פתרון התעלומה משבוע שעבר

איתו על נתי, והוא משוחח איתי כל הזמן על ילד בשם חיים!"

עכשיו צחק המפקח בקול, ואני הסמקתי.

"נתי לא יודע להגות את האות ח' כמו שצריך", הוא אמר לי, "וודאי שמת לב לכך שהוא הוגה אותה כמו האות ריש... ילדים מכותר גבהות הרבו לצחוק עליו על כך שהוא לא יודע להגות את שמו ואומר 'ריש' במקום 'חיים', ולכן בשנה שעברה החליט הילד, על דעת עצמו, שמהיום ייקראו לו בחידור בשמו השני 'נתי' ולא בשמו הראשון 'חיים' כשם שקראו לו לאורך כל ימיו... ההורים והמלמד שראו כמה הילד עיקש – שיתפו איתו פעולה, ואני מבין שאתה עד עכשיו לא ידעת כלל שלבחרצ'יק קוראים 'חיים נתי', אה?"

לא, לא ידעתי, שכן אפילו ביומן המלמדים נרשם רק השם 'נתי' ולא חיים, כנראה כדי שלא להזכיר לחברים בטעות את הסיפור ולא לחדש את הצקות העבר...

הסיפור הזה לימד אותי לקח שכנראה ילווה אותי כל ימי חי – לעולם לעולם לא לקחת שברי מציאות ולבנות מהם תמונה שלמה וחד משמעית מבלי לבדוק את העובדות לאשורן.

עליה רבות מאשתי. אבל מה הקשר לנתי?

הפתעתי הסתמנה כנראה על פני שכן המפקח הרים גבות: "הם לא סיפרו לך?" תהה, "היא סבתא של נתי, ולדעתה, מדובר בילד עם מוטיבציה גבוהה והוא יכול לעמוד בשלל הטיפולים שקבעה לו... כל הכבוד להורים על שיתוף הפעולה. אבל כנראה שיש גבול גם מבחינתם... הילד הולך לשלושה מטפלים שונים, לא נראה לך שדי בכך?"

מבולבל והמום אמרתי: "אבל... אפילו כשביקשתי מהם דבר קטן כמו לטפל בגולת האלרגיה – הם לא היו מעוניינים בכך, האב אמר לי שהם לא רוצים לתת תרופות כאשר אין לכך חובה".

המפקח משך בכתפיו: "בשביל זה יש טישו... גם אני לא מתלהב לתת לילדים תרופות סתם כך".

עדיין לא הצלחתי להצליב בין השיחה המוזרה לבין המציאות שעליה דיבר המנהל בביטחון רב כל כך. "השם של הילד!" לא התכוונתי לכך, אבל המשפט נשמע בדיוק כמו תרועת ניצחון "האב האדיש הזה, אפילו לא הצליח להיזכר את מי מילדיו אני מלמד! אני מדבר

כאשר ניגשתי למפקח ואמרתי לו כי אני רוצה לשוחח איתו אודות התלמיד 'נתי' יוסקוביץ' הלומד בכיתתי, אורו פניו: "הוא התקדם מאוד מאז השנה שעברה, נכון?" שאל אותי, "זה לא ייאמן כמה שההורים שלו משקיעים בו!" האמנם? הופתעתי לחלוטין.

"שוחחתי עם האב, זה לא היה נשמע ככה", אמרתי, "כאשר ביקשתי ממנו לתת לילד שיעורים פרטיים כדי לקדם אותו – הוא אמר שהוא לא חושב שיש צורך להוסיף ולהעמיס עליו".

"ודאי שלא", אמר המפקח, "אני מסכים איתו לגמרי! גם כך התכנית שבנו לו לא מאפשרת מרווח נשימה! אם זו לא הייתה הגברת שולזינגר שכנתה לו אותה, הייתי מויעץ להם לשקול גם אותה... הילד בן חמש בסך הכל, כמה אפשר להעמיס עליו?"

????

הגברת שולזינגר הייתה שם ידוע בעירנו, היא ברת סמכא בכל הנוגע לאבחון ולהוראה מתקנת ומעניקה לקהילה שעות התנדבות, שמעתי

סיפורים מן הקוראים

לא שבה אלי כדיוקן שנוצח את המכשיר שלה לילדה שחיפשה את הוריה, חו לא סיפרה לה כלל כי מישור התקשר פעם אחר פעם...

בסיום השיחה חשתי לעצמי שיכולתי לדמיון תרחישים כאלה בקלות, ולו הייתי עושה זאת – הייתי מונע את עצמי מן הכעס ומתחושת העלבון, אלא מתמודד עם העניין ברוח טובה ובקלות.

בעצמי. עליתי לביתה, אך היא לא ענתה לרפיקות בדלת, וגם כאשר צלצלתי אליה – התעלמה משיחתי ולא עברה לשיחה הממתנה.

התכעסתי עליה על שהיא רוצה ממני טובה אך מזלזלת במאמצי לעזור לה ולא עוברת לענות לי. לאחר כמה דקות חזרה אלי, ובשיחתנו הבחירה לי כי היא אינה בכית, ובעלה שאמור היה להביא לי את החבילה – לקח אותה איתו לכולל, והיא

אחותי ביקשה ממני שכאשר אני מזדמן לעיר מגוריה אקפץ אליה לקחת חבילה להעביר לביתם של הורי.

מספר ימים לאחר מכן התקשרתי ועדכנתי אותה כי אני מגיע לאיזור מגוריה, ואוכל לקחת את החבילה. סיכמנו שאתקשר אליה בסיום עבודתי, והיא תביא אלי את החבילה.

אולם החלטתי להסוך ממנה טרחה ולהגיע אליה

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 158 | פר' יתרו תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

שולחן פירות ט"ו בשבט במטבח הצנוע של רבנו הגדול מרח גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א עם פירות שבעת המינים - צימוקים, דימונים וזין כמנהג ישראל כפי שנפסק במגן אברהם על השולחן ערוך

נער שחולץ עם אמו היהודיה ע"י יד לאחים, התקבל השבוע בבית רבנו הגדול מרח גאון ישראל הגר"ד לנדו שחזקו ובידכו לקראת הגיעו לגיל המצוות יחד עם פעילי הארגון

בביקור המרגש התפעל מרח מעומק ידיעותיו של הנער בלימוד הגמרא ובידך אותו שיוכה לגדול תלמיד חכם.

לפעילים אמר מרח "אל תזוזו על אף יהודי. תראו איזה פלאים אתם עושים" זעק מרח והעלה זיכרונות מימי ראשית פעילות "הפעילים יד לאחים" בראשות הגרש"ב ליפשיץ זצ"ל שהיה עמו בידירות עמוקה. "פעילותכם איננה קלה אבל אי אפשר שלא להתפעל מהפירות שהיא מפיקה" סיכם מרח

בשורה לשומרי השבת בארה"ק ע"י חברת "אנרגיה בשדה לשבת"

מערכת אנרגיה לחשמל כשר בשבתות וחגים במיוחד לשיבות, מוסדות, ובתי כנסת גדולים. המערכת נטענת בימות החול ע"י מערכת סולארית או מרשת החשמל, ובמהלך השבת פועל ללא חיבור כלל לרשת החשמל.

מאושד ע"י משמרת השבת.

להזמנות וברורים: 050-4112271

מעמד הכנסת ספר תורה לשיבת "גבעת רוקח"

רבנו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

רבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו בכתיבת האותיות

הגאון הגדול רב"ד דיסקין שליט"א

הגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט"א בכתיבת אותיות

מרן הגר"ש גלאי שליט"א בהכנסת ס"ת לארון הקודש

מרנן הגר"ש גלאי הגר"י סטפנסקי והמושגיח הגר"מ לנג בהיכל הישיבה

רבני הישיבה בשמחה של מצוה לכבודה של תורה

מרן הגר"ש שטינמן שליט"א בסעודת המצוה בחדר האוכל ב"ש"ק

סדר ט"ו בשבט עם מרן הגה"צ רבי שמעון גלאי ומרן הגרמ"ש אדלשטיין בת"ת שמחת התורה צילום: י. בוש

תלמידי ת"ת דרכי יעקב מאזפקים עלו למועזנס של גדולי ישראל בבני ברק ובראשם רבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו, רבנו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש, מרן הגר"ש שטיינמאן, מרן הגרמ"ש אדלשטיין כדי להבחין על לימודם ולאחמ"כ עברו התלמידים לברכה צילום: איתי קצב

מזן ראש הישיבה הגאון רבי אברהם גורביץ שליט"א ראש ישיבת בית יוסף גייטסהדד זקן ראשי הישיבות באנגליה
הגיע לביקור בזק בארץ הקודש לדגל נישואי נכדו במהלך ביקורו ביקר בהיכל התורה והישיבות
וקיבל את אלפי תלמידיו בארץ לעצה ובדרכה

שיחתו בהיכל ישיבת תפארת חיים בירושלים ותפילת שחרית בהיכל הישיבה

בשמחת החנוכה צילום י. זלצמן

בחזרת ת"ת תשוב"ר אחיסמך
במעונו של מזן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש כולל של ישיבת 'שניידערס' בלונדון, הישיבה ששם למד
ונתגדל מזן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך לפני 80 שנה

בהשתתפות גדולי הפוסקים: מעמד "קניין הוראה" להכתרת עשרות מזרי הוראה בכולל להוראה ירושלים
בנשיאות הפוסק הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א ובראשות תלמידיו הגאון רבי יעקב אהרן סקוצילס שליט"א בעל אהל יעקב צילום: מנדי רוט

מזרן הגה"צ הגד"ש גלאי שליט"א בדבריו חיזוק במוצש"ק פר' בשלח בבית הכנסת "בית השם" צילום: יצחק ורדי

מדרן ראש הישיבה הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בכתיבת אותיות לס"ת שייכנס לבית החולים תל השומר על ידי הרב מיכאל שטרניכר

הגאון רבי יוסף שוורבה רב קהילת שערי רחמים פלטבוש מתברך עם תלמידיו

מעמד לחיים לרגל התחלת הנחת תפילין לכן הרב הגאון רבי בן ציון גרבוז שליט"א נבר מדרן ראש ישיבת ארחות תורה הגר"א גרבוז והר"ר ראובן קורלנסקי שליט"א

מדרן עמוד ההזראה הגר"י זילברשטיין שליט"א בעליה לקבר הרבנית רעייתו הצדקנית מרת עליזה שושנה ע"ה, יחד עם בני המשפחה

היכל בית המדרש בקרית הישיבה הקד' עטרת ישראל, עת נצפה מקומו המיוחס של רבינו הגדול מדרן ראש הישיבה הגרב"מ אזרחי זצוקללה"ה, בעת מסירת הכורה מפיו של אחד הבחורים החשובים בישיבה, כמידי ליל שישי כפי שיוסד רבינו מדרן זצוק"ל לנהוג בלילה הקדוש

הגאון הגדול רבי יהודה אריה דינר בשיחה לרגל השובבי"ם בבית הכנסת 'בית השם' בב"ב

ט"ו בשבט אצל מדרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך בהשתתפות קבוצה מתלמידי ישיבתו צילום: דפאל שוורץ וצבי בלוס

הרה"ג ר' בנימין קירשנר שליט"א שזכה להביא מדי שנה למדרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל משלוח פרות מיוחד בט"ו בשבט ממשיך את המסורת והביא למדרן פוסק הדור בט"ו בשבט מגש מיוחד עם פרות משבעת המינים מדרן לקח תמר ואמר: "אולי שיתמו שונאינו!" אח"כ שרו הניגון המפורסם "אילן אילן במה אברכך" נברכו שזכה להביא ביכורים בכניין בית המקדש השלישי בקדוב!

שמחת אירוסים נכדת מדרן הגאון רבי יהושע ברכין שליט"א

עולו ואיתכנשו להילולא דצדיקא השנה הז' להסתלקות

של אדוננו מורנו ורבנו
רבי יעקב אדלשטיין זי"ע

פ"ו
אדוננו אבינו מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי **יעקב** זללה"ה
בן הגאון הגדול רבי צבי יהודה זללה"ה
אדלשטיין
רב דרמת השרון משנת תשי"א
ורב שכונת נאות יוסף בני ברק
מצעירותו ועד סוף ימיו למד ולימד תורה
העמיד תלמידים הרבה בכל חלקי התורה
הניח חיבורים רבים
שימש ולמד הרבה מגדולי דורו
חסיד ועניו
הקים והחזיק את ה"מכון התורני"
מוסדות לתורה ל
משר נפשו עב
פעל יי
א

רחמימא אדפר קל קיימה דיעקב שלימא לישועת הכלל והפרט

במלאות ז' שנים לעלותו בסערה השמימה
של אביהו ומושיעו של ישראל, תקיים עליה לציונו הקדוש
ברמת השרון, ומעמד נורא הוד לישועת הכלל בצוק העיתים
לישועה ולנחמה והצלחה בגוף ונפש לנו ולצאצאינו, לפקידה
בוש"ק ולציונים הגונים בקרוב לכל המצפים לישועת ה'
בראשות בניו וחתניו הגאונים שליט"א.

מעמד התפילה בראשות
בנו וממשיך דרכו מרז הגאון
רבי מרדכי שמואל אדלשטיין שליט"א

ראה כוללי אברכים, רשת שיעורי תורה, קירוב רחוקים, קרית חינוך, מדרשות לגברים נשים ונוער, בית הורא

מוסדות הרב אדלשטיין
נעמי 4 דרמת השרון (ע"ד)

מעמד התפילה המיוחד בציונו הק' יתקיים
ביום ג' כ"ז שבט התשפ"ד (06/02/2024)
בשעה 16:00 בבית"ח דרמת השרון, רח' הנצח 25

למסירת שמות למעמד התפילה לישועה והצלחה:

077-314-10-10

אוטובוסים למעמד יעמדו לרשות העולים בשעה 3:20 אחה"צ בחינם ברח' חזו"א 42. הרב שך 42. גן ורשא. רח' כהנמן פינת בר יוחאי.

לרווחת הציבור מופעלת מערכת תאורה בכל הלילות לאורך השנה כולה